

**T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**GİRESUN'DA DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ MİLLETVEKİLLERİ VE
MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

**DEMOCRAT PARTY PERIOD DEPUTIES IN GİRESUN AND THEIR
ASSEMBLY ACTIVITIES (1950-1960)**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Ebru Firdevs ÖZTÜRK KARAKUŞLU**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Oktay KARAMAN**

GİRESUN 2020

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 20/07/2020 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlilik öğrencisi Ebru Firdevs ÖZTÜRK KARAKUŞLU'nun Giresun'da Demokrat Parti Dönemi Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960) başlıklı tezini incelemiş olup aday 20/08/2020 tarihinde, saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Oktay KARAMAN	
Üye	Prof. Dr. İlhan EKİNCİ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZATA	
Üye		
Üye		

ONAY

.../.../2020

Prof. Dr. Enver SARI
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlilik tezi olarak sunduğum “Giresun’da Demokrat Parti Dönemi Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Ebru Firdevs ÖZTÜRK KARAKUŞLU

Giresun 2020

ÖNSÖZ

Türkiye’de Cumhuriyet Halk Partisi 1923’ten 1950’ye tek başına iktidar olmuştur. 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde bu durum Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle son bulmuştur. Türkiye’de 1950-1960 arası Demokrat Parti iktidar olmuş ve yeni bir dönem başlamıştır. Demokrat Parti genel seçimlerde Türkiye genelinde olduğu gibi Giresun’da da üstünlük sağlamıştır. Giresun’da 10 yıl boyunca Demokrat Partili vekiller etkin olmuştur. Bu durum 1960 askeri darbesine kadar sürmüştür.

Demokrat Partili Giresun milletvekillerinin 1950-1960 yılları arasında meclis faaliyetlerini anlatan bu Yüksek Lisans Tezi çalışmasının ilk bölümünde Giresun milletvekillerinin özgeçmişleri anlatılmıştır. Daha sonra ayrı ayrı bölümler halinde Giresun milletvekillerinin IX., X. ve XI. dönemlerde yapmış oldukları meclis faaliyetleri TBMM tutanaklarına göre incelenmiş ve yazılmıştır.

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmada yardımlarını ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım sayın Dr. Öğretim Üyesi Oktay KARAMAN hocama, sevgili eşime ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ebru Firdevs ÖZTÜRK KARAKUŞLU

Giresun 2020

ÖZET**GİRESUN'DA DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ MİLLETVEKİLLERİ VE
MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

Türkiye’de, Cumhuriyet Halk Partisi 1923-1950 yılları arasında tek başına iktidar olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi, iktidarı döneminde, Türkiye’de o dönemde yaşanan dönüşümlerin, yeni fikir akımlarının ve çatışmaların bir yansımasının somut hali olarak karşımıza çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, ülke içerisindeki değişimi yukarıdan dayatan bir iktidar olmuştur. Bu durum Cumhuriyet Halk Partisine karşı muhaliflerin doğmasına ve çok partili hayata geçişe zemin hazırlamıştır. Çok partili siyasal hayata tam olarak geçmeden önce geçiş denemeleri olmuştur. Çok Partili demokratik hayatın ilk adımı 18 Temmuz 1945 yılında kurulan Milli Kalkınma Partisi’yle atılmıştır. Daha sonra 7 Ocak 1946 senesinde Türk siyasi tarihinde çok önemli bir rol oynayan Demokrat Parti kurulmuştur. Demokrat Parti, 1946 seçimlerinde 62 sandalye kazanarak TBMM’ye girmiştir. 1950 yılındaki seçimlerde ise tek başına iktidara gelmiştir. Demokrat Parti’nin bu iktidarı 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle son bulmuştur.

Demokrat Parti, Türkiye’nin birçok şehrinde olduğu gibi Giresun’da da etkili olmuştur. Giresun’un 1950-1960 yılları arasındaki tüm milletvekilleri Demokrat Parti listesinden meclise girmiştir. Demokrat Parti dönemindeki Giresun Milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu üç dönemde de milletvekili seçilmiştir. Birçoğu mecliste aktif çalışmıştır. Bu tez çalışmasında Giresun milletvekillerinin özgeçmişleri ve meclis faaliyetleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Giresun Milletvekilleri, TBMM, Çok Partili Hayat

ABSTRACT**DEMOCRAT PARTY PERIOD DEPUTIES IN GİRESUN AND THEIR
ASSEMBLY ACTIVITIES (1950-1960)**

In Turkey, the Republican People's Party has the sole power between the years of 1923-1950. Republican People's Party, ruled the period of transformation taking place in Turkey at that time, the flow of new ideas and conflict has emerged as a tangible form of a reflection. The Republican People's Party has been the government that imposed change within the country from the beginning. This situation paved the way for the birth of opponents and the transition to multi-party life against the Republican People's Party. There have been attempts to transition to multi-party life before fully engaged in this political lifestyle. The first step of multi-party democratic life was taken with the National Development Party, which was established on 18 July 1945. Later on, on January 7, 1946, the Democrat Party, which played a very important role in Turkish political history, was established. The Democrat Party entered the parliament by winning 62 seats in the 1946 elections. In the elections of 1950, they came to power alone. The government of the Democratic Party ended with the military coup of 27 May 1960.

The Democratic Party, has also been effective in Giresun, Turkey, as in many cities. All of Giresun between 1950-1960 entered the parliament from the Democratic Party list. The majority of Giresun congressmen in the Democratic Party period were elected as rulers in all three terms. Many of them actively worked in parliament. In this thesis, the curriculum vitae of the deputies of Giresun and the parliamentary activities are tried to be investigated.

Keywords: Republican People's Party, Democratic Party, Giresun Deputies, TBMM, Multiparty Life

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR	VI
TABLolar.....	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1950-1960 ARASI DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN	5
--	---

MİLLETVEKİLLERİNİN HAYATI

1.1. ABDULLAH İZMEN.....	5
1.2. AHMET HAMDİ BOZBAĞ.....	6
1.3. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU.....	8
1.4. ALİ NACİ DUYDUK.....	9
1.5. ARİF DOĞAN KÖYMEN.....	10
1.6. ARİF HİKMET PAMUKOĞLU.....	12
1.7. HASAN TAHSİN İNANÇ.....	13
1.8. HAYRETTİN ERKMEN.....	15
1.9. MAZHAR ŞENER.....	17
1.10. MUSTAFA HEMİŞ.....	18
1.11. SADIK ALTINCAN.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

DOKUZUNCU DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN	21
MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ(1950-1954)	

2.1. AHMET HAMDİ BOZBAĞ.....	21
2.2. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU.....	25
2.3. ALİ NACİ DUYDUK.....	28
2.4. ARİF DOĞAN KÖYMEN.....	31
2.5. ARİF HİKMET PAMUKOĞLU.....	40
2.6. HASAN TAHSİN İNANÇ.....	69
2.7. HAYRETTİN ERKMEN.....	69

2.8. MAZHAR ŞENER.....	83
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ONUNCU DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN	102
MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ(1954-1957)	
3.1. ABDULLAH İZMEN.....	102
3.2. AHMET HAMDİ BOZBAĞ.....	108
3.3. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU.....	109
3.4. ALİ NACİ DUYDUK.....	110
3.5. ARİF DOĞAN KÖYMEN.....	110
3.6. HASAN TAHSİN İNANÇ.....	116
3.7. HAYRETTİN ERKMEN.....	116
3.8. MAZHAR ŞENER.....	124
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ONBİRİNCİ DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN	138
MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ(1957-1960)	
4.1. AHMET HAMDİ BOZBAĞ.....	138
4.2. ALİ NACİ DUYDUK.....	138
4.3. ARİF DOĞAN KÖYMEN.....	138
4.4. HASAN TAHSİN İNANÇ.....	140
4.5. HAYRETTİN ERKMEN.....	140
4.6. MAZHAR ŞENER.....	173
4.7. MUSTAFA HEMİŞ.....	175
4.8. SADIK ALTINCAN.....	175
SONUÇ.....	176
KAYNAKÇA.....	180
ÖZGEÇMİŞ.....	182

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
c.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
çev.	: Çeviren
D.P.	: Demokrat Parti
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
s.	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler, Bilim ve Kültür Örgütü
vs.	: Ve saire
yay.	: Yayınları

TABLÖLAR

Tablo 4.1. 1958 yılı Haziran ve Ağustos ayları Fiskobirlik tarafından satılan fındıkların fiyatlarını gösteren tablo.

153

GİRİŞ

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı olan 1923 tarihinden 1945 tarihine kadar Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olmuştur. İktidarı döneminde CHP, Türkiye’de o dönemde yaşanan dönüşümlerin, yeni düşünce akımlarının ve çatışmaların bir yansıması ve somut hali olarak karşımıza çıkmıştır. CHP, o dönemde Türkiye’deki değişimi yukarıdan dayatan bir iktidar olmuş, yenilikleri yaparken kendi yaratmış olduğu toplumsal temele ve değiştirmeye çalıştığı topluma göre daha büyük bir değişimden geçmiştir.¹

CHP, Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalan düşünce yapısını değiştirmek ve kendi yeniliklerini uygulayabilmek için ilk olarak geniş bir toplumsal taban oluşturmaya çalışmış, ikinci olarak ise bazı gruplara cazip gelen Batılı düşünce şeklini benimsemeye başlamıştır.² CHP, bu iki düşünceyi, Türk toprakları üzerinde bağımsız bir Türk ulusu kurulmasını temel bir vazife olarak görmüş olmasından ötürü benimsemiştir.³

1931’de toplanan kurultaydan sonra CHP, ülke genelinde örgütlenmiş ve giderek güç merkezi haline gelmiştir. Hükümet kendi yenilik hareketlerini uygulayabilmek için toplum üzerinde baskısını giderek arttırmıştır. Ekonomik kalkınma için uygulanan sanayi planının sert tedbirlerle başlaması, özel teşebbüsleri olumsuz etkilemiş ve halkın yaşam standartları gittikçe kötüleşmiştir.⁴ Ülke içerisindeki siyasal yapının tek partili bir yapı olmasından dolayı oluşan sorunlara kalıcı çözümler getirememesi, o dönemde dünyada yaşanan 1929 Ekonomik Buhranı ve sonrasında ortaya çıkan İkinci Dünya Savaşı’nın ülkenin iç siyasal yapısını olumsuz etkilemesi neticesinde ortaya çıkan siyasal muhalefet, çok partili siyasal hayata geçişe zemin hazırlamıştır.

Çok partili siyasal hayata geçişten önce çok partili hayata geçiş denemeleri olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi’ne karşı muhalefet olarak çıkan bu partilerden ilki

¹ Kemal H. Karpat, **Türk Siyasi Tarihi Siyasal Evrimin Tarihi**, çev. Ceren Elitez, 8.baskı, Timaş Yay., İstanbul 2018, s.31-32.

² Karpat, **a.g.e.**, s.32.

³ Karpat, **a.g.e.**, s.33.

⁴ Karpat, **a.g.e.**, s.47.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'dır.⁵ Cumhuriyet rejimine karşı tehdit olarak görüldüğü için 5 Haziran 1925 tarihinde parti kapatılmıştır. Ardından 12 Ağustos 1930 tarihinde Mustafa Kemal'in Ali Fethi Okyar'a kurdurtmuş olduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası gelmektedir.⁶ Fırka bütün örgütlerini feshetmiştir.⁷ 26 Eylül 1930 yılında Adana'da Ahali Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. 21 Aralık 1930'da hükümet tarafından feshedilmiştir. 29 Aralık 1930 Edirne'de Amele ve İşçi Fırkası kurulmuştur. Parti feshedilmiştir.⁸

Çok partili demokratik hayatın ilk adımı 18 Temmuz 1945 yılında Milli Kalkınma Partisiyle atılmıştır. Ardından 7 Ocak 1946 yılında Türk siyasi parti tarihinin en önemli siyasi oluşumlarından biri olan Demokrat Parti kurulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin halka olan müdahaleci ve baskıcı tutumu, halkın giderek yoksullaşmasına, ülke genelinde yaygın ve güçlü bir muhalefetin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiş ve Demokrat Parti'nin doğmasına sebep olmuştur.⁹ Cumhuriyet Halk Partisi'nin bütçe görüşmelerinde mecliste Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Hikmet Bayur, Emin Sazak gibi konuşmacılar çok sert bir şekilde eleştirmişlerdir.¹⁰ Cumhuriyet Halk Partisi içinde bulunan muhalefet, Çiftçiye Topraklandırma Kanunu ve bütçe görüşmelerinde çok sert tartışmalara girmiştir. Bu tartışmalar neticesinde 7 Haziran 1945'te Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan Türk siyasi tarihine "Dörtlü Takrir" olarak geçecek olan önergeyi CHP Meclis Grubu Başkanlığı'na sunmuştur.¹¹ Dörtlü Takrir, ülke içerisinde demokratik yöntemlerin daha geniş şekilde uygulanması için verilmiştir.¹² Fakat Dörtlü Takrir önergesi reddedilmiştir. Önergenin reddinden sonra Adnan Menderes ve Fuat Köprülü, Vatan gazetesinde açık muhalefet yapmaya başlamışlardır. Bunun üzerine CHP'den ihraç edilmişlerdir. Refik Koraltan'da ihracın tüzüğe aykırı olduğunu söyleyince kendisi de partiden ihraç edilmiştir.

⁵ Cemalettin Taşkıran, "Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Cilt. 4, Sayı 14, s. 257.

⁶ Taşkıran, **a.g.m.**, s. 260.

⁷ Taşkıran, **a.g.m.**, s. 264.

⁸ https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html, (Erişim Tarihi: 01.05.2020)

⁹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi Ve İdeolojisi**, 2.baskı, İmge Kitapevi Yay., Ankara 1990, s. 46.

¹⁰ Eroğul, **a.g.e.**, s. 9.

¹¹ Muharrem Turp, "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Bir Mihenk Taşı: Basında 1950 Seçimleri", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 37, İzmir 2018, s. 679.

¹² Osman Akandere, "Bir Demokrasi Beyanamesi Olarak "Dörtlü Takrir'in Amacı ve Mahiyeti", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 9, Konya 2003, s. 9.

Yapılan bu ihraçlar üzerine Celal Bayar da milletvekilliğinden istifa etmiştir. Bu ihraçlar ve istifadan kısa bir süre sonra Celal Bayar parti kuracaklarını açıklamış ve 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi resmen kurmuşlardır.¹³

Demokrat Parti, kurulduktan kısa bir süre sonra 21 Temmuz 1946 genel seçimlerine girmiştir. 465 milletvekilliği için 273 aday göstermiş ve adaylardan 62'si milletvekili seçilmiştir.¹⁴ Böylelikle Türkiye'de çok partili siyasi hayat başlamıştır. Demokrat Parti, 1946 seçimlerinde 62 sandalye kazandıktan sonra 1950 seçimlerinde, CHP'ye karşı ezici bir çoğunlukla tek başına iktidara gelerek, Türkiye'de 10 yıl sürecek olan yeni bir siyasi gücün doğmasına sebep olmuştur.

Demokrat Parti'nin 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinin oy oranları ve koltuk sayıları şu şekilde olmuştur: T.C. Yüksek Seçim Kurulunun kayıtlarına göre 1950 yılında yapılan IX. Dönem milletvekili genel seçimleri 14.05.1950 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimde kayıtlı seçmen sayısı 8.905.743 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Kayıtlı seçmenlerden 7.953.085 kişi seçimde oy kullanmıştır. Oy kullanan kişi sayısına göre seçime katılım oranı %89,3 olarak gerçekleşmiştir. Demokrat Parti 4.391.694 oy alarak 487 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %55,2'lik bir hacim kazanarak 416 milletvekiline sahip olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi 3.148.626 oy alarak 487 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %39,6'lık bir hacim kazanarak 69 milletvekiline sahip olmuştur. Millet Partisi 368.537 oy alarak 487 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %4,6'lık bir hacim kazanarak 1 milletvekiline sahip olmuştur. 1950 milletvekili genel seçiminde bir kişide 44.537 oy alarak bağımsız olarak milletvekili seçilmiştir.¹⁵

T.C. Yüksek Seçim Kurulunun kayıtlarına göre 1954 yılında yapılan X. Dönem milletvekili genel seçimleri 02.05.1954 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimde kayıtlı seçmen sayısı 10.262.063 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Kayıtlı seçmenlerden 9.095.617 kişi seçimde oy kullanmıştır. Oy kullanan kişi sayısına göre seçime katılım oranı %88,6 olarak gerçekleşmiştir. Demokrat Parti 5.313.659 oy alarak 541 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %58,4'lük bir hacim kazanarak 503 milletvekiline sahip olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi 3.193.471 oy

¹³ Eroğul, a.g.e., s. 11-12.

¹⁴ Eroğul, a.g.e., s. 15-16.

¹⁵ Milletvekili Genel Seçim Arşivi (1950-1977 Yılları arası Milletvekilliği Genel Seçimleri), (<http://www.vsk.gov.tr>) (erişim tarihi:04.06.2020)

olarak 541 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %35,1'lik bir hacim kazanarak 31 milletvekiline sahip olmuştur. Cumhuriyetçi Milliyet Partisi 480.249 oy alarak 541 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %5,3'lük bir hacim kazanarak 5 milletvekiline sahip olmuştur. 1954 milletvekili genel seçiminde iki kişide toplam 56.393 oy alarak bağımsız olarak milletvekili seçilmiştir.¹⁶

T.C. Yüksek Seçim Kurulunun kayıtlarına göre 1957 yılında yapılan XI. Dönem milletvekili genel seçimleri 27.10.1957 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimde kayıtlı seçmen sayısı 12.078.623 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Kayıtlı seçmenlerden 9.250.949 kişi seçimde oy kullanmıştır. Oy kullanan kişi sayısına göre seçime katılım oranı %76,6 olarak gerçekleşmiştir. Demokrat Parti 4.497.811 oy alarak 610 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %48,6'lık bir hacim kazanarak 424 milletvekiline sahip olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi 3.825.267 oy alarak 610 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %41,4'lük bir hacim kazanarak 178 milletvekiline sahip olmuştur. Cumhuriyetçi Milliyet Partisi 604.087 oy alarak 610 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %6,5'lik bir hacim kazanarak 4 milletvekiline sahip olmuştur. Hürriyet Partisi 321.471 oy alarak 610 koltuğa sahip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %3,5'lik bir hacim kazanarak 4 milletvekiline sahip olmuştur.¹⁷

Yüksek Seçim Kurulunun sonuçları değerlendirildiğinde tek partili hayattan çok partili hayata geçişte bir mihenk taşı olan 1950 seçimleri yüksek bir katılım oranı ile gerçekleşmiş ve ilk defa Cumhuriyet Halk Partisi dışında yeni fikirlere ve düşüncelere sahip olan Demokrat Parti büyük bir başarı ile oy kullanan vatandaşların sayısının yarısından fazlasının oyunu alarak ezici bir üstünlükle tek başına iktidara gelmiştir. Beyaz ihtilal olarak da bilinen bu seçim tek partili hayattan çok partili hayata geçişin ülkede yaşayan vatandaşlar tarafından da kabul gördüğünü göstermiştir. Türk demokrasi tarihinde 1950 seçimlerinin, ülkedeki siyasal hayat üzerinde etkileri uzun yıllar sürmüş ve ülke içerisinde yeni siyasi oluşumların da yolunu açmıştır.

¹⁶Milletvekili Genel Seçim Arşivi (1950-1977 Yılları arası Milletvekilliği Genel Seçimleri), (<http://www.vsk.gov.tr>) (erişim tarihi: 04.06.2020)

¹⁷Milletvekili Genel Seçim Arşivi (1950-1977 Yılları arası Milletvekilliği Genel Seçimleri), (<http://www.vsk.gov.tr>) (erişim tarihi: 04.06.2020)

BİRİNCİ BÖLÜM

1950-1960 ARASI DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN MİLLETVEKİLLERİNİN HAYATI

1.1. ABDULLAH İZMEN

1915'te Giresun'un Boztekke Köyü'nde doğmuştur. Babası Mustafa efendi, annesi Emine hanımdır. 1946'da Leman hanımla evlendi. Ayşe, Şahika, Emine Ümit adında üç çocuk babasıdır. İlkokulu Boztekke köyü, Ortaokulu Giresun, Liseyi Kabataş Lisesi, Üniversiteyi de Ankara Hukuk Fakültesinde okumuştur. 1942' de Yedek Subay Okuluna girerek Topçu Asteğmen Rütbesiyle Kıta Rütbesi ile 1944'te terhis olmuştur. Çalışma hayatına 1930'da kendi köyünde Öğretmen Yardımcısı olarak başlamıştır. Aynı yıl Kurtuluş Köyü Öğretmen Yardımcılığına, Ekim 1931'de Nevsiakköy Öğretmen Yardımcılığına, 1938'de Gümrük ve İnhisarlar Muhasebe memur adaylığına, 1939'da Milli Savunma Bakanlığı Hava Muhasebesi memurluğuna, 1945'te Giresun Yargıç adaylığına, 1946'da Gerze Cumhuriyet Savcı Yardımcılığına atanmıştır. Savcılık görevinden istifa ederek Giresun'da avukatlık yapmaya başlamıştır. Siyasi hayatına 1950'de Demokrat Parti'nin değişik kademelerinde çalışarak ve İl Başkanlığı yaparak başlamıştır. X. dönem seçimlerine D.P. listesinden girerek 71.070 oyla Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir.

Bayındırlık (Nafia) ve Maliye komisyonlarında çalışmıştır. 3460 sayılı Kanun'un, Maden Kanunu'nun, Emekli Sandığı Kanunu'nun değiştirilmesi, Gerze'nin yeniden yapımı, Gıda Maddeleri Türk Anonim Ortaklığı Kanunu'nun değiştirilmesi, ödünç para verme işleri, Petrol Kanunu'nun değiştirilmesi, Ege, Karadeniz ve Orta Doğu'da kurulacak üniversiteler için yapılacak istimlâk konularında kurulacak geçici komisyonlarda çalışmıştır. X. dönemden sonra 1963'te İstanbul 14. Noterliğine atanmıştır. XIV. Dönemde tekrardan Giresun Milletvekilliğine ikinci defa seçilmiş, 1972'de meclisten emekli olmuştur. 13 Eylül 1991'de Avşa Adası'nda vefat eden Abdullah İzmen, İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığında defnedilmiştir.¹⁸

1.2. AHMET HAMDİ BOZBAĞ

Ahmet Hamdi Bozbağ, 9 Mayıs 1918'de Giresun'un Hacı Siyam Mahallesinde doğmuştur. Babası Mustafa Efendi, annesi Fatma hanımdır. 1947'de Nevin hanımla evlenmiştir. Nazan, Fatma Canan ve Fatma Handan adında üç çocuk babasıdır. İlk ve ortaokul öğrenimini Giresun'da, lise öğrenimini ise Trabzon Lisesinde tamamlamıştır. Yükseköğrenimine ise 1936 yılında İstanbul Fen Fakültesinde mühendislik bölümünde başlamıştır. Mühendislik öğrenimi devam ederken, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün açmış olduğu sınavı kazanarak maden mühendisliği öğrenimi için Fransa'ya gönderilmiştir. 1939 siyasi bunalımı

¹⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)**, Cilt. II (Özgeçmişler), TBMM Vakfı Yayınları No.24, Ankara 2000, s. 345-346.

başlayınca, Fransa’da maden okulu giriş sınavına hazırlanmak için yüksek matematik öğrenimi gördüğü Bordeaux Lisesindeki öğrenimini yarıda bırakarak, yurda dönmüştür. Yarım kalan öğrenimini tamamlamak üzere Aralık 1939’da hükümet tarafından Amerika’ya gönderilmiştir. 1940 yılında Colorado Eyaleti Denver’de başlamış olduğu Maden Fakültesini 1942 yılı sonunda bitirerek, maden mühendisliği ve jeoloji mühendisliği diploması almıştır. 1943 yılında master diploması almıştır. II. Dünya Savaşı devam ettiği için yurda dönmemiştir. Bir petrol şirketinde petrol araştırma mühendisi olarak çalışmaya başlamıştır. 1944 yılında yurda dönmüştür. 1944-1947 yılları arasında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde prospektör mühendis olarak çalışmıştır. 1 Mart 1947’de Yedek Subay Okuluna girmek üzere Maden Tetkik ve Arama Enstitüsündeki görevinden ayrılmıştır. Askerlik görevini tercüman olarak tamamlamıştır. İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Askerliği bitince 1 Mayıs 1948’de Maden Tetkik ve Arama Enstitüsündeki görevine geri dönmüştür. 28 Şubat 1949’da bu görevinden istifa ederek ayrılmıştır. Beşiktaş’ta mühendislik bürosu açıp, serbest madencilik ve ticaret yapmaya başlamıştır. D.P. listesinden IX. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 63.364 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Bozbağ, mecliste Ekonomi ve Bayındırlık Komisyonlarında çalışıp, bu komisyonların sözcülüğünü yapmıştır. Petrol Kanunu, yabancı sermaye ve konsolosluk konularında kurulan geçici komisyonlarda çalışmıştır. Avrupa konseyi Üyeliği ve D.P. Grubu İdare Heyeti Üyeliğinde bulunmuştur. Yassıda Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı çiğneme suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verilmiştir. Milletvekilliği sonrasında 1963 yılında özel mühendislik bürosu açarak Barit ve stronsiyum madenlerini dünya pazarına tanıtıp ihracatını sağlamıştır. 27 Eylül 1986 tarihinde emekli olmuştur¹⁹

Ahmet Hamdi Bozbağ, IX. dönem Milletvekilliğinin ardından X. dönemde 73.388 oy²⁰ ve XI. dönemlerde 55.698 oy alarak iki dönem daha D.P. listesinden milletvekili seçilmiştir.²¹ 22 Şubat 2012 tarihinde İstanbul’da vefat eden Ahmet Hamdi Bozbağ, Aşiyan mezarlığında defnedilmiştir.²²

¹⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, Cilt.VII (Özgeçmişler), TBMM Vakfı Yayınları No.18, Ankara 1998, s. 413-414.

²⁰ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem(1954-1957)**, s. 341.

²¹ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)**, Cilt.III (Biyografiler), TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No.156, Ankara 2011, s. 418.

²² <https://gurbetcigiresun.com.tr/ahmet-hamdi-bozbag-vefat-etti-5840-haberi> (Erişim Tarihi: 11.02.2020)

1.3. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU

1911’de Rize’de doğmuştur. İstanbul- Fatih nüfusuna kayıtlıdır. Babası İlyas Efendi, annesi Emine hanımdır. 1936 yılında Bedia hanımla evlenmiştir. Tunç ve Serpil adında iki çocuk babasıdır. İlkokulu bitirdikten sonra orta öğrenimine Galatasaray Lisesinde başlayıp Hayriye Lisesinde devam etmiştir. Ancak Hayriye Lisesini bitirmeden okuldan ayrılmıştır. Fransızca bilmektedir. 1941 yılında askerlik görevini yapmıştır. Askerlikten sonra demir sanayii ticareti yapmıştır. Ticaretle uğraşırken Giresun’da yayımlanan “İleri” gazetesini de almıştır. Ardından IX. dönem milletvekilliği seçimlerine D.P. listesinden girerek 61 055 oyla Giresun Milletvekili seçilmiştir. Ticaret, Bayındırlık, Bütçe komisyonlarında faaliyet göstermiştir. Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul Kanunları’ndaki değişiklikler için kurulan komisyonlarda çalışmıştır.²³

Ali Adnan Tüfekçioğlu, IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada tekrar D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 71 887 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Mecliste Gümrük ve İnhisarlar Encümeninde görev almıştır. Bir yasama yılında Gümrük ve İnhisarlar Encümeninin başkanlığı yapmıştır.²⁴

Milletvekilliği sonrasında Mayadağ Maya Fabrikalarını kurmuştur. 14 Mayıs 1975’te vefat eden Ali Adnan Tüfekçioğlu, Aşıyan mezarlığında defnedilmiştir.²⁵

²³ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 428-429.

²⁴ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)*, s. 349.

²⁵ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 429.

1.4. ALİ NACİ DUYDUK

Ali Naci Duyduk, 1893'te Giresun'un Hacı Hüseyin mahallesinde doğmuştur. Babası Ömer Efendi, annesi Emine hanımdır. 1904 senesinde Necmiye hanımla evlenmiştir. Ayten isminde bir kız babasıdır. İlköğrenimini Giresun'da, ortaöğrenimi ve üniversite öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. Üniversiteyi Haydarpaşa Tıp Fakültesinde okumuştur. 1914'te henüz öğrenci iken 15. Fırka ile Çanakkale Savaşlarına katılmıştır. Çanakkale Zaferinden sonra yeniden okuluna dönerek 25 Mayıs 1918'de tıp fakültesinden mezun olmuştur. Daha sonra Filistin Cephesinde, Yıldırım Orduları emrinde Tabip Teğmen olarak çalışmıştır. 1918' de terhis olmuştur. Türk Birleşme Derneği Genel Kâtipliği, Kafkasya Neşri Maarif Cemiyeti İkinci Başkanlığı yapmıştır. "Karadeniz" adında bir gazete çıkarmıştır. Ali Naci Duyduk, 1935-1936 yılları arasında Alucra Hükümet Tabipliği, 1936'da Giresun Belediye Tabipliği, 1937'de Giresun Hükümet Tabipliği, 1937-1939 yılları arasında Giresun Hususi İdaresi Frengi Mücadele Tabipliği, 1939-1941 tarihinde tekrar Giresun Belediye Tabipliği yaparak bu görevinden istifa edip ayrılmıştır. 1940'tan 1950'ye kadar Fiskobirlik İdare Meclis Başkanlığı yapmıştır. 1945'te Olağanüstü Sıtma Savaşı Trabzon-Giresun Şubesi Sıtma Mücadele Tabipliği yapmıştır. Belediye Genel Meclis üyeliğinde bulunmuştur. 1942-1943 yılları arasında tekrar askere çağırılmıştır. Serbest tabiplik yapmıştır. IX. dönem seçimlerinde 60.601 oyla D.P. listesinden Giresun Milletvekili seçilmiştir.²⁶

²⁶ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 415-416.

IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada tekrar D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 72.290 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Mecliste Ziraat Encümeninde çalışmıştır. Arazi vergilerinin artırılması, Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik, 3656 sayılı Kanun'un 1 nolu cetvelin maliye kısmına değişiklik yapılmasına ve İskân Kanun Lâyihasını müzakere için kurulan Muvakkat Encümeninde faaliyetlerde bulunmuştur.²⁷

X. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada üçüncü defa D.P. listesinden seçimlere katılmıştır. Yapılan seçimde 55.493 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Nafia Encümeni, Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni ve Münakalat Encümenlerinde faaliyetlerde bulunmuştur.²⁸

Ali Naci Duyduk, Anayasayı ihlal suçlamasıyla, Yassıada Yüksek Adalet Divanınca yargılanıp beraat etmiştir. Milletvekilliği sonrasında, 1968-1973 tarihleri arasında Giresun Belediye Başkanlığı yapmıştır. 16 Ekim 1980'de Giresun'da vefat eden Ali Naci Duyduk, Giresun'da defnedilmiştir.²⁹

1.5. ARİF³⁰ DOĞAN KÖYMEN

1901³¹ yılında Alucra'nın Karabörk Köyü'nde doğmuştur. Babası Şevket Efendi annesi Hatice Hanımdır. 1936 yılında Meliha Hanımla evlenmiş ve 1980

²⁷ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)*, s. 342.

²⁸ Arslan, *a.g.e.*, s. 423.

²⁹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 416.

³⁰ Meclis kayıtlarında "Doğan Köymen", nüfus kaydında "Arif Doğan Köymen" olarak geçmektedir.

yılında boşanmıştır. 5 Ekim 1980 yılında Müjgân Hanımla ikinci evliliğini yapmıştır. Hatice Özi adında bir kızı vardır. Eğitim hayatının ilk, orta ve lise öğrenimini Tokat'ta askeri okullarda tamamlayarak 1925'te Harp Okuluna girmiştir. Selimiye kışlasında gördüğü bir yıllık staj sonrasında 30 Ekim 1926 yılında Harbiye'de derslere başlamıştır. 1 Mart 1929 yılında piyade subay vekili rütbesini alarak okulu bitirmiştir. Geçirmiş olduğu bir kaza sonrasında 1930 yılında malulen emekliye ayrılmıştır. Karahisar, Giresun ve illeri Genel Meclis ve Daimi komisyonlarında görev almıştır, C.H.P. Giresun İl İdare Kurulunda ve Halkevlerinde faaliyetlerde bulunmuştur. 1934 yılında Giresun'da Akgün gazetesini çıkartıp 6 yıl yayın hayatını sürdürmüştür. 1939'da Ankara'da C.H.P. Halkevleri bürosu Yazı İşleri Şefi olarak göreve başlamıştır. 1945'de bu görevinden istifa ederek Doğu Matbaasını kurup, çeşitli gazete ve dergilerde araştırmaları ve makaleleri yayımlanmıştır. Giresun'dan IX. dönem seçimlerine katılarak Demokrat Parti'den 60.576 oyla Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Sayıştay ve Çalışma Komisyonlarında görev almıştır ayrıca Çalışma Komisyonunun Kâtipliğini yapmıştır. İktisadi Devlet Teşekkülleri Kanunu için kurulan geçici komisyonda da görev almıştır.³²

IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada tekrar D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 71 686 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir.³³

X. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada üçüncü kez D.P. listesinden XI. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 55.425 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir.³⁴

Yassıada Yüksek Adalet Divanı tarafından Anayasayı çiğneme suçundan 6 yıl ağır hapis cezası almıştır. Alucra'nın imarı konusunda etkin görev alıp maddi katkı sağlayarak önderlik yapmıştır. 22 Şubat 1992 yılında vefat eden Arif Doğan Köymen, İstanbul Yeniköy mezarlığında defnedilmiştir.³⁵

³¹ Alucra Mahkemesinin 3 Ağustos 1918 gün ve 80 sayılı kararıyla doğum tarihi 1904 (1320) iken, 1901 olarak düzeltilmiştir.

³² Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, s. 422-423.

³³ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)**, s. 347.

³⁴ Arslan, **a.g.e.**, s. 419.

³⁵ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, s. 423.

1.6. ARİF HİKMET PAMUKOĞLU

1908 yılında Giresun Şeyh Keramet'in Mahallesinde doğmuştur. Babası Hüseyin Efendi Annesi Seher Hanımdır. İlk evliliğini Naile Hanımla, İkinci evliliğini Hava Muammer Hanımla, üçüncü evliliğini de Emine Sevinç Hanımla yapmıştır. İlk iki eşinden boşanmıştır. Birdem, Nezih Edip, Güliz ve Mehmet Erhan adında dört çocuk babasıdır. İlk ve orta öğrenimini Giresun'da, lise öğrenimini de Trabzon Lisesinde tamamlamıştır. Yükseköğrenimini ise 1930 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinde eğitim alarak tamamlamıştır. 1930 yılında Dışişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği görevine başlamıştır. Dışişleri Bakanlığında görevinin sürdürdüğü sırada sınavı kazanarak Diplomat unvanını almıştır. Ticaret Dairesi 1. Siyasi Daireye atanmıştır. 1931 yılında 3. Kâtipliğe yükselmiştir. 1933 yılında Bükreş Büyük Elçiliği 3. Kâtipliğine atanmıştır. 1934 yılında askerlik görevini yapmak üzere Yedek Subay Okuluna gitmiş, Nisan 1935'te terhis olmuştur. Mayıs 1935'te Dışişleri Bakanlığı Genel Kâtipliğinde Kâtiplik görevine, 20 Ağustos 1936'da 2 nci Kâtipliğe, 1 Ekim 1937'de Berlin Büyükelçiliği 2. Kâtipliğine, 3 Eylül 1938'de Başkâtipliğe yükselmiştir. 1938'de Birleşmiş Milletler Daimi Temsilciliğinde çalışmıştır. 1940 yılında Müktesep haklar konusundaki tezini başarı ile savunarak, Devletler Hukuku doçentlik unvanı kazanmıştır. Şubat 1945'te Siyasal Bilgiler Okulu Hukuk Grubu Doçentliğine atanmıştır. Aynı zamanda Polis Enstitüsünde, Devletler Hukuku derslerini de okutmuştur. 29 Eylül 1948'de aynı kurumlarda Anne Hukuku öğretmenliği görevine getirilmiştir. Bu görevi sürdürdüğü sırada Giresun'dan IX. dönem seçimlerine katılarak, 63.307 oyla Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Dışişleri ve Gümrük-Tekel Komisyonlarında, Pasaport ve İskân Bankası kurulması

konularında geçici komisyonda görev yapmıştır. Türkiye’de Demokrasi ve Devletler Özel Hukuku adlı yayımlanmış iki eseri vardır. 1957’de emekliye ayrılmıştır.³⁶ Partisinin demokratik gelişmeyi sağlayamadığı yönündeki eleştirisi üzerine parti başkanı Adnan Menderes ve Demokrat Partili vekillerin sert tepkisi nedeniyle 27 Şubat 1952 yılında Demokrat Parti’den istifa etmiştir. Sonrasında Millet Partisine katılmıştır. Millet Partisi’nin kapatılmasından sonra bağımsız olarak vekillik görevine devam etmiştir.³⁷

Arif Hikmet Pamukoğlu, 15 Aralık 1999 tarihinde vefat etmiştir.³⁸

1.7. HASAN³⁹ TAHSİN İNANÇ

Tahsin İnanc, 1914 yılında Tirebolu’da doğdu. Aslen Giresun’un Çınarlar Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Babası Emin Efendi, annesi Azize hanımdır. Evlenmemiştir. İlk ve orta öğrenimini Giresun’da, lise öğrenimini Galatasaray Lisesinde, yükseköğrenimini ise Yüksek İktisat ve Ticaret okulunda tamamlamıştır. Yükseköğreniminin ardından iktisat doktorası yapmak için Maliye Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak İtalya’ya gitmiştir. İtalya’da öğrenimini sürdürdüğü sırada II. Dünya Savaşı’nın başlaması üzerine yurda geri dönmüştür. Öğrenimine devam etmek için tekrar İtalya’ya gitmiş olsa da bu defa da İtalya’nın savaşa girmesi üzerine

³⁶ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, s. 424-425.

³⁷ <https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1952/5/16/5.xhtml> (Erişim Tarihi:31.05.2020)

³⁸ **TBMM Albümü (1920-2010)**, IX. Dönem, II. Cilt (1950-1980), TBMM Yay. No:1,2010, Ankara, s. 563.

³⁹ Meclis kayıtlarında “Tahsin İnanc”, nüfus kaydında ise “Hasan Tahsin İnanc” olarak geçmektedir.

doktorasını tamamlayamadan yurda geri dönmüştür. İyi derecede Fransızca, orta derecede İtalyanca, çok az da İngilizce bilmektedir. 1939 yılında Maliye Bakanlığında aday memur olarak memuriyet hayatı başlamıştır. 1940 yılında Muhasebat Genel Müdürlüğüne aday memur olarak geçmiştir. 1940 yılının temmuz ayında Milli Emlak Müdürlüğünde görev yaptıktan sonra, 29 Mayıs 1940 'ta Muhasebat Genel Müdürlüğünde asaleten memur olmuştur. Şubat 1941'de askerlik görevini yapmak üzere yedek subay okuluna girmiştir. Aralık 1942' de terhis olmuştur. 1943 yılında Etibank Müfettiş yardımcılığına, 1945 yılında 4. sınıf Müfettişliğe ve 1949 yılında ise Teftiş ve Kontrol Müdürlüğünde Üçüncü Sınıf Müfettişliğe yükselmiştir. Ardından Etibank Ağaçlı Linyitleri İşletmesinde vekâleten Müdür Muavinliği yapmıştır. Etibank Ağaçlı Linyit işletmesindeki görevi sırasında IX. dönem seçimlerine girerek 62 514 oyla D.P. listesinden Giresun Milletvekili seçilmiştir. Ulaştırma, Ekonomi ve Ekonomi- Ulaştırma komisyonlarında faaliyetlerinde yer almıştır. Emekli Sandığı Kanunu ve Yabancı sermaye konularında kurulan geçici komisyonlarda görev yapmıştır.⁴⁰

IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada tekrar D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 73.688 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Mecliste İktisat Encümeninde çalışmıştır. Maden Kanunu'na bir madde eklenmesi, Gıda Maddeleri Türk Anonim Ortaklığı hakkındaki kanunların tekriri müzakeresi ve Ereğli Kömür İşletmeleri kanun lâyihasını müzakere için kurulan muvakkat encümenlerinde faaliyetlerde bulunmuştur.⁴¹

X. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada üçüncü kez D.P. listesinden XI. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 55.542 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Mecliste İktisat Encümeni ve Sanayi Encümeninde faaliyetlerde bulunmuştur.⁴²

Anayasayı çiğneme suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası almıştır. Milletvekilliği sonrasında "Vatan gazetesi" Müessesesi müdürlüğü yapmıştır. 4 Şubat 1969 yılında vefat eden Hasan Tahsin İnanç, Cebeci Asri Mezarlığı'nda defnedilmiştir.⁴³

⁴⁰ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 420-421.

⁴¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)*, s. 344.

⁴² Arslan, *a.g.e.*, s. 420.

⁴³ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 420-421.

1.8. HAYRETTİN ERKMEN

1915'te Tirebolu'da doğmuştur. Aslen Giresun, Görelelidir. Babası Ali Bey, annesi Rahime hanımdır. 1955'te Münire Münir hanımla evlenmiştir. Ömer Hayri ve Ali Münir adında iki çocuk babasıdır. İlköğrenimini 1928 yılında Görele merkez okulunda, orta ve lise öğrenimini 1935 yılında Trabzon Lisesinde tamamlamıştır. 1938'de Siyasal Bilgiler Okulundan mezun olmuştur. 1938'de Maliye Bakanlığı Varidat Umum Müdürlüğünde memur olarak atanmıştır. 3 Kasım 1938'de askere gitmiştir. Yedek Subay Okulundayken, Maliye Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak iktisat ve maliye öğrenimini tamamlamak üzere, Paris'e gitmiştir. II. Dünya Savaşı başlayınca öğrenimini yarıda bırakıp, 1940 yılında Türkiye'ye dönmüştür. 1940 yılının mayıs ayında askerlik eğitimini tamamlamak üzere tekrar askere gitmiştir. 1942'de terhis olmuştur. Terhisinden sonra Toprak Mahsulleri Ofisinde ve Maliye Bakanlığındaki eski görevinde çalışmıştır. 1943 yılında Maliye Bakanlığı, yarım kalan öğrenimini tamamlaması için Hayrettin Erkmen'i Cenevre'ye göndermiştir. Cenevre'de denklik sınavını vererek doktora başlamış ve "Çalıştırılanın Teşebbüs İdaresine Katılması"(La Participation des Salaries a la Gestion de l'Entreprise) konulu doktora tezini 1948'de vererek iktisat doktoru unvanı almıştır. Doktora yaparken aynı zaman içinde Lozan Hukuk Fakültesini de bitirmiştir. Türkiye'ye döndükten sonra 1948'de Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Raportörlüğü, 1949'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Umumi İktisat ve İktisat Teorisi kürsüsü

asistanlığı yapmıştır. 1950’de IX. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 62.814 oy alarak Demokrat Parti’den Giresun Milletvekili seçilmiştir. 12 Ekim 1975 tarihinden itibaren 12 Eylül 1980 tarihine kadar Cumhuriyet Senatosu Giresun üyeliği yapmıştır. Milletvekilliği sırasında II., III., V., Menderes Hükümetinde; Çalışma Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İmar ve İskan Bakanlığı yapmıştır. Cumhuriyet Senatosu Üyeliği yaptığı dönemde VI. Demirel Hükümetinde Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. Dışişleri Bakanlığı görevinden gensoru ile düşürülmüştür. 1956-1957 yılları arasında Demokrat Parti Meclis Grubu Başkanvekilliğinde bulunmuştur. Maliye ve Bütçe Komisyonları, şeker İstihlakı, belediye gelirleri, tütün ve müsrikattan alınacak olan vergiler, Vergi Usul Kanunu, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası, Yabancı sermaye ve Denizcilik konularında kurulan komisyonlarda çalışmıştır.⁴⁴

Hayrettin Erkmen, IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürürken, D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 77 148 oy alarak Giresun Milletvekilliğine ikinci defa seçilmiştir.⁴⁵

Hayrettin Erkmen, X. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürürken, üçüncü defa D.P. listesinden XI. Dönem seçimlere katılmıştır. Yapılan seçimde 56.004 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Yassıda Yüksek Adalet Divanı tarafından, değişik suçlardan 10 yıl hapis cezası almıştır. Şişli Özel İktisat ve Ticaret İlimleri Yüksek Okulunda Öğretim Üyeliği, 1962’ de serbest İktisat ve Ticaret Müşavirliği yapmıştır. 1967’de Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Müdürler Kuruluna, 1970’te ise Banka Meclis Üyeliğine atanmıştır. 12 Ekim 1975- 12 Eylül 1980 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosuna Giresun Üyesi olarak seçilmiştir. 12 Kasım 1979-12 Eylül 1980 tarihleri arasında Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. 18 Mayıs 1999’da İstanbul’da vefat etmiştir.⁴⁶

⁴⁴ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)**, s. 417-419.

⁴⁵ Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)**, s. 343.

⁴⁶ Arslan, **a.g.e.**, s. 413-414.

1.9. MAZHAR ŞENER

1916 yılında Giresun'un Keşap İlçesinin Vanazıt Köyü'nde doğmuştur. Babası Abaza Hafız Mehmet Efendi, annesi Hatuncuk hanımdır. 1945'te Fatma Emel hanımla evlenmiştir. Mehmet Erdoğan, Saide Gamze, Beyazıt adında üç çocuk babasıdır. İlk ve orta öğrenimini Giresun'da, lise öğrenimini Trabzon Lisesinde, yükseköğrenimini ise İstanbul Hukuk Fakültesinde pekiyi derecesi ile tamamlamıştır. Hukuk fakültesinde okurken İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsünü de bitirmiştir. Yabancı dil olarak Fransızca bilmektedir. 1937 yılında Maliye Müfettiş Yardımcılığına aday olarak atanıp, 1938'de ise asaleti onaylanmıştır. 1941'de 5. sınıf Maliye Müfettişliğine atanmıştır. 1942'de askerlik görevini yapmak üzere Yedek Subay Okuluna girip 1944 yılında terhis olmuştur. 1944'te 4.sınıf Maliye Müfettişi, 1946'da 3. Sınıf, 1949'da 2. Sınıf Maliye Müfettişliğine terfi etmiştir. 1948'de hükümet tarafından staj yapması için Belçika'ya gönderilmiştir. 1949'da yurda dönmüştür. Ardından IX. Dönem milletvekilliği seçimlerine D.P. listesinden girerek 61. 976 oy alarak Giresun Milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliği sırasında Sayıştay ve Bütçe Komisyonlarında görev almış ve Sayıştay komisyonunun sözcülüğünü yapmıştır. Belediye gelirleri, yabancı sermaye, Vergi Usul, umumi hayata müessir afetler ve C.H.P.'nin haksız iktisapları konularında kurulan komisyonlarda faaliyetlerde bulunmuştur.⁴⁷

Mazhar Şener, IX. dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada tekrar D.P. listesinden X. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 76.292 oy alarak

⁴⁷ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 426-427.

Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Trafik Kanunu'nun 77. Maddesinin tadili, Gider Vergisi kanun teklifi, İstimlâk Kanunu'na bir madde eklenmesi hakkındaki kanunu tekriri müzakere için kurulan muvakkat encümenlerinde faaliyetlerde bulunmuştur.⁴⁸

Mazhar Şener, X. Dönem Giresun Milletvekilliğini sürdürdüğü sırada üçüncü kez D.P. listesinden XI. dönem seçimlerine katılmıştır. Yapılan seçimde 55.761 oy alarak Giresun Milletvekilliğine seçilmiştir. Mecliste Hariciye Encümeninde faaliyetlerde bulunmuştur.⁴⁹

Yassıda Yüksek Adalet Divanınca Anayasayı çiğnemek suçlaması ile yargılanmış ve yargılama sonucunda beraat etmiştir. 1963 yılında Vergiler Temyiz Komisyonu üyeliği ve 1965'te Danıştay Üyeliğine seçilip 1974 yılına kadar görevde kalmıştır. 1974 yılında Danıştay 11. Daire Başkanlığına seçilmiştir. 1978 yılında kendi isteğiyle Danıştay Daire Başkanlığı görevinden emekliye ayrılmıştır.⁵⁰

Mazhar Şener, 31 Ağustos 2004 tarihinde vefat etmiştir.⁵¹

1.10. MUSTAFA HEMİŞ

1915'te Şebinkarahisar'da doğmuştur. Tevfik Efendi annesi Hatice Hanımdır. Evlidir. İlkokulu, ortaokulu ve lise eğitimini bitirdikten sonra yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1939 yılında tamamlamıştır. Fransızca bilmektedir. Burhaniye Belediyesi Tabipliği, Bozüyük Belediyesi Tabipliği, Manyas Hükümet Tabipliği, Manyas Sıtma Savaş Tabipliği, Bandırma Sıtma Savaş Tabipliği,

⁴⁸ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954-1957)*, s. 348.

⁴⁹ Arslan, *a.g.e.*, s. 422.

⁵⁰ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950-1954)*, s. 427.

⁵¹ *TBMM Albümü (1920-2010)*, s. 563.

Şebinkarahisar Hükümet Tabipliği ve Kaza Sağlık İdaresi Baştabipliği görevlerini yaptıktan sonra Hakkari Sağlık Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. XI. dönem Milletvekilliği seçimlerine D.P. Listesinden girerek 55.467 oyla Giresun Milletvekili seçilmiştir. Sıhhat ve İctimai Muavenet Encümeni ve Sanayi Encümeninde faaliyet göstermiştir.⁵²

Mustafa Hemiş, 20 Şubat 2005'te vefat etmiştir.⁵³

1.11. SADIĞ ALTINCAN

1898 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Ruşen Efendi annesi Sadiye Hanımdır. Evlenmemiştir. Az miktarda İngilizce ve Almanca bilmektedir. 1918'de Subay 1930'da Yüzbaşı oldu daha sonra Deniz Harp Akademisine girerek 1933 yılında mezun olmuştur. 1944'te Genel Kurmay Başkanlığı Deniz Danışmanı, 1948'de Donanma Komutanı olmuştur. Koramiral rütbesinde görevliken 1 Haziran 1950'de Deniz Kuvvetleri Komutanlığına atanıp 1955'te Oramiral rütbesine yükselmiştir. 16 Eylül 1957'ye kadar Deniz Kuvvetleri Komutanlığı görevini sürdürmüştür. 1957 yılında emekli olduktan sonra siyasete atılmıştır. XI. dönem milletvekilliği seçimlerine D.P. listesinden girerek 55.892 oy alarak Giresun Milletvekili seçilmiştir. Milli Müdafaa Encümeninde faaliyet göstermiştir.

⁵² Arslan, a.g.e., s. 421.

⁵³ TBMM Albümü (1920-2010), s. 716.

Yassıda'da Yüksek Adalet Divanı tarafından yargılanıp, 15 Eylül 1961 tarihinde beraat etmiştir.⁵⁴

Sadık Altıncan, 16 Şubat 1963 tarihinde vefat etmiştir.⁵⁵

⁵⁴ Arslan, **a.g.e.**, s. 416-417.

⁵⁵ **TBMM Albümü(1920-2010)** , s. 715.

İKİNCİ BÖLÜM

DOKUZUNCU DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1954)

2.1. AHMET HAMDİ BOZBAĞ

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının 1951 yılı bütçe görüşmelerinde söz almıştır. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı hakkındaki Bütçe Komisyonu raporunun Maden İşleri Umum Müdürlüğüne ait kısmının sonunda bu teşkilatta 11'i mühendis olmak üzere 18 kadronun boş olduğunu söylemiştir. Barem kanunun dar çerçevesi içinde hareket ederek yüksek maden mühendisleri ile doldurulabileceğine inanmadığını belirtmiştir. Mühendis bulmanın zorluğuna değinerek, boş bulunan 11 kadronun derhal doldurulması gerektiğinin vurgulamış ve dönemin Ekonomi ve Ticaret Bakanının bu kadroların nasıl doldurulacağı hakkındaki fikirlerini öğrenmek istemiştir. Söz konusu dönemde dünyanın durumunun, yer altı servetlerimizin azami istifade ile işletilmesine olanak sağladığını ve bu gibi durumlara madencilik tarihinde nadir rastlandığını söylemiştir. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerinin ülkemizden çıkacak olan maden ürünlerini yükselen fiyatlarına rağmen almakta istekli olduklarını, memleketimizin de bu konuda derhal seferber olması gerektiğini vurgulamıştır. Konuşmanın devam kısmında dönemin Ekonomi ve Ticaret Bakanının hükümetin maden politikası hakkındaki görüşünü kürsüden açıklamasını istemiş, madenciliği idare eden resmi dairelerin başlarındaki kişilerin hükümetin maden politikasını henüz bilmediklerini itiraf ettiklerini söylemiştir. Kendisinin de bir maden mühendisi olarak yeni maden kanunu çıkarılıncaya kadar hemen yapılmasında kanuni hiçbir mahzur olmayan aşağıdaki maddelerden bahsedeceğini belirtmiş ve bu maddelerin yerine getirilmesinin madencilik sektöründe ilk ümitli adımı atmış olacağı yönündeki kanaatini belirtmiştir.

Söz konusu maddeler şu şekildedir;

- 1- ‘ ‘ Memleketimizde madenciliği köstekleyen ve ürküten 280i sayılı M. T. A Enstitüsü Kanunu’nun yedinci maddesinde

yazılı maden sahalarını kapatma usulünün tamamen kaldırılması,

2- *Madenciliğimizde imrariyeden dolayı kaçakçılığı ve her türlü şantajı önlemek için, hiç vakit geçirmeden, Bakanlar Kurulu kararıyla, ruhsatnameli sahalarla imtiyazlı sahalarından çıkarılan madenlerden aynı nispette nispi resim alınmasının temini,*

3- *Madenlerden alınan nispi resimlerin, maden ister F. O. B. ister Cif. satılsın Fob. veya Cif. fiyatlarından nakliye masrafları düşüldükten sonra nispi resmin Bakanlar Kurulu kararınca tespit edilecek nispet üzerinden alınması, ''*

Konuşmaya devam ile yukarıdaki sıralanan hususların dışında Maden Umum Müdürlüğündeki mühendis, hukukçu ve idareci arkadaşlarla çalışmalara devam edildiğini belirtmiştir. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin maden arayıcılarını teşvik edip desteklediğini, bizdeki gibi madenciliği frenleyen ve güçleştiren hususların hiçbirinin olmadığını söylemiştir. Dünyada ve özellikle ülkemizde memurlar tarafından idare edilen işletmelerde, randımanlı bir işletmecilik yapılamadığı için madenlerin satış tekelinin hükümetin elinde olması şartıyla özel teşebbüslere yaptırılmasının memleketimizin ekonomik olarak kalkınmasına faydalar sağlayacağını söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.⁵⁶

İşletmeler Bakanlığı 1951 yılı bütçesi görüşmelerinde Batman'da yeni kurulacak olan Ramandağı rafinerisinin bütçesi hakkında görüşlerini bildirmiştir. Tahsisatın bütçeye konurken iyice incelenip öyle konduğunu, Maden Tetkik ve Araştırma Enstitüsünün Ramandağı rafinerisinin yapılması için bütçenin on milyon liraya çıkacağını tespit ettiğini, hükümetin de aynı rakamı bütçeye koyduğunu söylemiştir. Yeterli derecede petrol rezervi varsa yüksek miktarda bütçe istenebileceğini söylemiştir. Hiçbir hesaba dayanmadan, gelişi güzel rakamlar istemenin ezbere olacağını ve petrol rezervlerinin veriminin tamamen hesap edilmediğini, onun için bu rezervuarların her tarafında sondajlar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Yapılan etütler neticesinde rezervlerin tahmini olarak

⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 52. Birleşim, 26.11.1951, s. 913-914.

hesap edildiğini ve hükümetin tespit etmiş olduğu on milyonluk rakamın üstünde bir rakam söylemenin doğru olmadığını belirtmiştir. Adana milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun Adana'da israfa kaçıldığını söylemesi üzerine böyle bir duruma şahsen inanmadığını, Adana'yı bizzat gezdiğini ve orada bulunanların büyük bir feragatle çalıştıklarını söylemiştir. Konuşmasını, hükümetin petrol arama etütlerini yaparak tahsisat istemesinin yerinde bir karar olduğunu söyleyerek maruzatını bitirmiştir.⁵⁷

İşletmeler Bakanlığı 1952 yılı bütçe görüşmelerinde iki kez söz almıştır. Birinci konuşmasında petrol rafinerisi için ayrılan on milyonluk ödeneğin sondaj için yeterli olup olmadığı tartışılırken, rafineri için lazım olan ödeneğin 791. bölümde, sondaj için lazım olan ödeneğin ise 601. bölümde ayrıldığını söylemiştir. Maden Tetkik ve Araştırma Enstitüsünün sondaj için daha fazla paraya ihtiyacı olması durumunda bunu hesaplayıp isteyeceğini bu sebeple de 791. bölümden ayrılan bütçeden 601'e aktarma yapmanın mahzurlu olacağını belirtmiştir. Konuşmasının ikinci kısmında ise Maden Tetkik Ve Araştırma Enstitüsünü ve bakanlığın bütçe konusunda iyi hazırlanmamış olduklarını ve hesapsız bir şekilde hareket ettiklerini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁵⁸

Karayolları Trafik Kanunu münasebetiyle ilgili görüşlerini bildirmiştir. İlk olarak o dönemde ecnebi memleketlerde alınan ehliyetlerde parmak izi kullanıldığını, bu uygulamanın memleketimizde de bir komisyon tarafından uygulanmasının işleri kolaylaştıracağını söylemiştir. İkinci olarak ise içkiyi teşhis etmek için kullanılan bir aletin olduğunu, bu aleti kullanarak kişinin sarhoş olup olmadığının ve aldığı alkol miktarının tespit edilebileceğini söylemiştir. Bunların Trafik nizamnamesinde tespit edileceği için kanuna konulmadığını da belirterek konuşmasını bitirmiştir.⁵⁹

Maden Kanunu görüşmelerinde komisyon sözcüsü olarak görüşlerini bildirmiştir. Maden Kanunu'nda, keşif ve tahkikatın yapılması için oluşturulan heyetle ilgili maddede, Erzincan Milletvekili Nahid Pekcan fen memuru bulunmayan yerlerde tapu memurunun heyete katılabileceğini söylemiş, bu sebeple

⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.11.1951, s. 1135-1136.

⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 50. Birleşim, 28.02.1952, s. 1225-1226.

⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXI, 58. Birleşim, 25.03.1953, s. 68.

de “ Vilayet tapu ve fen memuru” kısmının “Vilayet tapu veya fen memuru” olarak değiştirilmesini istemiştir. Hamdi Bozbağ’ da bu değişikliğe komisyon adına onay vermiştir.⁶⁰ Hamdi Bozbağ, Maden Kanunu’nun 32. maddesinde “*Maden arama faaliyetinin bir maden mühendisinin veya bir maden teknisyeninin direktifi altında yapılması şarttır.*” kararının bazı vekiller tarafından mühendisle teknisyenin aynı mevkide görülmesinin doğru olmadığı fikrine cevaben, maden arama için ruhsatın iki sene için verildiğini ve aramaların bu süre içinde teknisyen ve mühendisler tarafından yüzeysel ve derine inilmeden yapıldığını söylemiştir. Komisyonunda uzun müzakerelerden sonra kısa olan arama devresinde teknisyenin de bu işi yapabileceğine inandıklarını belirtmiştir. Ayrıca madenlerin çoğunun, % 80’inin teknisyensiz işletildiğini bu sebeple de maddenin aynen kabulünü rica etmiştir.⁶¹ Maden Kanunu’nun 39. maddesi olan “*Arama ruhsatnamesi Ekonomi ve Ticaret Vekâletince, kamuni mâni görülmediği takdirde, devrolunabilir.*” konusu tartışılırken, Hamdi Bozbağ, maden arama ruhsatnamesi için vekâlet verilebileceğini ve bakanlığın bütün madenlerin sicilini tutacağını onun için maddenin aynen kabulünü istemiştir.⁶² Hamdi Bozbağ, işletme ruhsatını haiz hakiki şahısların bizzat mesuliyeti üstlenerek faaliyete başlaması veya mesul müdür istihdam etmesi şeklinde olan 81.maddeyi komisyon olarak kabul etmemiştir.⁶³ “*Maden sahalarından çıkarılan cevherlerin imarı Devlet hakkının ödenmesine bağlıdır.*” maddesi olan 115. maddeyi komisyon olarak kabul etmişlerdir.⁶⁴ Maden Kanunu’nun 142. Maddesinde geçen “*işletme hakkının sona ermesinden itibaren on sene müddetle kendisi veya hukuken yerine geçen tarafından tasavvur edilmediği takdirde, bulunduğu sahanın bir cüzü haline gelir ve hukuken bu sahaya tâbi olur.*” kısmına sorulan sorulara açıklık getirmiştir.⁶⁵ Hamdi Bozbağ, çimento yapılmasında kullanılan başlıca maddeler için verilmiş olan imtiyazlara ek olarak işletme ve arama ruhsatnameleri ibaresinin eklenmesini komisyon adına rica etmiştir. Maden Kanunu’nun 155. maddesinin ikinci fıkrasının “*Bu kanunun yürürlüğe konulmasından önce Maden Nizamnamesi’nin 30. maddesine müsteniden hükümsüzlüğüne karar verilmiş*

⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s. 93.

⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s. 98.

⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s.101.

⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s.111.

⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s. 119.

⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s. 128-130.

takaddüm halklarının, iptal edilmiş arama ve işletme ruhsatnamelerinin ve fesholunmuş imtiyazlarla reddedilmiş ihale taleplerinin (bu muameleler kaziyei muhkeme halini almış ise) iade ve ihyası talep edilemez”. olarak değiştirilmesine komisyon adına kabul etmiştir.⁶⁶

Petrol Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Bulunmuş olan petrolün 50 sene müddetle işletilmesini uygun bulmadığını petrol bulunan bazı ülkeleri örnek göstererek anlatmıştır. 50 senelik sürenin 40 seneye, uzatma müddetinin de 20 seneye indirilmesinin daha makul ve dünya mevzuatına daha uygun bir şekil alacağını söylemiştir. Memleketimizde böyle bir petrol bulma ümidi varken süreyi uzun tutmanın ülke menfaatine uygun olmayacağı ve sürenin kısaltılması kanaatinde olduğunu söylemiştir.⁶⁷ Petrol kanunundaki işletme süresi ile ilgili bazı vekillerin Amerika’daki işletme ruhsatnamelerinin müddetsiz olduğunu söylemesi üzerine bunun doğru olduğunu ancak bu halin Amerika için doğru olduğunu söylemiştir. Çünkü Amerika’daki petrol hakkının, toprağının, işleteninin, sermayesinin Amerikalı olduğunu bu sebeple de orada bir müddet koymaya gerek olmadığını belirtmiştir. Ve daha önceki konuşmasında belirttiği petrol işletme süresinin kısaltılması hakkındaki görüşünü tekrarlayarak konuşmasını bitirmiştir.⁶⁸

2.2. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU

Korgeneral Zekâi Okan'a ait Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Sivas eski Milletvekili Fikri Tirkeş’in Dilekçe Komisyonunun 23.03.1950 tarihli haftalık karar cetvelindeki 3009 sayılı kararının Komisyonda görüşülme önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporuna göre Korgeneral Zekâi Okan İstiklal Savaşı’nda aldığı iki harp takdimnamesine istinaden 31.08.1338 tarihine itibar edilmek üzere diğer rütbe yükselmelerinin düzeltilmesini istemiştir. Dilekçe Komisyonu raporunda talebi ret edilmiştir.⁶⁹Söz konusu dilekçeye istinaden Zekâi

⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 56. Birleşim, 03.03.1954, s. 134-134.

⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 59. Birleşim, 06.03.1954, s. 322-323.

⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 59. Birleşim, 06.03.1954, s.325-326.

⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 10. Birleşim, 19.06.1950, s.13.

Okan'ın 1337 senesinde işe başladığını ve buna istinaden hakkının verilmesi gerektiğini belirterek konuşmasını bitirmiştir.⁷⁰

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası temsilcileri arasında addolunan Garanti Anlaşmasının onanması hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu bankanın kurulması ile hükümetin gereksiz yere risk alındığının ifa edildiğini belirterek, bunun doğru olmadığını hükümetin aldığı riskin banka kuran kişiler ve kuruluşlarca aynı olduğunu söylemiştir. Bankaların yaptığı işlemlerde önce kendilerini garantiye aldıklarını ve hükümetin bu yöndeki cesaretinin kırılmaması gerektiğini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.⁷¹

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Üreticilerden % 5 oranında toplanan paralardan bir üzüm ortaklığının kurulacak olduğunu bu konuya dair bir kanunun hazırlanıp hazırlanmadığını sorarak, kanunun hazırlanmış ise meclise ne zaman geleceğini Ekonomi ve Ticaret Bakanına sormuştur. Soruya cevaben söz alan bakan kanunun hazırlanmış olduğunu, ancak meclisin yakın zamanda tatile gireceğinden, bu sebeple tatil dönüşünde kanunu hazır bir şekilde bulabileceklerini söyleyerek Ali Adnan Tüfekçioğlu'na cevap vermiştir.⁷²

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu müdürlüğün bütçesinin 23 milyondan 21 milyona indirilmesi hakkında bir önerge vereceğini belirtmiş ve bu indirim için nedenlerini belirttiği bir konuşma yapmıştır. Bu konuşma sırasında bazı vekiller ve ulaştırma bakanı ile karşılıklı diyaloga girmiştir. Meclis başkanının başka konulara girilmemesi ve tahrikle gidilmemesi yönündeki uyarısından sonra söz konusu indirimin, fazladan yapılan harcamalardan kaynaklı olduğunu birkaç örnek vererek açıklayarak konuşmasını bitirmiştir. Konuşmasından sonra Takriri oya sunulmuş ve ret edilmiştir.⁷³

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Giresun ilinde bulunan bir hamamın durumunu esprili bir üslupla anlatmış ve

⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 11. Birleşim, 21.06.1950, s.222.

⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IV, 29. Birleşim, 12.01.1951, s.178.

⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 52. Birleşim, 26.02.1951, s.921.

⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s.1064-1066.

hamama tadilat yapılması için Vakıflar Umum Müdürlüğünden ricada bulunarak sözlerini bitirmiştir.⁷⁴

Maliye Vekâleti 1953 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Bazı memurların makam tahsisatı ve temsil tahsisatı gibi isimler adı altında para aldıklarını, kendisinin buna itirazının olmadığını ama bunun gibi örneğin; Maliye Vekâletinin memurlarının da bu hakları kullanıp kullanamayacağını konusunda bir düşüncenin olup olmadığını sormuştur. Hazırlanmakta olan yeni Barem Kanunu'nda amme hizmeti yapan memurların maaş bakımından koordine bir sisteme bağlanmasının mevzubahis olup olmadığını da sorarak konuşmasını sonlandırmıştır.

75

Ulaştırma Vekâleti, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü, Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü 1953 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Emrullah Nutku'nun bahriyeli olan hukuk eğitimi almış bir üstat olduğunu fakat yaptığı konuşma ile kendisini şaşırttığını, nitekim konuşmasında ağaç tekneleri kaldırarak sac teknelerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Kendisi gibi bir üstadın armatörleri koruyacağını düşündüğünü ama yanıldığını söylemiştir. Memlekette küçük armatörlerin kaybolduğunu birçoğunun teknesini bağışladığını belirtmiştir. Söz konusu bağışlamaya neden olarak da Merkez Bankası tarafından armatörlerin elinde bulunan dövizlerin serbest piyasadaki tutarından çok çok daha düşük bir tutar üzerinden bozulmasını göstermiştir. Bu küçük armatörlerin taşıdıkları yük karşılığında aldıkları ücretin en azından yarısının Ulaştırma Bakanlığınca kendilerinde bırakılarak dış piyasada iş yapmalarının önünün açılması gerektiğini belirtmiştir. Gemilerin yapımında sac kullanılmasının mantıksız olduğunu, çünkü sacların memlekete yurt dışından dövizle geldiğini bu sebeple de memlekette bolca bulunan ormanlardan yararlanılarak ağaç kullanılmasının daha doğru olacağını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.⁷⁶

⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s.1143.

⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 52. Birleşim, 24.02.1953, s.857-858.

⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 55. Birleşim, 27.02.1953, s.1217-1218.

2.3. ALİ NACİ DUYDUK

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Ali Naci Duyduk, dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'dan, Kancalı Kurt Hastalığı mücadelesi hakkında izahat istemiştir. Ekrem Hayri Üstündağ da Kancalı Kurt Hastalığının Karadeniz bölgesinde yayılma gösterdiğini ve vatandaşların her türlü hastalığa karşı dirençsiz hale geldiğini söylemiştir. Bu hastalığa karşı tedbirin tedavi edilerek ve yayılmayı önleyerek alınabileceğini belirtmiştir. Hastalığın yayılmasını önlemek için suni gübre kullanılması gerektiğini, oralarda ziraatçıların insan gübresi kullandıklarını söylemiştir. Bu durumun önüne geçmek için Ziraat Bakanlığı ile temasa geçtiklerini söyleyerek aldıkları tedbirleri anlatmıştır.⁷⁷

Tarım Bakanlığı, Toprak ve İskân İşleri, Devlet Üretme Çiftlikleri ve Orman Genel Müdürlükleri 1951 yılı bütçeleri görüşmelerinde konuşmuştur. Ali Naci Duyduk, memleketimizin çeşitli iklimlere sahip olduğunu söyleyip, topraklarımızın ve iklimlerimizin ilmi ve fenni bir etütle elde edilen verimliliklerinin tespit edilmediğini, hangi topraklarda ve iklimlerde nelerin yetişeceğini ve hangi mahsulün o bölgeyi kalkındırabileceğinin bilinip bilinmediğini sormuştur. Ardından bu konuyu erbabına bıraktığını söyleyip fındık bölgesinden yani Giresun' dan bahsetmiştir. Giresun'un fındığın vatanı olduğunu ve ilk dünyaya geldiği yer olduğunu söylemiştir. Fındığın her sene aynı şekilde mahsul vermediğini söyleyip, bazı senelerde çok, bazı senelerde az, bazı senelerde ise hiç mahsul vermediğini belirtmiştir. Bu durumun fındık üreticileri için zor bir durum olduğunu dile getirmiştir. Tek mahsulün esaretinden kurtulmak için fındığın olmadığı seneler fındığa alternatif olarak ikinci ve üçüncü bir ürün bulamadıklarını söyleyip, bu ürünlerin ne olması gerektiğini sormuştur. Fındıktan her sene için iyi mahsul almanın çarelerinin neler olduğunu sorarak temennilerini sıralamıştır.

Temennileri şunlardır:

- “1. Toprak ve iklim şartlarına göre en verimli bitkilerin tayini;*
- 2. Fındık hastalıklarının teşhis ve mücadele usullerinin tayin ve tespiti;*

⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 52. Birleşim, 26.02.1951, s. 941.

3. Fındık dikiminin ve bakımının ıslahı;
4. Mısır ziraatının ıslahı, tohum ve gübrenin temini;
5. Fındık harman makinesinin ıslahı;
6. Şebinkarahisar ve Alucra mıntıklarındaki yabancı ahlat ve fıstık- ağaçlarına aşı tatbiki.
7. Patates ziraatını teşvik, patatesin mısır ihtiyacını telafi etmesine hatta patatesin mısırın yerine ikamesine çalışılması;
8. Hayvan cinslerinin ıslahı, iklime uygun, cinslerin tespiti;
9. Zirai kredinin verimli hale sokulması;
10. Müstahsilin faizcilerden kurtarılması;
11. Tapulama işinin süratle tatbiki;
12. Topraklandırma ve dâhili iskân.”

Ali Naci Duyduk, fındıktan sonra ormanların muhafazası ile ilgili görüşlerini belirtmiştir. Ormanları tahrip eden sebeplerin giderilmesini istemiştir. Bununla ilgili görüşlerini şu şekilde sıralamıştır:

- “1. Umumi menfaat hissinin hâkimiyeti ve orman sevgisinin temini;
2. Mahrukat işi;
3. Dâhili iskân ve topraklandırma işi;
- Bunlardan başka: Bizim mıntıkaya münhasır olmak üzere;
4. Hartuma (pedatra) yerine çinkonun temini;
5. Ağaç çıt yerine telin ikamesi;
6. Kütük evlerin meni ve nihayet Devlet ve millet menfaatlerini telif ve temin edecek Orman Kamumu’nun biran evvel Meclise sevk edilmesini rica ederim.” diyerek konuşmasını bitirmiştir.⁷⁸

Orman Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi görüşmelerinde söz almıştır. Ali Naci Duyduk, 70 liraya istimlak edilen ve 7,5 milyon lira ile hükme bağlanan orman davası hakkında konuşmuştur. Meselenin Giresun’da cereyan ettiğini ve arazinin memleketi terk etmiş üç Rum’a ait olduğunu söylemiştir. Arazinin tapu itibarıyla tarla gözüktüğünü miktar itibarıyla de 3 hektarı ihtiva eden tapunun bedellerinin de 70 lira olduğunu belirtmiştir. Ama kesin ve net bir şekilde bu 70 liranın verilmediği

⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 52. Birleşim, 26.02.1951, s. 997.

kanaatinde olduğunu söylemiştir. Araziyi devlet istimlaka kalkınca herhangi bir formaliteden davayı kaybettiklerini temyizde de aleyhlerine hükmedildiğini, zamanında itiraz edilmediğinden zaman aşımına uğradığını söylemiştir. Belirli bir zaman geçtikten sonra mal sahibi denilen bir adamın mahkemeye bir bedel davası açtığını, mahkemenin de bedelle beraber hudutların tespitine karar verdiğini belirtmiştir. Yalancı şahitlerle yani yanlış gösterişlerle Devlet ormanlarını, köylü ormanlarını içine alan geniş bir alan çizerek yanlış yapıldığını söylemiştir. Memleketimizde böyle feodalite ve derebeyliğe son verilmesi gerektiğini, temyiz mahkemesinin yerinde bir karar vererek hazineyi 7-8 milyonluk bir zarardan kurtardığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁷⁹

Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları, Devlet Hava Yolları ve Posta Telgraf ve Telefon işletme Genel Müdürlükleri 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Ali Naci Duyduk, Karadeniz sahillerinde nüfusun yoğunluğu ve arazinin darlığı nedeniyle bölge halkının ziraattan çok ticarete yöneldiğini söylemiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra Rusya ile olan ticaret ilişkilerinin kesildiğini, Haydarpaşa- Erzurum demiryolunun, Karadeniz iskelelerinin ticaretini önemli ölçüde kestiğini, dünya savaşlarının anormal şartlarının Karadeniz bölgesinin ecnebi memleketlerle olan alışverişini İstanbul'a taşıdığını ve bu durumdan bölge ticaretini olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Karadeniz iskelelerinden doğrudan ecnebi iskelelere yapılan masrafla, İstanbul'dan aynı iskelelere yapılan sevk masrafları arasında bir farkın olmadığını söylemiştir. İskelelerden vapurlara yüklenen fındıkların masrafını hesaplayarak, bu yüksek meblağın her yıl halkın cebinden zorunlu olarak çıktığını vurgulamıştır. Fındıkların taşınmasındaki sorunların sadece bunların olmadığını, fındık çuvallarının iki defa sapana vurulmasından dolayı delinip yırtıldığını ve fındıkların gemilerde ve ardiyelerde kalarak kalitesinin bozulduğunu dile getirmiştir. Hükümet ve Ulaştırma Bakanlığından fındığın zararına olan bu duruma son verilmesi gerektiğini ve ihraç mevsimlerinde 15 günde bir, diğer mevsimlerde de ayda bir Karadeniz iskelelerinden ecnebi iskelelere sefer yapacak bir vapur tahsis edilmesini isteyerek konuşmasını bitirmiştir.⁸⁰ Ali Naci Duyduk bir başka konuşmasında ise, Karadeniz sahillerinde

⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s. 1039.

⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s. 1052-1053.

ihracat zamanı 15 günde bir, diğer zamanlarda ayda bir gemi seferinin yapılması hususunda o dönemin Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'ten düşüncelerini öğrenmek istemiştir.⁸¹

Karadeniz'in doğu bölgesi mahsulünün tahsis edilecek vapurlarla doğrudan doğruya ecnebi iskelelere sevkini düşünülüp düşünülmediğine dair olan sorusu münasebetiyle konuşmuştur. Ali Naci Duyduk, daha önceki konuşmalarında da söylediği gibi, I. Dünya Savaşı'na kadar Karadeniz iskelelerinden ecnebi memleketlere direk olarak ithalat ve ihracat yapıldığını, savaşlar yüzünden Karadeniz ithalat ve ihracatının İstanbul'a kaydırıldığını, bu durumun Karadeniz halkını zarara uğrattığını söylemiştir. Fındık nakli sırasında çıkan yüksek meblağın fındık üreticisini zor duruma düşürdüğünü ve fındıkların İstanbul'da yüklenirken ambalajlarındaki yıpranmaların fındığın kalitesini bozduğunu ve Avrupa'daki alıcılara karşı mahcup duruma düşüklerini belirterek konuşmasını bitirmiştir.⁸²

Ali Naci Duyduk, 1952 yılı Bütçe Kanunu görüşmelerinde, milli gelirden bütçe yoluyla alınan hissenin, milli iktisadi sahalara akıtılıp akıtılmadığının daha önemli olduğunu belirtmiştir. Tüketici masraflarının azaltılmasını veya durdurulmasını, verimli masrafları ölçülü ve bilgili bir şekilde artırılması gerektiğini vurgulamıştır. Devletin il ve köy yolları yapım ve bakımına ayrılan ödeneklerin, tarımda sulama işlerine verilen önemin köylüyü refaha ve efendiliğe kavuşturacağını söylemiştir. D.P. iktidarını överek, halkın mahsulünü uygun fiyata sattığını, kredi ihtiyaçlarını ucuz fiyatla temin ederek halkın satın alma gücünün bir yıl önceye kıyasla yükseldiğini ve bu yükselmenin daha da artacağına inancının tam olduğunu söyleyip, hükümete ve Menderes'e başarılar dileyerek konuşmasını bitirmiştir.⁸³

2.4. ARİF DOĞAN KÖYMEN

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası temsilcileri arasında addolunan Garanti Anlaşmasının onanması hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır. Bakan beyin, bankaya olan borçlara hazinenin kefil

⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s. 1092.

⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 90. Birleşim, 15.06.1951, s. 243.

⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 42. Birleşim, 20.02.1952, s. 396-397.

olduğunu belirttiğini, hâlbuki bankaların hükümetlerin kontrolü dışında olduğunu ve bankanın başındaki şahıs tarafından yönetildiğini söyleyerek bankanın bu konuda oluşabilecek bir zararına karşılık hazinenin durumunun ne olacağının açıklanmasını bakandan rica ederek konuşmasını bitirmiştir.⁸⁴

5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır. Sandığın beş yıldan beri teknik planlarının yapıldığını ve çıkan açıkların bankalarca kapatıldığını beyan edilmiş olduğunu fakat durumun böyle olmadığını açıkların üyelere yansıtıldığını belirtmiştir. Söz konusu kanun teklifinde İş ve Ticaret Bankalarının İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun dışında tutulmak amacını güttüğünü söylemiştir. Bu bankaların memurları için tesis edilen emekli sandıklarına üye olanlara temin edilen hakların diğerinden daha üstün olduğunu mucip sebep olarak ileri sürdüğünü, bu durumun Ticaret Komisyonu tarafından kabul edildiğini, fakat Çalışma Komisyonu tarafından sigortanın birliğini bozucu olarak görülerek reddedildiğini belirtmiştir. Bu ikilemin birinci görüşmelerde es geçildiğini fakat yapılan ikinci görüşmeler sırasında muhakkak aydınlatılması gerektiğini vurgulamıştır. Kendilerinin Çalışma Komisyonu olarak reddettikleri durum karşısında Ticaret Komisyonunun kabul etmesi doğrultusunda bunu neye göre yaptıklarını ve kendilerini de bu konuda ikna etmeleri gerektiğini beyan etmiştir. Sözlerinin devamında bu durumun uğruna mücadele ettikleri hürriyet, hukuk gibi kavramları zedelediğini şu şekilde açıklamıştır: Söz konusu tesislere üyelik sırasında 20 ile 30 yaş aralığında olunması gerektiğini ve tam teşekküllü bir hastaneden sağlık raporu almanın zorunlu tutulduğunu bu şartları sağlamayanların üye olamayacaklarını ancak bir biriktirme sandığına girmeye mecbur bırakıldıklarını söylemiştir. Yani durumu sağlam olup uzun süre işe yarayacakların emekli sandığına, bu vasıfları sağlayamayanların ise biriktirme sandığına bağlanarak işine gelene emeklilik hakkı vermek olduğunu, bu durumunda sosyal emniyet durumuna aykırı olduğunu belirtmiştir. Durumun bununla da sınırlı olmadığını tesise üye olabilen kişilerin emekli aylığını hak etmeden kendi istekleri ile çekilen kişilerinde tesise üye olmaktan ileri gelen tüm haklarını kaybettiğini dile getirmiştir. Ancak tesis üyeliği sıfatı ile en az on sene çalışan memurlardan, Banka İdare Meclisinin zaptı ile Devlet veya İktisadi Devlet

⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IV, 29. Birleşim, 12.02.1951, s. 177.

Teşekkürleri kadrolarında yüksek dereceli bir göreve tayin edilmek veya Milletvekili seçilmek suretiyle bankadaki görevlerinden ayrılanlar iştirak hisselerini ödemeleri şartı ile tesisteki haklarını ve alâkalarını muhafaza edebileceklerini belirtmiştir. Bu durumun Milletvekili seçilemeyen kişilerin hak kayıplarına uğramasının acı olduğunu söylemiştir. Konuşmasının devamında ise tesiste beş sene çalışan vatandaşın ayrıldığı zaman hiçbir hakka sahip olmadığını, ancak 15 sene çalışıp da kendi arzusu ile ayrılırsa yalnız kendi hesabına ödediği primin kendisine iade edildiğini belirterek bu gibi durumlara neden olan bazı durumları açıklayan maddeleri sıralamış ve söz konusu teklifin tekrar incelenmesi için Çalışma Komisyonuna iade edilmesi gerektiğini ekleyerek sözlerine son vermiştir.⁸⁵

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Pazar günü için ücretin yarım yevmiye olarak belirlendiğini, bunun memlekette 9 bin kayıtlı iş yerinde uygulanabildiğini ve 250 bin kişiyi kapsadığını ancak tarım işçisi olarak çalışanların tahminen 1.5 milyon olduğunu fakat bu kişilerin kayıt dışı olmasından dolayı hâkim olamadıklarını belirtmiştir.⁸⁶ İş Kanunu gereğince, 10 kişiden aşağı kişi çalıştıran yerlerde uygulanamayacağını bu durumunda iş yerlerinin parçalanmasına neden olabileceğini ya da iş yerindeki işçilerin 10 kişiden az olması için işçi çıkarılması gibi durumlara yol açabileceğini ve bu işyerlerindeki kişilere yazık olacağını söylemiştir. Memleketteki resmi tatil günlerinin 15 günü bulduğunu bununda 7.5 tam yevmiyeye denk geldiğini dünyadaki başka ülkelerde bu tatil günlerinin 1 ile 3 gün arasında sınırlı kaldığını belirtmiştir. Bu yarım yevmiye durumunun ilk adım olduğunu İş Kanunu'nun memleketteki bir işçinin bile çalıştığı işletmeleri kanun kapsamına alması durumunda, iş yerleri arasındaki düzensizliğin giderilerek 10 kişi 1 işçi ayrımı yapılmadan rekabet durumuna etki etmesi ortadan kalktığı zaman tam yevmiye durumuna geçilebileceğini söyleyerek sözlerini bitirmiştir.⁸⁷

Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Köy Enstitüleri hakkındaki 3803 Sayılı Kanun'un 5. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi ve Milli Eğitim, Tarım ve Bütçe komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. Köy Enstitüleri hakkındaki kanun değişikliğine kendisinin de karşı olduğunu belirtmiştir.

⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 87. Birleşim, 08.06.1951, s. 112-113.

⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 779.

⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 780.

Bunun nedeni olarak ise Köy Enstitüleri mezunları ile muallim olanların aynı seviyede olmadıklarını, Köy Enstitüsü mezunu olarak eğitim veren kişilerin yetkinliğinin ve donanımının tam olmadığını söylemiştir. Köylü ile de diyalog içinde olduklarını, köylülerin de Köy Enstitüsü mezunlarından memnun olmadıklarını belirtmiştir. Köy Enstitüsü mezunları ile muallim olarak yetiştirilenlerin aynı seviye olması için hükümetin bir çaba içinde olduğunu en azından bu durum sağlanana kadar Köy Enstitüsü mezunları ile muallimlerin aynı kefeye konmaması ve aynı hakları elde etmemesi gerektiğini vurgulayarak sözlerini bitirmiştir.⁸⁸

Cemal Çakır hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kişinin almış olduğu yerin tam olarak hangi tarihte aldığını sormuştur. Sorusuna karşılık söz alan Dilekçe Komisyonu sözcüsü Ahmet Başbüyük söz konusu yerin alım sürecinde bir dava işlemi olduğunu ve buna göre 1340 tarihine denk gelen bir dönemde bu işlemin yapıldığını belirtmiştir.⁸⁹

Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan illerdeki topraksız köylü sayısına ve çiftçiliğe elverişli topraklarda mübadil ve mütegayyip eşhastan hazineye intikal etmiş olan gayrimenkullerin miktarına ve bunların tefviz suretiyle yapılan tevzilerinde takip edilen usule, bilfiil çiftçi olmayan şahıslara geçmiş köy, tarla ve meralara ve Köy Enstitüsü mezunlarına tahsis edilen topraklara dair sorusu münasebetiyle söz almıştır. Doğu Karadeniz bölgesinde savaş dönemi sonrasında sahibi olmayan ya da belirlenemeyen arazilerin hazine tarafından kayıt altına alınmış olduğunu fakat dönem sonrasında dönen ya da varisleri tarafından tekrar elde edilemeyen arazilerin ne yazık ki var olduğunu ve bu durumun köylü milletin efendisidir anlayışında olan bir devlette maalesef çok acı bir şekilde meydana geldiğini belirtmiştir. Bunun sonucunda da şu dönemde 2.5 milyona yaklaşan topraksız köylü olduğunu ve 7 milyon köylü nüfusun da sefalet içinde olduğunu söylemiştir.⁹⁰ Söz konusu dönemle ilgili bazı örnekler vermiş, bunların içinden bazıları ise şunlardır: Çok az bir miktar para ile bir köyün yarıdan fazlasının alındığını, parasının verilmesine karşılık yer tapularının kişilere verilmemiş olması gibi durumların yaşandığından bahsetmiştir. Rum köylerine komşu olan köy arazilerinin, Rum köylüleri tarafından alıkonulduğunu ya da bu köy arazilerinin üst kısmında kalan yaylaların da köylülerin

⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XI, 16. Birleşim, 12.12.1951, s. 136.

⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XI, 22. Birleşim, 26.12.1951, s. 377.

⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 24. Birleşim, 09.01.1952, s. 42.

hayvanlarının güpegündüz Rum köylüler tarafından sürüldüğünü belirtmiştir. Konuşmasına devam etmek istemesi üzerine reis tarafından süresinin dolduğu belirtilerek daha fazla söz hakkı verilmemiş konuşması sonlandırılmıştır.⁹¹

İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ile Erzurum Milletvekili Said Başak'ın İhtiyarlık Sigortası Kanununun 2. maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Erzurum Milletvekili Said Başak'ın İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifinin görüşüldüğünü ve bu teklifin Adalet Komisyonu tarafından reddedildiğini söylemiştir. Fakat yalnız İşçi Sigortaları Kanunu'nun bazı maddelerine yeni hükümler ilâvesi hakkında hükümet tarafından ve bazı arkadaşlarımız tarafından gönderilmiş bir tasarı olduğunu bu ikisinin Said Başak'ın teklifi ile Adalet Komisyonunca birleştirildiğini belirtmiştir. Fakat bu birleştirme durumunun karışıklığa neden olabileceğini öncelikle Said Başak'ın teklifinin görüşülmesi sonrasında ise İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı hakkında görüşülmesi yönündeki düşüncesini beyan etmiştir.⁹² Görüşmelerin devamında Said Başak'ın kanun teklifinin sevk edildiği komisyonlar ile ilgili karışıklık olması üzerine, teklifin asıl komisyonunun Çalışma Komisyonu olduğunu ve asıl komisyonu olan bu komisyon tarafından reddedildiğini söylemiştir. Fakat Çalışma Komisyonuna gelmeden önce Ticaret Komisyonuna kabul edilmiş vaziyette geldiğini, Yüksek Meclisinde bunun üzerine müzakerede bulunduğunu sonradan ise Adalet Komisyonuna geldiğini yani Hükümet teklifi ile vekil teklifi arasında bir imtiyazın olmadığını belirterek sözlerini bitirmiştir.⁹³

Akaryakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Gerek komisyonun ve gerekse hükümetin tespit ettiği bu nispetler üzerinde kendileriyle mutabık olduklarını bilhassa bakanın burada, mahallî idarelere muhtariyet verilmesi hususundaki düşüncesinin kendilerini çok memnun ettiğini söylemiştir. İdarelerin kalkınmasına tahsis edilen bu paraların, idareler tarafından vaktiyle geniş ölçüde tutulmuş olan teşkilât masraflarına gitmesi korkuları olduğunu

⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 24. Birleşim, 09.01.1952, s. 43.

⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 33. Birleşim, 30.01.1952, s. 407.

⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 33. Birleşim, 30.01.1952, s. 410.

belirtmiştir. İdarelere bir şekil verilmesi gerektiğini bunun neticesinde de bu paraların memleketin lehine kullanılmasının temennileri olduğunu söylemiştir. Mahrumiyet içinde olan kazaların olduğunu ve önceliğin bunlara verilmesi gerektiğini dile getirerek konuşmasını bitirmiştir.⁹⁴

Harçlar Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun sadece harç kaçakçılığı olmadığını Gelir Vergisi Kaçakçılığıyla da ilgili olduğunu verdiği bir örnek ile şu şekilde açıklamıştır. Bir kişinin yaptırdığı binayı 100 bin liraya sattığını ve tapuda bunu 30 bin lira olarak gösterdiğini alıcıdan da herhangi bir duruma karşılık 100 bin liraya sattığına dair bir senette almış olmayı da ihmal etmeyerek kar defterinde aradaki farkı aksettirmemesinden dolayı alıcı kişinin de masraf olarak gösteremeyeceğinin belirtmiştir. Ve bu durumun önem arz ettiğini söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.⁹⁵

Erzurum'un Mehdi Efendi Mahallesinden İbrahimoglu Rifat Topal'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun teklifinin çok yerinde olduğunu milletimizin tarihte en çok harp yapan millet olduğunu belirtmiştir. Memlekette 7 bin civarında Harp Malulü olduğunu fakat küçük Finlandiya'da 50 bin civarında olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeninin ise kanunlarımızın formalist bir zihniyetle tertip edilmiş olmasından, harp esnasında cephede veya gönüllü yahut silâh kullanırken malul düşmüş olmasını şart koşmuş olmasından dolayı olduğunu söylemiştir. Memleketimizde birçok kişinin malullük durumunu kayıt altına alıramadığını ve haklarından yararlanamadığını belirterek Yüce Meclisin bu lütfu esirgememesi gerektiğini beyan ederek sözlerine son vermiştir.⁹⁶

Bugüne kadar hangi gazetelere ne miktar resmî ilân tevziatı yapıldığına, muhalefet organı olan gazetelere verilen resmî ilânlarda takip edilen usule ve Kudret gazetesine resmî ilân verilmemesi sebebine dair sözlü soru münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu soru sorulması sırasında söz almış, soruda istenilen bilgilere değinmek yerine soruyu soran vekil ile karşılıklı polemik şeklinde konuşmuş ve reis tarafından birkaç kez polemik şeklinde konuşulmaması yönünde uyarılar almıştır.⁹⁷

⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 47. Birleşim, 25.02.1952, s. 803.

⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 47. Birleşim, 25.02.1952, s. 741.

⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 13. Birleşim, 05.12.1952, s. 108.

⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 17. Birleşim, 15.12.1952, s. 255.

İçişleri Vekâleti 1953 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Kendisinin hususi idarelerden bahsedeceğini bu idarelerin kuruldukları günden beri bir amme müessesesi olmak vasfını yerine getiremediklerini belirtmiştir. Bunun nedenlerini de şu şekilde sıralamıştır:

1. *Hususi idarelere, bilhassa' Dâhiliye Vekâleti idari bir tasarrufla müdahale etmiş, âdemi merkezîyet prensibini felce uğratacak mahiyette zedelemiştir.*
2. *Sabık iktidar partisi kendi teşkilât masraflarını bu müesseselerin sırtına yüklemiştir.*
3. *Bu müesseselerin hizmet kadroları, mütebaki gelirlerini yutacak derecede şişirilmiştir. Ve zamanın siyasi zümresinin keyfî arzularına göre vakit vakit ihdas edilen kadrolara ehliyetsiz yaran yerleştirilmiştir.*
4. *Vergilere esas olan kaynakların kıymetlerinin takdir ve tespitinde, matrah tayininde; tahakkuk ve tahsilatta zümrecilik zihniyetinin zincirleme himaye sistemi tatbik olunmuştur. Bu zümreye dâhil olup da hal ve vakitleri yerinde olanların hem de çok az tahakkuk ettirilmiş olan vergi borçları ekseriyetle müruru zamana uğratılmış ve terkin edilmiştir. Bir tarih, bizim Giresun Vilâyetimizde yapılan 1,5 milyon liralık vergi terkin muamelesi bu zümrecilik zihniyetinin bir yüz karasıdır. Hemen söylemek lâzımdır ki; fakir halk da hususi idarenin on parası kalmamıştır, nesi varsa haczedilmiş, hiçbir şeyi olmayanlar, kollarına kelepçe vurularak tevkîfhanelere sevk edilmişlerdir. Bu gayret hizmetten ziyade çok fazla şişirilmiş olan kadroların beslenmesine yaramıştır.*
5. *Bu müessese, umumiyetle, ciddî bir murakabeye tâbi tutulmamıştır. İdari murakabenin ise; ekseriyetle, hatır, gönül ve icabında müdahalecilik hastalığı ile malûl olduğunu kabul etmek lâzımdır.*

kısaca belirtmeye çalıştığı hususlardan dolayı bu müesseselerin faaliyetleri, göze görünür eser vermemek gibi, bir haksızlık ve kısırlık içinde geçmiştir. Aşağıdaki

sebeplerden dolayı bu müessese muhasebesinin süratle tasfiyesi lâzım olduğunu belirtmiş ve söz konusu sebepleri şu şekilde sıralamıştır:

1. *Bugün D. P. iktidarı, Devlet Bütçesinden vilâyetlere geniş ölçüde yardımlar yapılmaktadır. Maliye Vekâleti, bu paraların tahakkuk ve tahsillerinde esasen Lazım gelen teşkilât masrafını da yapmaktadır.*
2. *Yol Vergisi kalktıktan sonra, hususi idarelerde ana vergi olarak Bina ve Arazi vergileri kalmıştır. Bütün bu vergiler hususi idarelerin kadro masraflarını karşılayamamaktadır. Bu yüzden akaryakıttan vilâyetlere ayrılan hisselerin mühim bir kısmı da maalesef memur maaşlarına verilmektedir ve bu memurlar bugün teşkilât içinde işsiz kalmışlardır.*
3. *Hususi idare memurlarının çoğu, 'ilk, orta mektep mezunu ve mahallî kimselerdir. Hemen hepsi yer yurt sahibidirler. Esasen bunların % 80'ini ilk mektep muallimleri umumi muvazeneye alındıktan sonra bu idarenin başına belâ edilmişlerdir. Bu bakımdan hususi idarelerin lağvı endişe verecek mahiyette bir içtimai ıstırap doğurmayacaktır.*
4. *Bugünkü gelirleriyle ufacık hastanelerine bile bakmaktan âciz kalan 40 - 50 vilâyetin feryatları da gösteriyor ki; hususi idareler milleti yiyen bir kadro kalabalığından başka bir şey değildir.*
5. *Bir milletin bir tek Hazinesi olmalıdır ve bu Hazine ilmin, mesuliyetin ve kanunların hakiki himayesi altında olmak lâzımdır. Bugün, kırtasiyeciliği bir tarafa bırakırsak, bilgi, kültür ve meslekî anlayış bakımından Maliyemiz ciddî bir mesuliyet fikir ve şuuruna sahip olarak çalışmaktadır. Bununla iftihar etmeliyiz. Şu halde hususi idarelerin imtiyazlı ve Hazineyi ikiye bölen mesuliyetsiz durumu devam edip gitmeli midir? Vatandaşların vergi olarak memleket hizmetleri için ödediği paraların Hazine vahdeti içinde toplanması lâzımdır. Vatandaşın Maliyeye, Hazineye itimadı vardır. Fakat vatandaş hususi idareyi fena idare edilmiş bir çiftlik*

*telâkki etmektedir. Bu itibarla da hususi idarelerin Maliyeye devredilmesini zaruri görmekteyim bu gecikmemelidir.*⁹⁸

Maliye Vekâleti 1953 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Bu günü anlayabilmek için geçmişe bakmak gerektiğini belirtmiş ve geçmişte maliye sisteminin birkaç noktadan yıpratıldığını söylemiştir. Söz konusu noktaları şu şekilde sıralamıştır:

1. *Vergi kaynaklarında uzun zaman âdil bir sisteme varılamamıştır.*
2. *Yine uzun zaman, müdahaleci ve kıskanç zihniyetin tesiri altında olarak memleket iktisadi hüviyetini kaybetmiş vergi membaları kurumuştur.*
3. *Devletin vergi sıkleti, hemen memurlarla fakir halk tabakalarının omuzlarında taşınmış, bu ağır mükellefiyetin memleket hizmetlerine aksi verimli olmamıştır. Bilâkis vurguncu ve inhisarçı bir zümrenin işine yaramıştır.*
4. *Membalar kısırlaşmış takatten düştükçe de Maliyemizde haklı bir çekingenlik başlamış, onun topladığını, kepçe ile dağıtan gayrimesul zihniyete karşı bir infial uyandırmıştır. Bence bu ruhî halet içinde çalışan maliyemizde, maliyecilik zihniyeti diye adlandırdığımız muhafazakâr tavrın sebeplerini bu noktalarda aramak lâzımdır. Fakat bugün durum böyle değildir. Memleketimizin her sahasında akıllara hayret verici bir iktisadi inkişaf müşahade edilmektedir. Buna muvazi alarak vergilerimizde Millî gelirle mütenasip olarak ferahlatıcı bir artış kaydedilmektedir. İki sene içinde bütçe hemen iki misline çıkmıştır. Buna mukabil millî vergi membaları tahrik edilmemiştir, bilâkis bazı kalemlerde indirmeler bile yapılmıştır.*

Bu tabloyu bu şekilde çizdikten sonra dönemin muvaffak olunmuş maliye sisteminin var olduğunun söylenebileceğini belirtmiştir. Türk maliye sisteminin aksaklığının kırtasiyecilikten ileri geldiğini fakat maliyenin ilmi çalışmaları, bütçe tahminlerindeki isabetli kararlarının da var olduğunu gördüğünü dile getirmiştir. Maliye sisteminin hala bir emlaki milliye işi olduğunu özellikle doğu illerinde ki

⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 51. Birleşim, 23.02.1953, s. 795-796.

arazilerin köylülerin elinde değil de belirli kişilerin elinde bulundurduğunu belirtmiş ve bu konuda birkaç örnek vererek sözlerine son vermiştir.⁹⁹

Nafia Vekâleti, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü ve Karayolları Umum Müdürlüğü 1954 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Köy yolları mevzusunun köylü tarafından çok iyi benimsendiğini kendi seçim bölgesi olan Karadeniz bölgesinde köylülerin arazi şartlarının çok zor olmasına rağmen köy yollarını kendi güçleri ve imkânları ile inşa ettiğini dile getirmiştir. Söz konusu köy yollarının uzunluğunun 150 bin kilometre olduğunu ve devlet eliyle yapımının tüm kaynakların bu konuda seferber edilse bile mümkün olamayacağını söylemiştir. Fakat bazı mebus arkadaşlarının köylüye yolları siz yapmak zorunda değilsiniz devlet yapacak şeklinde telkinleri olduğu yönünde duyumları olduğunu bunlara inanmak istemediğini ama söz konusu arkadaşlarının bu durumu burada açıklamak zorunda olduklarını belirtmiştir. Anadolu insanının bu durumdan rahatsız olmadığını fakat sadece Çankırı'dan bir rahatsızlık beyanının bu kürsüden yapıldığını neden başka yörelerden böyle bir sesleniş yapılmadığını sormuştur. Köylerden alınan arazi vergisinin iki misline denk gelen 51 milyon liralık bir payın köy yolları için tahsis edildiğini, köylünün bundan çok memnun olduğunu kendisinin de isteyerek yol yapımında çalıştığını belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁰⁰

2.5. ARİF HİKMET PAMUKOĞLU

Pasaport Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Diplomatik pasaport işinin suiistimal edilmemesi gerektiğini ve bu diplomatik pasaportların sınırlandırılmasına taraf olduğunu söylemiştir. Fakat belirli bir heyetin genelini kapsayan bir şekilde olursa manasının kalmayacağını, uluslararası toplantılara herhangi bir akademik sığata sahip kişilerden birisinin katılabileceğini belirtmiştir. Diplomatik pasaportların getirmiş olduğu belirli imtiyazlar ve ayrıcalıklar konusunun da aynen kalması gerektiğini söylemiştir.¹⁰¹ Bakanlar Kurulu kararı ile söz konusu husustaki ayrıcalıkların ve imtiyazların belirlendiğini ve liste olarak kanuna eklendiğini dile

⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 52. Birleşim, 24.02.1953, s. 858.

¹⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 50. Birleşim, 25.02.1954, s. 934.

¹⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 23. Birleşim, 14.07.1950, s. 778.

getirmiştir. Diplomatik pasaport alarak yurt dışına çıkan kişilerin görevlerinin durumuna göre sürelerinin değişken olduğunu, bazılarının birkaç sene yurt dışında kalmak zorunda olduklarını, dolayısı ile ailelerini de yanlarında götürdüklerinde kendilerinin bu pasaportu alarak haklarından yararlanıp, ailelerinin bu haktan mahrum bırakılmasının anlamsız olacağını belirterek konuşmasını bitirmiştir.¹⁰²

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bu kanundaki görüşlerin komisyon olarak memleketteki seyahatlerini olabildiğince kolaylaştırmak olduğunu söylemiştir. Önceden yabancıların bir yerden başka bir yere gittiklerinde polise durumu bildirmeleri gerektiğini bunun önüne geçmek için tüm dünyada uygulandığı gibi ikametgâh zorunluluğunu getirdiklerini böylece kaldıkları yerden başka bir yere her gidişlerinde bu iş yükünden kurtulmalarını gözettiklerini belirtmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken kişinin Medeni Kanuna göre ikametgâh bilgisini doğru paylaşmış olması olduğunu böylece ikametgâhından birkaç aylığına başka bir yere gittiğinde polise gidip ekstra olarak bildirmesine gerek olmadığını söylemiştir.¹⁰³ Söz konusu maddelerinin oylanması sırasında kanun maddesindeki 9. ve 10. maddelerdeki maddi hataların belirtilmesi üzerine tasarının ellerine yeni geçtiğini maddi hata var ise düzeltileceğini ve bu durumun zapta geçip geçmediğini sormuştur. Geçtiği bilgisini aldıktan sonra söz konusu hataların düzeltileceğini tekrarlayarak konuşmasını bitirmiştir.¹⁰⁴

Dışişleri Bakanlığı 1951 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Yabancı ülkelerde gerek elçilik gerekse elçilik bünyesinde çalışan diplomatların lisan bilmemelerini ve gerekli donanımına sahip olmamalarını verdiği uzun örneklerle açıklamıştır. Söz konusu bu diplomatların memleketi çoğu yerde iyi temsil edemediklerini iş ve işlemleri iyi yürütemediklerini üzücü şekillerde öğrendiklerini söylemiştir. Bu durumun bu şekliyle kalmadığını bu kişilerin yüksek ücretler karşılığında çalıştıklarını görev süresi bittiğinde memlekete döndüklerinde apartman yaptırdık gibi ifadeler de bulunduklarını ve bunu bir marifet gibi dile getirdiklerini vurgulamıştır. Tüm bu verdiği üzücü örnekler sonucunda memleketin müşahade ve temsil yetkisini yerine getirecek istiklal sahalarında bu görevi yüklenecek donanımlı

¹⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 23. Birleşim, 14.07.1950, s. 779.

¹⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 23. Birleşim, 14.07.1950, s. 788.

¹⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 23. Birleşim, 14.07.1950, s. 790.

ve bilgili personellerin yetiştirilmesi gerektiğini ve bu durumun memleket için büyük öneme sahip olduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir.¹⁰⁵

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. İstiklal Harbine kadar Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da hasta adam olarak görüldüğünü, memleketin zorlu ve çetin bir süreç geçirdiğini uzun bir ifade ile belirtmiş, sonunda Türklüğe has olarak istiklal ve hâkimiyet aşısını vuran ve milletin gönlünü fethetmiş olan Atatürk'ü korumak için bir kanuna neden ihtiyaç olduğunu anlatmıştır. Konuşmasının bu bölümü bravo sesleri ile kesilmiştir. Konuşmasının devamında son günlerde meydana gelen sekiz dokuz olay neticesinde Atatürk ve onun memleketteki büstlerine karşılık yapılan bazı çirkin eylemlerin bu milletin gözünde ve gönlünde bir karşılık bulamayacağını, bu zamana kadar olduğu gibi bundan sonra da bu gibi eylemlere karşılık Ceza Kanunu'nun yeterli olduğunu belirtmiştir. Bir kişinin sağlığında ona karşı yapılan eylemler karşısında Ceza Kanunu'nun yeterli olduğunu aynı şeyin ölümünden sonrada geçerli olduğunu bir hukukçu olarak ifade etmiştir. Atatürk gibi Türklüğü en derin benliğinde hisseden ve milletin her zaman gönlünün en üst noktasında olacak bir kişinin şahsına özel kanun çıkarılmasının aziz ruhunun rencide edici bir eylem olduğunu belirterek bu konu ile alakalı Anayasa Komisyonun incelemesi için bir tahrir verdiğini ifade etmiştir.¹⁰⁶ Yukarıda yapmış olduğu konuşma sonrasında devam eden görüşmelerin sonraki günlerinde tekrardan söz almış ve yapmış olduğu konuşmaya karşılık öne sürülen birkaç noktayı aydınlatmak için aşağıdaki madde medde sıraladığı açıklamayı yapmıştır.

1. *B. M. Meclisine karşı vaki tecavüzler hakkında kanuni hükümler mevcut oluyor da neden Atatürk hakkındakiler için mevcut olamıyormuş? Aradaki fark ne imiş acaba?*

a. *Muhterem arkadaşlar; B. M. Meclisi hıkkukan, aynı gaye etrafında toplanıp, aynı gaye için mücadeleye karar vermiş bulunan yirmi milyon Türk'ten mürekkep milleti temsil etmektedir. Atatürk artık, halen maddi ve mânevi mevcudiyeti eriyle, çoğunlukla umumi iradenin tecellisine bilfiil iştirak eden 20 milyonluk Türk milletinin*

¹⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 50. Birleşim, 24.02.1951, s. 688-690.

¹⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 72. Birleşim, 04.05.1951, s. 43-45.

çok aziz muhterem ve fakat maalesef maddiyattan mahrum tarihi bir ferdidir.

- b. *Sonra millete vâki tecavüzün Atatürk'e vâki tecavüz, addedilmesine hukukî elbette imkân ve ihtimal verilemez. Bunun aksi de varit değildir. Eğer varit olsaydı millet Atatürk muadelesi tahassül eder ve neticede millet için de maazallah ebediyete intikali mevzuu bahis olurdu. Şüphesiz ki en büyük siyasi ve hukukî şahıs olan Devlet, millet için kamun yapılması hukukî gayet tabîîdir. Fakat bir ferdin mânevî varlığı için asla.*
2. *Atatürk'e karşı sevgi ve saygının mahşeri vicdanda yerleşmesinin kamuna lüzum hissettirmeyeceği yolunda görüşe iştirak buyurulmadı.*
 - a. *Tekrar tekiden arz edeyim ki bütün dünyaca müsellemler hukukî bir esas olarak kamunlar realiteye uymadıkça sadece kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdurlar. Bu konuda konuşan her hatip, milletin Atatürk'ü sevdiğini, saydığını bu kürsüden ifade, kabul ve teyit etti.*
 - b. *Realite bu olunca, kamuna neden lüzum görülsün. Eğer realite bu değilse, milletin sevgisini birkaç maddelik kamunla cebren sağlamak şıkkı mı tensip Duyuruluyor? Böyle bir tasavvur ekseriyetin arzu ve iradesine istinat eden demokrasi ile demokrasi zihniyeti ile nasıl bağdaşabilir? Şahsen bütün varlığımızla, bütün: milletin % 99, onda dokuz ekseriyetiyle Atatürk'ü sevip saydığına inanıp iman etmekteyim.*
3. *Hukuktan fertler arasında farklı muamele yapılacağı hakkındaki naçiz görüşümün reddi sadedinde, farklı muamelenin yapılabileceğine misal olarak büyük meclisin saygı duruşu öne sürüldü.*
 - a. *Muhterem arkadaşlar, Büyük Meclis üyelerinden her hangi birinin ebediyete intikali hasebi ile aynı saygı duruşunda bulunulmuyor mu Bu saygı aynı mahiyette bir kamunun vaz ve tedvinini muhik kılabilir mi?*
4. *69. maddedeki Kişi kelimesinin canlı kimselere muaf olduğu hakkındaki mütalâaya iştirak edemediğimi misalle izaha çalışırken serdettiğim fikrî*

hakların mahiyet ve şümulleri itibariyle iyice anlaşılmamış olduğunu tahmin ediyorum.

a. Mesele şudur: Adalet Komisyonunda iddia edildi ki Kişi; canlılar için kullanılan bir kelimedir. Bu itibarla hayatta olanlar için kanun yapılamaz. Fakat ölenler için yapılır denildi. Yani bu iki makule arasında hukuktan istifade bakımından fark gözetildi. Bendeniz, böyle bir farkın gözetilemeyeceğini ispat sadedinde telif hakkımı misal olarak zikrettim ve bir müellifin canlı iken yazdığı eser üzerinde haiz bulunduğu telif hakkının, hayatta olduğu gibi aynen öldükten sonra da muhtelif memleketler mevzuatına göre 30 - 50 yıl gibi uzun müddetler içinde mahfuz tutulduğunu ilâve ettim. Bu misal açıkça gösteriyor ki hukuku esasi bakımdan canlı ile ölü arasında bir fark gözetilmemektedir. Diğer bir misal Gayrimenkulümü Hasan'ın Fatma ile evlenince doğacak ilk çocuğuna hibe edersem, sağ doğmak şartıyla kanunumuzca bir mâni mutasavver değildir. Bu misal doğmayanlar için kamuni hükmün mevcut olabileceğini göstermektedir. Meri ceza kanunumuz, 561. maddesiyle zaten muayyen hükmü koymuştur. Bu misalde kişi canlı içindir, canlılar için kanun vazedilirse farklı muamele olur; ölüler için ise farklı muamele olmaz, demek haddi zatında indî bir mütalâadan zerre kadar başka bir şey ifade etmez ve edemez.

5. Mevzuubahis tasarı kamuniyet kesbelerse kime zararı varmış? Sorusu varit oldu.

a. Zarar cemiyetin nizamına, hukuki esasa, içtimai düzene arkadaşlar. Hiç şüphe yoktur ki, farklı muamele müsavâtı ihlâl eder. Dolayısıyla üstünlüğü yaratır. Bu üstünlük kapısı bir kere aralanınca, realite de bir ferdin ihtiraslarına, arzularına ve kaprislerine de ağır basma imkânı tanınmış olur. Böyle bir durumu yeryüzünde arzu eden medenî bir millete tesadüf etmek imkânı tasavvur bile edilemez.

- b. *Muhterem arkadaşlar, demokrasi de, doğru olmayanı, doğru yapan biricik âmil, ancak millet iradesidir. Münakaşa götürmez bir hakikattir ki bir milletin mümessilleri, milletin yapmak hakkını haiz bulunmadığı çünkü hiçbir millet kendi aleyhine kanun yapmayı hiçbir zaman istemez şeyleri bizzat yapmak hakkına malik değildirler.*
- c. *Kimse inkâr edemez ki, Türkler içinde hiçbir fert, diğerine hukuki bakımdan üstünlük tanımak hakkını haiz değildir. Dolayısıyla millet de bu hakkı haiz bulunamaz. Bin netice millet böyle bir hakkı bir ferde veya bir otoriteye devretmek imkânına malik değildir. Aksini kabul veya farz etmek, millî hâkimiyette olmayan bir iktidarın sadece usulsüz bir devri mahiyette kalmayıp aynı zamanda mevcut olmayan bir iktidarın da ihdasını tazammun eder ve şüphesiz realiteye uygun düşmez.*
6. *Naçiz mütalâama serd buyurulan itirazlarda, Sultan Selim'in, Fatih'in türbelerine bir şey mi yapıldı, tecavüzde mi bulunuldu suali dermeyer edildi. Elbette arkadaşlar tecavüzde bulunuldu. Onlar da sed edilmediler mi?. Sed keyfiyeti bir tecavüz değil midir?.*
- a. *Netice itibariyle bugün medenî dünyada müsavat prensibi hem hususi ve hem de amme ve Anayasa hukukundaki hâkim rolünü düne nazaran biraz daha fazla artırmakta ve hissettirilmektedir. Bugün dünyada ırk, din, dil, doğuş, servet, unvan ilahi mevzuubahis olmaksızın fertler arasındaki hukuki münasebetleri tanzim ve idare için aynı hukuki esaslara riayet edilmektedir. Cezai müeyyidelerin tespitinde şahısların değil, bizatihi suçun nazarı itibara alınması da bu esasların tabîî neticesidir. Precis namındaki mühim bir eser, müellifi Dr. C. M. Morcau dir. kütüphanede mevcuttur, sahife 472.*
- b. *Muhterem arkadaşlar, müsavat bir vakıadan ziyade cemiyetin düzeni ve ahengi bakımlarından ihlâl edilmemesi gereken ferdî bir haktır.*

- c. *Hukuku Beşer Beyannamesinin altıncı maddesindeki (kamun herkes için aynı olmalıdır) hükmü bütün tadillerinde mehzamız olan Fransız Anayasasının mesnedini teşkil etmiştir.*
- d. *Muhterem arkadaşlar; Hukuku Beşer Beyannamesi, dünya teşrii meclisleri için hukuki değil ancak manevi ve meslekî bir mecburiyet şemsesi taşıyordu. Hâlbuki 20.VIII.1945 tarih ve 4801 sayılı Kamunla iltihak ettiğimiz Birleşmiş Milletler Anlaşmasının mukaddimesinde ve birinci maddesinin üçüncü bendinde insan hak ve hürriyetlerine saygı göstermeyi kabul ettiğimiz için, bugün mevzuatımız meyanına giren ve 3/9119 sayılı ve 6.IV.1949 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yapılan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Türkiye için hukuki bir hak mahiyetini iktisap etmiştir. Beyannamenin 7. maddesi «fertlerin kamun önünde müsavatlari prensibini, 28. maddesi ise; fertlerin hak ve hürriyetlerinin korunmasında bir sosyal ve milletlerarası nizam hakları olduğunu» tasrih etmektedir.*
- e. *Üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyi de insan hak ve hürriyetleri, mer'i kamunlarla takyit ve tayin edilmişse, fertlerin tahkikat komisyonuna ve icabında beynelmilel adalet divanına müracaat etmek haklarını kabul etmiştir.*
- f. *İşte muhterem arkadaşlar; dünya hukukçularının, bu arada Birleşmiş Millet Kurulumun görüşü bu merkezdedir. Bu görüş bugün 60 devlet tarafından benimsenmiştir. O halde ona nasıl yanlış denebilir? Bu maruzattan da açıkça anlaşılacaktır ki beynelmilel esaslar ve Anayasamızı Türklerin hukuken müsavi olduklarını ve farklı muameleye tâbi tutulamayacaklarını tasrih eden 69. maddesi ile keza Anayasamızın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile savsanamaz ve işlerlikten alıkonamaz. Hiçbir kamun Anayasaya aykırı olamaz. Hükmünü muhtevi 103. maddesine aykırı düşen mevzuubahis is tasarının Cuma günü takdim etmiş olduğum önerenin kabulü ricası ile Anayasa Komisyonunca incelenmesini arz ve teklif ederim.*

3-5 heykel ve abideleri koruyamayacağını öne süren hükümetin aynı kanunla yirmi milyon adetlik bir kütlenin emniyet ve asayişini şahsını ve şahsi menfaatlerini nasıl koruyacağını sormuş, eğer hükümetin kanunla bunu başaramadığını söylüyorsa bu durumun kanunun saadetinin dışında kaldığını, öyle değilse de durumun kürsüden izah edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁷

Arif Hikmet Pamukoğlu'nun vermiş olduğu karar;

Yüksek Başkanlığa

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı muhteviyatının hukuki esaslar ve Anayasa mucibince Ceza Kanununa ithali gerekip gerekmeyeceği hususunun tetkik ve tayini sadedinde, tasarının bir kere de Anayasa Komisyonunca incelenmesini arz ve teklif ederim.¹⁰⁸

Giresun

Milletvekili

Arif Hikmet Pamukoğlu

Takririn meclis kürsüsünden okunmasının ardından Arif Hikmet Pamukoğlu takririnin Demokrasi, Anayasa Hukuku, Ceza Hukuku ve mevzuat yönünden gözden geçirmek ve bazı noktaları açıklamak için tekrar söz almış ve yukarıda bahsettiği çerçevede uzun bir açıklamada bulunmuştur.¹⁰⁹ Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanun Yüce Meclis tarafından yapılan uzun görüşmelerden sonra 25 Temmuz 1951 günü kabul edilmiş, 31 Temmuz 1951 günü yürürlüğe girmiştir.¹¹⁰

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin (B) fıkrasının yorumlanmasına mahal olmadığına dair Maliye, Geçici ve Bütçe Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunlarda kanuni açıdan bir sorun olmadığını fakat hukuki açıdan ihmal edilen noktalar olduğunu belirtmiştir. Bir hakkın suistimalinin kanun tarafından himaye edilmesinin hukuki olarak doğru olmadığını söylemiştir.¹¹¹ Anayasanın güçler ilkesini üçe ayırdığını ve

¹⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 73. Birleşim, 07.05.1951, s. 112-114.

¹⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 73. Birleşim, 07.05.1951, s. 130.

¹⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 103. Birleşim, 23.07.1951, s. 256-258.

¹¹⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Aleyhine_%C4%B0%C5%9Flenen_Su%C3%A7lar_Hakk%C4%B1nda_Kanun (Erişim Tarihi: 16.05.2020)

¹¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 245.

bunların bir birinin üstünde bir etkisinin olmaması gerektiğini açıkça belirttiğini beyan etmiştir. Medeni devletlerce benimsenen temayüllere uyulması gerektiğini, bireylerin yargıya şikâyet hakkının olmadığını fakat Amerika’da bunun olduğunu bizimde bu hakkı vermemizde çekinmememiz gerektiğini belirtmiştir. İç tüzüğün 39. maddesi gereğince komisyonların herhangi bir tasarıyı veya teklifi müzakere ederken Anayasanın ruhuna ve metnine aykırı bir husus olup olmadığının araştırılması gerektiğini, ayrıca anayasanın 51. ve 103. Maddeleri gereğince söz konusu tefsir talebinin komisyonca dahi ret edilmesi gerektiğini söylemiştir. Yine Anayasanın 83. maddesi gereğince bir kişinin bağlı olduğu mahkeme dışında başka bir mahkemeye sevkini olamayacağını belirtmiştir. Bir bakanlığın 12 sene boyunca inzibat komisyonunu topladığını ve bu olayı dile getiren arkadaşının bu durumu anlamadığını ve anlayamayacağını beyan etmiştir. Bunun nedeninin iki üç adamın istedikleri memurları istedikleri zaman ve şekilde istihdam etmek istemeleri doğrultusunda bazılarının da haklarından mahrum bırakıldığını belirtmiştir. Bu tasfiye gayesi ile yapılan işlemin yapılış şekli için bir kanun çıkarılması gerektiğini söylemiştir. Kanunun bir tarih ve görev süresi belirtilerek geriye dönük işleme alınabileceğini ve bu kişilerinde bu durumdan gocunmayarak görevlerini bırakarak gerekli değişikliğin yapılabileceğini belirtmiştir.¹¹² Memleketteki memur sayısının fazla olduğunu kaldırılamayacak noktalara geldiğini belirtmiş, fakat bir tasfiye söz konusu olaksa bunun kanunlara ve hukuka uygun olarak yapılması gerektiğini, az öncede ifade ettiği gibi seyyanen bir kanun teklifi hazırlanarak meclis gündemine getirilerek görüşülüp uygulanması gerektiğini vurgulayarak sözlerine son vermiştir.

113

Edebiyat ve sanat eserlerini koruma için kurulan Berne Birliğine katılma hususunda hükümete yetki verilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Edebi birleşmede herhangi bir cebrin asla söz konusu olamayacağını belirtmiştir.¹¹⁴ Asırlarca çekilen ıstırap göz önüne alındığında Kapitülasyonlardan, Lozan Antlaşması ile kurtulduğumuz zaman gayet haklı olarak aynı fikrin yeniden canlanıp canlanamayacağı şeklinde gerçekleşen düşüncenin Lozan Antlaşması ile tamamen ret edildiğini belirtmiştir. Memleketin artık medeni kervana katılmış olduğunu telif

¹¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 246.

¹¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 247.

¹¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 80. Birleşim, 23.05.1951, s. 423.

hakları konusunda da bunun bu şekilde yürümesi gerektiğini söylemiştir. Bir eser meydana getirildiğinde telif hakkının tabi ki olacağını ama bunun bir süre sonra insanlık malı olarak görülmesi gerektiğini, bu nokta da dünyaya ayak uydurarak en kısa süreyi belirleyen kanuna kendilerinin de riayet etmesi gerektiğini belirtmiştir. 10.12.1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Kurulu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini kabul ettiğini, bizim de bu birliğe girmiş bulunduğumuzu bu itibarla İnsan Hakları ve Hürriyetleri Evrensel Beyannamesine harfiyen riayet etmek mecburiyetinde olduğunu beyan etmiştir. Söz konusu kanun tasarısında telif hakkının 30 yıl olduğunu bunun 10 yıla inmesi için hükümete yetki verileceğini söylemiştir. Şimdiye kadar neden fikri haklara önem verilmediğini bunun hukuken değil ahlaken sorumlusu olduğunu belirtmiştir.¹¹⁵ Fikri haklara önem vererek ilim ve bilgi sahasında geride olan memleketin bu haklara önem veren memleketlerin seviyesine çıkması gerektiğini vurgulamıştır. Telif hakları konusunda ilerlemiş olan memleketlerin bu konuda özü ve temeli oluşturan durumların kabul edilerek ilenmesi gerektiğini ve kendisinin de bunun lehinde düşündüğünü söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹¹⁶

Sümerbank Genel Müdürlüğü müfettişlerinden Hüseyin Kâmi Ezgü hakkında mahkemeden sâdır olup kesinleşmiş bulunan karardan sonra ittihaz olunan Dilekçe Komisyonu kararı gereğince bir muamele ifa edilememesi hususunda, bu hâdiseye has ve münhasır olmak üzere, yeniden bir karar ittihazı hakkındaki Başbakanlık tezkeresine dair olan Anayasa Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Meselenin tüzük gereğince Dilekçe Komisyonun Kararına bir aylık zamanda itiraz edilmemiş olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.¹¹⁷ Komisyonların kanunlara ve tüzüklere harfiyen riayet etmeleri gerektiğini ve komisyonların verdiği kararların hukukun vermiş olduğu yetki çerçevesini aşması durumunda hiçbir kıymeti kalmayacağını söylemiştir. Karara sırf usul bakımından bir aylık zaman zarfında itiraz edilmedi diye bu böyle olmuştur diyerek ortaya bir hak atmanın imkânı olmadığını vurgulamıştır. Konuşmasının devamında bu durumu farazi bir örnek vererek açıklamış ve konuşmasını sonlandırmıştır.¹¹⁸

¹¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 80. Birleşim, 23.05.1951, s. 424.

¹¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 80. Birleşim, 23.05.1951, s. 425.

¹¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 107. Birleşim, 01.08.1951, s. 480.

¹¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 107. Birleşim, 01.08.1951, s. 481.

Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun metnindeki bedel kelimesinin yerinde olmadığını, hukuken tam olarak ifade etmek için yerine ivazlı, ivazsız tabirlerinin kullanılmasının daha doğru olduğunu belirtmiştir.¹¹⁹ Meselenin aslının haksız bir fiilden dolayı mal kazancı neticesinde yok etme kavramına girdiğini söylemiştir. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 62. maddesinin bizim kanunumuzda 61. madde olarak yer aldığını ve bu işlemler yapılırken tercüme hatalarının olduğunu dile getirmiş ve meselenin asıl sorunun bu olduğunu belirtmiştir. Konuşmasının devamında söz konusu hatalara değinmiş, ve söz konusu teklifin lehine karar verilmesini rica ettiğini söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.¹²⁰

Tasfiye edilen ve emekliye sevk olunan Dışişleri Bakanlığı memurları hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle Dilekçe Komisyonunun 23.2.1951 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 329 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair bir önerge vermiştir. Vermiş olduğu önerge Dilekçe Komisyonuna havale edilmiştir.¹²¹ Dilekçe Komisyonun raporu gündeme alınmıştır.¹²² Dilekçe Komisyonun raporu meclis tutaklarına yazılı olarak aktarılmıştır.

Dışişleri Bakanlığında 5250 sayılı Kanunun geçici maddesinin 2. fıkrası son bendi gereğince teşekkül eden heyet tarafından, mülga Askerî ve Mülki Tekaiit Kanununun 13 ve 26 ncı maddelerine tevfiikan emekliye ayrılmış olan bakanlık müntesiplerinden Ferid İşcen, Mehmet Nuri Han, İsmail Uşaklı ve Arif Or'un, haklarındaki kararda isabet bulunmadığı beyniyle ve bunun kaldırılması talebiyle vâki olan müracaatlarını inceleyen selef Dilekçe Komisyonunun, mezkûr müracaat hakkında bir işlem yapılmasına mahal olmadığına dair 2. XII. 1950 tarihinde ittihaz ve 23. XI. 1951 gün ve 8 sayılı Haftalık Cetvelle neşrettiği 329 numaralı Karara karşı, Giresun Milletvekili A.

¹¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 110. Birleşim, 07.08.1951, s. 666.

¹²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 110. Birleşim, 07.08.1951, s. 673.

¹²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VI, 56. Birleşim, 26.03.1951, s. 27.

¹²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 58. Birleşim, 07.04.1952, s. 258.

Hikmet Pamukoğlu süresi içinde itiraz etmiş olmakla, bu baptaiki dosya incelenmek üzere toplandı.

Söz konusu Dilekçe Komisyon Raporunun neden toplandığına dair tutanakta yer alan metin yukarıdaki şekilde kayıt altına alınmıştır. Dilekçe Komisyon Raporunun sonunda şu kararlar çıkmıştır.

1. *Muteriz Giresun Milletvekili A. Hikmet Pâmukoğlu tarafından itirazın yalnız Mehmet Nuri Han'a münhasır olduğu sonradan açıklanmış olmasına göre tetkikatı yalnız adı geçene hasrı lâzım geleceği reyindeyiz.*
2. *Mümessilin verdiği izahata ve sicil varakaları münderecatına göre selef komisyon kararının ve emeklilik işleminin Ferid İşcen hakkında da kaldırılması reyindeyiz.*
3. *Müsteddi Ferid İşcen 32 sene Devlet hizmetinde bulunmuş olmasına ve 60'lı mütecaviz bir yaşta bulunmasına nazaran emeklilik muamelesinin iptali hususunda verilecek karar fiilî olarak neticeye müessir olmayacağı cihetle müstenkifim*
4. *Selef komisyon kararının dilekçilerden İsmail Uşaklı hakkında da ipkası reyindeyiz.*
5. *Ahiren celbe dilen Bakanlık mümessilinin verdiği izahata ve mahrem sicillerinin müspet bulunmasına göre evvelce verilen kararın Arif Or hakkında da kaldırılması yolunda rapor tanzimi reyindeyiz.*
6. *Dilekçilerden Ferit İşcen ile Arif Ör hakkındaki mütearızın bir kararın ipkası, Mehmet Nuri Han'a mütealilik kararın ve emeklilik işleminin kaldırılması reyindeyim ve İsmail Uşaklı -hakkında da müstenkif im.*

123

Verilen önerge meclis gündeminde görüşülmeye başlanmıştır. Söz konusu konu ile alakalı daha önceden bir kanun teklif ettiğini fakat komisyonlarda hala görüşüldüğünü ve meclis gündemine gelmediğini söylemiştir. Söz konusu kişilerin haklarında verilmiş olan karara itirazlarını belirterek konu üzerinde nedenlerini belirttiği kendince bir konuşma yapmıştır.¹²⁴ Dilekçe komisyonun hazırlamış olduğu

¹²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 60. Birleşim, 11.04.1952, s. 140.

¹²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 61. Birleşim, 14.04.1952, s. 370-373.

kararın reddi yönünde taktir veren Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce'nin taktiri oya sunulmuş ve Arif Hikmet Pamukoğlu'nun tekrar görüşülmesi talebine istinaden hazırlanmış olan Dilekçe Komisyonu kararı oya sunularak reddedilmiştir.¹²⁵ Raporun reddedilmesi sonrasında ilerleyen meclis görüşmelerinde ret edilen raporlara karşılık başkan tarafından söz isteyen olup olmadığının sorulması üzerine söz almıştır. Söz konusu kanun teklifini meclisin gündemine neden getirdiğini sebepleri ile uzun bir konuşma ile anlatmıştır. Kendisinin vazifesinin elini vicdanına koyarak bu kanun teklifini meclise getirmek olduğunu ve kararın Yüce Meclisin olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹²⁶

2 Numaralı Geçici Dilekçe Komisyonunun 1.11.1951 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1370 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair bir önerge vermiştir. Vermiş olduğu önerge Dilekçe Komisyonuna havale edilmiştir.¹²⁷ Dilekçe Komisyonun raporu gündeme alınmıştır.¹²⁸ Dilekçe Komisyonun raporu meclis tutaklarına yazılı olarak aktarılmıştır.

“Dışişleri Bakanlığında 5250 sayılı Kamuna göre kurulmuş bulunan heyet tarafından bu kamunun geçici maddesi hükümlerine dayanılarak emekliye sevk edilen Oslo Elçiliği eski Müsteşarı Nurettin Naci Akın, Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına sunmuş olduğu şikâyet dilekçesinde: Emekliye sevkini icap ettirecek hiçbir sebep bulunmadığını ve kendisinin her bakımdan vazifesini yapacak durumda olduğunu beyanla, hakkındaki isabetsiz kararın kaldırılmasını istemiştir. Başkanlık makamından o tarihte müteşekkil İki numaralı Geçici Dilekçe Komisyonun havale buyurulan bu istida üzerine sözü geçen Komisyonca müşteriye ait mahrem siciller üzerinde icra kılınan tetkikat neticesinde; mumailayhin üniversite doktorasını yapmış ve Hariciye memurlarından aranılan mümtaz vasıf ve şartları ve mergup hasletleri haiz bulunmuş olduğu anlaşılarak ve Dışişleri Bakanlığından gelen mümessilin de bu hususları müeyyit beyanatı nazara alınarak şikâyet konusu olan emeklilik işleminin

¹²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 61. Birleşim, 14.04.1952, s. 381.

¹²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XV, 72. Birleşim, 14.05.1952, s. 229-232.

¹²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. X, 6. Birleşim, 19.11.1951, s. 124.

¹²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XI, 21. Birleşim, 24.12.1951, s. 310.

refinc 31 . VII . 1951 tarihinde oy birliğiyle karar verilmiştir. Her ne kadar bu karara karşı Giresun Milletvekili Arif Pamukoğlu, sebep göstermeksizin itiraz etmiş ise de, bu itiraz üzerine komisyonumuzca tekrar yapılan inceleme sonunda; itiraza uğrayan komisyon kararının mucip sebeplere, hak ve adalet mefhumlarına tamamen uygun olduğuna ve binaenaleyh infazı gerektiğine mutlak surette kanaat getirilmiştir. Bu itibarla, mezkûr komisyon kararma matuf itirazın reddine 12. XII. 1951 tarihli toplantıda ittifakla karar verilmiş olduğundan, keyfiyeti işbu raporumuzla Yüksek Meclisin tasvibine sunulmak üzere saygı ile arz ederiz.”

Söz konusu dilekçe komisyonunun raporu yukarıdaki şekilde kayıt altına alınmıştır.¹²⁹ Söz konusu tahrir görüşmeleri uzun bir şekilde yapılmış, Arif Hikmet Pamukoğlu ve bu konu hakkında söz isteyen vekiller kendi görüşlerini ifade etmişlerdir. Görüşmelerin sonunda Dilekçe Komisyonunun raporu kabul edilmiş, Arif Hikmet Pamukoğlu’nun itirazı reddedilmiştir.¹³⁰

Milletlerarası İş Birliği Teşkilâtının Dışişleri Bakanlığına bağlanması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Gelişmiş ülkelerde söz konusu teşkilatın ayrı olduğunu vurgulamış, bizimde memleket olarak bu yönde hareket etmemiz gerektiğini belirtmiştir. Konuşmasının devamında neden ayrı olmasını düşündüğünü açıklayan ve örnekleyen bir konuşma yapmıştır. Kendisinin de söz konusu teşkilat yapısının Dışişleri Bakanlığının bünyesinin dışında olması gerektiğini söyleyerek, görüşülen kanununda aleyhinde olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹³¹

Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Kendisinin önceden sunmuş olduğu Karadeniz Bölgesinde ki Çoruh, Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu beş tanesini kapsamak üzere teklif ettiği bir kanuna lüzum olmadığı yönündeki görüşü eleştirerek hâlihazırdaki mevzuatın durum için yeterli olduğunun beyan edildiğini buna katılmadığını belirtmiştir. Özellikle Karadeniz bölgesinde olan orman vasfında olmayıp vatandaşlara iskân edilmesi gereken arazilerin neden hala bir komisyon tarafından incelenmediğini sormuş, zorla Samsun

¹²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 24. Birleşim, 09.01.1952, s. 24.

¹³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 24. Birleşim, 09.01.1952, s. 49.

¹³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 27. Birleşim, 16.01.1952, s. 171-172.

vilayetindeki çok küçük bir alan için komisyonun sahaya indirebildiklerini söylemiştir. Bu durum düzeltilmesi için hükümete baskı yaptıklarını ama bir sonuç alamadıklarını belirtmiştir. Konuşmasının devamında Karadeniz bölgesinde ki halktan örnek vererek mısır gibi beslenmeyi sağlayan alanların vatandaşa yeterli seviyede olmadığını ve özellikle doğu illerinden kan davası gibi sebeplerle başka yerlere göç etmiş kişilerinde bu konuda çok mağduriyet yaşadığını bir örnek ile anlatmıştır. Toprak Kanunun bu işi halledemeyeceğini düşündüğünü belirterek kanunda dağılacak arazinin bir vilayet sınırları içinde mevcutsa evvela mahallinde ki halka değil ise mücavir vilayetteki halka iklim şartları göz önüne alınarak dağıtılacağını söylemiştir. Kendi seçim bölgesinden örnek vererek mısır konusuna tekrardan değinmiş ve bölgede mısırın yetiştirilebilmesi için çok arazi olduğunu ama bu arazilerin boş durduğunu bunun sonucunda da yurt dışından mısır alındığını belirtmiştir. Yukarıda bahsedilen beş vilayet için bu dağıtımın ne zaman yapılacağını sorarak konuşmasını bitirmiştir.¹³²

Akaryakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Gayri adil olan bir verginin kaldırılmış olduğunu söylemiştir. Büyük bir kesimin ve köylü vatandaşların yakmakta olduğu gaz yağının kilosundan alınmakta olan 7 kuruşluk verginin kaldırılmasının adaletli olacağını, çünkü senede 18 lira yol vergisi veren şehirli vatandaşların vergisinden feragat edilmiş olduğunu belirtmiştir. Fakat gaz yağından alınacak verginin şehirli vatandaşlar tarafından da ödenecek gibi zorunlu bir durumun oluşacağını, bu kişilerin yolların olduğunu köylü kesiminin birçoğunun yolunun olmadığını hatta yol kavramına bile uzak olduklarını ama gaz yağının yaşamlarını idame ettirmek için zorunlu kullanmaları gereken bir madde olduğunu söylemiştir. Böyle bir durumda gaz yağı üzerinden şehirlinin vermediği bir vergiyi köylüden yol vergisi adı altında alınacağını belirtmiştir. Gayri adil bir verginin kaldırılırken ona en yakın olan bir tedbiri almaları gerektiğini vurgulamıştır. 18 lira yol parası verecek olan şehirli vatandaşların gaz yağı vergisini rahatlıkla verebileceğini belirterek bunun köylüden alınmaması gerektiğini belirtmiştir. Uygulama noktasında sıkıntı olabileceği yönündeki söylemlere karşılık ta bir karne sistemi uygulanarak bunun aşılabileceğini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹³³

¹³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 46. Birleşim, 24.02.1952, s. 638-639.

¹³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 47. Birleşim, 25.02.1952, s. 792.

İçişleri Bakanlığı 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Demokrat Parti'nin muhalefet dönemindeki lideri Celal Bayar'ın iktidara geldiklerinde yapacakları işin milletin hâkimiyetine engel olan birçok kanunu değiştirecekleri yönündeki söylemini dile getirmiş ve bu yönde olan çalışmaları meclisin huzuruna getireceklerini belirtmiştir. Bu bağlamda İller İdaresi Kanunu'nun şimdiye kadar tadil edilmiş olması gerektiğini vurgulamıştır. Söz konusu kanunda vilayetteki memurları kanuna bağlamak yerine valiye bağladığını belirtmiştir. Muhalefet dönemlerinde bu gibi kanunların tadil edilmesi ya da değiştirilmesi yönündeki, çabalarına karşılık kanunların yeni olduğu birkaç dönem tatbik edilerek denemesinin yapılarak değiştirilmesi ya da kusurları olduğu belirlendikçe değiştirilmesi gerektiği yönündeki bir hâkim görüş olduğunu söylemiştir. Bahse konu olan kanunların tadil edilmesi yerine altı bin kanunun komisyonlar kurularak tetkik edilmesi yoluna gidildiğini belirterek bir kanunda milletin menfaatine olmayan durumun kaldırılmasına karşılık başka bir kanuna devşirme yolu ile aynı maddenin eklendiğini belirtmiştir. İdarenin partiler karşısında tarafsız olması ve demokrasi ruhuna göre eşitlik ilkesinden ayrılmaması gerektiğini vurgulayarak, idarenin değişmediğini idare edenlerin değiştiği yönündeki vatandaşların söylemlerinin haksız olmadığını belirtmenin hem vicdani hem de vatani bir borcu olduğunu dile getirmiştir. Ceza kanununda bir tek madde bile değiştirmeye teşebbüs etmeyen hükümete karşı itimatsızlık reyi vereceğini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹³⁴ Bu konuşmasının sonrasında devam eden görüşmeler sırasında başbakanın yapmış olduğu konuşmada kendisinin eleştirildiğini ve kendisine sataşıldığını beyan ederek söz istemiş, riyasetin bu kanaatte olmadığını başkan tarafından belirtilmesine karşılık '*Dağ başına çıksın!*' şeklindeki ifadenin başbakan tarafından kendisine karşılık kullanıldığını belirterek demokrasi adına kendine söz verilmesini istemiştir. Bunun üzerine başkan tarafından oylama yapılmış ve kendisine söz hakkı verilmemiştir.¹³⁵

Arif Hikmet Pamukoğlu, partisinin demokratik gelişmeyi sağlayamadığı yönündeki eleştirisi üzerine Parti Başkanı Adnan Menderes ve Demokrat Partili

¹³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 48. Birleşim, 26.02.1952, s. 856-857.

¹³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 48. Birleşim, 26.02.1952, s. 874.

vekillerin sert tepkisi nedeniyle 27 Şubat 1952 yılında Demokrat Parti'den istifa etmiştir. Sonrasında Millet Partisi'ne katılmıştır.¹³⁶

Mülkiye Müfettişi Memduh İçöz hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Meselenin sadece tefsir ve kanun meselesi olmadığını aynı zaman da hukuk meselesi olduğunu belirtmiştir. Hangi hukuki ve kanuni izahın komisyon raporunun reddini buyurduğunun izahının hükümet namına cevaplanmasını, ayrıca komisyon raporunun reddinin hak ihlali yapıp yapmadığının ve takdir hakkının Anayasa ve hükümet görüşüne nazaran bağdaşıp bağdaşmadığı yönündeki sorularının da cevaplanmasını istemiştir.¹³⁷ Başbakan yardımcısına sormuş olduğu sorulan cevaplanmamış olmasına karşılık meseleye hukuki açıdan kürsüde temas edilmediğini belirtmiştir. Sorulan suallerin hepsine cevap verildiği yönündeki söyleme karşılık ve salonda meydana gelen gürültülere karşılık bir hakkı müdafaa etmesine müsaade buyrulmuyorsa bunun kendilerinin bileceği bir iş olduğunu beyan ederek konuşmasını bitirmiştir.¹³⁸

Mardin'de oturan Efram Çirbaka hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Vatandaşlık uyuşmazlıklarına karşılık üç sistem olduğunu bunlardan birincisinin uyuşmazlıklara karşılık mahkemeler olduğunu, ikincisinin yasama olduğunu, üçüncüsünün bizim memleketimizde de uygulanan yol olan icrai yol olduğunu belirtmiştir. Vatandaşlık kanunun zorluklarla çıkarılmış olan bir kanun olduğunu ve buna göre söz konusu meselenin mecliste müzakere ve münakaşa konusu dahi olamayacağını söyleyerek sözlerine son vermiştir.¹³⁹

Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilâtına ait 4274 Sayılı Kanun'un 13. maddesinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. 12 yaşında ilkokulu bitirenlerin kursa devam etme zorunluluğunun neden uygulandığını sormuştur. Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Avni Başman soruya cevaben yalnız kurs değil daha yüksek bir tahsil yapılmadığı zaman kurs denildiğini ifade ederek 12 yaşında ilk mektebi bitiren çocuğun zeki ve kabiliyetli olduğunu, bunu 12 yaşında ilk mektebi bitirerek ispat etmiş olduğunu söylemiştir. Daha sonra bu çocukları sokakta bırakmaktansa 14 yaşına kadar bir şeyler öğrenmesinin düşünüldüğünü, bu itibarla

¹³⁶ <https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1952/5/16/5.xhtml> (Erişim Tarihi: 31.05.2020)

¹³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 62. Birleşim, 16.04.1952, s. 415.

¹³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIV, 62. Birleşim, 16.04.1952, s. 417.

¹³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XV, 71. Birleşim, 12.05.1952, s. 179.

12 yaşında tahsilini bitirmiş olanların varsa kurslara veya ortaokula gidebileceklerini ifade etmiştir. Tekrar söz alan Pamukoğlu yaş haddinin 14'e indirilmesinde hiçbir engel olmadığını fakat Anayasanın esasen ilk tahsili zorunlu kıldığını belirtmiştir. Buna istinaden 16'dan 14'e indirilen ilk tahsil yaşı hükmünün 12 yaşında bitirenlerin durumu ile ilgili kısmının anayasaya aykırı olup olunmadığı yönündeki tetkikin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Daha önceden şifahen arz ettiği *"bu müddet zarfında ilkokulu bitirdikten sonra daha yüksekokullara gitmeyenler kurslara devamla mükelleftirler."* hükmünün anayasaya aykırı olduğunu ve metinden çıkarılmasını talep etmiştir.¹⁴⁰ Görüşmelerin devamında tekrar söz alan Pamukoğlu, Anayasanın 87. maddesinin *'Kadın erkek bütün Türkler İlköğretimden geçmek ödevindedirler.'* şeklinde olduğunu ve ilkokulu bitirdikten sonra yüksekokullara gitmeyenler kurslara devamla mükelleftirler, şeklinde ifadenin tamamen Anayasanın 87. maddesine ve ruhuna aykırı olduğunu ve kabul edilmemesi gerektiğini söylemiştir.¹⁴¹ İlgili maddede ki kurs mecburiyetinin anayasaya aykırı olduğu ve kaldırılması yönünde bir takrir vermiş ve vermiş olduğu bu takrir neticesinde oylama yapılmış, ilgili kısmın tekrardan görüşülmesi ve düzenlenmesi için komisyona geri yollanmıştır. Kanun maddesinin diğer maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.¹⁴²

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair Kanuna bağlı (1)sayılı cetvelin 4665 Sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bazı kadrolar eklenmesi ve Dışişleri Bakanlığı Kuruluşa hakkındaki 3312 Sayılı Kanuna bazı hükümler ilâvesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır. Görüşülen tasarı olmasaydı baş delege olarak tayin edilen kişinin büyükelçi olarak tayin edilip edilemeyeceğini sormuş, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü bu suale tayin edilebileceği yönünde cevap vermiştir. Pamukoğlu bu duruma Teşkilat Kanunu'nun müsaade edip etmediğini sormuş Bakan bey müsadenin olduğu yönünde cevap vermiştir.¹⁴³ Geçmiş yıllarda meslekten olmayan bakanların harice mümessil olarak tayin edilebildiğini ama bunun birkaç istisna dışında prensip olarak yapılmadığını belirtmiştir. Görüşülen tasarı ile bir arkadaşlarının büyükelçiliğe terfinin düşünüldüğünü ve bunun olması için ne yapılması gerekiyorsa yapıldığını söylemiştir. Ek maddenin birinci fıkrasına

¹⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 81. Birleşim, 06.06.1952, s. 107-108.

¹⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 81. Birleşim, 06.06.1952, s. 111.

¹⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 81. Birleşim, 06.06.1952, s. 112.

¹⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 82. Birleşim, 09.06.1952, s. 160.

göre daimi delegelerin büyükelçiye tanınan bütün haklardan faydalanacağı yönünde olduğunu belirtmiştir. Bunu yanlış olduğunu verdiği örnekle açıklamıştır. NATO teşkilatına dâhil bulunan memleketlerde hemen hemen hepsinde büyükelçilerinin olduğunu söz konusu birinci fıkraya göre bir delegeye bütün büyükelçilik haklarının verilecek olduğunu açıklamaya devam ettiği sırada mecliste şahıs isminin dile getirilmesine karşılık şahıslarla işinin olmadığını, fakat neden o kişiden önce olan delegelerin büyükelçi olmayıp onun olduğunu anlayamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak kişinin vazifeye başlamak üzere memuriyet mahalline gittiğini fakat vazifeye başladığında büyükelçi olacağını belirterek maruzatının bu olduğunu dile getirip konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁴⁴ Görüşmelerin devamında Dışişleri bakanının daha önceden ifade ettiği “*Teşkilat Kamununca Büyükelçi tayin etmek hakkıdır.*” şeklindeki sözleri neticesinde neden aynı zamanda söz konusu görüşülen tasarıya da bu hükmün konulduğunu sormuştur. Cevaben Dışişleri Bakanı Birleşmiş Milletlerde mevcut olan delege için burada aynı hakkın tanınmasının icap etmesinden dolayı olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁵ Görüşmelerin devamında bir tadil teklifi vermiştir. Söz konusu teklif “*Şifahen arz ettiğim sebeplere istinaden ek madde 1. fıkra ikideki «daimî delege büyükelçilere tanınan her çeşit haklardan faydalanır» hükmünü «büyükelçi daimî delege, büyükelçiye bahşedilen malî ve idari haklardan faydalanır» şeklinde değiştirilmesini teklif ederim.*” şeklindedir. Söz konusu teklif sebebini açıklayan bir konuşma yapmış, konuşması sonrasında tadil teklifi yapılan oylama ile dikkate alınmamıştır.¹⁴⁶

Yabancı Memleketlerle Geçici Mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler akdine ve bunların şümulüne giren maddelerin gümrük resimlerinde değişiklik yapılmasına ve anlaşmaya yanaşmayan devletlerle muvaredatma karşı tedbirler alınmasına yetki verilmesine dair 4582 Sayılı Kanun’un yürürlük süresinin uzatılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunda ticari anlaşmalarda hükümete yetki verilmesi konusunun önemli olduğundan görüşülen kanun maddesinin de önemli olduğunu çünkü Dışişleri Bakanlığı akdettiği birçok anlaşmaların 5-6 ay gibi bir süre sonunda meclise gelerek kabul edildiğini

¹⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 82. Birleşim, 09.06.1952, s. 161-162.

¹⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 82. Birleşim, 09.06.1952, s. 163.

¹⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 84. Birleşim, 13.06.1952, s. 192-193.

belirtmiştir. Fakat yapılan bu anlaşmalarda direkt olarak hükümet tarafından kabulünün doğru olmadığını bunun meclis tarafından yapılması gerektiğini hükümetin bu noktada yetkili olmadığını belirtmiştir.¹⁴⁷

Zonguldak Milletvekili Yunus Muammer Alakant'ın, Milletvekilleri ara seçiminin bu yıl yapılmamasına dair olan önergesi münasebetiyle ilgili söz almıştır. Söz konusu ara seçim olayının daha öncede mevzu bahis olduğunu ve hararetli tartışmalar sonucunda ara seçimlere gidildiğini, neden tekrardan bunun gibi bir konunun gündeme geldiğini sormuştur. Ara seçimlerin yapılmasına neden engel olunmak istenmesi durumunun olduğunu ifade ederek söz konusu ara seçimlerle ilgili anayasanın ilgili maddelerini açıklamış sonuç olarak bu ara seçimlerin yapılması gerektiğini ve bu durumun konuşulmasına dahi gerek olmadığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁴⁸

Tıp mensuplarının Devlet Teşkilâtında vazifeye alınma şartları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun birinci hükmünün Anayasanın 69. ve 70. maddeleriyle 74. maddesinin son fıkrasına aykırı olduğunu, söz konusu olan kanunun aykırı olmadığını izah edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁴⁹ Anayasanın 74. Maddesine göre vazife alacak Türkler arasında vazifesinin yani memuriyetin Sağlık Bakanlığına ait olan kısmında iki senelik mecburi bir mükellefiyetin nasıl öngörülmüş olabileceğini bunun nezdinde neden diğer bakanlıklarda böyle bir uygulamanın olmadığını sormuştur. İlk defa memuriyete girilmesi konusunda ise bu kişilerden istenilenlerin belli olduğu ve istenilenlerin herkeste aynı olduğunu belirterek bakanlık nezdinde böyle ayrı bir tutumun olamayacağını, olduğu takdirde ise bunun Anayasaya aykırı olduğunu söyleyerek sözlerini bitirmiştir.¹⁵⁰

Giresun, Trabzon Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut az toprağa sahip çiftçilerine toprak verilmesi hakkında bir kanun teklifi vermiş ve vermiş oldukları kanun teklifi Tarım, Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁵¹ Söz konusu kanun teklifi Tarım, Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyon

¹⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 82. Birleşim, 09.06.1952, s. 156-157.

¹⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 86. Birleşim, 18.06.1952, s. 269-270.

¹⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 399.

¹⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 401.

¹⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 94. Birleşim, 25.06.1951, s. 344.

raporları gündeme alınmıştır.¹⁵² Tarım Komisyonu raporunun sonuç kısmı “*Neticede Mevcut Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun bu maksadı temin edebileceği mütalâası ile kanun teklifi mevcudun ekseriyetiyle reddedildi.*” şeklinde verilmiştir. Adalet Komisyonu raporunda da “*söz konusu kanun teklifinin reddine ekseriyetle karar verilmiştir.*” denilmiştir. Maliye komisyonun raporunun sonuç kısmında,

“4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun umumi hükümleri ve bilhassa 41 nci maddesi ile ek 1 nci maddesinin, teklif sahibi Arif Hikmet Pamukoğlu'nun maksadını karşılar mahiyette görüldüğü cihetle teklifin esasının bu sebeple reddine ekseriyetle; Ancak; teklifte zikredilen beş vilâyet halkının arazi darlığı yüzünden içinde bulundukları müşkül durumu nazarı itibara alarak tercihen kre en kısa bir zamanda alıştıkları iklim şartlarına uygun ve bilhassa mümbit arazisi olan Samsun ve Muş illerinde mahallî halkın ihtiyacından fazla olan ve tevzide konu teşkil eden arazinin tevzi hususunun muvafık olacağı mütalâa edilmiş ve temenni izharına ittifakla karar verilmiştir” denilmiştir. Bütçe komisyonu raporunun son kısmında “*Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Bize illerinde sakin vatandaşlardan birçoklarının arazi darlığı yüzünden çekmekte oldukları ferdî ve içtimai sefalet çok acı bir vakta olduğundan Hükümetin bu elim hali bertaraf ederek bu havali halkının zaruret ve sefaletten süratle kurtarılabilmeleri için ittihaz edilecek tedbirlerin Hükümetçe bir an evvel ele alınması temenniye şayan görülmüş ve muhtaç kimselere dağıtılacak toprakların 4753 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde tevzi mümkün görüldüğünden kanun tasarısının reddine karar verilmiştir. Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.”*

şeklinde komisyon görüşü belirtilmiştir.¹⁵³ Kanun teklifi neticesinde uzun süren görüşmeler gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler sırasında Pamukoğlu vermiş oldukları kanun teklifi ile ilgili uzun bir konuşma yapmış ve konuşmasında bölgenin durumu, köylünün durumu, arazi büyüklükleri gibi başlıklar çerçevesinde görüşlerini belirtmiş ve bu kanun teklifini hazırlama amaçlarını da açıklamıştır. Konuşmasının sonunda bu kanun teklifini vermenin bölge halkına karşı vazifesini yaptığını bu bölgede yolların yapılacağı konusunun yıllardır süregelen bir başka konu olduğunu da belirterek söz

¹⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 83. Birleşim, 11.06.1952, s. 178.

¹⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVII, 8. Birleşim, 24.11.1952, s. 47-52.

konusu kanun teklifi ile ilgi takdirin yüce meclisin olacağını belirterek konuşmasını sonlandırmıştır. ¹⁵⁴ Görüşmelerin devamında söz konusu kanun teklifi oylanarak ret edilmiştir. ¹⁵⁵

Dilekçe Komisyonunun 28.1.1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1406 Sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair bir önerge vermiştir. Vermiş olduğu önerge Dilekçe Komisyonuna havale edilmiştir. ¹⁵⁶ Söz konusu önerge ve Dilekçe Komisyonu Raporu gündeme alınmıştır. ¹⁵⁷ Dilekçe Komisyonunun toplanmasına neden olan olay raporda,

“Diyarbakır Tekel İdaresi Başmüdürü bulunduğu sırada 5434 sayılı Kanunun 39 ncu maddesinin (B) fıkrasına tevfikân tekrar emekliye sevk edilmiş olan Saffet Kâhyaoğlu hakkındaki bu işlemin kaldırılmasına dair komisyonumuzca verilip 28.I.1952 gün ve 21 sayılı Haftalık Cetvelle neşredilen 26.XII.1951 tarihli ve 1406 numaralı Karara karşı Samsun Milletvekili Muhittin Özkefeli ve Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu taraflarından itiraz edilmiş olmakla bu bapta dosya yeniden incelendi.”

şeklinde yer almıştır. Raporun sonuç kısmı ise;

“Bahsi geçen Danıştay ilâmı yalnız kendi hâdisesine, yani süruruna saik olan hâdiseye mahsur ve münhasır olup dilekçi hakkında sonradan yapılan işleme, aynı mahiyette olsa bile, sâri ve şamil olmamak lâzım gelir. Bu itibarla, son emeklilik işlemi dolayısıyla bu ilâm hükmünün veya muhkem bir kaziyenin ihlâli keyfiyeti bu işte bahis mevzuu olamaz. Buna ve Bakanlık mümessilinin bu defa verdiği tatmin edici izahata göre mezkûr emeklilik işleminin görülen kati lüzuma ve kanunun verdiği takdir hakkına müstenit olması ve hukuken de gayri muallel bulunması hasebiyle ipkası ve bu netice yönünden de itiraza uğrayan komisyon kararının kaldırılması icabedeceği, üyeden Mustafa Nuri Okcuoğlu'nun muhalefetine karşı mutlak bir ekseriyetle kabul edilmiş bulunmaktadır.”

¹⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVII, 9. Birleşim, 26.11.1952, s. 312-315.

¹⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVII, 9. Birleşim, 26.11.1952, s. 321.

¹⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 51. Birleşim, 29.11.1952, s. 1287.

¹⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 18. Birleşim, 17.12.1952, s. 279-280.

şeklinde yer almıştır.¹⁵⁸ Uzun görüşmelerin neticesinde Dilekçe Komisyonunun 1406 sayılı kararın kaldırılmasına dair raporu oya sunulmuş ve yapılan oylama sonucunda kabul edilmiş olup, emeklilik muamelesi de onanmıştır.¹⁵⁹

Kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımlar hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 Sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair olan kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun idari bir tedbir içerdiğini ve olayın hukuki yönden de konuşulması gerektiğini belirtmiştir. İlgili kanunun bir benzer maddesinin Vatandaşlık Kanunu'nda yer aldığını ve bu madde gereğince vatandaşlıktan çıkarılan kimselerin mallarının hükümet tarafından el konulacağını belirtilmiş olduğunu beyan etmiştir. Görüşülen kanuna göre de kişilerin mallarının hükümet tarafından tasfiyesi ile zorluk içine düştüklerini, elbette ki Türk vatandaşlığından çıkarılmış bir kişinin her türlü cezaya layık olduğunu, fakat hukuki bakımdan durumun müdafaası ile ilgili her hangi bir imkân bulunmadığını belirtmiştir. İlim heyetinin bunu kabul etmediğini yani zorunlu tasfiyeyi ret ettiğini söylemiştir. Vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin mallarının ederinden daha düşük bir tutarda satılabilir şeklindeki tutumun kişinin zararına olduğunu ve bu durumun antidemokratik bir olay olarak gerçekleştiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.¹⁶⁰

Devlet Memurları Ayıklarının Tevhit ve Tadülün dair 3656 Sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 Sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Vekaleti kısmına bazı kadrolar eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bu konuda daha önceden meydana gelen olumsuzluklar olduğu ve sonradan değiştirildiğini ve düzeltildiğini fakat tekrardan eski haliyle meclise getirildiğini belirtmiş, öncesinde Dışişleri Bakanlığı nezdindeki durumun geçirildikten sonra benzer durumda olan başka memurlarında olduğunu belirterek söz konusu durumun Bütçe Komisyonunca da ret edildiğini ifade etmiştir.¹⁶¹ Söz konusu kanunla ilgili görüşmelerin devamında önceden Dışişleri Bakanlığınca bir büyükelçinin göreve gönderildiği fakat maaşını alamamış olduğunu ve duruma itiraz ettiğini ve yine bakanlığın iki üç büyükelçisinin emekliye sevk edildiğini, bakanlıkça *"Nasıl olursa olsun hata işlenmiş, şimdi parayı*

¹⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 19. Birleşim, 19.12.1952, s. 52.

¹⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 32. Birleşim, 26.01.1953, s. 443.

¹⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 16. Birleşim, 12.12.1952, s. 213-214.

¹⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 26. Birleşim, 12.01.1953, s. 142.

ödemek gerekir.” yönündeki düşüncesinin yanlış olduğunu ve bu kişiler hakkında istisnai işlem istemenin de yanlış olduğunu ifade ederek sözlerine son vermiştir.¹⁶² Dışişleri Bakanının bir hata olduğunu yanlışlık yapıldığını, kabul ettiğini belirtmiştir. Kanunlarda açık şekilde belirtilmesine rağmen kadro olmadan atamanın yapılmayacağını net olduğunu ama bir hata yapılarak atamanın yapılmış olduğunu söylemiştir. Sorunun hatanın telafisinin de hata ile yapılması olduğunu belirterek söz konusu yapılan yanlış atamalara istinaden seyyanen bir kanun çıkartmak yerinme neden kişilere özel bir kanun çıkarılmaya çalışıldığını sorarak bu durumun yanlış olduğunu ifade etmiş ve sözlerini sonlandırmıştır.¹⁶³

1953 yılı Bütçe Kanunu’nun tümü münasebetiyle söz almıştır. Millet Partisi Meclis Grubu adına meclisi selamlayarak konuşmasına başlamıştır. Bütçe Kanunu münasebetiyle uzunca bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında hayat pahalılığı, denk bütçe vb. konularında Demokrat Parti’ye ağır eleştirilerde bulunarak ve rakamsal açıklamalar yaparak sürdürmüştür. Yapmış olduğu bu eleştirel konuşmadan sonra yeni bütçe vesilesiyle hükümete itimatsız oyu vereceklerini beyan ederek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁶⁴

Subay ve memurların protokolün tespit ettiği hallerden gayrı karşılama ve uğurlamalarda bulunamayacaklarına dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun konuşulmasına bir mebus olarak değil, vatandaş olarak gönlünün razı olmadığını belirtmiştir. İller İdaresi Kanunu’nun eskiden beri anti demokratik bir kanun olduğunu ama önceki hükümet tarafından kaldırılmadığını, bu hükümet tarafından da bu konuda hiçbir şey yapılmadığını söylemiştir. Memurların kaderlerinin bakanın veya valilerin iki dudağı arasında olduğunu Demokrat Partililerin muhalefette iken bu konuda seslerini çıkarmalarına rağmen iktidara geldiklerinde hiç sesinin çıkmadığını ifade etmiştir. Söz konusu kanunun görüşülmemesini rica ederek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁶⁵ Görüşmelerin devamında tekrardan söz alarak bundan önceki konuşmasında fikri olarak böyle bir kanuna lüzum olmadığı yönünde düşündüğünü ama kendisinden sonra konuşan bazı

¹⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 26. Birleşim, 12.01.1953, s. 142-143.

¹⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 28. Birleşim, 16.01.1953, s. 216-217.

¹⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 44. Birleşim, 16.02.1953, s. 324-331.

¹⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXI, 74. Birleşim, 29.04.1953, s. 559-560.

Demokrat Partili arkadaşlarının şahsi görüşleri üzerine kendisi de İsviçre’de yaşadığı bir olayı anlatarak karşı çıkmış ve konuşmasını bitirmiştir.¹⁶⁶

Arif Hikmet Pamukoğlu, Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti arasında Ankara’da akdedilen Dostluk ve İş Birliği Antlaşmasının tasdikine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Birleşmiş Milletler Kuruluna aza olan devletlerin, dünyada barışı, refah ve saadeti sağlamak gayesiyle meydana getirilmiş bulunan bu teşkilâtın amacına ulaşamayacağı hakkında endişeye düştükleri için yeni emniyet tedbirleri aramaya koyulmuş olduklarını bunlara örnek olarak da Avrupa Konseyini ve Atlantik Paktını göstermiştir. Dünya üzerinde barışın sağlanabilmesi için karşılıklı güvenin olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Devletlerin toprak bütünlüklerini korumak için hummalı bir siyasi, hukuki, iktisadi ve askeri sahalarda faaliyetler içinde olduklarını belirtmiştir. Dünya barışına yardım edecek bir antlaşmayı seve seve kabul edeceklerini belirterek bu gibi durumlarda memleketin yararına olacak işlemlerin iyice tetkik edilip araştırılarak yapılması hususunda dikkatli olunması yönündeki görüşünü belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁶⁷

Türk Ceza Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun teklifleri münasebetiyle söz almıştır. Millet Partisi Meclis Grubunun Ceza Kanunu’nun 159. ve 273. maddelerine istinaden kamutaya sunulan tasarı ve teklif hakkındaki görüşünü belirtmek üzere konuşmasını yapacağını belirtmiştir. Demokrat Parti başkanı ve Başbakan olan Adnan Menderes’in birinci hükümet programını kürsüden okurken kullandığı iki ifadenin olduğunu ve ifadelerden birincisinin;

“Kamunlarımızda, itiyatlarımızda ve telâkkilerimizde tek parti devrinden artakalan ne varsa tam olarak tasfiye edeceğiz. Bu cümleden olmak üzere meselâ Matbuat ve Ceza Kanunları ve mevzuatımız içinde yer yer tesadüf olunan buna mümasil hükümleri demokrasi ruhuna uygun tadillerle huzurumuza getireceğiz.”

İkincisinin ise;

¹⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXI, 74. Birleşim, 29.04.1953, s. 563.

¹⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXII, 84. Birleşim, 18.05.1953, s. 300-301.

‘‘Anayasa’da vatandaş hak ve hürriyetlerine ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller hazırlayıp huzurunuza arz etmek kararındayız. Bunun sebebi bugünkü Anayasanın kuvvetler birliği esasına dayanması ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kâfi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olmak itibarıyla millet hâkimiyeti yerine tek parti hâkimiyetinin kurulmasına mâni olamamış bulunmasıdır.’’

şeklinde olduğunu belirtmiştir. Bu söylemlerle iş başına gelmiş olan hükümetin üç senedir bu konuda bir gelişme sağlayamadığını ifade etmiştir. Konuşmasının devamında Demokrat Parti ve başkanı Adnan Menderes’i eleştiren Ceza Kanunu’nun olumsuzluklarını anlattığı uzun bir konuşma yapmış ve konuşmasının sonunda meclis gruplarının üzerinde hassasiyetle durduğu noktanın cezanın ağırlığı ya da hafifliği olmadığını, söz konusu her iki madde de aynen beliren diktatörlüğün hortlaması teşebbüsü olduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir.¹⁶⁸

Muamele Vergisi Kanunu’nun 9. maddesinin 4. fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. İşletmeler Bakanının ifadelerinden NATO Teşkilatına dâhil bulunan devletlere sipariş ile teslim edilecek olan cansız şeylerin vergiden muaf olduğunu yeryüzünde meclislerin müsaadesi olmadan hiçbir vergiden muafiyet meselesinin hiçbir devlet tarafından kabul edilmemiş olmasına rağmen nasıl olurda hükümetin böyle bir anlaşmayı kabul etmiş olduğunu sormuştur. Bu durumun bakan tarafından açıklanmasını istemiştir. Görüşmelerin devamında bakan açıklama yaparak bahsedilen anlaşmanın ticari bir anlaşma olduğunu hükümetin vergiden vazgeçmemiş ya da affedileceği yönünde bir vadinin esasen olmadığını bu durumun kanun kabul edilirse sipariş muamelesinin gerçekleşerek hayata geçeceğini belirtmiştir.¹⁶⁹

Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Şanlı tarihe sahip bir millet olarak dünyaya hâkimiyet ve istiklal dersi vermiş olmamıza rağmen ders verdiğimiz milletlerden hak ve hürriyet anlamında geri olduğumuzu söylemiştir. Bu nedenle demokrasiye hizmet eden bu tasarımı sevinçle karşılamış olduklarını belirtmiştir. Hukuki olarak açıklamak

¹⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXII, 89. Birleşim, 29.05.1953, s. 469-474.

¹⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 112. Birleşim, 20.07.1953, s. 863-864.

gerekirse, hak ve hürriyetlerin teminat altına alınması dâvasında bir milimetre kadar katkı sağlayacak her fikri, huzurla yürekten benimsememiz elbette vatandaşlık borçları olduğunu belirmiş fakat Demokrat Parti'nin bu mevzuyu bu kadar bekletmiş olmasını da eleştirmiştir.¹⁷⁰ Söz konusu kanun maddeleri üzerine bazı açıklamalar yaparak görüşlerini belirttiği uzun bir konuşma yapmış ve görüşlerini belirtmiştir. Memleketin faydasına olacak işlerde kişilerin gözündeki farklı renkteki gözlükleri çıkararak olayların vatandaş gözüyle görülüp davanın kökleştirilmesi gerektiği çağrısı yapmış ve konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁷¹

Devlet Memur ve Hizmetlilerine tahsisat verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun tasarısında bir boşluk olduğunu onunda dul, yetim ve emeklileri ilgilendiren kısım olduğunu söylemiştir. Söz konusu kişilerin 1954 mali yılı başından itibaren zam göreceklerinin Maliye Vekili tarafından belirtildiğinin dolayısı ile bu kanundan yararlanamayacaklarını ifade etmiştir. Aynı mali yılda memurların da zam alacak olması nedeniyle ile aradaki kalan boşlukta bu kişilerin mağdur edilmemesi gerektiğini söylemiştir. Memleketteki hayat pahalılığı üzerine uzun bir konuşma yapmış, Cihan Harbinden sonra başka memleketlerin hızla toparlanmış olduklarını ama bu toparlanmanın memleketimizde sağlanamadığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında Maliye Bakanının şahsına yönelik bazı söylemlerde bulunmuş ve Maliye Bakanı ile karşılıklı polemik ve atışma şeklinde konuşmaları olmuştur.¹⁷²

Rize Mebusu İzzet Akçal ve 27 arkadaşının, Türk Ceza Kanunu'nun 6123 Sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkındaki takrir ve Adliye Encümeni mazbatası münasebetiyle söz almıştır. 1951 yılında Meşru Suçlar Kanunu'nun tadil edilmiş olduğunu ve savcıların tevkif yetkilerinin idari organ oldukları için alındığını belirterek yani hürriyet sınırlamasının kanunla olabileceğini, ikinci bir yol olarak da mahkeme kararı ile olabileceğini söylemiştir. Yargı ve yasamanın yetki konusunda nasıl böyle bir işlem yapılmış olabileceğini sorarak konuşmasını bitirmiştir.¹⁷³

¹⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 115. Birleşim, 23.07.1953, s. 1051-1052.

¹⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 115. Birleşim, 23.07.1953, s. 1053-1055.

¹⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 22. Birleşim, 25.12.1953, s. 442-446.

¹⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 38. Birleşim, 05.02.1954, s. 95.

Hariciye Vekâleti 1954 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Memleket ve milletin yazgısıyla birinci dereceden ilgili olan bir konuda beş dakikalık konuşma süresi sınırlamasının az olması yetmiyormuş gibi mecliste de 52 kişinin olduğunu belirterek serzenişte bulunup bu durum karşısında söz söylemeyi değil susmayı tercih ettiğini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.¹⁷⁴

Nafia Vekâleti, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü ve Karayolları Umum Müdürlüğü 1954 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Başbakan Adnan Menderes'in seçim beyanatları arasında “*Biz oralara (köylere) yollar yapacağız.*” lafının olduğunu fakat kendi seçim bölgesinde böyle bir faaliyetin olmadığını belirterek ulaşım konusunda kendi yaşadığı bir olayı örnek olarak anlatmıştır. 1950 senesinde Amerikan yol sisteminin memlekette uygulanmaya başlanacağı zaman gereken hazırlıklar yapılırken zamanın Nafia Bakanının yanına gittiğini, kendisine “*Ordu’ya, Trabzon’a şu kadar yol yapıldı.*” şeklindeki beyanından sonra Giresun’a ne kadar yol yapıldığını sorması üzerine bakanın cevap veremediğini, müsteşarını çağırdığını ve arkadaşın sorusuna cevap ver dediğini, bu olay sonrasında kendisinin not defterine 1950 senesinde Giresun’un bütün yolları şeklinde bir not aldığını söylemiştir. Devamında bir yol olayı ile karşılaştığını, büyük bir kayanın kırılması gerektiğini bu durum için Vali beyle görüştüğünü ama kendisinin elinde vasıta olmadığını karayollarının elinde olduğunu bu sebeple işlemi karayollarının yapabileceğini ifade etmiş, karayollarından tanıdığı mühendis olan bir şube müdürü arkadaşı ile mevzuyu görüştüğünü ama yetkinin Amerikalıların elinde olduğunu devletin yolları bu suretle işleyebileceği için kanuni imkânsızlıklarla karşılaştığını üzülerek kendisine ifade ettiğini belirtmiştir. Kendisinin seçim bölgesindeki yolsuzluk durumunu gidermek için maddi ve manevi fedakârlıktan kaçınmadığını belirterek kürsüye çıkıp hususi duygularla parti propagandası yapılmamasının gerektiğini ifade ederek sözlerini bitirmiştir.¹⁷⁵

Petrol Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Memleketin toprak altı zenginliklerinden faydalanmak için ileriye doğru atılan bir adım olarak gördükleri Petrol Kanunu’nu memnuniyetle karşıladıklarını belirtmiştir. Ziraat memleketi olduğumuzu bu konuda da henüz yeni yeni kalkındığımızı belirterek topyekûn

¹⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 49. Birleşim, 24.02.1954, s. 794-795.

¹⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 50. Birleşim, 25.02.1954, s. 936-937.

kalkınma olması için yeraltı zenginliklerinden faydalanmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Petrolün ekonomik ve iktisadi açıdan önemi ile kara, deniz ve havadaki iktisadi yönden önemini belirttiği bir konuşma yapmıştır. Şirketlere verilen vergi muafiyetlerine değinmiş kuyu başına memlekete düşecek %12,5'lik hissenin tam miktarının bakan tarafından açıklanması gerektiğini söylemiştir. Söz konusu kanunla ilgili işlem yapacak olan şirketlerin mali ve hukuki işlemlerindeki anlaşmazlık durumları, mahkemelerin yetkililik durumları, uluslararası koşulları ve bu uluslararası hukuki durumu içine alan uzun bir konuşma yapmıştır. Konuşmasının son bölümünde ifade ettiği kanunun 118. maddesinin çok aykırı bir hüküm içerdiğini belirterek bu konudaki düşüncesini şu şekilde açıklamıştır:

“Bir de 118 nci maddede çok aykırı bir hüküm vardır. Bu maddede deniyor ki 5583 ve 6204 sayılı kanunlarla, Türk Parasının Kıymetinin Korunması hakkındaki 13 sayılı Karar, bunların tadilleri ve - bilhassa nazarı dikkati celbederim bunların yerine hâkim olacak kanunların hükümleri; şirketler hakkında tatbik edilemez. Yani bu Meclis bir hafta sonra kendi kendini feshediyor, bundan sonra gelecek Meclislerin de bu mevzua ait olarak koyacakları hükümler, bu şirketler hakkında tatbik edilemez denilmek isteniyor.”

Bu durumun hükümet tarafından nasıl kabul edilmiş olabileceğini sorarak yukarıdaki belirttiği hükmün kanundan tamamen çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. Alalecele böyle bir kanunu yürürlüğe koymanın bir an evvel memleketin refahını sağlayacak olan işle beraber bütün yeraltı servetlerimizin işletilmesine imkân vermenin ve bu durumun yüzde yüz gerçekleşmesini temenni edip sağlamanın milletvekili olarak, hükümet olarak ve vatandaş olarak boyunlarının borcu olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.¹⁷⁶ İlgili kanun görüşmelerinin devamında kanunun 2. maddesinin 3. satırındaki ‘*eliyle*’ ifadesinin ‘*teşvik suretiyle*’ şeklinde değiştirilmesi gerektiği yönünde bir takrir vermiştir. Devamında vermiş olduğu takririn hukuki yönden ve gerekli gördüğü yönden açıklamasını yapmıştır. Vermiş

¹⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 58. Birleşim, 05.03.1954, s. 252-257.

olduğu takdirin dikkate alınıp alınmaması yönünde oylama yapılmış ve yapılan oylama sonucunda takdir dikkate alınmamıştır.¹⁷⁷

2.6. HASAN TAHSİN İNANÇ

Tahsin İnanç'ın IX. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

2.7. HAYRETTİN ERKMEN

Muamele Vergisi Kanunu'nun 9. maddesinin değişik 12. fıkrasının (A) bendinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle geçici komisyon sözcüsü olarak görüşlerini bildirmiştir. İptidai maddesi un olan makarna ve şehriyenin Muamele Vergisine tabi bulunduğunu ve önceden iptidai madde indiriminden yararlanan bu mamullerin, iptidai madde indirimi kalktığı için, bu mamullerden muamele vergisinin kaldırılmış olduğunu, iptidai madde indirimi kalktığı için de, vergi matrahının genişlediğini fark ettiğini söylemiştir. Ve bu durumun düzeltilmesini istemiştir.¹⁷⁸

Göçmenler menfaatine bir çekiliş tertibi için Piyango idaresine yetki verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle Maliye Komisyonu adına görüşlerini bildirmiştir. Bu çekilişin tahakkuk edilmesi halinde Milli Piyango hasılatının azalması ve olabilecek taleplerin çoğalmasından dolayı, Milli Piyango idaresinden göçmenlere verilecek olan miktarın istisnai olarak ve bir defaya mahsus olmak üzere ve yalnızca göçmen işlerine tahsis edilmesi şartıyla Bütçe Komisyonunun değişiklikleri esası üzerinde kabul edilmesini komisyon adına rica etmiştir.¹⁷⁹ Bu konuyla ilgili bir başka konuşmasında ise daha önceki düşüncelerini tekrarlayarak, komisyonun da fikrinin bu yönde olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 58. Birleşim, 05.03.1954, s. 274-275.

¹⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 17. Birleşim, 05.07.1950, s. 350.

¹⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. III, 24. Birleşim, 27.12.1950, s. 343.

¹⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. III, 24. Birleşim, 27.12.1950, s. 349-350.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunun 9. Maddesinin 1. Fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle görüşlerini bildirmiştir. Belediye Gelirleri Kanununun son zamanlarda bazı değişikliklere yönelmesinin, esasen yetersiz olan belediye gelirlerinin azalmakta olduğunu söylenmesi üzerine Hayrettin Erkmen, vermiş oldukları teklifin belediye gelirlerini azaltıcı nitelikte olmadığını söylemiştir. Belediyenin semt itibarıyla hizmetlerini genişleterek başvurduğu geliri daha adil bir şekilde dağıtma imkânı sunacağını belirtmiştir. Bu teklifin belediye gelirlerini de artıracığını söylemiştir. Tekliflerinin Maliye ve Bütçe Komisyonlarında tetkik edilmesini rica ederek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸¹ Hayrettin Erkmen bu konuyla ilgili bir başka konuşmasında da Bütçe komisyon raporunun tamamen aydınlatılmadığı kanaatinde olduğunu söyleyerek, Maliye Komisyonu raporunun durumu daha iyi aydınlatacağı düşüncesiyle bir kere de o raporun okunmasını daha sonra genel müzakereye geçilmesini arz ve teklif etmiş ve bunun için bir önerge takdim ettiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸² Hayrettin Erkmen, Belediye gelirleri ile ilgili konuşmasında, belde hizmetleri sahasının genişletilmesinden ziyade, belediye gelirlerini artırmak amacına dayanan sınır genişletme kararlarının, belediyelere önemli gelirler sağlayacağını belirtmiştir. Temizleme ve aydınlatma hizmetlerinden faydalanamayan bazı vatandaşların, sadece belediye sınırları içinde sakin telakki edilmeleriyle beldelerine sağladıkları menfaati yeterli görerek, bu vatandaşların ya bedelini ödemiş oldukları hizmetten faydalanmasını ya da görmemiş oldukları hizmete ödemiş oldukları külfetten kurtarılmasını teklif ederek sözlerini bitirmiştir.¹⁸³

Maliye Bakanlığı ve Devlet Borçları 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle görüşlerini belirtmiştir. Maliye Bakanlığının 1935 senesinden bünyesine yeni elemanlar yetiştirmek ve takviye etmek için bir hareket içinde olduğunu söylemiştir. İçerde öğrenci olmadığını, dışarıya öğrenim görmesi için öğrenci gönderdiğini, ama bu öğrenciler için bir istihdam politikası olmadığını belirtmiştir. Yurtdışına gönderilen öğrencilerin çok azının kendi işini yaptığını, çoğunun ihtisaslarına uygun işlerde istihdam edilmediğini, bu durumun büyük bir kayıp olduğunu söyleyerek,

¹⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IV, 27. Birleşim, 08.01.1951, s. 93.

¹⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 85. Birleşim, 04.06.1951, s. 49.

¹⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 85. Birleşim, 04.06.1951, s. 55-56.

istihdam politikasının tayin ve takip edilmesini rica ederek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁴

Maliye Bakanlığı ve Devlet Borçları 1951 yılı Bütçe görüşmelerinde 4489 sayılı Kanuna göre staj için yabancı memleketlere gönderileceklerin yolluklarının artırılması ile ilgili söz almıştır. Yolluk olarak verilen miktarın beş bin lira olduğunu, bu miktarın ne az ne de çok olduğunu söylemiştir. Ama gelecek yıl teşkilatın genişlemesi, bakanlığın görevini daha iyi yapması ve iş hukuku üzerine kendini geliştiren elemanların temini için mevcut paranın artırılması gerektiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁵

3460, 4075 ve 4502 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi görüşmelerinde söz almıştır. 3460 sayılı kanunun umumi heyetin toplantı tarihinin başta tespit edildiğini ama sonuçlanmadığını bu sebeple de heyet çalışmalarının fazla uzadığını dile getirmiştir. Umumi heyet çalışmalarında her yıl bu durumun yaşandığını örnek vererek açıklamış ve bu durumun düzeltilmesi gerektiği yönünde konuşmuştur. Erkmən, bazı vekillerin umumi heyet tetkiklerinin bir aya sığdırılmaması gerektiği, eğer sığdırılmaya çalışılırsa umumi heyet tetkiklerinin yüzeysel kalacağı ve umumi heyetten beklenen görevinde yerine getirilemeyeceği fikrine de katılmadığını söyleyip, umumi heyetin tetkiklerini bir ay bir ay içinde başarabileceğine inandığını belirterek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁶

Gelir Vergisi Kanunu'nun 91. maddesinin (B) fıkrası ile bu kanuna bağlı 2,3 ve 4 numaralı cetveller sonunda mevcut hükümlerin yorumlanmasına mahal olmadığına dair Bütçe Komisyonu raporu görüşlerini bildirmiştir. Bütçe Komisyonu raporunun kabul edilmesi durumunda türlü adaletsizliklere yol açabileceğini, bu sebeple de Bütçe Komisyonu raporunun kanun teklifini tamamen reddetmesi gerektiğini söylemiştir. Maliye Komisyonunun gösterdiği şekiller arasında hakikaten adaletsizlikler var ise onların o metin üzerinden kaldırılmasını ve ya hadisenin kendisi tarafından kavranılmamışsa gereken rötuşlar yapılarak daha adil bir metnin ortaya çıkarılmasını temenni ederek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 50. Birleşim, 24.02.1951, s. 709.

¹⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 53. Birleşim, 27.02.1951, s. 1112.

¹⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 92. Birleşim, 20.06.1951, s. 277-278.

¹⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 98. Birleşim, 11.07.1951, s. 100.

Hayrettin Erkmen, Vergi Usul Kanununun bazı maddeleri ile kanuna bağlı cetvelde değişiklik yapılmasına ve bu kanuna bazı maddeler ve fıkralar eklenmesine dair kanun münasebetiyle Maliye Komisyonu sözcüsü olarak konuşmuştur. Van Milletvekili Ferid Melen'in tetkik yapılmak üzere Vergi Usul Kanunu tasarısının komisyona iadesini arz ve talep etmesi üzerine, Maliye Komisyon Sözcüsü olarak görev yapan Hayrettin Erkmen, bu itibarla komisyonun bu hususta bir fikir değişikliğine gerek görmediğini söyleyerek cevap vermiştir.¹⁸⁸ Bu konuyla ilgili bir başka konuşmada da İstanbul Milletvekili Ahmet Başar vergi kaçakçılığı ile ilgili maddenin bütün vergi mükelleflerini kaçakçı damgası vuracağını söylemiş ve böyle bir tasarının meclisten geçeceğine ihtimal vermediğini belirtmiştir. Hayrettin Erkmen de cevap olarak kaçakçılığın mükellef veya sorumlu tarafından kasten vergi ziyanına sebebiyet vermektir açıklamasını yapıp, vergi ziyanına sebebiyet verilmesi hallerinde kasıt aranmaksızın, kaçakçılık sayılır diyor ve bu durumda idarenin; vatandaş ve mükellefin; kasten vergi kaçırdığını ispat edeceğini söyleyip, iadesi halinde bir değişiklik gereğine inanmadığını belirterek konuşmasını bitirmiştir.¹⁸⁹

Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle feshedilmiş derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallara bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Birinci maddede maddenin yazılış tarzına göre yazılan menkul ve gayrimenkul malları bedelsiz olarak terk etmek tabirinde parasal bağışların, paranın dâhil olup olmadığı konusunda münakaşa olabileceğini bu konuda endişesi olduğunu ve komisyon sözcüsünden bu konunun aydınlatılmasını rica etmiştir.¹⁹⁰ Yedinci maddede ise iki noktada tereddüde düştüğünü söylemiştir. İlk olarak maddenin başlarken “herhangi bir tüzel kişi olarak” başlaması, diğer maddelerde Halk Partisi'nin kazandığı malların sahiplerinin kimler olduğu açıkça belirtildiği halde, burada sadece tüzel kişi denmesinin uygulamada şahısların mallarıyla bir ilgisinin olduğunu ifade edip etmediğini ve bir karışıklık olup olmayacağını sormuştur. İkinci olarak ise, anayasayla ilgili endişesidir. Hükmün,

¹⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 99. Birleşim, 13.07.1951, s. 138.

¹⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 99. Birleşim, 13.07.1951, s. 139-140.

¹⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 110. Birleşim, 07.08.1951, s. 665.

yürürlükten kalkan tüzel kişilerle de ilgili olduğunu belirtip, bu şahıslar mevcut değilse, mallarının hazineye intikal edeceğini ve bu malların devlet tarafından tescil edilip bakanlar kurulu kararıyla eski sahiplerine, eğer yoksa eski sahiplerine yakın gayesi olan derneklere tahsis edileceğini söylemiştir. Anayasanın bir maddesine göre ise Devlet mallarının bütçe dışı harcanamayacağını vurgulamış ve bu maddenin yazılımında bir evrim olduğunu söylemiştir. Mülkiyet nakli mevzusunun bir yararlanma hakkına dönüştüğünü, kendi anlayışına göre bu hakkın tahsis edilmesinin bir nevi harcama olduğunu belirtmiştir. Hazineye mal olmuş gayrimenkullerin, bütçe dışı harcamaya imkân verilmemesi gerektiğini vurgulayarak endişelerini dile getirmiştir.¹⁹¹

Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu münasebetiyle görüşlerini bildirmiştir. Bu ortaklıkta mali ile ilgili kısımlarını yetkili bir mümessil bulunmadığı için öğrenemediklerini, onun için sorularını maliye bakanına soracağını söylemiştir. Devredilecek Devlet Denizyolları mal varlığının değerini komisyonun türlü ve çok küçük rakamlar verdiğini ve gerçek rakamların tasfiye bilançosunun neticesinde öğrenilebileceğini belirtmiştir. Maliye bakanına Devlet Deniz yollarının mal varlığını, Bakanlar Kurulu Kararı ile menkul ve gayrimenkul malların tutarını sormuştur. Erkmen, bu ortaklığa özel teşebbüslerin de girmesinin esas olmasının ve özel teşebbüslerin emniyetsizliğe maruz bırakılmasının prensip itibarıyla caiz olmayacağını açıkça belli olduğunu ve bu hususta Maliye Bakanından ve ya komisyon tarafından bilgi verilmesini istemiştir. Daha önce konuşan Hamdi Başer' in konuştuğu sermaye mevzusunun da aydınlatılmasını istemiştir.¹⁹² Emrullah Nutku'nun teklifinin hedef tuttuğu bir inisiyatif artırma mevzusuna katılmayıp, bankanın ortaklıklara herhangi bir nispette sermaye koyarak iştirak etmesinden, idare meclisine temin edilen inisiyatifin mahiyetini anlayamadığını ve böyle bir tehlikenin mevcut olduğunu arz ederek, bu önerenin reddini rica etmiştir.¹⁹³ Erkmen, Kanun görüşmelerinde tasarı hazırlanırken bankaya verilmesi lüzumlu ve faydalı sayılan gayrimenkul ve menkul hakkında bir araştırma yapılıp yapılmadığını sormuştur.¹⁹⁴ İntikal hükümleri, devir bilançosu maddesi ile ilgili önerge takdim etmiş ve

¹⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 110. Birleşim, 07.08.1951, s. 681.

¹⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 825-826.

¹⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 113. Birleşim, 10.08.1951, s. 857.

¹⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 113. Birleşim, 10.08.1951, s. 878.

komisyondan bu mevzuyu aydınlatmasını istemiş, bir mahzur olmazsa önergenin kabulünün uygulamada bazı zorlukları önlemeyi temin edeceğini söylemiştir.¹⁹⁵ İntikallerde resim muafiyeti ile ilgili bu maddenin hükümetin teklifi üzerine kabul edilmesini arz ve teklif etmiştir.¹⁹⁶

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır. 15 maddelik küçük bir kanun tasarısının sosyal adalet ve iktisadi gelişme yolunda önemli bir adım olduğunu belirterek sözlerine başlamıştır. Dinlenme hakkının, çalışma hakkı kadar yasal ve doğal bir hak olduğunu, tatil için ödenen ücretlerin bir lütuf olmadığını bir karşılık ve hak edilmiş bir ücret olduğunu söylemiştir. Ücretli hafta tatilinin tanınmasını gerektiren sebepler olarak ücret düşüklüğünü ve iş hacminin darlığını göstermiştir. İş Kanunu'nun haftada 48 ve günde 8 saat çalışma esasını kabul ettiğini söylemiştir. Fakat İş Kanunu'nun 48 saatlik çalışma esasına rağmen birçok işçi vatandaşın yeterli gelir elde edebilmesi için daha fazla saatler çalışmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Tasarının bazı eksikliklerinin olduğunu ve bunun çalışma komisyonu raporunda yer aldığını söylemiştir. Bu eksikliklere örnek olarak tatil günü için verilen yevmiyenin yarım olarak hesaplanmış olmasını vermiştir. Bütçe komisyonunun, hükümet teklifinin sekizinci maddesi olan, bir hafta 15 gün ve bir ay hesabıyla ücret alan ek bir ücret almaları endişesiyle tatil günleri için ücret hakkını kaldırmış olmasını doğru bulmadığını söylemiştir. İşverenin ücretli hafta tatili olarak ödediği genel ücret hesabına katarak işçi çıkarma yoluna gidebileceğini ve ya kanunun açık imkânlarından faydalanarak işçiyi bu haktan mahrum etmeye, vermediği halde işçilerin maaşlarını almış gibi göstermeye gidebileceğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.¹⁹⁷ Bu konuyla ilgili bir başka konuşmasında da altı günlük devamlı çalışmanın aynı iş yerinde ve ya aynı işveren nezdinde mi olacağını sormuş ve bütçe encümeni tarafından gündelik ücret olarak yapılan bir değişikliğin adının günlük ücret ve ay sadece gündelik olarak değiştirilmesi için önerge vermiştir.¹⁹⁸ Erkmen,

¹⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 113. Birleşim, 10.08.1951, s. 891.

¹⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 113. Birleşim, 10.08.1951, s. 893.

¹⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 775-777.

¹⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 779.

hafta tatillerine mahsus olmak üzere tam yevmiye verildiği takdirde miktarın ne kadar olacağını sorarak sözlerini bitirmiştir.¹⁹⁹

Turistik Otel inşası için İstanbul Belediyesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti Emekli sandığına devredilecek arsa hakkındaki kanun Münasebetiyle görüşlerini bildirmiştir. Meselenin belediyeye ait olan bir sahanın bir kısmının emekli Sandığına devredilmesi şartıyla o sahanın yine bir kısmı üzerinde turistik bir otel inşa edilmesinden ibaret olduğunu söylemiştir.²⁰⁰ Bu otelin dünyanın en önemli firmalarından biri tarafından yapılacak olduğunu ve İstanbul'un ve memleketin böyle bir otele ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bu otelin otelcilik sanayisi için bir mektep olacağını belirtmiştir. Otelin, 53 bin metrekarelik bir sahanın 2 bin metrekaresi üzerinde yapılacağını, bu 2 bin metrekarelik sahanın altı parselden oluştuğunu ve 14 vatandaşa ait olduğunu söylemiştir. Daha önceden bu şahısların istismal yoluyla bedellerini alarak bu sahadaki haklarını kaybettiğini ve otel yapımına engel olup bir tesis kazandırma yolunu kapatamayacağını da sözlerine eklemiştir. Eğer mali imkânları yeterli olsaydı, o sahaya Belediyeler Kanunu'na göre otel yapma yetkisine belediyenin sahip olacağını söylemiştir. Belediyenin mali imkânı olmuş olsa ve otel yapmaya karar vermiş olsaydı ne vatandaşın elinden hakkının alınması, ne vatandaşa Anayasaya rağmen kaza yollarının kapatılması, ne yabancı bir şirketin oraya oturup kar etmesi ve ne İstanbul halkının bir mesireden mahrum kalması gibi sorunların yaşanmayacağını dile getirmiştir. Belediyenin kendi tesisini yapabilecek imkânı olmadığı için başka bir kamu kuruluşu olan Emekli Sandığının bu işi devraldığını belirtmiştir.²⁰¹ Bu mevzunun çok derin incelendiğini, Emekli Sandığının burayı yirmi yıllığına işletmeye vereceğini, burayı parselleyip satmayı ve ya bir şahsa devredip parselleyip sattırmayı uzak bir ihtimal olarak gördüğünü, Bütçe Komisyonunun, incelemelerini yaptığını tasarının kabule layık olduğu sonucuna vardığını söylemiştir. Turistik otel inşaatının memleketimiz için önemli bir adım olduğunu ve bu durumun yalnız bir turizm meselesi olmadığını aynı zamanda bir turizm mektebi kazandığını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.²⁰² Bu kanun

¹⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 112. Birleşim, 09.08.1951, s. 783.

²⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 33. Birleşim, 30.01.1952, s. 417.

²⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 33. Birleşim, 30.01.1952, s. 418.

²⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 33. Birleşim, 30.01.1952, s. 419.

tasarısıyla ilgili bir başka konuşmasında madde değişikliği isteyenlere karşı komisyon adına değişikliğin reddini isteyerek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁰³

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1952 yılı bütçeleri görüşmelerinde Bütçe Komisyonu adına görüşlerini bildirmiştir. L cetvelinde yazım hatası olduğunu, Ziraat Fakültesine ait olan kısımda 100 liralık bir profesör olması gerekirken 4 olarak yazıldığını ve 1 olarak düzeltilmesini rica ederek konuşmasını bitirmiştir.²⁰⁴

Hayrettin Erkmen, Milli Savunma Bakanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin bir diğerinden ayrılması hakkındaki kanun münasebetiyle komisyon adına görüşlerini bildirmiştir. Konuyla ilgili müzakerenin yanlış bir yola gittiğini düşünerek, konuşmaya müdahale etmeyi zaruri gördüğünü belirtmiştir. Kanunun başlığından anlaşılabileceği üzere ne bir hastanenin nakledilmesi ne bir hastanenin kapatılması ne de tarihi bir kurumun öldürülmesinin söz konusu olmadığını söylemiştir. Hastane binasının yerinde kalacağını, Akademinin Fakülteden ayrılarak Ankara’da veya başka yerde kurulacağını ve bu durumun kanunla alakalı olmadığını dile getirmiştir. Hastanenin kurulması için elde mevcut malzemelerin her iki müessese arasında bedelsiz alınıp verileceğini ve bir kurumun öbürü lehine kapatılması ve soyulması gibi fikirlerin söz konusu olmayacağını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²⁰⁵

Tıp mensuplarının Devlet teşkilatına vazifeye alınma şartları hakkındaki kanun münasebetiyle ilgili olarak görüşlerini bildirmiştir. Serbest çalışan bir hekimin özel bir yerde mesleğini icra etmesini yasaklayamayacaklarına göre, hekimleri istihdam edecek olan özerk kamu müesseseleri ile iş ilişkisine de mani olamayacaklarını söylemiştir. Sağlık Bakanlığının kendi teşkilatı içinde bu mecburiyeti koyabileceğini, fakat diğer bir teşekkülü o kişinin hizmetinden vazgeçiremeyeceğini belirtmiştir. Bu sebeple hekimlerin çalışmasıyla ilgili maddenin tekrar incelenmesi için komisyona iadesini teklif ederek, bu hususta taktir veren arkadaşlarına katıldığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²⁰⁶

²⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 37. Birleşim, 08.02.1952, s. 120.

²⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIII, 49. Birleşim, 27.02.1952, s. 988.

²⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 419.

²⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 400.

Kavurma imal ve satışından dolayı tahakkuk etmiş olan Muamele Vergilerinin terkinini hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle Bütçe Komisyonunun görüşlerinin belirtmek üzere söz almıştır. Söz konusu teklife göre uygulamadaki aksaklıklardan dolayı bazı mükelleflerin vergisini ödediğini bir kısmının ödemediğini ödeyenlerinde belirli bir kısmının Danıştay'a müracaat ederek ödedikleri verginin geri iadesini talep etmiş ve geri almışlardır. Sonrasında ise Danıştay Heyeti Umumiyesinin kavurmanın vergiye tabii olduğu yönündeki karar ile verginin geri iadesinin mümkün olmadığı yönündeki görüşü üzerine geri iade işlemi yapılmadığını belirtmiştir. Sözlerinin devamında bir malın vergiye tabi olup olmadığının kanunlarla belirlendiğini ve bu kanunlar çerçevesinde vergi alınma ve bazı dönemlerde alınmama gibi durumlar olduğunu her yapılan bu gibi değişikliklerde vergi verenlerin vergilerini geri alma veya vergi vermeyenlerin vergisinin iptal edilmesi gibi bir uygulamanın olamayacağını belirterek sözlerine son vermiştir.²⁰⁷

Subay ve Askerî Memurları mecburi hizmetleri ve istifaları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun teklifindeki *'Harbe hazırlık devresinde subayların istifanmeleri, durumun inkişafına, tehlikenin geçmesine kadar geciktirilebilir. Bu devrin başlangıç ve bitimi Bakanlar Kurulunca belirtilir.'* kanun maddesinin Emekli Sandığı Kanunu'nda olduğunu bu kanun içerisinde koyulmasına gerek olmadığını belirtmiştir. Söz konusu kanundaki fevkalade hallerin açıklanmasının gerektiğini zaten belirli hallerin Milli Koruma Kanunu ve başka kanunlarda açıklandığını ayrıca ucu açık bir fevkalade haller ibaresinin netliğe kavuşmadan oyunu kullanmayacağını belirtmiştir.²⁰⁸

1953 yılı Muvazenei Umumiye Kanunu'nun 14. maddesi münasebetiyle söz almıştır. Büyük Millet Meclisinin kendi içinden göndereceği üyeler ile temsil edilmesi söz konusu olduğunda bu kişilerin seçiminin nasıl olacağı yönündeki bir kanunun olmaması ve iç tüzükte de belirtilmemesi üzerine geçen seneki komisyonlarda yapılan uzun görüşmeler sonucunda bir R formülü yapıldığını ve bunun geçici olarak uygulandığını fakat yeni bütçe yılı gelmesine rağmen hala daha

²⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 11. Birleşim, 01.12.1952, s. 10-11.

²⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 41. Birleşim, 11.02.1953, s. 231-233.

kesin bir şekilde sonuçlandırılmadığını belirtmiştir. Bu geçici formülün yerine bir kanunla ya da iç tüzük tadilatı ile konunun çözülerek Yüce Meclisin kendisini temsil edecek kişileri belirleme yöntemini oluşturması gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu işin en uygun ve en basit yolunun iç tüzük tadili olduğunu yönündeki düşüncesini belirterek sözlerine son vermiştir.²⁰⁹

Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı ve Dünya Sağlık Teşkilâtı arasında Teknik Yardım teminine mütedair anlatmanın onanmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun tasdik edilmemiş olmasından dolayı ve meclisin gündeminin yoğun olmasından dolayı çeşitli sahalarda açılan yardım imkânlarının yerine getirilebilmesi için ivedilikle konunun görüşülmesi gerektiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.²¹⁰

Bina Yapımını Teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Ucuz mesken davasının önemli kısımlarından birisinin işçi evleri olduğunu, bu konuda hükümetlerinin özellikle İhtiyarlık Sigortası Kanunu'ndaki belirli bir hükme dayanarak bir hazırlık içinde olduklarını, bunu ifade etmesindeki gayenin de ilerideki görüşmelerde fikirlerin oluşturulurken göz önünde bulundurulması gerektiğini söylemiştir. İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun 31. maddesine göre, İhtiyarlık Sigortası Fonlarından karşılanmak üzere, işçilere yapılacak evler için bu evlerin kıymetinin % 80' ine kadar kredi verilmesinin öngörüldüğünü belirtmiştir. Bu maddeye istinaden İşçi Sigortaları Kanunu'nun Emlâk Kredi Bankasıyla yaptığı bir anlaşma gereğince kurulmuş bulunan İşçi Mesken Kooperatiflerinin kredi bakımından desteklendiğini ve vekâletinde tespit edilmiş olan programa göre, 4000 evin bu yıl yapılmasının öngörüldüğünü ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.²¹¹

Ankara Mebusu Fuad Seyhun'un, İktisadi Devlet Teşekküllerinde tatbik olunan işçi ücret sistemine Makine ve Kimya Kurumunda yeni ücret sistemi ihzar olunurken emsal müesseselerden mütalâa alınıp alınmadığına ve bir iş yerinde muhtelif ücret sistemleri tatbikinin doğru olup olmadığına dair, sözlü sorusuna

²⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 55. Birleşim, 27.02.1953, s. 1328-1329.

²¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 101. Birleşim, 03.07.1953, s. 189.

²¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 114. Birleşim, 22.07.1953, s. 1002-1003.

cevabı için söz almıştır. İş yerinde uygulanan ücret sisteminin saat başı ücret, parça başına ücret, günlük veya aylık ücret şeklinde üç farklı şekilde uygulanabildiğini belirtmiştir. Devlet İktisadi Teşekküllerinde de birçok iş yerinde tercih edilen saat başı ücret sistemin uygulandığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²¹²

Sermayesinin tamamı devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilâtı ile İdare ve Murakabeleri hakkındaki Kanun'un 45. maddesinin 3 ve 4. bentlerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Kanunun geçici 1. maddesine göre, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte müstahdem olanlardan 1953 takvim yılı zarfında en az altı ay aynı idareye bağlı olarak İş Kanunu'nun kapsamına giren veya girmeyen yerlerde çalışmış olan ve İş Kanunu'nu muaddel 1. maddesindeki tarife göre işçi sayılan kimseler olarak belirtildiğini söylemiştir. Konuşmasının devamında İşçi Sigortaları Kanunu'na bağlı ve ya 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun haricinde kalan sair Emekli ve Sigorta Kanunlarına göre Devlet Demir Yolları gibi hususi Sigorta Kanunlarına bağlı işçilerin de bu tarif içinde olduklarını ve her birinin söz konusu ikramiyeden istifade edeceklerini, ayrıca Devlet Karayolları İdaresi gibi mülhak bütçeli yerlerde çalışanlarından memur statüsüne dâhil olmayan ve bütçenin E ve D cetvellerinde yer almayan müstahdemlerinde bundan istifade edebileceklerini izah etmiştir.²¹³ Görüşmelerin devamında tekrardan söz alarak işçilerin ekonomik hayatta ne kadar önemli oldukları yönündeki görüşlerini belirterek gerek hükümetlerinin gerekse de vekâletlerinin bu konuda gerekli özeni ve hassasiyeti gösterdiğini vurgulamıştır. Devamında 1950 senesinden beri işçi ücretlerinde % 20' den % 110 oranında artışların yaşandığını ve bunun da gösterdikleri gayretin ve hassasiyetin bir sonucu olduğunu söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.²¹⁴ Görüşmelerin devamında tekrardan söz almış ve işçilerin hayat standartlarını yükseltmek için çalıştıklarını bu yöndeki çalışmalarının devam ettiğini, bazı düzeltmeler ve düzenlemeler yaptıklarını, bunların hazır olduğu zaman yüce meclisin gündemine getirilerek değerli vekillerin görüşlerini alacaklarını söylemiştir.²¹⁵ İşçilerin yalnızca ekonomik alanda refaha götürecek adımlar atılmadığını sosyal anlamda da refah

²¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXV, 3. Birleşim, 11.11.1953, s. 109.

²¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVI, 23. Birleşim, 28.12.1953, s. 480.

²¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVI, 23. Birleşim, 28.12.1953, s. 481-482.

²¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVI, 23. Birleşim, 28.12.1953, s. 484.

düzeylerini arttıracak adımları attıklarını bu konuda sosyal mevzuattaki en büyük boşluğu barındıran tarım işçileri ve deniz işçileri konusu olduğunu belirtmiştir. Bu iki işçi grubundan deniz işçileri için bir çalışma yürüttüklerini ve yakında bu çalışma ile Yüce Meclisin karşısında olacaklarını ayrıca işçilerin en büyük sorunlarından birisi olan barınma sorununun giderilmesi içinde çalışmaları olduğunu, 1954 yılı yaz sonuna kadar on iki bin küsur işçi evinin sahipleri ile buluşturulacağını ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.²¹⁶

Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki kanunun 10., 15., 17., 20. ve 28. maddelerinin değiştirilmesine ve aynı kanuna bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun 20. maddesine göre ismi geçen meslek teşebbüslerinin gazete çıkartmak hakkı üzerine bir mütalaa olduğunu ve buna göre sendikaların bayram günlerine mahsus gazete çıkartmak haklarının olması gerektiğini belirterek bu konu üzerindeki komisyon raporuna göre sendikaların ticaretle iştirak edemeyecekleri görüşüyle gazete çıkartmak işleminin reddedildiğini söylemiştir. Fakat gazete çıkartmanın ticari bir faaliyet olarak kanunda yer alması ile bu haktan mahrum kalacaklarını dolayısı ile basın meleğinde çalışanlar ile çalıştırılanlar arasındaki ilişkiyi belirleyen önceden hazırlanmış olan ve yürürlükte bulunan bu anlayışın yeni raporla ortadan kaldırılması gerektiğini belirterek sözlerine son vermiştir.²¹⁷

Çalışma Vekâleti 1954 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Memleketteki iktisadi kalkınmanın artmakta olduğunu ve buna bağlı olarak vatandaşların iş hayatında çalışma sayılarının arttığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında açıklamalarda bulunarak iş yeri sayısı, işçi sayısı, işçi ücretlerinde ki 1950-1953 yılları arasındaki artış oranlarını rakamlar ile sıralamış ve bu konulardaki artışların devamı için çalışacaklarını belirtmiştir. Çalışmalarının sadece bahsetmiş olduğu rakamsal artışlar ile sınır olmadığını Büyük Millet Meclisine sunmuş oldukları bazı kanun tadilatları ve kanun teklifleri ile de sürdüğünü belirterek bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamıştır: İhtiyarlık Sigortası Kanunu'nun bazı maddelerinin tadili, Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu'nun bazı maddelerinde tadilât yapılması hakkında, İş Kanunu'nun bir kısım maddelerinin tadili. Deniz İşçileri Kanunu, Öğle

²¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVI, 23. Birleşim, 28.12.1953, s. 485-486.

²¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 42. Birleşim, 12.02.1954, s. 270.

Dinlenmesi Kanunu teklifi, Basın Mesleğinde Çalışanlar ve Çalıştıranlar hakkındaki Kanun'un 4. maddesinin tefsiri, Yıllık Ücretli İzin Kanunu ve nihayet Tarım İşçilerinin dernek kurma ve milletlerarası teşkilâtı statüsünde yapılan tadilâtın tasdiki hakkındaki kanun layihaları olarak sıralamıştır. Ayrıca bir diğer önemli konu olan Sosyal Güvenlik Kanunları ve tatbikatı ile ilgili uygulanan illerin arttırıldığını da belirtmiştir.²¹⁸ Konuşmasının devamında Milletlerarası Çalışma Teşkilatının 1932 yılından beri üyesi olduklarını ve bu teşkilatla yürütülen ortak çalışmalar doğrultusunda işçilerin hakları ve çalışma koşullarını iyileştirme üzerine yapılan sözleşmelerden bahsetmiş, rakamlar vererek imzalanan sözleşmeleri belirtmiş ve bir adet sözleşmenin de imzalanabilmesi için meclis gündemine gönderdiklerini söylemiştir. Bu sözleşmeler dışında Milletlerarası Çalışma Bürosu nezdinde yapılan teşebbüsler sonunda, büro, Yakın ve Orta-Doğu memleketlerindeki iş gücü meseleleriyle alâkalı faaliyetlere yardımda bulunmak üzere tesisine karar verdiği İşgücü Faaliyet Merkezinin İstanbul'da kurulmuş olduğunu belirterek bu mevzua ait bulunan sözleşme (5947) sayılı Kanunla da tasdik edildiğini belirtmiştir.²¹⁹ Birleşmiş Milletlerin Dünya Sağlık Teşkilâtı, UNESCO ve Tarım ve Gıda Teşkilâtı gibi ihtisas şubeleri ile daimî bir temas halinde olduklarını bu teşekküllerden teknik yardım kanalı ile muhtelif mevzularda yardımlar sağlamakta olduklarını bu konuların başında da işçi sağlığı gibi hassas bir konunun olduğunu ayrıca İşçi Sigortaları Kurumunun inşa ettireceği sağlık tesislerinin projelerinin hazırlanmasında da karşılıklı diyalogda olduklarını ve teknik yardım aldıklarını ifade etmiştir. Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtının Moody Fonunun memlekete tahsis ettiği paralardan faydalanmak suretiyle de ilgili programların tatbiki hususunda da çalışmaların devam ettiğini söylemiştir. Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtı ile gerekli diyalogun sağlanarak gerek bilgi gerekse de beceri yönünde personellerin kendilerini geliştirebilmeleri için bazı memurların Amerika'ya gönderildiğini vekâletten bazı kişiler ile memurlar ve işçilerinde gönderilmesi için karşılıklı mutabık kaldıklarını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²²⁰

²¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 51. Birleşim, 26.02.1954, s. 1080.

²¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 51. Birleşim, 26.02.1954, s. 1081.

²²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 51. Birleşim, 26.02.1954, s. 1082.

Deniz İş Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Çetin çalışma şartları altında olan deniz adamlarının sosyal mevzuatın himayesine alınmasındaki ve bu konuda çalışmış olmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.²²¹ Mahmut Goloğlu'nun kanun kapsamı üzerine 150 grosa tondan daha küçük gemilerde çalışanların durumunu sormasına karşılık kanunun 150 grostondan daha küçük gemilerde çalışanları söz konusu kanun kapsamına girmeyeceklerini belirterek sebebinin sosyal olmaktan ziyade ekonomik olduğunu belirtmiştir. Dünya çapında buradaki değerin grosa ton olarak alındığını bundan daha küçük gemilerde çalışanların ücret sistemlerinin ortaklık üzerine dayalı olarak ortaya çıktığını söylemiştir. Diğer bir sualinde kanunun tek gemi kapsamında olmadığını gemi sahiplerinin elinde olan gemilerin toplam istiap haddi üzerinden değerlendirmeye alınacağını belirtmiştir. Ayrıca kanunun sadece grosa ton üzerinde hacim esasına bağlanmadığını 150 grosa ton gemisi olan veya orada çalışan insanların özelliklerini de kapsadığını ifade etmiştir.²²² Gemi adamı ve gemi işçisi tanımının sorulması üzerine gemi adamlarının yeterliliği üzerine olan kanunda durumun açıklandığını ama suale cevap olarak kısaca gemi adamının gemi kaptanı, zabitan ve gemide çalışan bütün gemicileri kapsadığını vurgulamıştır.²²³ Görüşmelerin devamında tekrar söz almış, çalışma kaydı ile ilgili ölçü biriminin ilgili kanunda 10 işçi çalıştırılan yerler olarak tatbik edildiğini fakat 150 grosa tondan fazla olan bir gemide 6 kişinin de çalışabileceğini fakat geminin 150 grosa ton yerine 149 grosa tona çekilemeyeceğini bu yüzden de kanunda kullanılan ölçü birimin grosa ton olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kanunun kabul edilmesi ile bu yükümlülüğü yerine getiremeyecek olanların iş sahasını terk edecekleri yönün deki eleştiriye karşılıkta bu kişilerin kendilerinin bileceğini daha küçük hacimli işlerde denizlerde çalışabileceklerini örnek olarak da Karadeniz'de ya da daha küçük sahillerde nakliye hizmeti verebileceklerini söylemiştir. Ölçü olarak sadece gros tonilâtonun beyan edilmesinin, gerek tek ve gerekse bütün gemilerde çalışan gemi adam sayısının kanuna ithal edilmesinin doğru olmayacağını belirtmiştir.²²⁴ İşçinin fazla çalıştığından ve fazla mesai karşılığını alamadığından şikâyetçi bulunduğu ifade edilmesi üzerine Türk İşçisinin dünyanın her yerinde uygulanan 48 haftalık mesaiye

²²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 621.

²²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 623.

²²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 624.

²²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 630.

tabi olduğunu izah etmiştir. Deniz işçilerinin çalışma saatlerinin durumları ile kara işçilerinin çalışma saatlerinin durumunun aynı olamayacağını, geminin seyir halinde iken uzun süre çalışması gereken kişilerin olması gerektiğini denizin ortasında yeni adam bulunamayacağını belirtmiş, bu fazla çalışmanın da tabi ki bir ücretle olduğunu ifade etmiştir.²²⁵ Başka bir vekil arkadaşının seçim bölgesi olan Trabzon Limanındaki sadece tahmil ve tahliye işçilerini esas alarak kanuna bakmasının doğru olmadığını, ilgili kanunlar ile gemi adamlarının niteliklerinin belirlendiğini, ayrıca fazla adamın fazladan bir ekonomik yük olacağını, burada işçinin haklarını korurken işvereni de göz önünde bulundurmak gerektiğini belirterek konuşmasını bitirmiştir.²²⁶

2.8. MAZHAR ŞENER

Ağrı Milletvekili Kasım Küfrevi'nin, seçim tutanağı hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu raporda Kasım Küfrevi'nin 1336 doğumlu olup ayı günü belli olmadığından 14.05.1950 gününde 30 yaşını ikmal ettiğinden denildiğini ayı günü belli olmadan 30 yaşını ikmal ettiği kanısına varılmış olduğunu bunun bir tezat oluşturduğunu belirtmiştir. Anayasanın 11. Maddesine göre 30 yaşını bitiren kadın erkek her Türk vatandaşının milletvekili seçilebildiğini belirttiğini bu maddeye göre oluşan tezadın komisyon sözcüsü tarafından açıklanması gerektiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.²²⁷

Fındık rekoltesinin düşüklüğü hasebiyle Giresun köylüsünün iktisadi durumunu gelecek mahsul yılına kadar ferahlatacak ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair olan sorusu münasebetiyle söz almıştır. Fındık rekoltesinin çok düşük olması nedeniyle fındık üreticisinin iktisadi durumunu gerçek anlamda zorlayacak olması ile ilgili, henüz işe yeni başlamış olan hükümete iş yoğunluğunun arasında soru sormak istemediğini ama durumun rekoltenin ciddi oranda geçen seneye oranla 4'de 1 oranında düşük olması ve bahçelerin bir kısmında hiç fındık olmaması sebebiyle önemli olduğunu ifade etmiştir. Fındık dışında geçim kaynağı olmayan Giresun

²²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 640-641.

²²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIX, 63. Birleşim, 10.03.1954, s. 643.

²²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 11. Birleşim, 21.06.1950, s. 234-235.

köylülerine karşı Adnan Menderes Hükümetinin kayıtsız kalacağına ihtimal vermediğini belirtmiştir. Fındık rekoltesinin düşüklüğü nedeniyle hükümetçe alınacak acil tedbirlerin yanı sıra bölgenin aslında bozuk olan iktisadi yapısına karşıda uzun vadeli çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bu mevzu üzerine başka arkadaşlarıyla da yapmış oldukları çalışmaları bir rapor halinde hükümete verecek olduklarını ama ana başlıklarını sıralayacağını belirtmiştir. Söz konusu ana başlıkları şu şekilde sıralamıştır.

1. *Yer üstü ve yer altı servetleriyle deniz ürünlerini değerlendirecek tesisler kurulması ve bayındırlık işlerine başlanması suretiyle; mahallinde iş sahası açılmasına;*
2. *Fındıktan gayri, iklim ve toprak şartlarına göre, tayin edilecek ikinci ve üçüncü mahsul ziraatına;*
3. *Fındık bahçelerinin randımanını artıracak teknik ziraat tedbirlerine;*
4. *Somuncu olarak da topraksız veya kâfi derecede toprağı olmayanları, yurdun iklim şartları itibariyle yakınlık arz eden boş taraflarına bir plân dairesinde iskân etmeye bağli olduğu.*

Ekonomi ve Ticaret Bakanının sorulan bir soruya karşılık muhtaç vatandaşlara ödünç-borç verme şeklinde yardımda bulunulduğunu belirttiğini ama bunun yeterli bir önlem olmadığını ifade ederek, kendisinin kredi imkânları müsait olmayan vatandaşlara da kredi imkânlarının müsaadesi içinde kredi verileceğine ve vatandaşların vadesi gelen borçlarını gelecek seneye tecil edileceğine dair tedbirleri içeren bir açıklama yapması gerektiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²²⁸

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 9. maddesinin 1. fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki Kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun teklifi kısaca belediyelerin temizleme ve aydınlatma resimlerinin alınmasında belediye sınırlarında dış kısımlarda kalan ve bu hizmeti alamayan vatandaşlardan alınmaması yönünde verilmiştir. Kendisinin de bu kanun teklifinde imzası olduğunu belirtmiştir. Belediyelerce yapılan temizlik işleri ve aydınlatma hizmetleri işlerinin vergi ve resminin tamamıyla hizmet karşılığın da olduğunu Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu'nda net bir şekilde ifade edilmiş olduğunu söylemiştir. Yani

²²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. I, 19. Birleşim, 10.07.1950, s. 485-486.

binaların ne kadar büyük olursa olsun söz konusu hizmet işlerinin emsal bir masraftan daha fazla bir maliyeti olmayacağı için alınacak resmin azami değerinin bu suretle tespit edilip sınırlandırıldığını belirtmiştir. Kendilerinin vermiş oldukları kanun teklifi ile belediyelerin gelirlerinin azalmasını değil, daha adil bir şekilde vatandaşlardan toplanmasını amaçladıklarını söylemiştir.²²⁹ Görüşmelerin devamında tekrardan söz almış ve meselenin aslını tekrardan ifade etmek istediğini belirterek şu açıklamayı yapmıştır: 1948 yılına kadar belediyelerin Tanzifat (belediyelerce yapılan temizlik işleri) ve Tenvirat (aydınlatma) hizmetlerinden ötürü sadece bu hizmetlerden yararlanan vatandaşlardan bu verginin alındığını, fakat 1948 senesinde yürürlüğe giren yeni Belediye Gelirleri Kanunu'nda temizleme ve aydınlatma şeklinde isim değişikliğine gidilerek belediye sınırları içinde yaşayan tüm vatandaşlardan bu verginin alınmaya başlandığını izah etmiştir. Konuşmasının devamında başka memleketlerdeki, durumlardan da örnekler vererek sürdürmüştür.²³⁰ Uzun görüşmeler neticesinde söz konusu kanun teklifi kabul edilmiştir.²³¹

Kastamonu Milletvekilliğine seçilen Tahsin Coşkan'ın seçim tutanağı hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Yapılan seçim esnasında oy pusulaların yakılmış olmasının mesele olmasından, söz konusu olayla ilgili ifadenin okunduğunu ve oy pusulalarının sayım işlemleri yapıp zabıt altına alındıktan sonra yakılmış olduğunu belirterek, sayım işleminin yapılmış olması ve zabıt altına alınmış olmasından ötürü oyların yakılıp yakılmamış olmasının çok bir önem arz etmediğini ifade ederek konuşmasını sonlandırmıştır.²³²

Maliye Bakanlığı ve Devlet Borçları 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Komisyon olarak Maliye Bakanlığının yardımları kısmında çokça durduklarını belirtmiştir. İzmir Fuarı için hükümetçe teklif edilen 75 bin liranın 50 bin liraya düşürüldüğünü, bunun birinci sebebinin propaganda mevzusu olan dışarıya karşı memleketimizi tanıtmak bakımından ikinci dereceden İzmir'e has bir faydası olmadığından, ikinci sebebinin ise turizmi teşvik etmek bakımından komisyonun 75 bin liralık yardımı 50 bin lira olarak kabul etmesi ve bu

²²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IV, 27. Birleşim, 08.01.1951, s. 93-94.

²³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 86. Birleşim, 06.06.1951, s. 70-71.

²³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VIII, 86. Birleşim, 06.06.1951, s. 73.

²³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 42. Birleşim, 12.02.1951, s. 133.

miktardan fazla olan talepleri reddi yönündeki ricası olarak ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.²³³

Avrupa Ekonomik İş Birliği Sözleşmesi ve Marshall Yardım Plânı çerçevesi dâhilinde temin edilen yardımlar karşılığı Türk liralardan bütçeye taallûku gerekenlerin bütçe hesaplarına intikal şekli hakkındaki kanun münasebetiyle Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Söz konusu meselenin komisyonda konuşulduğunu ve gerekli açıklamanın yapılmış olduklarını düşünmelerine rağmen meclis gündeminde dile getirilmiş olmasının kendilerinde üzüntü yarattığını ifade etmiştir. 14 Mayıs'tan sonra memleketin yazgısına hâkim olan Büyük Millet Meclisinin herhangi bir şekilde kendi yetkisini feda edecek bir meclis olmadığını belirtmiştir. Esasen Marshall Yardımı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nden, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne hibe suretiyle verilen yardımların karşılığı olan ve Merkez Bankası hesabında blokeli olarak tutulan Türk lirası karşılığının % 95 oranında bütçeye kanalize edilmesi olduğunu ve bu işlemin mecliste daha önceden kabul edilen 5526 numaralı kanunla nasıl yapılacağını karar verildiğini ve kabul edildiğini söylemiştir. Yani meclisin veya hükümetin söz konusu hesapta biriken parayı herhangi bir sebeple kendi sarfına kullanmada yetkisinin olmadığını anlatmaya çalışmıştır. Söz konusu yardım paralarının verilirken nerelerde ne şekilde kullanılacağını ayarlanmış olduğunu fakat bu kullanma işleminin yolu ile ilgili karışıklığa neden olabilecek bir durum olduğunu söylemiştir. Söz konusu paraların önce bütçeye aktarılması gerektiğini burada bir sorun olmadığını ama her işlem için bütçeye aktarılıp karşılığının belirlenmesinin kanun yolu ile yapılmasının işlemlerin uzamasına neden olacağını izah etmiştir. Bunun en kolay yolunun her seferinde bir kanun ile işlemi yapmak yerine hükümete bu parayı kullanma yetkisi vermek olduğunu bazı arkadaşlarının dile getirdiği gibi de durumun anayasaya aykırı olmadığını çünkü hükümetin daha önceden kabul edilen 5525 sayılı kanunla paraların kullanım yerlerinin belirlenmiş olduğunu hükümetin kanunda belirtilen çerçevede dışında paraları kullanma yetkisinin olmadığını belirtmiştir.²³⁴

Devlet Orman İşletmelerinin bazı vergilerden muaf tutulması hakkındaki 4920 Sayılı Kanunu'n 3. maddesinin yorumlanmasına dair olan tezkerenin geri

²³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 50. Birleşim, 24.02.1951, s. 730.

²³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. V, 54. Birleşim, 28.02.1951, s. 1202-1203.

verilmesine mütedair Başbakanlık tezkeresiyle Tarım, Maliye, İçişleri ve Bütçe komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. 4920 sayılı kanunda yer alan *“Orman işletmelerinin ağaçlama, kesini, tomruklama, ölçme, imar yerine taşıma, her türlü orman yolları ve köprüleri ve su işleri ve su nakliyatı yapma, orman temizleme ve kökleme, odun, kömür yapma ve taşıma gibi ormancılık işlerinde çalıştırılan işçilerin gündelikleri ve her çeşit vergi ve resimden muaftır.”* şeklinde bir maddesi olduğunu belirtmiştir. Meselenin esasen kesilen ağaçların orman arazisinde yol olmamasından, nakliyesinin zor olması sebebi ile iki üç parçaya ayrılarak katırlar ile taşınması sonucunda bu ağaçların kesilen parçalarının kereste mi yoksa tomruk olarak mı kabul edilmesi gerektiği olduğunu söylemiştir. Söz konusu meselenin üç komisyon tarafından incelendiğini ve kesilen bu parçaların tomruk olarak kabul edilmesi gerektiği çünkü kullanılmadan önce ikincil bir işçilik gerektirdiğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Fakat Başbakanlığın bir gerekçe göstermeden meclise bir tezkere göndererek yorum teklifini geri çektiğini dile getirmiştir. Başbakanlığın üç komisyonun kararına iştirak nedeniyle mi yoksa başka bir sebepten mi yorum talebini geri çektiğini belirtmesi gerektiğini ifade ederek konuşmasını sonlandırmıştır.²³⁵ Görüşmelerin devamında yapılan açıklamalardan sonra tekrar söz almış ve meselenin vatandaş ile olmuş bir hadiseden dolayı olmadığını vatandaşla idarenin arasında olsa önce kazalarda ki merciler tarafından çözümleneceğini farklı çözüm ve yorum farklılıkları olursa meclise gelebileceğini bu konuda arkadaşları ile hemfikir olduğunu belirtmiştir. Fakat meselenin vatandaş ile değil, idarenin iki şubesi arasında olan bir mesele olduğunu, Tarım Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı arasında 4920 Sayılı Kanunun 3. maddesinin hangi şekil ve anlayışta uygulanacak olması olduğunu söylemiştir. ²³⁶ Meselenin vatandaş ile devlet arasında olduğunun dile getirilmesi üzerine tekrardan söz almıştır. Meselenin vatandaşla bir ilgisinin olmadığını çünkü vergilerin kesilmemiş olduğunu kesilmiş olsa idi vatandaşla idare arasında olabileceğini daha öncede belirttiği gibi vergiyi kesmekle mükellef olan Orman İdaresi yani Tarım Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının arasında olduğunu

²³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 75. Birleşim, 11.05.1951, s. 186-187.

²³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 232.

ayrıca Tarım Bakanlığının söz konusu verginin kesilmemesi kanaatinde olduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir.²³⁷

Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından hariçten ithal olunacak hububat ve unlarla bunların naklinde kullanılacak çeşitli malzemenin Gümrük ve Rıhtım Resmi ile Diğer Resim, Vergi ve Harçlardan muafiyeti hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Toprak Mahsulleri Ofisinin getirtmiş olduğu unların çuvallar ile geleceğini unların tüketilmesine karşılık çuvalların ofisin elinde kalacağını belirtmiştir. Elleri kalan bu çuvalların ofis tarafından satılacağını, fakat tüccarlar tarafından yurda getirilen diğer çuvallar için tüccarların gerekli gümrük ve vergileri ödenerek alındığını ifade etmiştir. Bu durumda ofis ile tüccar arasındaki satış fiyatının farklı olacağını, ofisin satış fiyatının daha düşük kalmasıyla tüccarın zora düşeceğini ve bu durumun Demokrat Parti iktidarının ruhuna aykırı olduğunu belirterek söz konusu önerenin kabulünü meclisten rica etmiştir.²³⁸ Görüşmelerin devamında 100 bin hububattan 70-80 bin tonunun geldiğini kalan 20 bin ton içinde ince eleyip sık dokumaya gerek olmadığını belirtilmesine karşılık, 80 bin tonun vergisinin ertelenmiş olduğunu Gümrük ve Tekel Bakanlığının kaplardan ve sairden ne kadar vergi alınması gerektiğini hesapladığını ama bunun alınmasını ertelediğini belirtmiştir. Öncelikle gelen buğdaylardan ne kadar çuval çıktığının belirlenmesi gerektiğini, sonuçta dökme olarak da gelebileceğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.²³⁹

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun geçici 65. ve 68. maddelerinde yazılı müracaat için yeniden üç aylık müddet verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Daha önce çıkarılan benzer kanunlarda uygulama süresinin genellikle 6 ay olarak uygulandığını, hatta kanunun kabul edilip yürürlüğe girmesi arasındaki zaman farklılığından bazı durumlarda bu sürenin daha uzun olduğunu belirtmiştir. Bu kanunun tüm memurları kapsadığını dolayısı ile farklı kurumlar için daha önceden çıkarılmış olan kanunlardan sonra memurlar arasında kimisi için ikinci kimisi için dördüncü defa önceden kalan borçlarını ödeyerek emeklilik sistemine dâhil olma hakkı tanıdığını belirterek bunun adil olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca önceki kanunlarda kendi çalıştıkları kurumlara başvurunun

²³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 233.

²³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 14.05.1951, s. 235-236.

²³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 77. Birleşim, 16.05.1951, s. 279.

yapıldığını sonrasında ise Emekli Sandığının tek bir noktada başvuruları kabul ettiğini, bununda karışıklığa neden olduğu şeklindeki düşüncenin olduğunu, fakat buna katılmadığını çünkü memur kesimi bu ülkenin aydınlık kesimi olduğunu ve böyle bir karışıklığa mahal vermeyeceklerini belirtmiştir. Diğer bir konunun ise memurların önceye dönük ödeyecekleri prim borçlarının o zamanki tutar üzerinden yani 20-30 sene önceki tutarlardan borçlanarak cüzi bir ödeme şeklinde yapacağını söylemiştir. Vakti ile kurumlarına müracaat edenlerin bunu Emekli Sandığına yapılmış sayılmasını ama yeniden müracaat etmemiş olanlar ile meclis tarafından kendilerine 3- 4 defa müddet ve hak verilmiş olanlara yeniden bir müddet vererek kanunun terbiyesinin bozulmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca önceden alınacak prim tutarları ile günümüzde alınacak tutarların farklı olduğunu yeni başvuru kabul ederek eski zamanki prim tutarının ödenmesine istinaden yapılacak olan emeklilik işlemlerinin de Emekli Sandığına ekstra bir yük getireceğini çünkü paranın eski kıymeti ile yeni kıymeti arasında fark olduğunu ve önceden alınan prim ödemelerinin işletilmesine karşılık yeni alınacak prim ödemeleri için bunun mümkün olmadığını belirterek sözlerini bitirmiştir.²⁴⁰

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin (B) fıkrasının yorumlanmasına mahal olmadığına dair Maliye, Geçici ve Bütçe komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu raporlarda 30 yıl hizmet süresi ve yaşları 55'i doldurmuş olanların istekleri üzerine veya kurumlarca resen emekliye ayrılacakları konusu kabul edilmiş ve kanunlaştırılmış olduğunu belirterek bu konuda memurlara bazı haklar tanınırken bazı durumlarda da karışıklığa ve haksızlığa neden olabileceğini ifade etmiştir. Bunu yaptığı uzun bir konuşma ile dile getirmiştir. Söz konusu komisyon raporlarının belli bir yaşa gelmiş ve hizmet yılını doldurmuş kişilere emeklilik hakkı verdiğini buradaki üzerinde durulan noktanın birinci olarak kişinin çalışma randımanına yönelik görüş olduğunu, ikinci olarak da gençlerin önünün açılması olduğunu belirtmiştir. Fakat söz konusu kanuna göre memurların emeklilik hakkı olması için, hükümete verilen yetkinin icra organlarına mensup memurları kapsadığını bunun dışında kalan Profesör, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay mensupları için bu yetkinin verilmediğini belirterek bu kişilerin kanun dışında tutulmasının ne gibi sebeplere dayandığı konusunun izahının

²⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 77. Birleşim, 16.05.1951, s. 297-300.

olmadığını söylemiştir. Memurların randımanı konusunda da bazı noktaların olduğunu kişilerin randımanının genel olarak yaşa bağlı olduğunu fakat bazı kişilerin mevzubahis olan yaştan sonra da çalışmasındaki randımanında bir sorun olmayacağını belirtmiş, bu kişiler için de çalışma imkânı verilmesinin olabileceğini fakat bu durumun tespit açısından zor olduğunu ifade etmiştir. Bazen küçük ve önemsiz sayılabilen rahatsızlıkların dahi randımanı etkilediğini, ayrıca bu randıman tespit durumunda sorun olacağını evet raporu alabileceklerini ama bu raporlamanın yapılmasının hem ilmi hem de kişisel açıdan zorluklar çıkarabileceğini, fakat hukuki olarak bunun belirli bir kaideye ve rapora bağlamak gerektiğini belirtmiştir. Konuşmasının devamında yabancı memleketlerdeki benzer durumlar üzerine de örnekler vermiştir. Konuşmasının sonuç bölümünde Emekli Sandığı Kanunu'nun bir taraftan memurlara, eskisine göre bir takım hakları daha fazla tanırken, öte taraftan amme menfaatlerini daima ön planda tutma gayesiyle hazırlanmış bir kanun olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁴¹

2292 Sayılı Kanun mucibince hazineye intikal eden banknotlar muadili altınların Amortisman Sandığına devri hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Necip Bilge'nin söz konusu sandığa devrolunan altınların miktarını sorması üzerine, komisyon adına söz almış ve söz konusu kanunla Amortisman Sandığına devredilecek Türk altınlarının adedinin 58.483 olduğunu, ağırlığının ise 386.836 kilogram olduğunu belirterek sözlerini bitirmiştir.²⁴²

Millî Piyango Teşkiline dair olan 3670 Sayılı Kanun'un 7. ve 10. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanuna ilişkin Ticaret Kanunu'nun tahvilat esasına göre yapılan itiraza istinaden Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Komisyon tarafından ifade edilen raporda bir senelik ibraz süresinin mutlak olarak kanun metninde yer almasına karar verildiğini, bunun içinde piyango biletinin hiçbir zaman tahvil veya hisse senedi olarak görülmeyeceğini, bileti alan vatandaşın şansa ve kadere iştirak ettiğini söylemiştir. Ayrıca itirazlarında belirttikleri ikinci bir nokta olan genel rağbeti azaltacağı yönündeki duruma karşılık ise kendilerinin bu kanaatte olmadıklarını

²⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 77. Birleşim, 16.05.1951, s. 381-384.

²⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 80. Birleşim, 23.05.1951, s. 415.

     Milli Piyangonun bir kanunla devlete bağlı olan ve ikramiyeyi para olarak dağıtan tek kurum olduğunu ifade ederek sözlerini bitirmiştir.²⁴³

Gelir Vergisi Kanunu'nun 91. maddesinin (B) fıkrası ile bu kanuna bağlı 2, 3 ve 4 numaralı cetveller sonunda mevcut hükümlerin yorumlanmasına mahal olmadığına dair Bütçe Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun ile ilgili iki nokta üzerinde duracağını belirtmiştir. Bunlardan birincisinin 4379 ve 5585 numaralı kanunlarla Yedek Subay Okulunda ve yedek subaylık devresinde geçen hizmet müddetlerinin müteakip terfi devrelerine sirayet ettirilerek arta kalan müddetlerin o devrelerde sayılması olduğunu, ikincisinin ise 4379 numaralı Kanun hükmünün 1939' dan makabline teşmil edilerek 27.06.1935 tarihine kadar geri götürülmesi olduğunu ifade etmiştir. 4379 Sayılı Kanunun 1941 veya 1942 yılında çıkmış bir kanun olduğunu öncesinde askerlik ile memurluk arasında katı bir ilişki tespit eden kanunun olmadığını söylemiştir. Bu yıllara kadar geçerli olan hükmün Maaş Kanunu olduğunu bu kanunda da asaleti tasdik edilen bir memurun askere gittiği zaman memuriyetle alakasının devam ettiğini, kısa hizmete tabi olanların memuriyet statülerinin devam ettiğini, kısa hizmete tabi olamayanların doğrudan doğruya tam hizmete tabi olan memurların, memurlukla alakalarının tam olarak kesildiğini belirtmiştir. Meselenin, askerlik süresinin memuriyetten sayılıp sayılmaması olduğunu ve buna istinaden memurların terfi etmelerinde sayılacak memuriyet süresinin olup olmaması yönündeki durumu ve askerliğini yapmayanların memuriyete alınıp alınması durumunun ortadan kalkmış olduğunu, 4379 Sayılı Kanun'un vatandaşların askerliğini yapmadan memuriyete alınabileceği mevzusu olduğunu söylemiştir. Bu konuda bütçe komisyonunun kararının nedenlerini açıklayan bir konuşma yapmıştır. Sonuç olarak bütçe komisyonun raporu oya sunulmuş ve kabul edilerek yorumlamaya mahal olmadığı kabul edilmiştir.²⁴⁴

Gelir Vergisi Kanunu'nun 24. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bütçe komisyonun raporunda kendi imzasının bulunmasına rağmen Gelir Vergisi Kanunu'nun 24. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki Bütçe Komisyonu raporuna muhalif olduğunu belirtmiştir. Başkan değiştirge üzerine mi yoksa tümü üzerinde mi muhalif olduğunu belirtmesini istemiş, eğer değiştirge üzerindeyse şimdi konuşmasının içtüzüğe göre esas olduğunu

²⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. VII, 80. Birleşim, 23.05.1951, s. 414.

²⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 98. Birleşim, 11.07.1951, s. 101-104

söylemiş, bunun üzerine kendisi değiştirmede değil tümü üzerinde muhalif olduğunu ifade etmiştir. Bu durumda maddelerin müzakeresi bittikten sonra konuşabileceği başkan tarafından belirtilmiştir. Kendisi de kanunun tümünün reye konulmadan evvel söz talebinde olduğunu söylemiştir.²⁴⁵ Görüşmelerin devamında kanunun tümü oya sunulmadan söz almıştır. Kanunun hükmünün geçmiş tarihli olarak yürürlüğe girecek olması konusunda farklı görüşlerin olduğunu belirterek kendisinin kanunun tümü üzerinde muhalif olduğunu ama bu muhalefetinin emekli, dul, yetim gibi daima merhamete layık olan kişilere karşı değil, usule karşı olduğunu ama bunda kendi gözünde bir talihsizlik olarak da görüldüğünü ifade etmiştir. Söz konusu kanunda sadece hizmet gelirlerinden muayyen kimselerin geliri için hususi bir muafiyeti ve genel hükümler dışında ayrı bir geçim indiriminin uygulanacak olmasının doğru olmadığını belirtmiştir. Daha önceden görüşülen ve bütün köylüleri alakadar eden Hayvanlar Vergisi mevzusunda maliyenin imkânsızlığından söz konusu verginin 1952 yılından geçerli olmak koşulu ile kaldırılmamış olmamasından, bu kanunun da mali yapıya fazladan bir yük getireceğini düşündüğü için tamamına muhalif olduğunu söylemiştir. Konuşmasının devamında dul, yetim ve emeklilere diğer memurlar haricinde geçim indirimi uygulayan hiçbir devletin olmadığını belirtmiş, bu devletlerin bazılarına örnek vererek emekli, dul ve yetim maaşlarında vergiden muafiyetine dair kanunlarının bir hüküm içermediğini belirterek söz konusu kanunun reddini rica ederek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁴⁶

Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasi Partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihi derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun ile ilgili komisyondan iki konunun aydınlatılması gerektiğini vurgulayarak bu iki konuyu şu şekilde belirtmiştir:

“Birincisi; kanunun 2. maddesine göre bu maddede yazılı müesseselerden bedelsiz terkedilmiş gayrimenkuller eski sahipleri namına kayıtları tashih edilecek, yani geri verilecek.”

²⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 101. Birleşim, 18.07.1951, s. 189

²⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 105. Birleşim, 27.07.1951, s. 372-373

‘‘İkincisi; 3. maddede sadece Halkevi tabiri geçiyor. Halkevinden kastedilen mana şudur: Hepiniz bilirsiniz ki, Halkevi dediğimiz zaman muhtelif hizmetleri gören bir müessese karşımızda tecessüm etmektedir. Bu müessesenin muhtelif kolları vardır. Kütüphane için, spor için ayrı ayrı binaları olan bir Halkevi manzumesi karşımızda vücut bulursa bu takdirde bunlar da Halkevi mefhumuna dâhil olarak iade edilecek midir?’’

Sormuş olduğu bu sorulara karşılık Komisyon adına Behzat Bilgin, şu açıklamayı yapmıştır.

‘‘Efendim arkadaşımız Mazhar Şener Belediyeye ait bir arsa üzerine Halkevi inşa edilmiş ise Halkevinin yine Hazineye intikal edip etmeyeceğini soruyorlar. Üzerine Halkevi inşa edilmiş olan arsa belediyeye de ait olsa Halkevi Hazineye intikal ettiği gibi bina ile birlikte arsası da Hazineye intikal edecektir. İkinci soruları, Halkevi adı içerisinde onun bütün şube ve teferruatı dâhildir. Bunlar bir veya ayrı ayrı binalar halinde de olsa küll halinde Halkevidir ve tamamı bu kanunun hükümleri dâhiline girecektir.’’²⁴⁷

Mazhar Şener, Büyük Millet Meclisi Başkanı ödeneği hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Meclis başkanına verilecek olan makam ödeneğinin belirlendiği kanun ile ilgili verilen bir önerge neticesinde başkana verilen 800 liranın 500 liraya indirilerek buradan tasarruf edilmek istenmiştir. Bu tasarrufun neticesinde 150 lira ödenek alan başkan vekillerinin ödeneğinin arttırılması yönünde verildiğini belirterek buna karşı olduğunu, söz konusu kanunda bundan 20 sene önce verilen tutarın kanunda aynen korunmuş olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu verilen ödeneklerin asla verilen hizmetle kıyaslanamayacağını belirterek, verilen teklifin reddedilmesini yüce meclisten rica ederek konuşmasını bitirmiştir.²⁴⁸

Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilâtına ait 4274 sayılı Kanunun 13. Maddesinin Değiştirilmesine dair Kanun münasebetiyle söz almıştır. İlköğrenimin yaş haddi ile ilgili olan söz konusu kanuna ilişkin Anayasaya göre Türkler için mecburi olan sadece ilk tahsil olduğunu ve madde metninde 14-16 şeklinde bir yaş sınırlaması olduğunu belirtmiştir. Söz konusu kanun teklifinde 14 yaşına kadar devam eder denildiğini ve sonrasında bir kursun mecburi kılındığını belirterek Arif

²⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. IX, 110. Birleşim, 07.08.1951, s. 680.

²⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XII, 28. Birleşim, 18.01.1952, s. 190-191.

Hikmet Pamukoğlu'nun daha önceden de belirttiği gibi bu durumun Anayasaya aykırı olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁴⁹

Eskişehir'de sel baskınından zarar görenler için yaptırılacak meskenler hakkındaki 24.3.1950 tarih ve 5663 Sayılı Kanuna ek kanun münasebetiyle Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Söz konusu kanunun belirli bir bölgede meydana gelen doğal afet için çıkarıldığını belirterek ilgili kanun için bazı çalışmaların yapılarak çıkarıldığını ve her yer içinde böyle olması gerektiğini söylemiştir. Bir bölge hakkında çalışma yapılarak çıkarılan kanuna başka bölgelerin eklenmesinin doğru olmadığını, çünkü o bölgeler içinde bazı çalışmaların ve araştırmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Birisinin başka bir bölge bir başkasının da başka bir bölge önerebileceğini söyleyerek bu konuda telaşa mahal olmadığını hükümetin afetlerden zarar gören yerler için genel bir kanun tasarısı hazırladığını ifade etmiştir.²⁵⁰ Görüşmelerin devamında istenilen bölgelerin kanuna eklenmesi oylanması yapılmış ve bu bölgeler kanuna eklenmiştir. Söz konusu kanun maddeleri kendisi tarafından mecliste okunmuş ve oylamaya sunularak kabul edilmiştir. Bu sonradan ilave edilen yerlerle ilgili gerekli olan ödeneğin hangi kalemlerden alınıp aktarılacağını komisyon tarafından belirlendiğini söylemiş ve bu konuda gerekli açıklamayı kısa bir şekilde yapmıştır. Ödeneklerin aktarılması yönündeki komisyon teklifi oylanmış ve kabul edilmiştir.²⁵¹

Tıp Mensuplarının Devlet Teşkilâtında vazifeye alınma şartları hakkındaki kanun münasebetiyle Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Söz konusu kanunun diğer vekil arkadaşlarının belirttiği gibi mecburi hizmet kanunu veya mükellefiyet kanunu olmadığını sadece devlet teşkilatında görev alacak tabip, diş tabibi ve eczacıların görev alma şartlarını içerdiğini belirtmiştir. Konuşmasının devamında Şark bölgesine gidecek bu kişilere bir tazminat verilmesinin doğru olmadığını söz konusu bölgelere gidecek diğer meslek grubu mensubu kişiler için bunun bir haksızlığa yol açacağını belirterek söz konusu kanun ile ilgili komisyonun görüşlerini açıkladığı bir konuşma yapmıştır. Kanunun kapsamının nasıl olacağı yönündeki sorulara da cevap vererek söz konusu kanunun ilk defa göreve başlayacak kişileri kapsadığını bu kişilerin yeni ve eski mezun olmalarının fark etmediğini, bu

²⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 81. Birleşim, 06.06.1952, s. 109.

²⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 427-428.

²⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 431.

kanundan önce görev almış ve halen görevde olan kişileri kapsamadığını fakat bu kişilerin Sağlık Bakanlığı tarafından her zaman istihdam edilebileceğini ifade etmiştir.²⁵² Söz konusu kanun tasarısı ile ilgili komisyonun bahse konu kişilerin her türlü kurumdaki görevini kapsayacak şekilde revize edilerek ele alındığını, çünkü bu kişilerin Özel İdareler ve Yerel Yönetimler gibi başka kurumlarda görev alarak bu zorunlu hizmetten kaçmak istemesinin önüne geçilmesi için yapıldığını belirtmiştir. Söz konusu bu kişilerin iki senelik zorunlu hizmetlerinden sonra kurumdan ayrılabilceğini ve istediği kuruma geçebileceğini belirterek şarkta görev alan kişilerin daha rahat yerlerde çalışabilmesi içinde bu kişilere yeni yerler açılması yönünde çalışmaların olacağını söylemiştir.²⁵³ Söz konusu kanun teklifinde komisyon tarafından sadece kadın tabiplerden bahsedilmesinin sebebini dış tabibi ve eczacıların görev sahası olarak seyyar olmadıklarını bu kişilerin hastanelerde çalışacak olması olduğunu ifade ederek ‘‘kadın dış tabibi ve kadın eczacılar sabit vazife görür’’ ifadesini kullanmakta bir fayda görmediklerini belirtmiştir. Görüşmelerin devamında arkadaşlarının arzusu olan ‘‘kadın tabiplerden sonra dış tabibi ve eczacılar’’ ifadesinin komisyon tarafından kabul edildiğini belirterek konuşmasını bitirmiştir.²⁵⁴

1952 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle Bütçe Komisyonu adına söz almıştır. Söz konusu değişiklik talepleri sonrasında meydana gelen bütçe cetvellerindeki değişiklikleri şu şekilde açıklamıştır.

‘‘Bölüm 425, Madde 40. — Muhacir ve mülteciler için derneklere yaptırılan giderler karşılığı 5 milyon lira, (4 843 000) liraya indirilmiştir. Buna mukabil ve yine aynı tenzilât neticesinde bu cetvelin yekâmı 11 706 148 lira olmaktadır.’’

‘‘Üç numaralı cetvelde yeniden açılan 792 nci bölüme (yer sarsıntısı ve diğer afetlerden zarar gören bölgelere yardım), «sarf şekli Bakanlar Kurulu kararıyla belirtmek üzere, Kızılay Kurumuna devredilebilir»

²⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 391-394.

²⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 398-399.

²⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 404.

şeklinde yapılan bir tertibe 157 bin lira ödenek kaydedilmiş, yekûnu 68 293 852 liraya baliğ olmaktadır.’’

‘‘Bu tashihler neticesinde kanun metninin beşinci maddesindeki 11 863 148 liralık rakam 11 706 148 liraya tenzil edilecek ve aynı maddede geçen 2 nci rakam da (68 293 852) lira olarak tashih edilecektir.’’

Söz konusu bütçe tertiplerinin uygulanmasında bir yanlışlık olduğu yönündeki görüşe istinaden tertiplerin ilgili mevzuata göre yapıldığını belirtmiştir. Görüşmenin devamında yukarıda belirtilen şekildeki değişiklikleri içeren tutarlar oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.²⁵⁵ Görüşmelerin devamında 1052 yılı Bütçe Kanunu’na bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tutarları okunarak oylamaya geçilmiştir. Bu sırada tekrardan söz almış ve kâtibin sadece bölüm numaralarını okuduğunu dairelerin isimlerinin okumadığını bunun da anlaşılması yönünde sorun çıkarabileceğini ve bu anlaşılama durumuna istinaden ileride ikinci bir oylama ile karşı karşıya kalılabileceğini belirterek Başkanlık Divanından isimlerinde okunmasını rica etmiştir. Başkanın daha önceden vekillere bu tasarının dağıtılmış olduğunu ve vakıf olduğunu belirterek istenirse okunabileceğini söylemiştir. Vekiller tarafından gerek olmadığının ifade edilmesi ile tutarların oylanmasına devam edilmiştir.²⁵⁶

Erzurum deprem felâketzedeleri yararına bir keşide tertibi için Milli Piyango, İdaresine yetki verilmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle Bütçe Komisyonu sözcüsü olarak söz almıştır. Bütçe komisyonun meydana gelen deprem olayından bir habermiş gibi davrandığı yönündeki eleştiriler karşısında üzüntülerini dile getirerek komisyonun elbette ki hadisenin vahameti konusunda bir olduğunu belirtmiştir. Fakat komisyonun hadiselerle icap eden devlet ciddiyeti ile yaklaştığını dile getirmiştir. Söz konusu felaket karşısında komisyona bir piyango ile meselenin hal yoluna koyulması yönündeki talep yerine, 1952 yılı Bütçe Kanununa bir tahsisat eklemek yönünde bir taleple gelinseydi, bunun komisyon tarafından elbette ki kabul edileceğini söylemiştir. Memleketin çeşitli ıstırapları ile hükümetin kanunlar ve tedbirlerle TBMM’ ye yakışır bir devlet azameti ve ciddiyeti ile bir yol bulunmasının gerektiğini yoksa bir piyango ile meselenin halledileceğini ummanın yanlış bir tutum

²⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVI, 88. Birleşim, 20.06.1952, s. 376-377.

²⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XX, 36. Birleşim, 02.02.1953, s. 8.

olduğunu belirtmiştir. Göçmen meselesine istinaden mecliste kabul edilmiş olan Göçmen Piyangosu Kanunu'nun örnek olarak gösterildiğini ama söz konusu kanunun 1. maddesine göre bir defaya mahsus olmak kaydı ile çıkarıldığını ifade ederek anormal ve gayri ciddi olan bir durumun ikincisinin yapılmaması gerektiğini söylemiştir. 1953 yılı bütçesinin görüşülmeye başlanacağını belirterek bu durum karşısında meclisle birlikte hareket ederek, hükümetin Bütçe Komisyonunun bu yöndeki normal düşüncesine katıldığını arzu ettiğini düşünerek Maliye Bakanının hükümetin bu konudaki düşüncesini açıklamak üzere kürsüye gelmesi gerektiğini söyleyerek sözlerini bitirmiştir.²⁵⁷

Çay Kanununa ek Kanun Teklifi vermiştir. 6 vekil arkadaşı ile vermiş olduğu Kanun Teklifi, Tarım ve Milli Eğitim Komisyonlarına gönderilmiştir.²⁵⁸ Söz konusu Kanun Teklifi için komisyon raporları gündeme alınmıştır.²⁵⁹ Giresun Mebusu Mazhar Şener ve 6 arkadaşının, Çay Kanununa ek kanun teklifi ile Rize Mebusu İzzet Akçal ve 5 arkadaşının, Çay Kanununun 12. maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında kanun teklifi ve Tarım, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları mecliste okunmuştur. Maddelerin mecliste tek tek okunarak oya sunulması ve maddelerin kabul edilmesi sonucunda kanun tasarısı açık oya sunulmuştur. Kabul edilen maddeler aşağıda şekilde tutanaklara geçmiştir:

“MADDE 1. — 27.III.1940 tarihli ve 3788 sayılı Çay Kanunu'nun 5748 sayılı Kanunla değişen 5 nci maddesinde yazılı saha miktarını artırmaya icra Vekilleri Heyeti yetkilidir. Yeni çay bahçesi kuruluca kadar bahçe duracaklara aynı kanunun değişen dördüncü maddesinin (B) fıkrası gereğince vuku bulacak ikrazat Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına yapılır. Bu kısım ikrazat (7) milyon lirayı geçemez. Her bütçe yılı içinde ikraz edilen para Tarım Vekâletince müteakip yıl bütçesine komulacak olan tahsisattan T. C. Ziraat Bankasına faiziyle birlikte ödenir.

MADDE 2. — 3788 sayılı Çay Kanununun 12 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir: Çay yetiştirenlerin, Türkiye'de çay ziraatını inkişaf ettirmek maksadıyla kuracakları kooperatiflerin:

²⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XVIII, 13. Birleşim, 05.12.1952, s. 101-102.

²⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 24. Birleşim, 07.01.1953, s. 49.

²⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 101. Birleşim, 03.07.1953, s. 165.

a) ödünç alma Ve verme işleri ile (para yatırma ve başka bütün işlerinde yapılacak senet, rapor, mukavelename ve kâğıtlarla resmî dairelere verecekleri dilekçeler Damga Resminden;

b) Satın alacakları gayrimenkuller için Ferağ Harcı ile Damga Resminden;

c) Birbirinden ve ortaklarından alacakları faiz ve komisyonlar Muamele Vergisinden;

d) Tasdik ettirecekleri her türlü kâğıt ve defterler (ücreti adil müstesna olmak üzere) noterlerce alınan Harç ve Resimden muaftır.

e) 4.VI.1937 tarihli ve 3202 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanununun 50. maddesindeki Hükümler Çay kooperatifleri hakkında da tatbik olunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 4. — Bu kanunun, hükümlerini icraya Adalet, İçişleri, Maliye, Gümrük ve Tekel, Ekonomi ve Ticaret ve Tarım vekilleri memurdur. ²⁶⁰

Görüşmeler devam ederken meclis başkanı Çay Kanunu'na ek Kanun'a ait oylamanın bittiğini belirtmiştir. ²⁶¹ Söz konusu Kanun Teklifi için yapılan oylama sonucunda 247 oyun kullanılmış olduğu bunlardan 244' ünün kabul, 1' nin ret, 2' sinin çekimser olduğunu meclis başkanı tarafından açıklanmış ve tasarının kabul ederek kanunlaştığını belirtmiştir. ²⁶²

3546 sayılı Danıştay Kanunu'na ek kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Devlet mensuplarına ek ödeme yapılması konusunda olan kanun teklifine karşı olduğunu belirtmiştir. Karşı olmasının başında memleketin yaşam koşulları olarak zorluklar içinde olduğunu aynı şekilde devlet bütçesinin de kısıtlı olduğunu ve söz konusu Kanun Teklifinin bir masraf kanunu olduğunu belirtmiştir. Memleketteki yaşam koşullarını yükseltmek ve devlet bütçesini arttırmak istediklerini başka memleketler gibi bu konularda sıkıntı yaşamayıp bu tür tekliflerin üzerinde sıkıntı çekmeden kabul oyu vermelerinin rahatlığını yaşamak istediklerini ifade etmiştir.

²⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 106. Birleşim, 10.07.1953, s. 486-487.

²⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 106. Birleşim, 10.07.1953, s. 494.

²⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 106. Birleşim, 10.07.1953, s. 502.

Söz konusu kadroları işgal edenlere verilebilecek aylıktan farklı bir ödenek verilmesinin gerekli olduğu halleri sıralamış ve bu kişilerin bu hallerde olmadıklarını belirtmiştir. Kaymakamlara verildiğinin söylenmesi üzerine bunun bir gedik olduğunu, bundan yol çıkarak açığı daha fazla büyütmenin gereği olmadığını, kendisinin kişiler bazında konuşmadığını masraf ve prensip bakımından konuştuğunu söylemiştir. Söz konusu teklifin kabul edilmesi halinde devamının gelebileceğini beyan ederek benzer kadrolara örnekler vererek Askeri Temyiz Mahkemeleri, Vergi İdare ve Temyiz Komisyonları vb. gibi mertebelerde çalışanların olduğunu, olayın en sonunda yerel kararlar veren Köy İhtiyar Heyetlerine kadar varabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak kaymakamlara ve hakimlere veriliyor diye Şurayı Devlete verilmesi için bir sebep olmadığını ifade etmiştir. Uygulama aşamasında olan Devlet Teşkilatında çalışan memurların ücret rejimlerini tespit eden Barem Kanunu'nun yeni bir şekle koyulmak üzere olduğunu ve bu durumda yeni bir istisna eklemenin söz konusu kanunu müşkül hallere sokacağını belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.²⁶³

Türkiye Emlâk Kredi Bankası hakkındaki 4927 Sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 5228 sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanunu'nun bazı maddelerinin kaldırılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bütçe Komisyonunda ilave edilen bir noktayı kendisinin teklif ettiğini, bu duruma istinaden de gerekli açıklamayı Geçici Komisyon Sözcüsünün yaptığını ama kendi teklifi olduğu için açıklama ihtiyacı hissettiğini belirtmiştir. Yürürlükte olan kanuna göre Emlak Kredi Bankasının mesken yapmak her isteyen vatandaşa kredi sağladığını söylemiştir. Bir vatandaşın memleketin farklı noktalarında mesken yapacağını beyan ederek bu krediden faydalanmak isteyebileceğini bu durumda da kanuni olarak bankanın bunu reddedemeyeceğini ifade etmiştir. Kendilerinin bu noktayı engellemek adına vermiş olduğu teklifi doğrultusunda bir mesken sahibinin ikinci meskeni için kredi isteyemeyeceğini belirtmiştir. Söz konusu kanunun 9. maddesi A fıkrasının bu menî sağladığını ama E fıkrasında şu şekilde bir madde olduğunu izah etmiştir: *‘İştirak halinde veya müştereken tasarruf olunan mesken veya akardaki hisselerinin bankaca takdir edilecek kıymeti bir mesken bedeline tekabül eden kimseler bu madde hükümlerinden faydalanamazlar.’* Bu E fıkrasına göre eğer

²⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XIX, 34. Birleşim, 29.01.1953, s. 502-504.

vatandaşın bir meskeni varsa ikinci bir mesken için kredi talep edemeyeceğini ve fakat iştirak halinde, müşterek mülkiyet şeklinde bir mesken veya akarda bir hissesi var ise, bunun takdirinin hükümet tarafından yapılarak, mesken bedelinden az olduğu takdirde bu vatandaşa kredi tahsis edilebilecektir. Böylelikle müşterek mülkiyet halinde bir ev sahibi olan kimsenin ev kıymeti mevzu bahis edilmeden bir mülkiyet hakkı mevcut olduğu için bu kişilerin mesken kredisinden mahrum bırakılmadığını belirterek konuşmasını bitirmiştir.²⁶⁴

Harcırah Kanunu münasebetiyle Bütçe Komisyonu sözcüsü olarak söz almıştır. Hizmetli sınıfında yer alan kişiler için Barem Kanunu hükümleri tatbik edilmeden tahsil derecesine ve hizmet yıllarına bakılmadan bazı zaruretlere istinaden ücretlerin takdir edildiğini belirtmiştir. Söz konusu bu hizmetlilere aldıkları ücretlere göre harcırah verilecek olursa bunun devlet memurları arasında bir rahatsızlığa ve haksızlığa yol açacağını belirterek bu konuda verilmiş olan takririn reddini istemiştir.²⁶⁵ Harcırahların zaruri masraflar için verildiğini vekil arkadaşının harcırahların belirlenmesinde liyakatin esas alınması yolundaki görüşüne katılmalarının imkânı olmadığını belirtmiştir.²⁶⁶ Kanun'un 8. maddesinin oya sunulmasından önce maddenin son fıkrasında olan '*Mukavele ile istihdam edilip de mukavelede kendilerine verilecek: harcırah hakkında hususi hükümler bulunan kimseler hakkında fıkra hükmü tatbik olunmaz*'; denilmekte olduğunu, bunun '*madde hükmü tatbik olunmaz*' şeklinde düzeltileceğini belirtmiş ve oylama bu düzeltme ile gerçekleşmiştir.²⁶⁷ Kanun'un 46. maddesinin oylanması sırasında maddenin sonundaki 24. maddede yazılı şeklindeki ifadenin 25. maddede yazılı şeklinde olacağını ifade etmiş ve oylama bu düzeltme neticesinde yapılmıştır.²⁶⁸ Kanunun 50. maddesinin görüşülerek oylanması sırasında maddenin 5. paragrafında mühendis, jeolog, prospektörler ve bunlarla beraber çalışması zaruri bulunan diğer memurlar ve hizmetli kişiler için verilecek olan harcırahın normal harcıraha göre

²⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXIV, 107. Birleşim, 13.07.1953, s. 564-565.

²⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s. 146.

²⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s. 147.

²⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s. 148.

²⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s. 156.

daha mı düşük olacağını sorulması üzerine söz almıştır. Barem Kanunu'nun hükümleri müsait olmadığı için konunun Harcırah Kanunu'na ilave edilen yevmiyeler olduğunu, bu kişilere hizmetlerinin icap ettiği bir tazminatın verildiğini ve bu tutarın yevmiye ile mukayese edilmediği için az mı olacağı yoksa çok mu olacağı yönünde bir şeyi söylemenin zor olduğunu belirtmiştir. Söz konusu tazminat miktarlarının her sene Bütçe Kanunlarına bağlı bir cetvelle oluşturulduğunu meclisin uygun gördüğü cetvellerde olan tutarın verilecek olduğunu belirtmiştir.²⁶⁹ Kanunun 59. maddesinin görüşülerek oylanması sırasında memurun tayini sırasında kaç günde vazifeye başlayacağı konusu hakkında konuşulmuş buna istinaden söz almıştır. Söz konusu durumun Maaş Kanunu'nun konusu olduğunu belirterek Harcırah kanununda ki ilgili kısmın harcırahı alan memurun 15 gün içinde hareket etmesi gerektiğini bunun nedenin de devletin parasının lüzumsuz yere memurun üzerinde kalmaması düşüncesi olduğunu belirtmiştir.²⁷⁰ Kanunun son maddesinin de oylanarak kabul edilmesinden sonra tümünün oylanmasından önce 14. maddenin 5. bendinin sonuna *'yalnız gidiş ve dönüşleri için'* ibaresinin eklenmesi gerektiğini söylemiştir. Yapmış olduğu bu son eklemeden sonra kanunun tümü oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.²⁷¹

²⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s.158.

²⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s.161.

²⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, IX. Dönem, Cilt. XXVIII, 40. Birleşim, 10.02.1954, s.167.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ONUNCU DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ(1954-1957)

3.1. ABDULLAH İZMEN

Avukatlık Kanunu'nun 7. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifli Adliye Encümeninde havale edilmiştir.²⁷² Avukatlık Kanunu'nun 7. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifli Adliye Encümeni Mazbatası gündeme alınmıştır.²⁷³ Söz konusu kanun teklifi;

“3499 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun 7 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — Vazifelerinden istifa ederek ayrılan ve yahut müstafi addedilen hâkim ve müddeiumumilerle muavinleri hizmet ettikleri mahkeme veya yerlerde, ayrılma tarihinden itibaren iki sene müddetle avukatlık etmekten memnurdurlar.

MADDE 2. Bu kanun neşri tarihinden itibaren meriyete girer.'

MADDE 3. Bu kanunu icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.”

şeklindedir.²⁷⁴

Bazı orman suçlarının affı hakkındaki kanun teklifi Ziraat ve Adliye Encümenlerine havale edilmiştir.²⁷⁵

5887 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 125. maddesinin tadili hakkındaki kanun teklifi Adliye, Maliye ve Bütçe Encümenine sevk edilmiştir.²⁷⁶ 5887 sayılı Harçlar Kanunu'nun 125. maddesinin tadili hakkındaki kanun teklifi Adliye, Maliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları gündeme alınmıştır.²⁷⁷ Söz konusu kanun

²⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IV, 25. Birleşim, 10.01.1956, s. 39.

²⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 79. Birleşim, 21.05.1955, s. 579-580.

²⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 10. Birleşim, 05.12.1955, s. 40.

²⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 7. Birleşim, 28.12.1955, s. 158.

²⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 7. Birleşim, 28.12.1955, s. 158.

²⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 81. Birleşim, 25.06.1956, s. 473.

maddesinin aceleyle görüşülmesini istemişler ve yapılan oylama sonucunda kanun maddesinin aceleyle görüşülmesi kabul edilmiştir.²⁷⁸

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 5464 Sayılı Kanunla muaddel 81. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi Adliye Encümenine sevk edilmiştir.²⁷⁹ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 5464 sayılı Kanunla muaddel 81. maddesinin değiştirilmesi hakkında ki kanun teklifi Adliye Encümeni mazbataları gündeme alınmıştır.²⁸⁰ Söz konusu kanun maddesindeki değişim maddeleri; *“MADDE, 1. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: Madde 81. Günlük muhakeme listesinde yazılı işlerle keşif ve delillerin tespiti gibi yapılması zaruri veya müstacel görülen işler müstesna olmak üzere mahkemeler, resmî çalışma saati dışında ve resmî ve adlî tatil günlerinde, hiçbir adlî muamele yapamazlar. Resmi ve adli tatillerde tebligat yapılabilir.”* şeklinde okunmuş ve kanunla ilgili söz isteyenlerin fikirlerini söylemeleri için söz verilmiştir.²⁸¹ Söz konusu madde değişikliği hakkındaki kanun teklifi tekrar okunmuş ve madde hakkında herhangi bir tadil teklifi olmadığı belirtilerek oya sunulmuş ve 81. maddedeki değişiklik kabul edilmiştir.²⁸²

Türk Ceza Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkında ki kanun teklifi Adliye Encümenine sevk edilmiştir.²⁸³ Türk Ceza Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi Adliye Encümeni mazbataları gündeme alınmıştır.²⁸⁴ Söz konusu maddeyle ilgili söz isteyeninin bulunmaması üzerine maddelere geçilmesi teklif edilmiş ve yapılan oylama sonucu maddelere geçilmiştir. Söz konusu kanunun 13. Maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi ile ilgili mazbata;

“MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 13 ncü maddesi aşağıda yazılı olduğu şekille değiştirilmiştir: Madde 13. — Ağır hapis cezası muvakkat veya müebbettir. Müebbet, ölünceye kadar devam eder. Muvakkat kanunla tasrih edilmeyen yerlerde bir seneden 24 seneye kadar devam eder. Bu cezalar

²⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 83. Birleşim, 29.06.1956, s. 578-579.

²⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 7. Birleşim, 28.12.1955, s. 158.

²⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 72. Birleşim, 04.06.1956, s. 40.

²⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 81. Birleşim, 25.06.1956, s. 489-490.

²⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 85. Birleşim, 04.07.1956, s. 72.

²⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 7. Birleşim, 28.12.1955, s. 158.

²⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 22. Birleşim, 11.01.1956, s. 28.

aşağıda yazılı şekilde üç devrede çektirilir. A) Mahkûm birinci devrede cezasının onda birine müsavi bir müddet geceli gündüzlü yalnız olarak bir hücrede bırakılır. Ancak bu müddet iki aydan aşağı, bir seneden yukarı olamaz. Mahkûmiyetin bütün devrelerinde mahkûm, Ceza ve Tevkif Evleri Nizamnamesi mucibince inzibati olmak üzere her defasında bir ayı geçmemek kaydıyla aynı suretle hücreye konulabilir. Ceza evi disiplinini bozan hareketlerinden dolayı iki sene içinde ikiden fazla hücre hapsi cezası almış olanlar Cumhuriyet müddeiumumisinin tasvibi ile birinci devre şartlarına tâbi tutulurlar. B) Mahkûm ikinci devrede çalışma teşkilâtı mevcut olan ceza evlerinde çalışmaya mecbur tutulur ve durumuna ve suçunun mahiyetine göre ayrı gruplar halinde bulundurulur. Bu devre, mahkûm mevkuf kalmış ise bu müddetle hücrede kaldığı müddet çıkarıldıktan sonra geriye kalan müddetin yarısını teşkil eder. Bu kamunun 125 ilâ 133, 135 ilâ 142, 146 ilâ 150, 152, 156, 157, 163, 202, 203, 205 ilâ 210 212 ilâ 217, 220, 221 nci ile 495 ilâ 500 nci maddeleri ve katil ve hırsızlık suçlarının mükerrerleri ile alelîtlak müebbet ağır hapis cezalarıyla mahkûm edilmiş olanlar ve bakiye cezaları bir seneden az bulunanlar, yaş ve bedenî kabiliyetleri itibariyle üçüncü devre şartlarına intibak edemeyecekleri tespit edilenler üçüncü devreye geçemezler. C) Üçüncü devre geri kalan müddettir. Bu devrede bulunan mahkûmlar iş esası üzerine kurulmuş olan ceza evlerinde çalıştırılırlar. Mahkûmun ikinci devreden üçüncü devreye geçebilmesi için iyi hal göstermesi şarttır. İyi halin nasıl tespit edileceği Ceza ve Tevkif Evleri Nizamnamesinde gösterilir. Üçüncü devreye geçmek hakkını kazanan mahkûmlardan Adliye Vekâleti yol, inşaat, maden, orman ve deniz avcılığı ekipleri teşkil edebilir. Müebbet ağır hapis 36 sene üzerinden hesap edilerek muvakkat ağır hapsin tâbi olduğu şartlar altında geçer.”

şeklinde. Mazbatanın kabulü oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.²⁸⁵ Söz konusu mazbatanın kabulünden sonra meclis gündeminde oya sunulmuş ve yapılan oyla sonunda kabul edilerek kanun maddesi haline gelmiştir.²⁸⁶

Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümenlerine sevk edilmiştir.²⁸⁷ Ateşli

²⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 33. Birleşim, 06.02.1956, s. 82-83.

²⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 37. Birleşim, 15.02.1956, s. 209-210.

silâhlar ve bıçaklar hakkındaki kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümenleri mazbataları gündeme alınmıştır.²⁸⁸ Söz konusu kanun

‘‘Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki Kanunun 4 ncü ve 5 nci maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna muvakkat iki madde eklenmesine dair Kanun MADDE 1. — 6136 sayılı ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki Kanunun 4 ncü ve 5 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: Madde 4. — Memleket içinde kama, hançer, saldırma, şişli baston, sustalı çakı, sivri uçlu veya oluklu bıçaklar ve benzerlerinin imali memnudur. Bunlardan, bir sanat ve meslekin icrası için kullanılması zaruri bulunanların imaline zabıtaca müsaade edilir ve bunlar zabıtaca damgalanmadıkça satışa çıkarılamaz. Münhasıran spor ve avda kullanılan ateşli silâhlarla bunların mermileri ve ev levazımatından olan yahut tababet ve sanayide veya ziraatta kullanılan bıçaklarla benzerleri bu kanun hükümlerine tâbi değildirler.’’

Şeklindedir. Söz konusu kanun maddesi reye sunulmuş ve yapılan oylamanın sonrasında kabul edilmiştir.²⁸⁹

Tapulama Kanunu’nun 16. maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifi Adliye, Maliye ve Bütçe Encümenlerine sevk edilmiştir.²⁹⁰

Türk Kanunu Medenisinin 659. maddesinin tadili hakkındaki kanun teklifi Adliye Encümenine sevk edilmiştir.²⁹¹

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu’nun 47. maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi Ziraat ve Bütçe Encümenlerine sevk edilmiştir.²⁹²

Orman Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunda görevli memurlar tarafından tutulan zabıtların aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu, bu durumda da hâkimlerin zabıtlara bakarak belki de suçu olmayan kimselere ceza vermek zorunda olduklarını bu yanlışlığa mahal vermemek için hâkimlere en azından bir takdir hakkı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁹³

²⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1049.

²⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 83. Birleşim, 29.06.1956, s. 569-570.

²⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 85. Birleşim, 04.07.1956, s. 70-71.

²⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 76. Birleşim, 13.06.1956, s. 297.

²⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 76. Birleşim, 13.06.1956, s. 297.

²⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 88. Birleşim, 11.07.1956, s. 199.

²⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 100. Birleşim, 27.08.1956, s. 711-712.

Kanunun 87. maddesi;

“ Otlatma izni verilmeyen ormanlarda başıboş görülen hayvanlar en yakın köy muhtarlarına ova belediyelere makbuz karşılığı teslim obua ur. IrTawan sahibi zuhur edip zabıt varakasını imza ederse havyan kendisine verilir. Muhtara veya belediyeye teslimden itibaren ilân edilen on beş gün içinde sahibi bulunmayan hayvanlar idarece usulen satılarak bedeli bankaya veya orman idaresi veznesine yatırılır. Bankaya veya orman idaresi ve-nesine yatırdıktan sonra bir sene içinde sahibi zuhur etmezse bu bedel orman idaresince irat kaydolumur. Hayvan sahipleri bakma masraflarını ödemeye mecburdurlar. ”

şeklinde yapılacak olan tadile karşılık “bankaya yatırır.”, şeklindeki ifadeye karşılık hangi banka olduğunu, “vezneye yatırır” şeklindeki ifadeye karşılık ise hangi vezne olduğunu sormuştur. Sorusuna karşılık söz alan Muvakkat Encümeni Reisi Refet Aksoy şehirlerde banka denilince akla Ziraat Bankası geldiğini, olmadığı yerlerde başka milli bankalara da yatırılabilceğini vezneden kastında maliye vezneleri tarafından emanet olarak kabul edileceğini belirtmiştir.²⁹⁴ Söz konusu kanunun 108. maddesindeki 4. fıkrasında yer alan “Kaçak orman mallarının taşınmasında kullanılan canlı ve cansız bütün nakil vasıtaları kime ait olursa olsun idarece zabıt ve mahkemelerce müsadere sine hükmolunur” ifadesine karşılık söz konusu nakliye işlerinde genellikle kamyonların kullanıldığını ve bu kamyonların da birçoğunun mal sahibi tarafında değil de şoför tarafından kullanıldığını belirtmiştir. Şoför tarafından yapılan kaçak bir taşımacılığa karşılık mal sahibinin hiçbir şeyden haberi olmadığını ve bu sebepten ceza almasını doğru olmadığını belirterek konu ile ilgili sözlü olarak “Mal sahibinin malûmatı haricinde nakledilen. Kaçak kerestenin tarife bedeline nazaran iki misli ceza alınsın, mal sahibinin haberi varsa nakil vasıtası da müsadere olunsun” şeklinde tadil talebinde bulunmuştur.²⁹⁵

Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki 6136 sayılı Kanun’a 6768 Sayılı Kanun’la eklenen muvakkat 5. maddesinin tadiline dair kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümenine sevk edilmiştir.²⁹⁶ Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki 6136 Sayılı Kanun’a 6768 Sayılı Kanun’la eklenen muvakkat 5. maddesinin tadiline dair

²⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 100. Birleşim, 27.08.1956, s. 726.

²⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 100. Birleşim, 27.08.1956, s. 739.

²⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIV, 4. Birleşim, 16.11.1956, s. 63.

kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümeni gündemine alınmıştır.²⁹⁷ Kendi partisine mensup bir arkadaşı için bu kanun maddesini teklif ettiği yönündeki söylemlerin mecliste dile getirildiği ve bazı gazetelerde haber olarak yayınlanması üzerine böyle bir durumun kati suretle olmadığını ifade etmiştir.²⁹⁸ Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki 6136 Sayılı Kanun’a 6768 Sayılı Kanun’la eklenen muvakkat 5. maddesinin tadiline dair kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümeni mazbata şeklini almıştır.²⁹⁹ Söz konusu kanun maddesi üzerine yapılan yoğun tartışmalardan sonra kanun maddesi ‘*MADDE 1. — 6136 sayılı Kanuna 6768 sayılı Kanunla eklenen muvakkat 5 nci madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Muvakkat madde 5. — 6136 sayılı Kanunun muvakkat 1 ve 2 nci maddeleriyle tayin edilmiş olan 6 aylık müddetin hitam bulduğu 15.02.1954 tarihi ile 6768 sayılı Kanunun meriyete girmiş olduğu 01.07.1956 tarihi arasında ateşli silâhlarla bunlara ait mermileri ve kanunen memnu bıçak ve benzerlerini bulunduranlarla taşıyanlar hakkında takibat yapılamaz. Hükmolunan cezalar icra ve infaz edilmez ve kamuni neticeleri kalkar.*’ şeklinde tadile uygun olarak yazılmıştır. Devam eden görüşmelerde kanun maddesi hakkında bir tadil daha teklif edilmiş olup ‘*Muvakkat 5. maddenin, 6136 sayılı Kanunun meriyete girdiği tarihten, 6768 sayılı Kanunun intikal müddetinin hitam tarihi olan 11.1.1957 tarihleri arasında*’ şeklindeki tadili kabul edilmiştir. Encümenden gelen tadil şekliyle madde ‘*MADDE 1. — 6136 sayılı Kanuna 6768 sayılı Kanunla eklenen muvakkat 5 nci madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: Muvakkat madde 5. — 6136 sayılı Kanunun meriyete girdiği tarih ile 6768 sayılı Kanunun 6 aylık intikal müddetinin hitamı olan 11.01.1957 tarihi arasında ateşli silâhlarla bunlara ait mermileri ve kanunen memnu bıçak ve benzerlerini bulunduranlarla taşıyanlar hakkında takibat yapılamaz. Hükmolunan cezalar, icra ve infaz edilmez ve kamuni neticeleri ortadan kalkar.*’ şeklinde oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁰⁰

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun geçici 65. maddesi hükmünden, tayinleri Malîye Vekâleti veya Teşkilâtı tarafından yapılan ve ücretleri emvali metruke ve mübadil hesabı carilerinden ödenen memur ve müstahdemlerin de

²⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVI, 23. Birleşim, 09.01.1957, s. 5.

²⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVI, 24. Birleşim, 11.01.1957, s. 37-57.

²⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVI, 36. Birleşim, 08.11.1957, s. 80.

³⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 37. Birleşim, 11.02.1957, s. 123-136.

faaydalanmaları hakkındaki kanun teklifi Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.³⁰¹

3.2. AHMET HAMDİ BOZBAĞ

İstimlâk Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun, ‘*Beşinci maddenin 2. fıkrasında amme müesseseleri lehine istimlaklerde idare meclisleri ve yoksa salâhiyetli idare uzuvları deniliyor. Şimdi burada amme müessesesinin bağı olduğu vekâletçe mi, işin bağı olduğu vekâletçe mi karar alınır? Bunun tavzihini rica ediyorum.*’ şeklinde sualine Muvakkat Encümen Ö. Lütfi Erzurumluoğlu tarafından cevaben bazı amme müesseselerinin idare bakımından bir vekâlete gördüğü iş bakımından başka bir vekâlete bağı bulunduğı verdiğı bir örnekle belirtmiştir.³⁰² Söz konusu kanunda 28. maddenin 2. Paragrafındaki ‘*Nafia Vekâleti ile Devlet Demir ve Karayolları ve Devlet Su İşleri idareleri de aynı sebep ve şartlarla demiryolu hattının veya devlet yolunun veya su tesislerinin her iki cihetinden beşer kilometre mesafe dâhilinde olan ve hakiki veya hükmi hususi şahısların tasarruf ve ruhsatname ile intifaları altında bulunmayan kireç, taş, kum ve maden kömürü ocaklarını hiçbir resim ve ücrete tâbi olmayarak istimal edebilirler*’ denildiğini, maden kömürü ocaklarına el koyulursa bunun 6309 sayılı maden kanununa aykırı olduğunu belirtmiştir. Söz konusu durumun yazılı olduğı gibi kabul edilirse söz konusu sahaların ruhsatname almadan uzun sürelerde kapalı kalacağını onun için yeni maden kanunu hükümlerine uygun olarak ‘*kireç, taş, kum*’ ibaresi kalmak üzere ‘*ve maden kömürü*’ ibaresinin çıkarılarak kanunun kabulünü teklif etmiştir. Görüşmenin devamında takririni yazılı olarak ‘*Şifâhen arz ettiğim veçhile 28. maddenin sonunda zikredilmiş bulunan (ve maden kömürü) ibaresinin yazılmış olması 6309 numaralı Maden Kanunu’na aykırı olduğundan bu ibarenin maddeden tayyedilmesini arz ve teklif ederim.*’ şeklinde vermiştir. Takrire komisyonunda iştirak ettiğı belirtilmiş ve yapılan oylama sonucunda takrir kabul edilmiştir.³⁰³

³⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 38. Birleşim, 13.11.1957, s. 176.

³⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 101. Birleşim, 28.08.1956, s. 821-822.

³⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVIII, 102. Birleşim, 29.08.1956, s. 862-863.

3.3. ALİ ADNAN TÜFEKÇİOĞLU

Gayrimenkul kiralara hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Kanun görüşmeleri sırasında önce kendisi ekseriyetin olmadığını ifade etmiş, daha sonrada beş mebus ayağa kalkarak olmadığını tekrar etmişlerdir. Bunun üzerine reis iç tüzük gereğince beş kişinin ayağa kalkması ve ekseriyet yoktur ifadeleri sonucunda başkanlık divanının yoklama yapmaya mecbur olduğunu belirtmiştir. Yapılan oylama Erzurum mebuslarına kadar ilerlemiş ve ekseriyetin olduğu anlaşılmıştır.³⁰⁴ Söz konusu kanunla ilgili tekliflerini sözlü beyan etmiş; sayfiye ve sair namlarla birden fazla mesken işgal edilen yerlerin kirasına yüzde 500 zam yapılması ve ikinci bir teklifi olarak bunun da 1939 senesinde kiraya verilen meskenler için yüzde 300 zam teklif edilmiş, kalorifer ve sairesi olmayan yerlere yüzde üç yüz zam yapılacak kaloriferli yerler için ise bir oran belirtilmediğini zam durumunu Heyeti vekiliyeye bırakıldığı söylenerek kaloriferli yerlerin zam oranının da kömür dâhil yüzde 400'e çıkarılmasını teklif etmiştir.³⁰⁵ Söz konusu tekliflerin sözlü beyanından sonra yazılı olarak şu sıralama ile verilmiştir.

“1. Teklif; 2 nci maddenin A bendine (kaloriferli meskende % 400) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif ederim. 2. Teklif; 2 nci maddenin A bendine aşağıdaki metnin ilâvesini arz ve teklif ederim. Sayfiye ve sair namlarla birden fazla mesken işgal edenlerin kiralara % 500 zam yapılır.” Görüşmelerin devamında 1. Takrir okunmuş bu sırada söz alan Adnan Tüfekçioğlu takririni geri aldığı belirtmiştir. 2. Takrir yeniden okunmuş reis bu takriri de geri alıp almadığını sormuş kendisi geri almadığını belirtmiş reis komisyonun iştiraki olup olmadığını sormuş komisyon sözcüsü iştirak etmediklerini belirtmiştir. Yapılan oylamada 2. Takrir reddedilmiştir.³⁰⁶ Görüşmelerin devamında suali olduğunu belirtmiş fakat reis beyin “Reye müracaat sırasında söz verilmez. Sual de sözdür.”

şeklindeki cevabına karşılık zapta geçmesi adına istekte bulunduğunu belirtmiştir. Reis bey de buna cevaben kıyafet kararından söz almanın tüzüğe aykırı olduğunu

³⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 74. Birleşim, 11.05.1955, s. 177.

³⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 16.05.1955, s. 287-288.

³⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 76. Birleşim, 16.05.1955, s. 298-299.

belirterek söz vermemiştir.³⁰⁷ Görüşmelerin devamında ‘‘12 nci maddeye birinci fıkradan sonra ikinci fıkra olarak şu hükmün ilâvesini arz ve teklif eylerim. Bir şahıs aynı şehir ve belediye hudutları içinde mesken olarak birden ziyade gayrimenkul kiralayamaz. Eğer kiralarsa birinci kiralanan gayrimenkul sahibi mukavelenin hitamında tahliye dâvası açabilir.’’ şeklinde bir tahrir vermiş tahririn dikkate alınıp alınmayacağı yönündeki oylama sonucunda tahrir dikkate alınmamıştır.³⁰⁸

Bir kısım ithalâta tahsis olunan dövizler dolayısıyla alınacak Hazine hissesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu işlem yapılırken söz konusu memleketteki fiyattan alındığının söylenmediğini, bunun bu şekliyle doğru olmadığını bu durumun döviz kaçakçılığı gibi algılanabileceğini ifade etmiştir. Memlekete gelecek yabancı sermayenin geliş sebebinin kanunlarla verilen ithal muafiyet olmadığını kendi menfaatleri doğrultusunda olacağını belirtmiştir. Söz konusu yabancı sermaye tarafından yapılacak tesislerin yarın sökölüp götürölcek olunursa ‘‘Parasını mı geri vereceksiniz?’’ şeklindeki suale öncelikle bir iki sene gibi bir sürede sökölcek seviyeye gelemeyeceğini, olsa olsa vatandaşa satış işlemi yapıldıktan sonra terk edileceğini söylemiştir. Konu ile ilgili tahrir olduğunu bu tahririnde hükümetin teklifinin aynısı olduğunu belirterek sözlerine son vermiştir.³⁰⁹

3.4 ALİ NACİ DUYDUK

Ali Naci Duyduk’un, X. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

3.5. ARİF DOĞAN KÖYMEN

Belediye Kanunu’nun 2. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi ve Dâhiliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır. Belediyelerin bu günkü gelirleri ve devlet yardımlarıyla ayakta durabildiklerini ayrıca belediyelerin en alt

³⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 77. Birleşim, 18.05.1955, s. 329.

³⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VII, 77. Birleşim, 18.05.1955, s. 343.

³⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 48. Birleşim, 27.02.1957, s. 1157-1158.

kademelere kadar inmeleri gerektiğini ve ona göre belediyecilik işlemlerinin yapılması gerektiğini ve belediyelerin kuruluş noktaları olarak nüfusun kalabalık olduğu yerlerde veya gelişmeye açık yerlerde olması gerektiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.³¹⁰

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 6216 Sayılı Kanunla eklenen geçici 88. maddeye bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifleri “*Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa 6216 sayılı Kanunla eklenen geçici 88. maddeye bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/256) (Maliye ve Bütçe Encümenlerine)*” şeklindedir.³¹¹ 18.08.1956 tarihli dilekçesinde ki “*istihdaf edilen maksat (6740) sayılı Kanunla tahassun ettiğinden bu kanun teklifimi geri alıyorum.*” şeklindeki ifadesi ile kanun teklifinin geri çekmiştir.³¹²

Gıda Maddeleri Türk Anonim Ortaklığı Kanunu Teklifi, ” *Gıda Maddeleri Türk Anonim Ortaklığı kanunu teklifi (2/275) (Ticaret, Dâhiliye, İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerine)*” şeklindedir.³¹³ Vermiş olduğu Kanun Teklifinin Muvakkat Encümeni tarafından dinlenmiş olduğunu ve neticenin doğrudan doğruya cezai müeyyideleri barındırdığını söylemiş, vermiş olduğu Kanun Teklifinin beş farklı komisyona havale edildiğini ve bu sürecin çok uzayacağı için bir takriri olduğunu belirtmiştir. Söz konusu takrir,

“*Kanunlar Müdürlüğünün 22 Şubat 1956 tarih ve 2/275 sırasında kayıtlı (Gıda Maddeleri Türk Anonim Ortaklığı) hakkındaki kanun teklifim, pahalılıkla ve ihtikârla mücadelenin en tesirli ve ferahlatıcı vasıtası olan iktisadi ve malî tedbirler manzumesini ihtiva etmektedir. Memleketin çok âdil ve ciddî ihtiyaçlarından doğan bu kanun teklifim Ticaret, Dâhiliye, İktisat, Maliye ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir. Mevzuun çok ehemmiyetli ve şümüllü oluşu bakımından adı geçen encümenlerde ayrı ayrı konuşulması uzun zamana mütevakıftır. Hâlbuki bir taraftan ihtikârla mücadele için Millî Korunma Kanununun boşluklarının doldurulmasına çalışılıp yeni cezai hükümler tesis edilirken, diğer taraftan buna muvazi olarak lüzumlu iktisadi tedbirlerin birlikte yürütülmemesi yine büyük bir boşluk hâsıl edecektir. Bu düşünce ile muvazi iktisadi tedbirlerin alınması ve gerekli müesseselerin*

³¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. III, 15. Birleşim, 10.12.1954, s. 69.

³¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 33. Birleşim, 06.02.1956, s. 69.

³¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 94. Birleşim, 20.08.1956, s. 492.

³¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 42. Birleşim, 23.02.1956, s. 506.

kurulması gayesini güden kanun teklifimi sunmuş bulunuyorum. Teklifimin havale edilmiş bulunduğu encümenlerden ayrılacak üçer zatın iştirakleri ile teşekkül edecek muvakkat encümende görüşülüp karara bağlanmasında fayda umuyorum. Bunun için mezkûr teklifimin bu yoldan teşkil edilecek muvakkat encümene havale buyrulmasının Yüksek Meclis Heyetince karara bağlanmasına delâletinizi saygılarımla arz ve rica ederim. ”

şeklindedir.³¹⁴ 19.06.1956 tarihli dilekçesinde söz konusu Kanun Teklifini şimdilik geri çektiğini belirtmiş ve gereğinin yapılmasını arz etmiştir. Söz konusu kanun teklifi verilen dilekçeye istinaden geri verilmiştir.³¹⁵

Makbule Atadan'ın cenaze merasiminde vuku bulan alkış hâdisesine dair Adliye ve Dâhiliye vekillerinden olan şifahi sual takririnin geri verilmesine dair 16.04.1956 tarihli dilekçesi ‘‘*Hâdiseyi ve mahiyetini matbuata intikal ettireceğimden ruznamenin beşinci maddesindeki sözlü sorunun geri verilmesini saygılarımla arz eylerim. ”* şeklindedir.³¹⁶

İş Kanunu'nun 5518 Sayılı Kanun'la muvakkat 1. maddesinin tefsiri hakkındaki Başvekâlet tezkeresi ve Çalışma Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır. Çalışma vekâletinin bu kanun için merci tayin edildiği takdirde memur olan kişilerinde işçi gibi algılanacağı yönünde yanlış bir algının olduğunu belirtmiştir. Kendilerinin bahsettiği konunun bir kişinin çalışırken hem bedenlen yapılan işlerdeki gibi işçi, hem de zihnen yapılan işlerdeki gibi memur olarak çalışabileceği, bunun da en güzel örneğinin geçici kurulan karayolları şantiyesinde çalışan bir kişinin hem memurun yaptığı hem de işçinin yaptığı işi aynı anda yapması olduğunu ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³¹⁷

Millî Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin tadiline dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun maddelerinin encümenleri tarafından üç aydır tartışıldığını belirtmiştir.³¹⁸ Muhalefet partisi mensubu arkadaşlarının söz konusu kanun maddesinin şiddet içerdiğini beyan etmeleri üzerine kendilerinin de kanun maddesi görüşülürken encümende olduklarını ve encümen tarafından 3 aylık bir çalışma süresi ile kanunun hazırlandığını söylemiştir. Şu aşamada bu görüşleri

³¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 56. Birleşim, 20.04.1956, s. 141-142.

³¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 79. Birleşim, 20.06.1956, s. 396.

³¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 54. Birleşim, 16.04.1956, s. 97.

³¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 62. Birleşim, 07.05.1956, s. 286-287.

³¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 64. Birleşim, 16.05.1956, s. 361.

encümende dile getirmelerinin gerek olduğuna şuan ki davranışlarının milletin menfaatine olan bir kanun maddesini politika malzemesi yaparak geciktirdiklerini belirtmiştir. Milletin vurguncuların idam edilmesine karşılık encümende bu talebin ağır ceza ile karşılık bulduğunu izah etmiştir. Muhalefetin bu gibi suçlarda idama karşı durduğunu kendi şahsi duruşunun ise idamdan yana olduğunu ve bundan sonrada bu şekilde olacağını söylemiştir. Milli sanayileşme önünde olan kredileme talebine karşılıkta bunun zamanında vatandaşa mal satan tüccarlar tarafından yapıldığını ve normal karşılandığını aynı şekilde de milli sanayileşme sürecinde de yapılması gerektiğini belirtmiştir. Memlekette gelir adaletsizliği olduğunu %90'lık yoksul-köylü halkın her şeyini vergi borçları gibi nedenlerle haczedildiğini ama bu durumun memlekette gelir grubu üst düzey olan kişilerin umurlarında olmadığını onların kendi yaşam refahlarına odaklanarak milli kalkınmayı ve milli ekonomiyi düşünmediklerini bu sıkıntılı halin giderilmesi için yoksul halkın elinde olanı almak yerine milli ticarete Kuvayı Milliye ruhunun benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir.³¹⁹ İthal getirilen mallardaki kar payı oranının % 60-70 civarın bir oran verilmesine karşılık çıkış yapılan ülkedeki faturaların yüksek fiyattan kestirilmesi ile daha fazla kar elde etme amacı güden kişilerin ihanetlerin en büyüğünü yaptıklarını belirtmiştir. Bu şekilde yapanlar yüzünden menşei olan ülkelere fazladan dolar ödemek zorunda kaldıklarını dile getirmiştir. İhraç edilen malların ise ihracatçılar tarafından başka ülkelere fiyatının yerine oturtulmasına rağmen daha düşük fiyatla satma çabası içinde olduklarını belirtmiştir. Memlekette ülkeye giriş çıkış faturalarında farklılıklar ve oynamalar yapanların bu şekilde işler yapılmasının yanlış olduğunu bunun döviz kaçakçılığı olduğunu ve memlekete zarar verdiğini söyleyerek sözlerini bitirmiştir.³²⁰

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Mevcut iş Kanunu'nun memleketteki tüm işçileri kapsamadığını bununla ilgili çalışmanın da olduğunu belirtmiştir. Günün koşullarında yarım yevmiyenin yaklaşık 90 lira olduğunu işçilerin kanun çerçevesinde izin günleri için bu parayı alabileceklerini söylemiştir. Bazı arkadaşların bu ücreti az bulduğunu, memleketteki pahalılıkta söz konusu ücretin tabiri caiz ise yutulacağından endişe ettiklerini, fakat

³¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 65. Birleşim, 18.05.1956, s. 369-371.

³²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 65. Birleşim, 18.05.1956, s. 387-389.

pahalılığın sebebinin ayrıca tartışılması gerektiğini ve bu konuda bazı çalışmaları olduğunu ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³²¹

Devlet ve ona bağlı müesseselerde çalışan işçilere ilâve tediye yapılması ve 6452 Sayılı Kanun'la 6212 Sayılı Kanun'un 2. maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Çalışma encümeninin işçilere almış oldukları bir aylık tediyeinin yanında ilave olarak, bir aylık daha tediye yapılmasını kabul ettiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.³²²

Millî Müdafaa Vekâleti iskân ihtiyaçları için sarfiyat icrasına ve bu vekâletçe kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmayanların satılmasına salâhiyet verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. 1. Dünya Savaşı sırasındaki yoksulluktan harp meydanındaki askerlerin tedavi edilme gibi durumlarda yatacak yer dahi bulamadığını, söz konusu kanun neticesinde satılacak olanlarla satılmayacak olanların da devlete yakışır bir şekilde gerek müze gerekse de saire olarak muhafaza edilmesi gerektiğini söylemiştir. Son olarak devletin orduya iskân mevzusunda yapılması gerekenler için elini çabuk tutmasını, bir daha eski günlerdeki gibi yoksulluk çekilmemesini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³²³

32 vatandaşın öldürülmesi dolayısıyla eski Dâhiliye ve Millî Müdafaa Vekilleri hakkında Meclis tahkikatı açılıp açılmamasına dair Arzuhal Encümeni mazbatasına ile Eskişehir Eski Mebusu merhum İsmail Hakkı Çevik'in III numaralı Muvakkat Arzuhal Encümeninin 15.3.1950 tarihli haftalık karar cetvelindeki 2123 Sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair tavrı ve Arzuhal Encümeni mazbatasına münasebetiyle söz almıştır. Arzuhal Encümeninin vekâletler arası kurulmuş olan komisyonun raporunda vazifeyi suiistimal ettiklerini yalnız Arzuhal Encümeninin bunu kabul ettiklerini fakat vekâletler arası komisyonun tesir altında kalıp bunu söylememelerinin izahını talep ederek konuşmasını bitirmiştir.³²⁴

Orman Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Otlaklardan istifade için tanzim edilecek planın Orman Bölge Şefleri tarafından hazırlanıp mahallin en büyük amirine yaptığı planın tatbikini tebliğ ettirecektir şeklindeki durumun olamayacağını söz konusu yerlerin Valisinin, Ziraat Müdürünün, Veterineri vb. gibi yetkin kişilerin

³²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 74. Birleşim, 08.06.1956, s. 247-248.

³²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 85. Birleşim, 04.07.1956, s. 67.

³²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 85. Birleşim, 04.07.1956, s. 61.

³²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 91. Birleşim, 16.08.1956, s. 395.

olduğunu bunların da bu planın yapılmasında etkin bir şekilde bulunmaları gerektiğini ifade etmiştir.³²⁵ Söz konusu kanun maddesinde ‘‘*zâtî ihtiyaçlar köy ihtiyar heyeti tarafından zamanında tespit edilir, orman idaresine bildirilir*’’ şeklinde bir ifadenin olduğunu bu durumda ahır yıkılan bir köylünün ahırını yaptırmak için ihtiyacını bildirdiğinde, Orman Şefinin elindeki listede geçen seneden ihtiyacını bildiren kişilerin adı ve ihtiyacı olacağından köylünün yıkılan ahırının yapılmasının seneye kalacağını belirtmiştir. Söz konusu köy yerlerindeki yapıların birçoğunun ahşap olduğunu ve bunun sebebinin ormanlık alandan malzeme temininin kolay olmasından kaynaklandığını, bu sebeple köylülerin bu gibi aciliyeti olan durumlar için keresteye olan erişimini kolay hale getirebilecek bir şekilde tanzim edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³²⁶ Söz konusu kanunun 40. madde 2. fıkrasında ‘‘*Burada yapılacak iş için civar köylülerin iş gücü kâfi gelmez veya onların ehil olmamaları veya fahiş fiyat istemeleri gibi hallerde bu işler taahhüt yolu ile yapılabilir.*’’ denildiğini bunun tatbik edilme kısmında bazı dedikodulara ve iltibaslara yol açacağından söz konusu fıkranın kaldırılması gerektiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.³²⁷

Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 Sayılı Kanunu’nun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Kaçakçılıktan hüküm alan kişinin yakalandığında kaçınıcı kaçakçılık suçunu işlediğinin bilinmediğinin beklide 50. , 100. kaçakçılık sırasında yakalanmış olabileceğini bu sebepten ötürü verilen hükmünde ertelenmemesi gerektiğini ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³²⁸

Nevşehir vilâyetine bağlı Kırşehir kazasında, ‘‘Kırşehir’’ adı ile yeniden bir vilâyet kurulması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Memleketteki vilayetlere bağlı birçok kazanın olduğunu ve bu kazalarda vilayet olmak isteyenlerin olduğunu, bu arzuların hepsi ile ilgilenilip ilgilenilmeyeceğini sorarak sözlerini bitirmiştir.³²⁹

³²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 98. Birleşim, 24.08.1956, s. 664-665.

³²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 98. Birleşim, 24.08.1956, s. 672.

³²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 98. Birleşim, 24.08.1956, s. 674.

³²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 102. Birleşim, 29.08.1956, s. 911.

³²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 79. Birleşim, 10.06.1957, s. 137.

Denizde, Can Ve Mal Koruma hakkındaki 4922 Sayılı Kanun'un 1. maddesinin D fıkrasının değiştirilmesine ve mezkûr kanuna bir madde eklenmesine dair teklif verilmiş, söz konusu teklif Münakalât ve Adliye Encümenlerine sevk edilmiştir.³³⁰

Deniz subay ve astsubaylarından bilfiil gemilerde hizmet görenlere aile mahrumiyeti tazminatı verilmesi ve vasıta temini hakkındaki teklifi söyleyip, söz konusu teklif Millî Müdafaa ve Bütçe encümenlerine sevk edilmiştir.³³¹

3.6. HASAN TAHSİN İNANÇ

Tahsin İnanç'ın, X. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

3.7. HAYRETTİN ERKMEN

İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı işçilerine ilâve tediye yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. 6212 Sayılı Kanun çerçevesinde İktisadi Devlet Teşekkülünde çalışan işçilerin bir maaş ikramiye aldığını, diğer teşekküllerde çalışan işçilerin de bu hakka sahip olmaları gerektiğini bu vesile ile işçiler arasında bir haksızlık yapılmamasını söylemiştir. Daha önceden işçiler için bir defaya mahsus ikramiye verilmesinin bazı karışıklıklara neden olduğunu, bunun yerine bir nizamla bağlı olarak ikramiye verilmesinin ve bunu işçilerin çalıştığı kurumlar tarafından tatbikinin ve takibinin yapılmasının daha iyi olacağını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³³²

Çalışma Vekâleti 1955 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Çalışma Vekâletinin memlekette ki iş yerleri ve bu iş yerlerinde çalışan işçi sayılarının son dört yıl içinde % 100' ün üzerinde bir artış göstermesine bağlı olarak işlerinin ve yoğunluğunun artmasına bağlı olarak vekâletinde büyüdüğünü söylemiştir. Yine vekâletin işçilerin her türlü hak ve kazançlarını gözettiğini, işveren ve işçi arasındaki

³³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 86. Birleşim, 02.09.1957, s. 538.

³³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 86. Birleşim, 02.09.1957, s. 538.

³³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. I, 14. Birleşim, 28.06.1954, s. 287-288.

düzenlemeleri yakından takip ederek görevini yerine getirmeye çalıştığını belirtmiştir. Teşkilat Kanunu'nun bu güne kadar bir kere tadile girdiğini ve vekâletin bu kanun üzerinden sürekli büyüyen ve sosyal güvenlik anlamında ihtiyaçları değişen işçilerle ilgili durumları karara bağlamaya çalıştığını ve bu duruma bağlı olarak kanunda yeni değişiklikler yapılması için çalışmaları olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Teşkilat Kanunu'nun yanında İş Kanunu ile ilgili de tadil çalışmaları olduğunu belirtmiştir. İşçi Sigortaları Kanunu ile ilgili tükenmez gibi görünen İşçi Sigortaları Fonunun işletilmesi gerektiğini fakat İşçi Sigortaları Kurumunun faaliyetlerinin daha yeni olduğunu ve teknik bilançosunun tam olarak hazırlandığında özellikle işletmecilik alanında daha iyi tayinler ve tespitler yapılacağını söylemiştir. Asgari ücretin farklı meslek kolları için farklı şekilde uygulandığını, her iş için aynı tutarın söz konusu olamadığını belirtmiştir. İş emniyeti ve iş yeri emniyeti ile ilgili üzerinde çalışma yaptıklarını, konunun içinde ayrı bir öneme sahip olduğunu ve bu konuda kanun içerisinde ciddi çalışmaları olduğunu ifade etmiştir. İstanbul'da bir yetiştirme ve çalışma enstitüsü açmış olduklarını ve burada yetiştirilen kişilerin sadece İstanbul içinde değil akın ve orta şark yerlerinde de görev alabileceklerini belirtmiştir. Küçük sanat atölyeleri açmak suretiyle vatandaşların boş zamanlarını değerlendirmeleri ve bazı sanat kollarını himaye ederek devamlılığını sağlayabileceklerini söylemiştir. İzmir Milletvekili Abidin Tekön'ün İzmir'de 80-90 bin işçinin olduğunu ama 6-7 tane müfettişin bölgede görev yaptığını ve bu müfettişlerinin bu yoğunlukta işlerini yapıp yapamayacaklarını sormuşlardır. Söz konusu soru üzerine kendilerinin işçi sayılarına göre değil 100-150 iş yeri için bir müfettiş görevlendirdiklerini, elbette ki söz konusu teşkilatın iyi çalışılan ya da çalışılmayan yerlerinin olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca İzmir için 12 tane müfettiş görevlendirdiklerini fakat bir kısmının bazı sebeplerle ayrıldığını ya da istifa ettiğini sözlerine ekleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.³³³

Malatya Mebusu Tevfik Ünsalan'ın, 6452 Sayılı Kanun'a tevfikan işçilere yılda bir defa verilmesi gereken ek tahsisatın 1954 yıllıklarından istisna edilen işçiler mevcut olup olmadığına dair sualine cevaben söz almıştır. Kendisine yöneltilen soruya vermiş olduğu cevap metni:

³³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. V, 50. Birleşim, 26.02.1955, s. 859-863.

“26 .01. 1955 tarihinde kabul buyrulan 6452 sayılı kamun ile 3460 ve 6212 sayılı kamunların şümulleri dışında kalan ve mezkûr kamunlarla tanınan ikramiye hakkında istifade etmeyen Devlet Sektörü işçilerine de senede bir maaş tutarında ikramiye verilmesi derpiş edilmiştir. Bu Kamundan istifade edecek işçiler umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelerle döner sermayeli müesseseler sermayesinin yansındın fazlası devlete ait olan şirket ve kurumlarda belediyeler ve bunlara bağlı iş yerlerinde çalışan işçilerdir. İşçi vasfını haiz olanlardan hiç kimse ikramiye hakkından istisna edilmiş değildir. İkinci sualleri; Nafia Vekâletine bağlı iş yerlerinden Karayolları ve Su İşleri Genel müdürlükleri ile Millî Müdafaa Vekâletine bağlı bazı iş yerlerinde çalışan kimselere yapılan tediyeelerden daktilo, ambar memuru, tahsildar ve veznedar gibi kimselere ait olanlar (bu kimseler işçi vasfında değildir.) Mülâhaza ve Mütalaası ile Divanı Muhasebat tarafından vize edilmemiş ve daireleri tarafındın da istirdadı cihetine gidilmiştir.”³³⁴

Açıklamasından sonra söz alan arkadaşının çok farklı konularda konuştuğunu ve verdiği cevabı anlamadığını belirterek meselenin aslını “Büyük Meclis, işçilere yılda bir ikramiye verilmesi esasını kabul etmiş ve bunu, Devlet sektöründe çalışan işçiler için de hususi ve müstakil bir kamunla hak olarak tesis etmiştir.” şeklinde tekrardan belirtmiş, fakat bazı kişilerin ikramiye haklarından faydalanamadıklarını ya da başlangıçta almış oldukları ikramiyeyi iade etmek zorunda kaldıklarını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.³³⁵

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Bazı arkadaşların işçilerin ücretlerinin alım gücü karşısında azaldığı yönündeki bayanlarına karşılık 1950 yılını temel alacak olursa işçi ücretlerinin % 60’lık bir oranda arttığını ve kendilerinin işçilerin sosyal hayta daha iyi bir konumda olmaları için yapılacak her türlü artışı ve zammı desteklediklerini belirtmiştir.³³⁶

21 Nisan 1956 tarihli Türk Alman Muhtelit Komisyonu Protokolü ile aynı tarihte imzalanan 16 Şubat 1952 tarihli Türk Alman Ticaret ve Tediye Anlaşmaları ile ilgili Protokollerin ve ilişkilerinin tasdiki hakkındaki kanun münasebetiyle söz

³³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 4. Birleşim, 21.11.1955, s. 90.

³³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. VIII, 5. Birleşim, 23.11.1955, s. 112.

³³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XII, 74. Birleşim, 08.06.1956, s. 255-256.

almıştır. Söz konusu layihaların encümende görüşüldüğü zamanla şu anki zamanın arasında uzun süre geçtiğini ve söz konusu protokollere dayalı borç miktarının tam olarak ne olduğunu şuan söylemenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ülkeye döviz girişi yapacak ürünleri üretme noktasındaki seçimlerin iyi yapılmasını zira birçok ülkenin teknik alt yapılarını hazırladıklarını ve onlarla bir yarış içinde olmamızdan, üretilecek ürünlerin döviz getirisi yüksek olan ürünlerden seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³³⁷ Tüketim mallarının üretimindeki artışa bağlı olarak ihracat miktarının artacağını, bunun yanında söz konusu malların ithalatının azalması ile memlekete döviz girdisinin artması ile beraber döviz çıktısının da azalacağını belirtmiştir. Kendisinin anlamadığı bir konunun da şu olduğunu; dışarıdan mal satın alınarak refahın artacağı yönünde düşünce var olduğunu, buna karşılık üretimi yapılan malların iç piyasada kullanılması ile de refahı artacağını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.³³⁸

1957 mali yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Kocaeli milletvekili Ekrem Alican'ın daha önceden bir gazetede yayınlanmış demecine karşılık sonradan sözlerini geri alması ile meclis tutanaklarında yer almamasından ötürü önce demeci okuyacağını daha sonradan sözlerine devam edeceğini belirtmiştir. Söz konusu demecin başlığı *“Evvelâ iktisadi kalkınma, sonra hürriyet diyen istibdat zihniyetinin uşaklar”* şeklinde olup demecin devamı *“Dünyanın bugüne kadar geçirdiği asırlar boyu tecrübeler ispat etmiştir ki, çeşitli diyarlarda evvelâ iktisadi kalkınma sonra hürriyet diyerek istibdat zihniyetinin uşaklığını yapanlar, büyük menfaat gruplarının, büyük suiistimal şebekelerinin bedbaht aletleri veya ortakları olduklarını, gizli bırakmak imkânını hiçbir zaman bulamamışlardır...”* şeklindedir. Söz konusu metne istinaden suiistimler bulunduğunu ifade etmişse bunu açıkça belirtmesini istemiştir. Ekrem Alican'ın beyanı altında yatan bilgileri yüce mecliste beyan etmesini, suiistimler varsa söylemesini ve kendilerini de bilgilendirirse gereğini yapacaklarını beyan etmiştir. Konuşmaların devamında Ekrem Alican sözlerini geri aldığını söylemiştir. Bunun üzerine kendilerinin sözlerini geri almasının bir şey ifade etmediğini, bildiği konular varsa söylemesini yoksa da bu söylemlerin tamamen politik bir amaçla söylenmiş

³³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVI, 29. Birleşim, 23.01.1957, s. 186-187.

³³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVI, 29. Birleşim, 23.01.1957, s. 189-190.

sözler olduğu kanısında olduğunu ifade etmiştir.³³⁹ 1957 mali yılı bütçe kanun lâyhalarının sona erdiğini, diğer Demokrat Parti bütçeleri gibi bu bütçenin de samimi, realist ve yapıcı olduğunu belirtmiştir. Kendilerindeki anlayışın bütçenin gelir gider durumlarını gösteren cetvelleri değil, milli iktisada dinamizm aşlamak olarak gördüklerini söylemiştir. Bütçenin denkliği konusundaki eleştirilere karşılık maliye vekili arkadaşının iddiaları kesin suretle çürüttüğünü ve kendisinin detaya girmeyeceğini fakat bütçenin denkliği açısından gayet net olduğunu belirtmiştir. Kendilerine karşı yapılan bütçe tarifinin doğru olmadığını, bütçenin denkliğinin tatbikten sonra değil tasdik sırasında hükme bağlanabileceğini belirtmiştir. Kendilerini programsızlık suçlayan muhalefete karşı muhalefetin, 1949 yılında umumi ekonomik bir plân yapılması müşkül ve hatta imkânsız ve faydasız olduğunu Milletlerarası İktisadi İş Birliği İdaresine resmen ve yazılı olarak bildirmiş bulunduklarını hatırlatmıştır. 1950 ile 1951 yılları arasında ferdi tüketim miktarlarını farklı kalemlerden örnekler vererek uzun uzadıya açıklamış bu rakamlara göre de ülkede refah seviyesinin arttığını ve bütçenin de buna uygun şekilde yapıldığını belirtmiştir. Konuşmasının son bölümünde bütçe ile ilgili beyaz rey vereceklerini ve bu konuda içlerinin çok rahat olduğunu ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³⁴⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisi 1957 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Meclisteki müzakerelerin hızı hakkında yapılan eleştirilere karşı kendilerinin ve partilerinin yüce meclisin çatısı altında nizamla ve siyasi ahlaka göre hareket etmeyi bir vazife olarak gördüklerini belirtmiştir. Fakat muhalefetteki mebus arkadaşlarının çoğu zaman hiçbir sebep yokken sataşmalarda bulunduğunu ve bu durumun yüce meclisin faaliyetlerinde aksamalara sebep olduğunu birkaç örnek vererek anlatmıştır. Muhalefetteki arkadaşlarının bu tutumlarından vazgeçerek kendilerinin benimsemiş olduğu nizam ve siyasi ahlaka göre hareket etmelerini, aksi takdirde çok daha anormal durumlar ile yüce meclisin faaliyetlerinin aksayacağını, ama kendilerinin büyük bir azimle ve imanla koyuldukları millet hizmeti yolundan dönmeyeceklerini ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³⁴¹

³³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 41. Birleşim, 20.02.1957, s. 354-356.

³⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 49. Birleşim, 28.02.1957, s. 1229-1233.

³⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XVII, 44. Birleşim, 23.02.1957, s. 585-586.

Manisa Mebusu Yunus Muammer Alakant ve 5 arkadaşının, mebusların mal beyanında bulunmaları hakkındaki kanun teklifi ve Dâhiliye, Teşkilâtı Esasiye ve Adliye Encümenleri Mazbataları münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun teklifinin hakiki maksadının pek anlaşılmadığını düşünerek maddelerden bazı pasajlar söyleyerek izah edeceğini söylemiştir. Mevzubahis teklifin birinci maddesinde, mebusların siyasi nüfuz kullanarak yaptıkları kazanç, gayrimeşru diye vasıflandırılıyor. Bu madde ile ilgili siyasi nüfuzun ne olduğu konusunda açıkça bilgi verilmesi gerektiğini söylemiş mebus olarak da mebusluk makamına zarar getirmemenin çabası içinde olduklarını söylemiştir. 2. maddedeki mebus seçilen kişinin kendisi, eşi, çocukları, annesi, babası ve kardeşleri ile ilgili bir beyanname vermesini, ve bu beyannamenin her sene yenilenerek resmi gazetede yayımlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda mebusların aldıkları sattıkları mal artışlarındaki durumları hakkında sürekli bir inceleme altında olup hesap verme durumunda olacaklarını, tabii ki mebusların bundan gocunmadığını ama bu durumun vatandaşın gözünde mebuslar ile ilgili bazı nahoş durumlara iteceğini söylemiştir. Mebusların yapabilecekleri işlerin belli olduğunu, bunların serbest meslek, ziraat ve ticaret vs. gibi işler olduğunu ve buralardan elde ettikleri hasılatı anbean ilan etmenin hukuken asıl olan meslek sırlarının muhafazasına engel bir durum olduğunu belirtmiştir. Biraz evvel söylediği beyanname durumunun resmi gazete, meclis tutanaklarında beyanından sonra, birde birbirlerine her zaman itiraz edebileceklerini belirli yasal işlemleri yapan her vatandaşında buna itiraz hakkı olacağını ve bu durumun şantaj kadar varabilecek elim durumlara neden olacağını ifade etmiştir. Söz konusu teklifin ahlaki, hukuki hatta iktisadi açıdan tahribat verici olduğunu bu konuyu meclis çatısı altında konuşulmasının dahi meclisin itibarı açısından zararlı olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.³⁴²

Hayrettin Erkmen ve iki arkadaşı Münhal mebusluklar için bu sene ara seçimi yapılmaması hakkında ki takriri

“Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine Milletvekilleri Seçimi Kamumu mucibince Büyük Millet Meclisince hilâfına karar verilmediği takdirde, ara seçimleri yapılmak iktiza eder. Halen 14 vilâyette 18 mebusluk münhaldir. Bu münhal mebusluklar için ara seçimi yapıldığı takdirde, netice

³⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIX, 72. Birleşim, 24.05.1957, s. 295-298.

ne suretle tebellür ederse etsin Büyük Millet Meclisi parti grupları arasındaki adedî nispete hiçbir veçhile müessir olamayacaktır. Binaenaleyh, vatandaşların tam mahsulü toplayacağı en verimli aylara tesadüf eden böyle. Ehemmiyetli bir siyasi vazifenin yerine getirilmesi için yüklenilen tabî ve zaruri külfet ye yorgunluğu göze alacak ve isticali gerektiren bir mecburiyet bahis mevzuu olmadığından, bahusus önümüzdeki senenin normal umumi seçim senesi olduğuna göre bu sene ara seçimi yapılmasına lüzum olmadığı kanaatinde bulunduğumuzdan ara' seçiminin yapılmaması hususunda Büyük Millet Meclisince bir karar alınmasını Yüksek Meclisin tasviplerine arz ve teklif ederiz. Giresun Hayrettin Erkmen, Eskişehir Abidin Potuoğlu, Manisa Muzaffer Kurbauoğlu''.

şeklinde dilekçeleri okunmuştur. Söz konusu takrir ile ilgili uzun görüşmeler yapılmış ve devamında Malatya Milletvekili İsmet İnönü tarafından 21.06.1957 tarihli bir takrir verilmiştir. Söz konusu takrir *''Ara seçimlerinin bu sene de yapılmaması hakkında üç milletvekili tarafından verilmiş bulunan takrir Teşkilâtı Esasiye Kâmunu hükümlerine aykırıdır. Bu aykırılık senelerden beri tevali etmektedir. Takririn reddi lâzım gelir. Her halde, tetkiki neticesi Büyük Millet Meclisine arz edilmek üzere, bu takririn. Teşkilâtı Esasiye Encümenine havalesini saygı ile teklif ederim.''* şeklindedir. Yapılan oylama ile İsmet İnönü'nün vermiş olduğu takririn ara seçimlerin yapılmaması ile ilgili birinci kısmı reddedilmiştir. İkinci kısmı olan Anayasa Encümenine sevki kısmının usulü ve yolu farklı olduğu için reis tarafında oya sunulmamıştır. Hayrettin Erkmen ve iki arkadaşı tarafından verilen teklif oya sunulmuş ve kabul edilmiştir. Ve söz konusu dönemdeki ara seçimlerin yapılmayacağı reis tarafından belirtilmiştir.³⁴³

Hayrettin Erkmen ve iki arkadaşı Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde görüşülecek bir madde kalmadığından 1 Kasım 1957 Cuma günü saat 15' te toplanılmasına karar verilmesi hakkında ki takrirleri *''Türkiye Büyük Millet Meclisi ruznamesinde görüşülecek mühim bir madde kalmadığından toplantıya son verilmesine ve yeni Meclisin 1 Kasım 1957 Cuma günü saat 15 te İçtimaya karar verilmesini arz ve teklif ederiz. Giresun Mebusu Hayrettin Erkmen, Manisa Mebusu*

³⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 84. Birleşim, 21.06.1957, s. 414-422.

Muzaffer Kurbanoglu, Eskişehir Mebusu Abidin Potuoğlu'' şeklinde okunmuş ve oya sunulmuştur. Yapılan oylama sonucunda taktir kabul edilmiştir.³⁴⁴

Hayrettin Erkmen ve iki arkadaşı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesine karar verilmesine dair taktirleri *''Türkiye Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesine karar verilmesini arz ve teklif ederiz. Giresun Hayrettin Erkmen, Manisa Muzaffer Kurbanoglu, Eskişehir Âbidin Potuoğlu''* şeklindedir. Söz konusu taktir için yapılan oylama sonucunda taktir oylamaya katılan 377 mebusun iştirakleriyle ve oy birliği ile kabul edilmiştir.³⁴⁵ Söz konusu oylama katılan mebusların seçim bölgeleri ve oylamadaki kabul ve ret durumlarını belirten liste meclis tutanaklarında yerini almıştır. Taktir oylamaya katılan 377 mebusun hepsi tarafından kabul edilmiştir.³⁴⁶

Hayrettin Erkmen ve üç arkadaşı Hasanoğlu istikametinden gelen büyük sel felâketi karşısında Türkiye Büyük Millet Meclisinin duyduğu teessürün felâketzede vatandaşlara duyurulmasına karar verilmesi hakkında ki taktirleri,

''Hasanoğlu istikametinden gelen büyük birsel, Ankara'nın muhtelif senitlerinde büyük tahribat yapmış ve can kaybına sebep olmuştur. Sayın Cumhur reisi, Başvekil ve alâkalıların halen gereken tertip ve tedbirlerin alınması için hâdise mahallinde bulundukları öğrenilmiştir. Bu tabii ve büyük felâket karşısında Meclisimizin de duyduğu teessürün vatandaşlarımıza duyurulması hususunun karar altına alınmasını arz ve teklif ederiz. Giresun Hayrettin Erkmen, Manisa Muzaffer Kurbanoglu, Tekirdağ Zeki Erataman, Sivas Rifat Öçten''

şeklindedir. Taktirle ilgili Reis tarafından Riyaset Divanına telgraf çekilmesi oya sunulmuş ve kabul edilmiştir. Taktirin icabı Riyaset Divanınca yapılacaktır.³⁴⁷

³⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 91. Birleşim, 11.09.1957, s. 736-737.

³⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 91. Birleşim, 11.09.1957, s. 734-736.

³⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 91. Birleşim, 11.09.1957, s. 748-751.

³⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XX, 91. Birleşim, 11.09.1957, s. 734.

3.8. MAZHAR ŞENER

3460 ve 6212 Sayılı kanunların kapsamı dışında kalan umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelerle mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirket ve kurumlarla belediyeler ve bunlara bağlı teşekküllere ait iş yerlerinde çalışan işçilere ilâve tediye yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanunun 1. maddesine belediyeler kelimesinin ilavesinin teklif edilmesine karşı, bahsedilen bütçeler içine belediyelerinde girdiğini söyleyerek “belediyeler” kelimesinin kanunu gereksiz ayrıntılarla uzatma olduğunu söyleyip konuşmasını bitirmiştir.³⁴⁸

Arazi Vergisi kıymetlerinin artırılması ve Arazi ve Bina vergileriyle binalardan alınan Buhran Vergisinin Muvazenei Umumiyyeye devri, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3650 Sayılı Kanun’a bağlı (1) sayılı cetvelin Maliye Vekâleti kısmına eklenecek kadrolar ve hususi idarelerden naklen alınacak memurlar ve Vergi Usul Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun lâyihası münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun görüşünün bildirildiği yazının başbakan tarafından meclisin temayülüne uyararak geri alınmasını istemiş, dönemin başbakanı da hükümet olarak geri almayacaklarını, aleyhinde oy vermeleri halinde tatbik edeceklerini ifade etmiştir.³⁴⁹

5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun geçici 65. maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun münasebetiyle Bütçe Encümeni olarak söz almıştır. Sivas Milletvekili Bahattin Örnekol’un yapmış olduğu takrire istinaden Bütçe Encümeni mazbatasının değil Muvakkat Encümeninin mazbatasının müzakereye esas itiraz edilmesi ile ilgili her hangi bir geçerli sebep gösterilmediğini belirterek söz konusu takririn reddini Meclis Başkanından istemiştir. Söz konusu takrir aşağıdaki gibi okunmuş;

‘Yüksek Reisliğe Bu mevzuu incelemek üzere göçen yıl vekâletlere mütenazır olarak bir muvakkat encümen teşkil edilmişti. Bütçe Encümeni mazbatası, Muvakkat Encümen mazbatasına uymamaktadır. Müzakerelerin, Muvakkat Encümen mazbatası üzerinde cereyan etmesini arz ve teklif ederim. Sivas Mebusu Bahattin Örnekol.’

³⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IV, 32. Birleşim, 26.01.1955, s. 165.

³⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. V, 51. Birleşim, 27.02.1955, s. 930.

Meclis Başkanı okunan tavriri oya sunmuş, oy sonucunda da kabul edilmemiştir.³⁵⁰

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun geçici 65. maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun münasebetiyle Bütçe Encümeni olarak söz almıştır. Üçer yıllık dönemler şeklinde ücretli öğretmenlik yapanların öğretmenlik yaptıkları süre zarfı içindeki hizmetlerinin sayılarak emekli sandığı kanundan faydalanmak istemeleri üzerine yapılan konuşmalar sırasında söz konusu öğretmenlik hizmetinde bulunan kişiler aleyhinde konuşmanın çok zor olduğunu belirtmiştir. Kendisinin Bütçe Encümeni olarak söz konusu olayla ilgili daha çok mali kanunları göz önünde bulundurduklarını söylemiştir. Devamında ise hizmetin 17 sene sürmesi ile süreklilik gerektirdiği gerekçesine dayanarak diğer memurlardan farksız olarak Emekli Sandığı Kanunu'nun borçlanma hükümlerinden istifade etmelerini ileri sürdüklerini belirtmiştir. Fakat söz konusu dönemdeki mevzuatlar gereğince devlet memurluğu ve emeklilik statüsüne tabi olmadıklarını, söz konusu öğretmenlerin hizmetlerinin borçlanmaya esas almasının kabul edilmesi halinde Emekli Sandığı Kanunu'nda bulunan mevcut prensiplerle uyuşmayacağını dile getirmiştir. Ayrıca söz konusu dönemde Bütçe Kanunlarına bağlı bir senelik dönemler halinde bir E cetvel olduğunu ve bu cetveldeki kadroları 10-20 seneden beri işgal edenlerin bulunduğunu ve bunların içinde öğretmenlerin de olduğunu belirtmiştir. Söz konusu cetvel hakkında karar verirken ileride Emekli Sandığı Kanunu'nun bu noktasında büyük açıklıkların olabileceğini söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır.³⁵¹

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 133. maddesiyle yürürlükten kaldırılan Askerî malûllerin terfihlerine dair olan 551 sayılı Kanun'a göre araziye müstahak olup da henüz bu haklarını arazi olarak alamayanların istihkaklarının nakden ödenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Seyhan Sinan Teklioğlu'nun şifahen arz ettiği Milli Müdafaa Komisyonunun raporunu reye sunulması yönündeki talebine istinaden Bütçe Encümeninin metni yerine Milli Müdafaa Encümeni metnine itiraz etmesi gerektiğini belirtmiş, maddenin müzakeresi sırasında tahrir verilerek arttırılması talebinde bulunulmasını talep edileceğini söylemiştir. Fakat meclis başkanının riyasetinde aynı kanaatte olduklarını, tadil teklif edebileceğini ifade etmiştir. Mazhar Şener'in söz

³⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 29. Birleşim, 27.01.1956, s. 288.

³⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 29. Birleşim, 27.01.1956, s. 294.

istemesi üzerine Seyhan Sinan Teklioğlu'nun istemiş olduğu üç bin liralık artışın fazla olduğunu komisyon olarak belirledikleri bin liralık tutarın ortalama bir arazi kıymet bedeli olduğunu belirtmiştir. Afyonkarahisar Milletvekili Kemal Özçoban'ın söz konusu arazi bedelinin bin lira artışının beş misli bir artı olduğunu, fakat bunun beş misli değerinin 35-36 sene önceki bütçe esas alınarak yapıldığını belirtmiştir. Bunun üzerine tekrar söz alan Mazhar Şener artışın beş mislinden fazla yapılması durumunda arazi bedellerini çok önceden alan vatandaşların haksızlığa uğrayacağını belirtmiştir. Seyhan Sinan Teklioğlu'nun *'Bin liranın üç bin lira olarak kabulünün reye varını arz ederim.'*³⁵² takrirî oya sunulmuş ve reddedilmiştir.

Bitlis'in Zeydan mahallesinden Ramazanoğlu Abdülkerim Zırlı'ya vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bir kişi için hususi kanun çıkartılmasına karşı olduklarını belirtmiştir. Fakat kişinin hizmeti karşılığının maddi değil de manevi olabileceğini ve bu şekilde bir maaşa bağlanmanın daha doğru olduğunu söylemiştir. Ayrıca yapılan hizmetin vatani kapsayıp kapsamadığının da önemli olduğunu ve bu durum hakkındaki kararın da Türk Milleti tarafından kolaylıkla verilebileceğini belirtmiştir. Vatandaşın hizmetinin vatani kapsadığı konusunda meclisteki arkadaşlarının ve Encümenin de kapsadığını düşündüğünü söylemiştir. Vatandaşa zamanında 850 liralık bir yardım yapıldığını, istendiği takdirde tekrar yardım yapılabileceğini fakat hususi bir kanun çıkarılmasının doğru olmadığını ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³⁵³

Takip ve tahsiline mahal veya imkân görülemeyen 438.516 lira 67 kuruşun terkin ve 3.271 lira 40 kuruşun affı hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Bütçe Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır. Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın örnek olarak 1952 yılında Nuriye Arya isimli bir vatandaşın fazla olarak 2.024 lira hazine alacağı mahkemeye intikal ettiğini konuşmasında belirtmiştir. Mazhar Şener'in söz alarak, söz konusu tutar için kanuna uymayan herhangi bir tarafın olmadığını, maliye bakanının temyiz yoluna başvurma hakkının olduğunu belirtmiş, fakat kendisinin buna gerek duymadığını söyleyerek sözlerine son vermiştir. Yapılan oylama ile söz konusu mazbata oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁵⁴

³⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 30. Birleşim, 27.01.1956, s. 316-320.

³⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 30. Birleşim, 27.01.1956, s. 306-308.

³⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. IX, 30. Birleşim, 30.01.1956, s. 311.

Maaş Kanunu'na ek 5585 Sayılı Kanun'a muvakkat madde ilâvesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bazı milletvekillerinin memurken askere gidenlerin kapsam dışında bırakıldığını belirtmeleri üzerine, memur iken memuriyetten ayrılıp askere gidenler için herhangi bir yeni hükme gerek olmadığını 4279 Sayılı Maaş Kanunu içinde Yedek Subay Okulunda ve Yedek Subaylıkta geçirdikleri sürenin esasen sayıldığını belirterek sözlerini tamamlamıştır.³⁵⁵

Ziraat Vekâleti, Devlet Üretme Çiftlikleri ve Orman Umum Müdürlüğü 1956 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Ziraat Vekâleti Bütçesinin 24 milyon lira fazla verdiğini ve bunun iddia edildiği gibi propaganda malzemesi olarak kullanılmasını değil, Demokrat Parti'nin zirai kalkınmaya verdiği önemi ifade ettiğini söylemiştir. Ayrıca partisinin tüm faaliyet sahalarında zirai kalkınmayı hedeflediğini belirtmiş ve 24 milyonun büyük bir rakam olmadığını sadece bu rakamla Demokrat Parti'nin zirai ticarete verdiği değerın tayin edilemeyeceğini ifade etmiştir. Konuşmasına devamla zirai kredilerin 1.5 milyondan 300 milyona, 20-30 milyon seviyelerinden 170-200 milyon seviyelerine çıktığını ve bunlardan kendilerini eleştiren arkadaşların bahsetmediğini söylemiştir. Bütün zirai sahalardaki kalkınmadan bahsederken Demokrat Parti zamanındaki sanayinin bir kısmına yapılan yatırımları da mütalaa edip neticeler çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. Konuşmasına devamla köylünün refah seviyesinin yükseldiğinden bahsediyorsunuz şeklindeki ithamlara karşılık, kendilerinin öyle demediğini köylünün istedikleri refah seviyesine ulaştığını henüz söylemediklerini söylemiştir. Esasen yatırım politikalarının hedefinin memleketin hayat seviyesini yükseltmek olduğunu, bu gibi durumları bir taraf bırakarak sadece 24 milyon farkı gözeterek, Demokrat Parti iktidarının zirai sahaya verdiği önemin küçümsenmesi karşısında maruzatını dile getirerek konuşmasını sonlandırmıştır.³⁵⁶ Görüşmelerin devamında Orman Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu A/1 cetvelindeki Orman Fakültesinde okutulan öğrencilere verilecek burslar ve diğer masraflarla tatbikat harcırahların 577.000 olacağı yönündeki bölümü encümene istediklerini belirtmiş ve Reis tarafından devredilmesini sağlamıştır.³⁵⁷

³⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 31. Birleşim, 01.02.1956, s. 19.

³⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 46. Birleşim, 27.02.1956, s. 1024-1025.

³⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1052-1053.

Güzel sanatlarda fevkalâde istidat gösteren çocukların devlet tarafından yetiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. İlgili kanun maddelerinde matbaa aşamasındaki basım hataların düzeltilmesini isteyerek sözlerini bitirmiştir.³⁵⁸

Hariçten satın alınacak buharlı ve motorlu gemilerin memlekette yapılan mümasilleri için getirilecek eşyanın Gümrük Resminden İstisnasına dair olan 3339 sayılı Kanun'un meriyet müddetinin uzatılmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Muafiyet verildiği sürece memlekette bu mevzua ait sanayinin gelişmeyeceğini encümenlerinin muafiyet meselesinin günün ihtiyaçlarına ve iktisadi şartlarına göre yeniden tetkik edilmesi için hükümetten ricada bulunduklarını belirtmiş, söz konusu durum için bir senelik süreyi kabul ettiklerini bu süre içerisinde kanunun yeniden düzenlenerek getirilmesini umduklarını söylemiştir. Söz konusu görüşmelerin devamında meclis başkanı kanuna bütçe komisyonunun olduğu gibi iştirak edip etmediklerini sormuş ve Mazhar Şener' in de iştirak ettiklerini söylemesi üzerine oya sunmuş ve ilgili kanun kabul edilmiştir.³⁵⁹

1956 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Demokrat parti döneminden önceki Cumhuriyet Halk Partisi'nin uygulamış oldukları mali politika ile kendilerinin uygulamış oldukları mali politikanın çok farklı olduğunu, kendi uyguladıkları politikanın günün şartlarına uygun memleketin kalkınması için gerek politika gerekse de uygulama alanlarında daha aktif olduğunu belirtmiştir. Uyguladıkları mali politikanın bir yandan milli gelir seviyesini arttırmaya yönelik olduğunu bir yandan da yapılan tasarruflar ile milli gelirin düşüldüğü yönündeki ithamlara karşılık bu tasarruflarında yatırımlar yolu ile milli geliri arttırmaya yönelik hareketler olduğunu ifade etmiştir. Bunlara örnek olarak da yıllara göre milli gelir rakamlarını sözlerine eklemiş, söz konusu tutarın 1950 yılında 9 milyar 800 milyon, 1953' te 16 milyar, 1955' te ise iyi mahsul olmamasına karşılık 18 milyar seviyelerine geldiğini kısaca 1950' den sonraki beş yıllık süreçte % 40' lık bir artış olduğunu belirtmiştir. Sözlerine muhalefet sözcüsü arkadaşların üzerinde ısrarla durdukları bazı başlıklara verdikleri cevaplara eklemeler yapacağını söyleyerek devam etmiştir. Plan ve program meselesi için beş senelik süreç içerisinde planlarının ve programlarının gerçekleşmesi için gerekli alt yapıyı kurmakla

³⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 33. Birleşim, 06.02.1956, s. 81.

³⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 33. Birleşim, 06.02.1956, s. 77-79.

geçirdiklerini, bundan sonraki süre zarfında devamını getirerek üstüne ekleye ekleye devam edeceklerini belirtmiştir. Ayrıca kendilerini eleştiren arkadaşlarının partisinin 27 sene iktidarda kaldığını ve bu süreç sonunda kendileri iktidar olduğunu kendilerine hangi plan ve programı bıraktıklarını sormuştur. Türk lirasının değer kaybettiği yönündeki eleştirilere karşılık paranın nispi bir araç olduğunu, asıl durumun milli gelirdeki artış olduğunu ve milli gelirin düzenli bir şekilde artış gösterdiğini fakat kendilerini eleştiren arkadaşlarının milli gelir de artışa neden olan yaptıkları uygulamaları geri çekmek yönünde görüşler dile getirdiğini söylemiştir. Dış ticaret ve dış tediye açıkları ile ilgili yapılan konuşmalara karşılık istatistik müdürlüğünün verilerine dayanarak bu durumun söz konusu olmadığını ancak kendilerini eleştiren arkadaşların zamanındaki en yüksek seviyede şu an duraklamış olduğunu ifade etmiştir. Dönemlerindeki ithalatların %70'lik bir kısmının yatırım mallarını kapsadığını bununda gelecek dönemlerde yapılan yatırımlar ile milli gelirde ve ihracatta artışa neden olacağını belirtmiştir. Hububat randımanları üzerine yapılan eleştirmeye karşılık kendi dönemlerinde hububat hasatında ki dekar başına düşen kilolarda artış olduğunu burada verimli ve verimsiz yılların karşılıklı mukayese edilmesi gerektiğine vurgu yaparak karşılaştırmanın bu şekilde yapılması gerektiği ve bu şekilde bir karşılaştırma yapıldığında önceye nazaran kilo bazında artış olduğunu bunda kendilerinin uyguladığı zirai programın etkili olduğunu ve bir ikinci husus olarak da zirai alanların genişletilmesi olduğunu izah etmiştir. Bütçenin 2.5 milyara indirilmesini isteyen arkadaşlara karşılık bu indirimin nelerde kısılacağını söylemediklerini, memur maaşlarında mı hakimlere verilen paralardan mı indirelim şeklindeki yaklaşımıyla, indirelim demenin kolay olduğunu hangi kesimden kesileceğini söyleselerdi kendilerinin de bu durumdan istifade etmiş olacaklarını belirterek sözlerini tamamlamıştır.³⁶⁰

1956 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Encümene havale edilmiş olan takrirleri yeniden gözden geçirdiklerini neticesinde de vardıkları neticeleri detaya girmeden sıralayacağını belirtmiştir. Konuşmasına devamla gelir vergisi tahminine 25 milyon ila edildiğini, milli emlağa ait bazı arsa ve arazilerin satılması ile bütçeye 27 milyon lira ila edildiğini, elde edilen 52 milyon liralık tutarın özellikle köy yolları için, 29 milyon lirasını, köy suları için, 3,5 milyon

³⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 41. Birleşim, 06.02.1956, s. 416-421.

lirasını, Gerze yangını ve Lüleburgaz, İnce Seylabı hakkındaki kanun için ,5 milyon lirasını ayırdıklarını söylemiştir. Yıl içindeki sel ve su baskınları için 1,7 milyonluk takriri aynen kabul ettiklerini ifade etmiştir. Emekli dul ve yetim artışına bağlı olarak 10 milyon liralık bir pay ayrıldığını, Diyanet İşleri bütçesine 3.480.000 liralık bir atış yapıldığını belirtmiştir. Vakıflara ödenmek üzere 130 bin liralık tutarı da kabul ettiklerini söylemiştir. Konuşmasına devamla 250 adet ilave kadroyu kabul ettiklerini ifade etmiştir. Meclis kadrolarına yapılacak olan ücret artışını miktara bakmaksızın prensip olarak kabul etmediklerini ve etmeyeceklerini ayrıca Kanser Savaş Derneğine 100 bin liralık olan payın 300 bin liraya çıkarılmasını, ayrıca burslar konusundaki artışı da kabul etmediklerini söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.³⁶¹

Riyaseti Cumhur 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Kendisinden önce söz alan arkadaşlarının cumhurbaşkanının vazifeleri üzerine konuşmalarının bütçe rakamları arasında konuşulmasının doğru olmadığını, ayrıca yine Anayasa ve rejim ile ilgili meseleleri bütçe görüşmeleri sırasında üç gün süre ile tartışıldığını şuan maddelere geçildiğini ve bu meselelerin daha fazla konuşularak zaman kaybına neden olduğunu belirtmiştir. Bütçenin geçen seneye göre farklı ve yüksek olduğunun ifade edilmesi üzerine, bu farkların neler olduğunu izah edeceğini söylemiştir. Konuşmasına devamla bazı arkadaşların memurlardan ve başka yerlerden tasarruf edilmesini belirtmesine karşılık bunun bütçe rakamları görüşmeleri sırasında olmayacağını dilerlerse kanun teklif ederek görüşülmesini sağlayabileceklerini belirtmiştir. Riyaseti Cumhura ayrılan miktarın aynen bütçeye koyulduğunu belirtmiş, 205 bin liralık farkın ise senede verilen 3 tahsisatın 5' e çıkarılması sonucu Riyaseti Cumhur memur ve müstahdemlerin geçen seneye göre iki fazla tahsisat almaları karşılığı olduğunu söyleyerek sözlerini bitirmiştir.³⁶²

Diyanet İşleri Reisliği 1956 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Müstahdemlerin asgari ücretlerinin 100 liraya çıkarıldığını, fakat imam, hatip müezzin vs. kadrolarında olanların asgari ücretlerinin 75 lira olarak geçen seneye aynı bırakıldığını, bunun nedeninin ise bu kimselerin mesailerinin tamamını devlete ayırmadıklarını namaz vakitlerinde camilerde mesai icra ettiklerini, bunun dışında ki zamanlarda bulundukları yerlerde bakkalcılık, tellallık vs. gibi yan gelir getiren işler

³⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1167-1168.

³⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 42. Birleşim, 23.02.1956, s. 569.

ile farklı çalışma sahalarından gelir elde etmeleri olduğunu belirterek sözlerini bitirmiştir.³⁶³

Diyanet İşleri Reisliği 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Hayrat hademesi ücretinin belirtildiği tabloda S cetveline 250 kişinin daha ekleneceğini belirtmiş, reisin bunu belirterek artışı oya sunmuş ve kabul edilmiş söz konusu Hayrat Hademesi ücretinin toplam tutarı 15.271.125 lira olmuştur.³⁶⁴

Maarif Vekâleti, Üniversiteler ve Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Nuri Togay'ın Beden Terbiyesi Bütçesinin artırılması yönündeki takririne karşılık bütçe komisyonu olarak aynen katıldıklarını belirtmiştir.³⁶⁵ Sabri Özcan San'ın üniversite gençliğinin ihtiyaçlarının bir odacı ile mukayese edildiğini söylemesi üzerine itirazda bulunmuş gençlerin mezun olduktan sonra alacağı para ile mukayese ettiklerini belirterek sözlerini bitirmiştir.³⁶⁶

Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti ile Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Sıtma teşkilatındaki 101 kadrodan 70 tanesinin senelerden beri kullanılmadığı için başka kadrolara ayrıldığını, ayrıca kadrolardaki açıkların kapanması işinin hemen olamayacağını, bunun zamanla ilgili üniversitelerden verilen mezun sayıları ile kapatılabileceğini belirtmiştir. Söz konusu teşkilat için ihtiyaç halinde görevlendirmeler ile personel sorunun giderilebileceğine değinip konuşmasını sonlandırmıştır.³⁶⁷ Üniversite öğrencilerine ayda 125 lira olarak verilen bursun 150 liraya çıkarılması suretiyle Sağlık Vekâleti bütçesinin 1.100.000 lira olarak kabulü yönündeki faslı encümene istemiştir.³⁶⁸

6-7 Eylül 1955 tarihinde İstanbul ve İzmir'de vuku bulan hâdiselerde zarar görenlerin zararlarının ödenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Mazbata dikkat çekerek ‘*Biz tespit edilen zararları tetkik ettik.*’ cümlesinden sonra gelen vatandaş kelimesinin yanlışlıkla kullanıldığını belirterek sözlerini bitirmiştir.³⁶⁹

³⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 43. Birleşim, 24.02.1956, s. 616-617.

³⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1169.

³⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 45. Birleşim, 26.02.1956, s. 888.

³⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1171.

³⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 46. Birleşim, 27.02.1956, s. 997-998.

³⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 46. Birleşim, 27.02.1956, s. 1000.

³⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1082.

1956 malî yılı Varidat Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Gelir Vergisi tutarının 25 milyon lira arttırılarak 775 milyon olarak oylanmasını arz etmiş ve yapılan oylama ile kabul edilmiştir.³⁷⁰

Büyük Millet Meclisi 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Meclis hizmetlileri ücretine ilave istenilen 23.265 liralık artışın 3 milyarlık bir bütçe içinden karşılanmasının mümkün olduğunu fakat bunun lüzum olmadığını bunun yerine kadrolardaki yapılacak değişikliğin kâfi geleceğini belirtmiştir.³⁷¹

Maliye Vekâleti 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Vakıflar umum müdürlüğüne yardım kısmına yapılacak 130.000 liralık tahsisata ilişkin bunun vakıflar bütçesinin müzakeresi sırasında reye koyulmasına karşılık yapılan itiraza cevaben vakıflarla alakasının sadece masraf bakımından olduğunu, Maliye Vekâletinin yardımlar kısmında yer almasının gerektiğini belirtmiş, tahsisat oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁷²

Devlet borçları 1956 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Emekli, dul ve yetim aylık tahsisatı kısmına yapılacak olan 8.920.000 liralık tahsisata ilişkin usul bakımından arz etmesi gerektiğini belirterek Devlet Borçları Bütçesinde maaşların kabulünden sonra İkrâmiye Kanunu'nun çıktığını ve söz konusu tutarında buna nazaran eklendiğini ve bu tahsisatın önceden görüşülen Devlet Borçları Bütçesine eklenmesi gerektiğini belirtmiş, tahsisat oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁷³

Nafia Vekâleti Devlet Su İşleri ve Karayolları Umum müdürlükleri 1956 yılı Bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Daha önce geri alınan burs tekliflerinin de olduğunu bunları da geri aldıklarını ve söz konusu bursları da reye sunmalarını arz etmiş, reis bey cevaben sırası geldiğin de oya sunulacağını söylemiştir. Nafia vekâleti bütçesi içinde yer alan yer sarsıntısı ve diğer afetlerden zarar gören bölgelere yardım bütçesi 3.000.000 olarak reye sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁷⁴

Ordu mensupları ile Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayını verilmesi hakkındaki 4367 Sayılı Kanun'un 4684 Sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile 4367 Sayılı

³⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1190.

³⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1168-1169.

³⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1170.

³⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1170.

³⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 47. Birleşim, 28.02.1956, s. 1172.

Kanun'un 3. maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Memurlara verilecek paranın 35 liradan 50 liraya çıkarılması teklif edilmiş bunun üzerine reis bütçe encümeninin iştirak edip etmediğini sormuş, söz alan Mazhar Şener; iştirak ettiklerini belirtmiştir. Reisin encümenin ifadede bir değişiklik yapıp yapmayacağını sorması üzerinde de bir değişiklik yapmayacaklarını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.³⁷⁵

3546 Sayılı Şûrayı Devlet Kanunu'na, ek kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun gereğince verilecek tahsisat *“1956 bütçe yılı zarfında Devlet Şurası Reisliğinin maaş tertibinden ödenir”* şeklinde söylenmesi üzerine, Bütçe Encümeni adına taktirde ifade edildiği gibi ödeme yerinin maaş bölümü olduğunu fakat tahsisata karşılık gelip gelmeyeceğinden emin olamadıklarını sene içerisinde tasarruflar olursa sorun olmayacağını belirtmiştir. Devamında reye sunulan madde kabul edilmiştir.³⁷⁶

5585 sayılı Maaş Kanunu'na muvakkat madde ilâvesine dair Kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu kanun maddesindeki *“Muvakkat madde: Bir memuriyete girmeden evvel veya sonra 1933 yılı ile 1 Eylül 1939 tarihi arasında muvazzaf askerlik hizmetini kısa olarak yapmak üzere silâh altına alınarak terhis edilenlerin Yedek Subay Okulunda ve subaylıkta geçen müddetleri halen bulundukları derecedeki terfi müddetlerine ve artan kısmı müteakip terfi müddetlerine eklenir.”* şeklindeki tadiline karşılık Bütçe Encümeninin noktai nazarının sorulması üzerine söz almış ve söz konusu tarihler olarak 1935 yılında çıkarılan Vekiller Heyeti kararı ile askerliğini yapmayan hiçbir kimsenin memuriyete alınmaması noktası olduğunu, söz konusu zaman diliminin buna istinaden 1935'e kadar iadesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Görüşmelerin devamında teklif edilen *“Maaş Kamununa ek 5585 Sayılı Kanun'a muvakkat madde eklenmesi teklifinin ikinci fıkrasındaki 1 Eylül 1939 tarihinden sonra tabirinin 1 Eylül 1939 tarihinden itibaren olarak tadili.”* şeklindeki tadile katıldıklarını belirtmiştir. Fakat devamında teklif edilen *“4089 Sayılı Kanun'a tâbi olup da ihtiyat subayı olarak askere alınanlar.”* kısmına ise encümen olarak muvazzaflık hizmetinden gayri olan

³⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. X, 51. Birleşim, 20.03.1956, s. 1376.

³⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 52. Birleşim, 02.04.1956, s. 11.

askerlik hizmetinin de memuriyetten sayılmasını bir prensip olarak getirildiğini belirterek katılmadıklarını ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³⁷⁷

Millî Müdafaa Vekâleti iskân ihtiyaçları için sarfiyat icrasına ve bu vekâletçe kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmayanların satın alınmasına salâhiyet verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu gayrimenkullerin zamanında şehir merkezleri dışına kurulduğunu ancak zamanla şehirlerin gelişmesine bağlı olarak şehir içlerinde kaldığını belirtmiştir. Konuşmasına devamla söz konusu yerlerin satışa çıkarılmaları yönünde ihtiyaç halinde olanların satışa çıkarılmayacağını geri kalanının satılarak buradan gelecek paranın yeni ihtiyaç duyulan yapıların yapılmasında bütçeye artı bir yük getirmeden kullanılabileceğini, zira büyük meblağlar tutan yeni tesis ve konak gibi ihtiyaçların bütçedeki paylarla karşılanmasının zor olduğunu ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³⁷⁸

Devlet Orman İşletme ve fabrikalarının tomruk ve kereste piyasa satışları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. *“Millî Korunma Kanunu ile bu kanunun bazı maddelerinin tadiline dair olan 6731 Sayılı Kanun meriyette bulunduğu müddetçe ve Hükümet tarafından lüzum görüldüğünde Devlet Orman İşletme ve fabrikalarının tomruk ve kereste piyasa satışları, sözü geçen kanunların kabul ettiği azami kâr haddinden tenzil esası üzerinden kapalı zarf eksiltme usulü ile yapılabilir. Eksiltmede muhammen satış bedelinden yukarı veya aşağı bedel teklifi hallerinde ihale bedeli, muhammen satış bedelidir.”* maddesinin aynen kabul edilmesi üzerine söz almış, söz konusu maddenin bu şekilde kabul edildiği takdirde muhammen bedel üzerinden değil, kar haddinden indirim yapılacağını kendilerinin de bunu *“Sözü geçen kanunun kabul ettiği azami kâr haddi, işletme ve fabrikaların muhammen satış bedellerine ilâve edilerek ve kapalı zarfla eksiltmeye konulmak suretiyle yapılır”* şeklinde olduğunu kârın ilave edildiğini ve aynı anlama geldiğini takririn reddini talep ederek sözlerini sonlandırmıştır. Görüşmelerin devamında söz konusu takrir reye sunulmuş ve madde hükümet metni şeklinde kabul edilmiştir.³⁷⁹

Ordu mensupları ile Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük muhafaza ve muamele sınıfı kadrolarında çalışanlara birer er tayini verilmesi hakkındaki 4367 Sayılı Kanun’a ek kanun münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu ek kanun maddesi

³⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 54. Birleşim, 16.04.1956, s. 98-99.

³⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 85. Birleşim, 04.07.1956, s. 57-58.

³⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 90. Birleşim, 16.07.1956, s. 337-338.

“ 1 Mart 1956 tarihinden itibaren vazife başında olanlar birinci madde hükmünden aynı tarihten itibaren istifade ederler.” şeklinde olup bu takrire encümenin katılıp katılmadığının reis tarafından sorulması üzerine katıldıklarını belirtmiş ve ek kanun maddesi reye sunulması sonucu kabul edilmiştir.³⁸⁰

5423 Sayılı Esnaf Vergisi Kanunu’nun kaldırılması ve 5421 Sayılı Kanun’un bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkralar ilâvesi hakkındaki 6582 Sayılı Kanun’un bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı hükümler ilâvesine dair Kanun münasebetiyle söz almıştır. 1. Maddedeki 300 lira gayrisafi iradın azaldığından bahsedildiğini fakat gayri safi iratla kiranın karıştırıldığını, gayri safi iratların 1936 ve 1939 senesindeki bina vergisi tahriri sırasında tespit edildiğini belirtmiştir. Görüşmelerin devamında Türkiye’deki işyerlerinin büyük bir çoğunluğundaki gayrisafi iratların ne kadar düşük olduğunu verdiği birkaç örnekle açıklamıştır.³⁸¹ Görüşmelerin devamında “*Tekele tâbi maddelerle, damga pulu, milli piyango, bileti, akaryakıt, şeker... ve saire alım, satma yapanların muafiyet hadleri Maliye Vekâletince tayin edilir*” şeklindeki ifadede bahsi geçen tayin işleminin resen mi yapılacağı yada müracaat üzerine mi yapılacağının sorulması üzerine resen yapılacağını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.³⁸²

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun 8. maddesinin (h) fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.

“5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun 8 nci maddesinin (h) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: h) Sandığın memur ve hizmetlilerinden (İdare meclisi ve sağlık 'kurulu reis ve azaları hariç) fevkalâde mesaisi görülenlere her yıl için iki aylık ücretleri tutarını geçmemek ve Sandık idare masraflarından ödenmek üzere ikramiye verilmesi hakkında Umum Müdürlük tarafından yapılacak teklifleri karara bağlamak, (Sandığın memur ve hizmetlilerine gerek 3460 sayılı Kanunun 42 nci maddesine, gerek 3659 sayılı Kanunun 4621 sayılı Kanunla değiştirilen 13 ncü maddesinin (c) fıkrasına göre ayrıca ikramiye verilmez.)”

şeklindeki kanun maddesi için emekli sandığında çalışan memurların kendileri ile ilgili kanunlarına göre Umum Müdürünün teklifi üzerine senede iki maaş ikramiye

³⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 104. Birleşim, 16.07.1956, s. 340.

³⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 104. Birleşim, 01.09.1956, s. 993-995.

³⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 104. Birleşim, 01.09.1956, s. 998.

verildiğini, fakat devletin İktisadi Teşekküllerindeki diğer memurlar ile aralarında bir ikilik olduğunu, bu tadilat ile emekli sandığı memurlarının da diğer İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan memurların tabi olduğu ikramiye rejimine tabi olacaklarını belirtmiştir. Devlet iktisadi teşekkülleri ticari mahiyette olan işletmelerden olduğu ve burada çalışanlara ikramiye verilmesinin tabi olduğu, fakat emekli sandığı memurlarının idari hizmette oldukları için ikramiye verilmemesi yönünde belirtilen görüş üzerine kendilerinin mutlak suretle ikramiye verilmesini emretmiş olmadıklarını, 3460 Sayılı Kanun’a göre ikramiyelerin belirli bir formaliteye göre verilebileceğini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.³⁸³

İş Kanunu’nun 5518 Sayılı Kanunla muvakkat 1. maddesinin tefsiri hakkındaki Başvekâlet tezkeresi ve Çalışma Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu tefsirin “*İkramiye Kanunu gereğince işçilere senede bir maaş ikramiye verilir*” şeklinde olmasından dolayı ve sonuç olarak çıkacak olan gelişmenin bütçeyi ilgilendirdiğinden tetkik edilmek üzere Bütçe Encümenine havale edilmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁸⁴ Çalışma encümeni mazbatasına ilişkin ise işçi tanımının doğru anlaşılması gerektiğini belirterek İş Kanunu 1. maddesi işçiyi bedenlen veya bedenlen ve fikren mesai sarf eden şeklinde tanımladığını, buna göre devlet kademesinde çalışan herkesin bir işi yapmak için küçükte olsa fikren bir mesai harcadığını buna göre herkesin işçi sayılabileceğini söylemiştir. Burada karışıklığa mahal vermemek için Çalışma Vekâletinin “*işçi*” dediği kimselere “*işçi*” denilmesi gerektiğini ve bu durum dikkate alınarak işlemlerin yapılmasını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.³⁸⁵

Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti ve İnhisarlar Umum Müdürlüğü 1957 yılı Bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. Gümrüklerde çalışacak olan personelin bilgi ve becerilerini yükseltmeleri için 25 talebelik burs tahsisatının bu sene bütçeye konulduğunu belirtmiştir. 1950-1954 yılına kadar gümrük gelirlerinin % 18’lik bir artış sağladığını söylemiştir. Son iki yıllık dönemde gümrük gelirlerindeki farklılıklar olduğunu, bunun nedenin de fabrikalar için getirilen alet edevat ve makine gibi ekipmanlara dayalı fiyat düşüşü olduğu yönünde gerçekleştiğini anlatmıştır. Öyle olsa bile bunun çok önemli olmadığını zira bunların gümrük vergisinin ya çok düşük

³⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XIII, 104. Birleşim, 01.09.1956, s. 1022.

³⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 62. Birleşim, 07.05.1956, s. 282-283.

³⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, Cilt. XI, 62. Birleşim, 07.05.1956, s. 286.

ya da vergiden muaf olduklarını veya yüksek vergi ödeyen lüks eşyaların yurda girilmesine imkân verilmemesinden kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Mahrumiyet bölgesindeki vazife gören gümrük memurları için 16 yerde gümrük bina ve muayene salonları yaptırılmak sureti ile ve 18 yerde de lojman ve apartman inşa ettirilerek mağduriyetin giderildiğini, aynı yöndeki çalışmalar içinde bütçeye 1.400.000 liralık bir tahsis koyulduğunu söylemiştir. Gümrük hava meydanları ve yolcu salonlarındaki görevli memurlar içinde bütçeye tahsis koyulduğunu belirtmiştir. İnhisarlar Umum Müdürlüğü kısmına gelince ise tek el maddelerinin satışının artmasından ötürü hazineye giren paranın da arttığını 1950 yılında 172.300.000 lira olan tutarın 1956 yılında 428.000.000 liraya çıktığını ifade etmiştir. Tekel ürünlerini üreten fabrikaların üretim kapasitelerini arttırdıklarını bunun yanında şahsi üretim yapmak adına yeni fabrika kurma girişimleri olduğunun bununda sevindirici gelişmelerden olduğunu, ayrıca yerli çay üretimindeki artışında aynı şekilde karşılandığını ve yeni fabrikalar kurulduğunu söylemiştir. Bu şekilde hızla artan üretim şeklinde 4-5 sene içerisinde ülkenin çay ihtiyacının tamamının yerli üretimden karşılanacağını beklediklerini belirtmiştir. Ülkede üretimi yapılan tütünlerin 21 milyon kiloluk stokun 18 milyonluk kısmının yurt dışına dolar karşılığında satıldığını izah etmiş ve sözlerini bitirmiştir.³⁸⁶

³⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, X. Dönem, C. XVII, 48. Birleşim, 07.05.1956, s.1013-1016.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ONBİRİNCİ DÖNEM DEMOKRAT PARTİLİ GİRESUN MİLLETVEKİLLERİNİN MECLİS FAALİYETLERİ(1957-1960)

4.1. AHMET HAMDİ BOZBAĞ

Hamdi Bozbağ ve Zonguldak Mebusu Cemal Zühtü Aysan'ın Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 32. maddesinin (e) bendi ile son üç fıkrasının değiştirilmesi ve aynı kanuna bir muvakkat madde eklenmesi hakkında ki kanun teklifi Maliye ve Bütçe Encümenlerine sevk edilmiştir.³⁸⁷

4.2. ALİ NACİ DUYDUK

Ali Naci Duyduk'un XI. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

4.3. ARİF DOĞAN KÖYMEN

Denizde can ve mal koruma hakkındaki 4922 Sayılı Kanun'un 1. maddesinin (d) fıkrasının değiştirilmesine ve mezkûr kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi Milli Müdafaa ve Münakalât Encümenlerine havale edilmiştir.³⁸⁸

Deniz subay ve astsubaylarından bilfiil gemilerde hizmet görenlere aile mahrumiyeti tazminatı verilmesi ve vasıta temini hakkında ki kanun teklifi Millî Müdafaa, Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.³⁸⁹

Türkiye Cumhuriyetinin ilânından önceki tarihlerde tapuya kayıtlı olup da intikalleri yapılmamış gayrimenkullerin hare, resim ve vergiden muaf olarak vârisleri

³⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. I, 17. Birleşim, 20.12.1957, s. 187.

³⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. I, 15. Birleşim, 16.07.1957, s. 152.

³⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. I, 15. Birleşim, 16.07.1957, s. 152.

namlarına tescilleri hakkındaki kanun teklifi Dâhiliye, Adliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine havale edilmiştir.³⁹⁰ Vermiş olduğu söz konusu kanun teklifinin geri verilmesine dair reisliğe yazmış olduğu dilekçeye istinaden kanun teklifi geri verilmiştir.³⁹¹

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu'na ek 7052 Sayılı Kanun'un birinci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında ki kanun teklifi Ziraat, Ticaret, Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.³⁹² Vermiş olduğu söz konusu kanun teklifinin geri verilmesine dair reisliğe yazmış olduğu dilekçeye istinaden kanun teklifi geri verilmiştir.³⁹³

Tapulama Kanunu'nun 13. maddesinin (D) fıkrasının değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki 6335 Sayılı Kanun'un tadili hakkında ki kanun teklifi Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir.³⁹⁴ Tapulama Kanunu'nun 13. maddesinin (D) fıkrasının değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki 6335 sayılı Kanun'un tadili hakkında ki kanun teklifi encümenlerin gündemine alınmıştır.³⁹⁵ Tapulama kanunu maddeleri meclis gündemine gelmiş ve madde madde oylamaya sunulmaya başlanmıştır. 1-25 numaralı maddeler arasındaki maddeler oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁹⁶ Söz konusu kanun maddelerinin geri kalan maddeleri de 11.05.1960 tarihinde Yüce Mecliste tek tek oylanmış ve kabul edilmiştir.³⁹⁷

Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair kanun teklifi Dâhiliye ve Adliye Encümenlerine sevk edilmiştir.³⁹⁸ Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair kanun teklifi ve 6570 sayılı Kanun'un diğer bazı maddeleri ile verilmiş olan diğer kanun teklifleri ile ilgili olarak müzakere edilmek üzere Ticaret, Dâhiliye, Adliye ve Bütçe Encümenlerinden beşer aza alınmak sureti

³⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. I, 22. Birleşim, 08.01.1958, s. 440.

³⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. IV, 78. Birleşim, 09.06.1958, s. 373.

³⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. I, 15. Birleşim, 16.07.1957, s. 152-153.

³⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. VIII, 58. Birleşim, 17.04.1959, s. 336.

³⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. II, 37. Birleşim, 12.11.1958, s. 71.

³⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XIII, 65. Birleşim, 06.05.1960, s. 386.

³⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XIII, 66. Birleşim, 09.05.1960, s. 429-434.

³⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XIII, 67. Birleşim, 11.05.1960, s. 467-499.

³⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. VII, 36. Birleşim, 11.11.1959, s. 109.

ile kurulan Muvakkat Encümeninin yeniden teşkil hususu reye sunulmuş ve yapılan oylama sonucunda Muvakkat Encümeni kurulmuştur.³⁹⁹

Deniz mensuplarına mahsus yemek bedeli hakkındaki 2852 Sayılı Kanun'un 1. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Milli Müdafaa ve Bütçe Encümenlerine sevk edilmiştir.⁴⁰⁰

Doğan Köymen ve 2 arkadaşı tarafından verilen 5502 Sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu'nun 41. maddesinin tadili hakkında ki kanun teklifi Çalışma Encümenine sevk edilmiştir.⁴⁰¹

4.4. HASAN TAHSİN İNANÇ

Tahsin İnanç'ın, XI. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

4.5. HAYRETTİN ERKMEN

Adana Mebusu Suphi Baykam'ın, İstanbul Gazeteciler Sendikası ile İşçi Sendika, Birlik ve federasyonlarının kapanış sebeplerine dair şifahi sualine cevabı için söz almıştır. 5018 Sayılı Sendikalar Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrası mahkemelere veya sorgu hâkimlerine kanunda gösterilen sebeplerden dolayı sendikaları faaliyetlerinden men etme hakkını verdiğini belirtmiştir. Söz konusu kanunun ilgili maddeleri gereğince birkaç sendikanın ve federasyonun faaliyetlerinden men edildiğini belirtmiş, sualde iddia edildiği gibi 150 sendika, birlik ya da federasyonun kapatılmış olduğu iddiasının doğru olmadığını söyleyerek sözlerine son vermiştir.⁴⁰² Söz konusu suale ilgili gizli belge içeriğinin muhalefet tarafından açığa çıkarılması sonrasında mecliste şiddetli tartışmalar olmuş bu tartışmalar sırasında Hayrettin Erkmen'in devlet içinde gizli belgeleri ifşa etmenin suç olduğunu hatta hırsızlık yolu ile elde edildiğini söylemiş ve tartışmalar daha da şiddetlenmiştir. Kendilerine kapatılan sendikalar ve federasyonların ne zaman

³⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. X, 4. Birleşim, 20.11.1959, s. 110-111.

⁴⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 30. Birleşim, 29.01.1960, s. 402.

⁴⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 48. Birleşim, 26.11.1960, s. 609.

⁴⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 1, 16. Birleşim, 18.12.1957, s. 169.

açılacağıının sorulduğunu belirten Erkmen, kendilerinin kapatmadığını mahkemelerin kapattığını ve kanununa uygun kapatıldığını söylemiş ve kendi iktidarlarının sendikaları millet hayırlı hizmetler yapan kurumlar olarak gördüklerini söyleyerek uzun meclis tartışmalarında sözlerini sonlandırmıştır.⁴⁰³

Ankara Mebusu İsmail İnan'ın, asgari ücretin kaç vilâyetle ve kaç iş kolunda tatbik edildiğine ve bu ücretlerin tespitine müteallik sistemin kâfi görülüp görülmediğine dair sualine cevabı için söz almıştır. Asgari ücretin 29 vilâyet ve 18 iş kolunda tatbik edilmekte olduğunu söylemiştir. Bu vilâyetlerin; Ankara, Adana, Antalya, Aydın, Bursa, Balıkesir, Burdur, Denizli, Eskişehir, Giresun, Gaziantep, Konya, Kayseri, Kütahya, İstanbul, İzmir, Isparta, İçel, İzmit, Hatay, Muğla, Malatya, Manisa, Ordu, Samsun, Sakarya, Sivas, Trabzon ve Zonguldak olduğunu iş kollarının ise Mensucat sanayii, ağaç işleme sanayii, kauçuk ve lâstik sanayii, deri ve kösele ve kundura sanayii, çimento kireç ve toprak sanayii, maden taş ve kum ocakları, inşaat ve inşaat malzemesi sanayii, madenî eşya sanayii, yağ ve sabun sanayii, 'findık ve saire ürünler kırma sanayii, tütün sanayii, çırcır sanayii, pamuk çapası, pamuk toplama, batöz ve kızak işçiliği, basın mensupları, gemi adamları, fırın ve unlu maddeler sanayii olduğunu belirtmiştir. Asgari ücretin tespit edilirken işçinin normal gıda, mesken, giyim, sağlık, yakacak, aydınlatma gibi zaruri ihtiyaçlarına göre uygulanacağını söylemiştir. O mahaldeki hayat pahalılığı, O mahalde ödenmekte olan ücretlerin umumi seviyesi, O mahallin ve o iş kolunun umumi ekonomik ve malî vaziyeti, iş şartları, adil ve kâfi bir asgari ücret için lüzum görülecek sair hususu şeklinde sıralamış ve askeri ücretin Devlet İşveren ve İşçi Temsilcileri ile üçlü bir esasa dayandığını ve iyi neticeler verdiğini belirtmiştir.⁴⁰⁴

Ankara Mebusu İsmail İnan'ın, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna aza olması için lüzumlu müsaadenin verilmesinde ne gibi fayda düşünüldüğüne dair sualine şifahi cevabı için söz almıştır. Türk İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1952 yılında İzmir'de yaptığı Kongrede Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonuna iltihaka karar vermiş ve iltihak hususunda Sendikalar Kanunu'nun 5. maddesinin gerektirdiği Vekiller Heyeti kararı istihsal edilmek üzere müracaatta bulunduklarını belirtmiştir. Vekâletçe kararda görülen şekil noksanının adı geçen teşekküle bildirilmesini müteakip 1953

⁴⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 1, 16. Birleşim, 18.12.1957, s. 171-175.

⁴⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 1, 32. Birleşim, 31.01.1958, s. 599-600.

yılında İstanbul'da akdedilen Türk - İş Kongresi iltihak kararının yenilendiğini belirterek diğer taraftan aynı kongrede hazır bulunan Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonu mümessiline de bu konfederasyonun gündeminde yer almış bulunan Kıbrıs meselesinin gündemden çıkarılması hususu, Türk-İş'in iltihakının şartı olarak bildirilmiştir. Bu talep mezkûr konfederasyonca bugüne kadar nazarı itibara alınmadığını söylemiştir. Konuşmanın devamında İsmail İnân'ın " *Vatandaşın ve vatandaşların meydana getirdiği teşekküllerden birtakım şüphelere kapılmış olmak suretiyle onlara vazife vermemek, onların fonksiyonlarını icra etmelerine imkân vermemek, onlardan memleketin temin edilmesi lâzım gelen faydaları, bilerek veya bilmeyerek, tepmek memleket menfaatlerini müspet manada temsil etmek demek değildir.*" şeklindeki sualine 1957 yılının 5 Eylül'ünde Türk-İş, Hür Dünya Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreterine çekilen telgrafi okuyacağını belirterek söz konusu telgrafi okumuştur:

"Sayın Genel Sekreter, Milletlerarası Hür Sendikalar Konferansının Tunus'ta yaptığı toplantıda Kıbrıs hakkında ittihaz ettiği karar Türk işçilerinin kalplerinde derin bir elem ve infial yaratmıştır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun teşekkülünüze iltihak etmesinin, Kıbrıs meselesinin gündeminizden çıkarılması şartına bağlı bırakılmış olduğunu hatırlatmak isteriz. Türk-İş'in ittifakla vermiş olduğu bu Karar Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonunca nazarı itibara alınmamış ve memleketimizin işçilerinin bu meşru arzusuna şimdiye kadar hiçbir cevap verilmemiş, neticede Konfederasyonumuza katılmak üzere Vekiller Heyeti kararı istihsal edebilmek için Türk-İş'in Hükümetimize karşı müşkül durumda kalmıştır. Esefle müşahade etmekteyiz ki, Kıbrıs için vermiş olduğumuz kararlar hakikatte Yunanlıların ve tedhişçilerin amaline hizmet etmektedir. Kıbrıs üzerindeki hakların ve sulhun muhafaza edilmesi bakımından Türk Milleti ve onun Hükümeti yegâne çarenin taksimden ibaret olduğunu mülahaza etmektedir. Bu fedakârlığı iyi karşılayacak ve âdil bir hal çaresi arayacak yerde teşekkülünüz Kıbrıs'ta yaşayan binlerce Türkü ve Türk işçisini kaile almaksızın haksız bir yol tutmuştu. Bu şerait dâhilinde: Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonunun durumu karşısında Türk işçilerinin necip hislerinin rencide olduğunu beyan ediyoruz. Milletlerarası

Hür Sendikalar Konfederasyonu çalışma mevzularıyla iştigal edecek yerde taraf tutmak, bâtil ve sübjektif fikirleri desteklemek suretiyle Milletlerarası ihtilafli mevzularda aşın derecede ileri gitmektedir. Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonunun Kıbrıs mevzuundaki beşinci kongresinde almış olduğu kararları memleketimizin bütün işçileri protesto etmektedir. Saygılarımızla, imzalar: Türkiye işçi Konfederasyonu Genel Sekreteri İsmail inan. Soru sahibi. (Diğer imza: Türkiye işçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Nuri Beşer, tarih 5 Eylül 1957.)’’

Söz konusu telgraftan sonra sahibinin ya inanmadığı bir hususa imza attığını ya da inanmadığı bir hususu burada müdafaa ettiğinin anlaşıldığını söylemiştir. Konuşmaların devamında Sayın İnan’a o telgrafı dikte ile çektiğini belirtmiş, Sayın Erkmen buna karşılık meclis çatısı altındaki konuşmayı da dikte ile mi yaptın şeklinde cevaplamış, son olarak Sayın Erkmen ve Sayın İnan dışında hemen hemen bütün Türk İşçi sendikalarının yöneticilerinin söz konusu teşekküle katılmak istemediklerini belirterek sözlerini sonlandırmıştır.⁴⁰⁵

Adana Mebusu Melih Kemal Küçüktepepınar’ın, sel felâketi yüzünden tahribata uğrayan Tarsus Çukurova Mensucat Fabrikasının işsiz kalan işçilerine ne gibi yardım yapıldığına dair sualine şifahi cevabı için söz almıştır. Sel felaketinden ötürü 813 işçinin işsiz kaldığını halen daha 530 işçinin işsiz olduğunu belirtmiştir. Söz konusu sel felaketinden hemen sonra çalışma vekâleti olarak Sanayii Vekâleti ile iş birliğine girerek hasarın tespiti ve tamiri ile fabrikanın tekrar çalışabilmesi için faaliyete başladıklarını ayrıca işsiz kalan işçilere ve bunların ailelerine yapılacak yardım ile ilgili Tarsus’ta bir yardım komitesi kurulması için Mersin Valiliğine talimat verildiğini belirtmiştir. İlk etap da Vekâletlerce 10 bin, Kızılay’dan da 5 bin lira, sonrasında ise vekâlet tarafından 20 bin Kızılay’dan da 5 bin lira şimdiye kadar ki süreçte ise vekâletten 30 bin lira, Kızılay’dan da 10 bin lira olmak üzere toplamda 80 bin lira yollandığını belirtmiştir. Tamir faaliyetlerinin devam ettiğini fabrikanın açılan kısımları ile birlikte işsiz sayısının azalacağını ve yardım durumunun kendiliğinden ortadan kalkacağını belirtmiştir. Konuşmaların devamında İşsizlik Sigortası durumunun konuşulması üzerine memlekette işsizlik sigortasının olmadığını hatta yasal olarak yardım zorunluluğu da olmadığını fakat söz konusu

⁴⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 2, 35. Birleşim, 07.02.1958, s. 31-36.

felakette işsiz kalan işçi sayısının çokluğu ve geçimlerini devam ettirmekte ki güçlüklerine karşılık kanuni sınırlar aşılmamak kaydı ile kendilerine yardımlar yapıldığını bununda söz konusu yerde ki ilçenin mülki amiri olan kaymakamın başkanlığında oluşturulan komisyon tarafında yapıldığını belirterek cevabını vermiştir.⁴⁰⁶

Çalışma Vekâleti 1958 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Kendisinin daha önce Bütçe Encümeninde yapmış olduğu konuşmadan durumu açıkladığını ama iyi anlaşılmadığını söylemiş, *‘Orada sosyal faaliyetlerin en mühim mevzularının iş gücünün himayesi ve sosyal güvenliğin sağlanması olduğunu belirtmiş ve bu mevzularda memleketimizin sosyal tarihinin henüz yeni olduğuna işaret etmiştim.’* şeklindeki sözleri ile durumu kısaca belirtmiştir. Konuşmasının devamında memleketteki sosyal tarih boyunca müesseselerin seyrinin belirli dönemlere ayrılacağını belirtmiş ve bu konuda açıklayıcı örnekler vererek konuşmasına devam etmiştir söz konusu örneklerden bazıları şunlardır; muhalefet partisinin işçilerin himayesi ile ilgili çıkartmış olduğu mevzuatın 27 yıllık dönemde 60 kendi partisininim döneminde 92 olduğu, çok partili döneme geçilmesi ile al el acele Çalışma Vekâletinin kurulduğunu ve bu kurulma olayının iyi olduğunu fakat işçilerden oy alabilmek için yani seçmene şirin görünmek için kanunların kâğıt üstünde hızlıca çıkarıldığını ama sahada ki tatbikinın kendilerinden sonra gelecek hükümete bırakmak sureti ile çalıştıklarını ve söz konusu kanunların düzeltme ve sahada işlevselliğini yapmanın kendilerine kaldığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında kendi dönemlerinde yaptıkları gelişmeleri sıralamıştır, İş Kanunu içindeki meslek kollarının 25’e çıkarıldığını ve bu sayının giderek arttığını örnekler vererek açıklamış yine aynı şekilde iş yeri sayılarındaki artışlardan bahsetmiş, ziraat işçileri, çıraklık müessesesi gibi birçok konuda gerekli kanun çalışmalarının olduğunu belirtmiştir. İşçi ücretlerindeki artışı da yıllara göre arttığını verdiği örneklerle açıklamıştır. İşçilerin haklarına dayalı birçok düzenleme yapıldığını bunlardan bazılarının hafta tatili, ücretli ve yıllık izin gibi durumları içeren düzenlemeler olduğunu ayrıca işçilerin haklarını koruyan sendikalaşma sayısının ve sendika sayısının da durumunu yıllara göre vermiş olduğu örneklerle açıklamıştır. Fakat söz konusu sendikalarda siyasallaşmaya müsaade etmeyeceklerinin amaçlarının ve

⁴⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 2, 38. Birleşim, 14.02.1958, s. 93-96.

kapsamlarının dışında faaliyetler de bulunmalarına da kesinlikle izin vermeyeceklerini belirtmiştir. Hastalık Sigortası, Analık Sigortası, İş Kazası, Analık, Meslek hastalığı, Maluliyet ve Ölüm Sigortaları faaliyet halinde olduğunu bilhassa Hastalık Sigortasının 1951'den beri süratle uygulandığını gösteren bazı rakamları paylaşmıştır. İşçi meskenlerinin de sıfırdan aldıklarını söz konusu dönem itibari ile 13.000'i aşan işçi meskeni inşa edildiğini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.⁴⁰⁷ Görüşmelerin devamında hükümete sendikaları kapatma hakkının verileceği bir kanunun meclise getirileceği yönündeki bir sual olduğunu belirterek ne böyle bir kanun tasarısının yapıldığını nede böyle bir düşünce içinde olmadıklarını belirtmiş ve konuşmasını bitirmiştir.⁴⁰⁸

Tokat Mebusu Faruk Ayanoğlu'nun, İşçi Sigortaları Kurumu Hastanesinde derin radyoterapi yapan servislerin mevcut olup olmadığına dair sualine cevabı için söz almıştır. İşçi Sigortaları Kurumu Nişantaşı hastanesinde derin radyoterapi yapan bir servisin mevcut olup, bu serviste aynı zamanda sathi radyoterapinin uygulandığını, benzer durumdaki yerlerin bir kısmında olduğu gibi, bu servise tahsis edilmiş yatağın olmadığını söylemiştir. Hastaların servise ayaktan gelip tedavi uygulandıktan sonra gitmekte ve yahut hastanenin diğer kliniklerinden gelerek tedavilerinin ardından yataklarına döndüklerini belirtmiştir. Söz konusu sualin sahibi Faruk Ayanoğlu verilen cevabın ardından söz almış memleketteki işçi sayısı ve bu işçilerin içinde sigortalı olan işçilerin sayıları gibi konularda konuşmuştur. Görüşmelerin devamında Hayrettin Erkmen sorulan suale tatmin edici cevap verdiğini fakat arkadaşının konuyu çok başka yerlere çektiğini bunun yerine suallerini başka konular içinde belirtmek yerine uygun şekilde sorduğu takdirde cevaplayacağını belirtmiştir. Görüşmelerin devamında karşılıklı polemik şeklinde konuşmalar gerçekleşmiştir. Son olarak Hayrettin Erkmen sorulan soruya gayet açık bir cevap verdiğini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.⁴⁰⁹

Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin faaliyetine dair sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu sual; *'Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluşundan bugüne kadar ortaklarının lehine ve aleyhine malî cephesi nedir, teessüsünden bu yana ne kadar fındık mubayaa etmiş ve senelik*

⁴⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 2, 48. Birleşim, 27.02.1958, s. 1046-1050.

⁴⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 2, 48. Birleşim, 27.02.1958, s. 1052.

⁴⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 4, 83. Birleşim, 20.06.1958, s. 549-552.

barem fiyatları nedir, barem tespit edilirken diğer ihraç maddeleri fiyatlarıyla mukayese edilmiş midir, aldığı fındıkları ne suretle ihraç veya ihracatçıya devretmiş, takasa ne suretle vermiş ve takas muamelelerinde suiistimal olmuş mudur, bereketli görülen yeni mahsulün alımı, satımı ve müstahsile önceden mahsulü toplayabilmek için çuval para yardımı tedbirleri düşünülüyor mu?’’ şeklinde sorulmuştur. Hayrettin Erkmen suale cevabını şu konu başlıklarında vereceğini belirtmiştir. ‘‘1. Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluşundan bugüne kadar ortaklarıyla malî münasebetleri, 2. Kuruluşundan bugüne kadar mubayaaları. 3. Yıllar itibariyle mubayaa baremi, 4. Ortak mallarıyla mubayaa olunan fındıkların ihraç şekilleri, 5. Bu muamelâtta bir suiistimal bulunup bulunmadığı, 6. İçinde bulunduğumuz yıl mahsulünün değerlendirilmesini mümkün kılacak hazırlıklar.’’ konuşmasına devamla yapmış olduğu sıralama doğrultusunda cevaplarını vermeye başlamıştır. İlk olarak ‘‘Söz konusu kooperatiflerin ilk faaliyet yılı olan 1938 senesinden 1950 yılma kadar müspet fiyat farkları yekûnu 3.925.121 lira ve menfi yıllar fiyat farkları yekûnu ise, 4.333.226 liradır.’’ İkinci olarak ‘‘ortak teslimatı 1938 - 1958 yılları yekûnu 237 bin ton kabuklu fındıktır. Bunun 74 bin tonu 1938 - 1950 devresine, 163 bin tonu ise, 1950 - 1958 devresi teslimatına aittir. Piyasa mubayaaları 20 yıllık yekûnu 9 bin ton iç, 19 bin ton kabuklu fındıktır. Müdahale mubayaası rakamlarına gelince, iç 11 bin, kabuklu 65 bin tondur.’’ Üçüncü olarak yıllara göre mubayaa baremlerinin 1938-1959 yılları arasındaki değerlerini sıralamış bu fiyatlandırmanın da 1938 yılında 40 kuruştan başlayıp 1959 yılına gelindiğine 250 kuruş olduğunu belirtmiştir. Dördüncü olarak ihraç şeklinin fındıkların o mevsim için vekâletçe tespit edilen ihraç rejimi dâhilinde normal olarak bir tüccar gibi ihraç ettiğini belirtmiştir. Beşinci olarak bir su istimal olup olmadığı yönünde yazılı olarak bir ihbar olmadığını belirtmiştir. Sualin son kısmı olan hazırlıklar kısmı için de birliğin kredi ve malzeme ihtiyaçlarının karşılandığını ve mevsime girerken 21 milyon verildiğini ve kredi yükünün 55 milyon 770 bin lira olduğunu belirtmiştir. Konuşmaların devamında Ordu Milletvekili Atıf Topaloğlu’nun kooperatifin Herbert Heppiver şirketine yapılan ihracattan 30 milyon lira zarar ettiğini, tüccarların getirdiği mallardan 15 milyon lira zarar ettiğini ve İstanbul’da belediye rayicine göre 400 bin lira değerindeki bir arsanın 1 milyon 650 bin liraya alındığını söylemiş ve söz konusu işlemlerle ilgili gerekli dokümanların alinde olduğunu belirtmiştir. Bu iddialar karşısında söz alan

Hayrettin Erkmen, öncelikle kendilerinin elinde olan belgeleri ve bilgileri sunmasını ve bahse konu iddiaların doğru olması durumunda gerekenin yapılacağını belirtmiş, ayrıca söz konusu zarar durumlarının olmadığını birliğin hesaplarının her sene vekâlet uzmanlarınca denetlendiğini söylemiş, hatta son yıl hesaplarının da tetkikten geçtiğini belirterek değil bahse konu miktarların herhangi bir zarar dahi olmadığını ifade etmiştir. Görüşmelerin devamında tekrardan söz alan Topaloğlu'nun iddiaları üzerine Erkmen söz almış ve kendilerinin bahsettiği gibi 504 bin liralık bir zarar olduğunu bu konuda bir müfettiş görevlendirildiğini, müfettişinde raporunda durumu belirtmesine rağmen müdür hakkında işlem yapılmamasını ihtimal dâhilinde dahi görmediğini söylemiştir. Kendilerinin 40 bin tonluk bir satışa istinaden konuştuğunu, bunun nasıl mümkün olduğunu, şu anki dönemde iç fındığın rekoltesinin 45 bin ton olduğunu geçen seneki rekoltenin daha da düşük olduğunu ve bu 40 bin tonluk satışın nasıl gerçekleşebilmiş olduğunu kendilerine sormuştur. Suallere cevaben Topaloğlu, 40 bin tonun 1955-1957 yılları arasındaki dönem olarak söylediğini belirtmiş, konuşmasına devamla yapılan bir başka ihracat durumundan da bahsetmiştir. Bir ihracat işlemi yapıldığını fakat fatura edilen bedelin elde edilemediğini, gönderilen fındıkların bozuk olması sonrasında karşı tarafın fiyat kırdığını fakat birliğin eksik fatura veremediğini ve malların yurt dışında çürümeye bırakıldığını ifade etmiştir. Söz alan Erkmen kendilerine gerekli bütün cetvelleri verdiğini orada zarar ve kar edilen dönemlerin olduğunu ama bahse konu olan gibi büyük oranlar da bir zarar olmadığını belirterek kendilerinin ellerinde olan tüm bilgi ve belgeleri vermesi gerektiğini, konunun giderek polemik seviyesine geldiğini belirterek sözlerine son vermiştir. Söz alan Topaloğlu 3-4 yıldır Heyeti Umumiyenin toplanmadığını birliğin ortaklarına hesap vermediği bir yerde zararın olduğunun anlaşılamayacağını, kendilerinin emir vererek heyetin toplanması gerektiğini belirtmiştir.⁴¹⁰

Ordu Mebusu Eşref Ayhan'ın, Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyon hakkındaki sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu sual sözlü olarak şu şekilde beyan edilmiştir. ‘*Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyonun, diğer hak sahiplerine tercih edilerek Ordu eski mebusu Bekir Baykal'a verilmesinin sebebi nedir? Bu tasarrufun tashihi düşünülmekte midir?*’ söz konusu kamyonun verilmesinde

⁴¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 17. Birleşim, 19.12.1958, s. 227-233.

Vilâyet Tevzi Heyeti, Ziraat Vekâletinin görüşü alınarak söz konusu şahsın şirketinin Orman İşletmesi bulunduğu ve Ordu Vilayetinin büyük bir kısmına bu şirketin faaliyetleri ile kereste sağlanıyor olmasının bu görüşte etkili olduğunu söylemiştir. Ayrıca bu durumun tashihi gibi bir durumun söz konusu olmadığını belirtmiştir. Görüşmelerin devamında Ayhan'ın söz alarak Ordu İline verilen iki kamyon için 59 başvuru olduğunu ön eleme sonucunda 12 kişinin kaldığını ve bu 12 kişi arasından birisi için kura çekilmek suretiyle kamyonu aldığını ve bu kısma kadar hukuki olarak sürecin işlediğini fakat bir kamyonun bu işlemlerden ayrı tutularak kuraya katılmamak sureti ile bir kişiye imtiyaz kullanılarak verildiğini söylemiştir. Söz alan Erkmen, yapılan işlemler sırasında bir hukuksuzluk olmadığını söz konusu işlemlerin Ticaret Vekâletince yapılan sirkülere göre kurulmuş olan teşkilat tarafından yapıldığını, vazifeli teşkilatın takdir hakkını kullanarak bir kamyonu şahsa verdiğini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.⁴¹¹

Sivas Mebusu Halim Ateşalp'ın, Hububat ziraatı ile iştigal eden çiftçilere bir kâr haddi tayini hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine cevabı için söz almıştır. Hububat fiyatları 3491 Sayılı Kanun gereğince, her yıl İcra Vekilleri Heyeti tarafından 15 Haziran tarihinde tespit ve ilân olunduğunu ayrıca kar haddi, mamul maddelerle ithal malları için tatbik olunan bir müessesedir. Kâr haddi tespit ve tatbikinin gayesi arz ve talep muvazeneizlikleri halinde, fiyatların anormal yükselmesini önlemek ve bu yolda müstehliği himaye edildiğini ve bu noktada kar haddi tespitinin düşünülmediğini belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴¹²

Çankırı Mebusu Dursun Akçaoğlu'nun, et darlığının önlenmesi hususunda ne gibi tedbirler alındığına dair sualine cevabı için söz almıştır. Et darlığının önlenmesi için hükümetçe alınan tedbirleri şu şekilde sıralamıştır: Alelumum hayvancılığın teşviki ile besi hayvancılığının teşviki, et stoklarının tesisi, kuzu kesiminin tahdidi, kaçakçılıkla daha müessir surette mücadeledir. Ayrıca yeni yapılan soğuk hava depolarıyla bu yıl ve gelecek yıllarda et darlığı yaşanmayacağını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.⁴¹³

Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu'nun 6., 18. ve 27. maddelerinin tadiline dair kanun lâyihasını görüşmek üzere, Muvakkat Encümen teşkiline dair tavrı aşağıdaki

⁴¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 17. Birleşim, 19.12.1958, s. 234-236.

⁴¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 17. Birleşim, 19.12.1958, s. 221.

⁴¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 22. Birleşim, 01.01.1959, s. 388.

şekilde Riyaset Divanının Heyeti Umumiye' ye Maruzatı başlığı altında şu şekilde sunulmuştur: *'Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu'nun 6, 18 ve 27 nci maddelerinin tadiline dair kanun lâyihası Ziraat, Ticaret ve Adliye encümenlerinden beşer aza alınmak suretiyle teşkil olunacak Muvakkat Encümende görüşülmesi hususunun karara bağlanmasını saygılarımla arz ve teklif ederim.'*⁴¹⁴

Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, fiyat tespitleri hususunda hükümetin salâhiyetine dair sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu suale cevabı şu şekilde olmuştur:

*'Fiyatların tespiti hususunda Hükümet salâhiyetinin hukuki mesnedi, Millî Korunma Kanununun 6731 sayılı Kanunla muaddel 31. maddesinin birinci bendidir. Mezkûr bentteki salâhiyete istinaden Hükümet, lüzum gördüğü maddelerin maliyet unsurlarını, bu maliyete zammedilecek azami kâr hadlerini ve azami satış fiyatlarını tayin ve tespit edebilir. Bu bentte Hükümete verilmiş olan salâhiyet mezkûr maddenin ikinci bendindeki yasak hükmü ve Millî Korunma Kanununun ceza hükümlerini ihtiva eden beşinci faslındaki maddelerle de teyit edilmiştir. Bu salâhiyetlere istinaden, hiçbir iktisadi ve makul sebep olmadığı halde anormal yükseklikte müşahade olunan ihtiyaç maddelerinin fiyatları, K/1124 sayılı Kararın verdiği salâhiyete de dayanılarak, gerekli tetkikat alâkalı organlara yaptırıldıktan sonra, Vekâletimizce tayin ve tespit olunmaktadır. Zaruretler zail oldukça bu karar-Jarın kaldırıldığı da malumdur. Nitekim bugün fiyatları bu suretle tespit edilmiş olan maddeler şunlara inhisar etmektedir. 1. 84 - 86 ve 74 - 76 randımanlı unlar, 2. Beş büyük vilâyetimizde koyun, kuzu ve sığır etleri, 3. Pirinç ve fasulye, 4. Süt, süt mamulleri ve yumurta, 5. Zeytinyağı ve ayçiçeği yağı gibi nebati yağlar.'*⁴¹⁵

Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, yerli yapağı fiyatlarının tespiti hakkındaki kararın neye müsteniden alındığına dair sualine cevabı için söz almıştır. Sorulmuş olan sualin tam anlaşılamadığı belirtilerek yerli yapağı fiyatını niçin tespit ettiğiniz şeklindeki sualinden anladığı kadarı ile fiyat tespiti politikasından memnun olmadığını düşünerek görülen fiyat yükselişlerinin anormal kabul edildiğini

⁴¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 24. Birleşim, 14.01.1959, s. 434.

⁴¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 25. Birleşim, 16.01.1959, s. 476-477.

belirtmiş, ayrıca yakında Milli Koruma Kanunu tasarısını meclisin gündemine sunacaklarını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁴¹⁶

Ankara Mebusu Hasan Tez'in, perakende et satışı hakkındaki sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu soru *‘‘Et ve Balık Kurumunun teşkili ile bizzat kendi satış yerlerinde kurumca dükkânlar açılarak perakende et satışı yapılmaktadır. Kasap esnafının günlük geçimini temin bakımından ve vatandaşın günlük ihtiyaçlarını kolayca karşılamak için Hükümetçe ne düşünülmektedir?’’* şeklinde sorulmuştur. Suale cevaben söz konusu açılmış olan perakende satış dükkânlarının açılmasında ve işletilmesinde tüketicilerin ve esnafın menfaatleri daima göz önüne alındığı için kasap esnafının kazancına herhangi bir olumsuz durum teşkil etmediğini belirtmiştir. Hasan Tez'in tekrar söz alarak sualini tekrarlaması ve et sıkıntısı konusunda konuşmalar yapması üzerine tekrar söz alan Hayrettin Erkmen öncelikle cevabını verdiği sualleri niye tekrar tekrar kürsüye gelerek tekrar ettiklerini sormuştur. Daha önceden sorulan sorularda da et sıkıntısı üzerine cevaplar verdiğini belirtmiş, kasapların sattıkları etleri, Et Balık Kurumundan alarak sattığını ve bu kurumun kasaplar ile rekabet içinde olmadığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁴¹⁷

Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, kasap dükkânlarında et bulunmamasına dair sualine cevabı için söz almıştır. Tekrar tekrar aynı sözleri söylemek mecburiyetinde kaldığını ve bunun için özür dilediğini belirtmiştir. Devamında ise Ankara kasap esnafına Et Balık Kurumu tarafından her sabah saat 06.00-08.00 arasında kurum vasıtası ile et verildiğini, bunun da bir sıralama dâhilinde olduğunu, ayrıca söz konusu kasapların günlük 5 ila 10 ton arasındaki eti mezbahalarda kesmek sureti ile serbest olarak sattıklarını ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.⁴¹⁸

Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, et sıkıntısının giderilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine cevabı için söz almıştır. Suale cevaben bu konudaki suallere istinaden önceden verdiği cevabı hatırlatarak, 1958 yılı itibariyle soğuk hava depoları yapıldığını ve et stokunun tamamlanması ile birlikte arzında herhangi bir sorun olmayacağını söylemiştir. Et Balık Kurumunun kasaplara belirli bir düzen

⁴¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 25. Birleşim, 16.01.1959, s. 478-479.

⁴¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 28. Birleşim, 23.01.1959, s. 573-575.

⁴¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 28. Birleşim, 23.01.1959, s. 576.

içerisinde günlük olarak et satışı yaptığını, ayrıca kurum bünyesinde açılan satış dükkânları ile de vatandaşa et satışı yapıldığını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.⁴¹⁹

Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, Yenimahalle'de oturan bir vatandaşın, gaz ve et almak için beklemek yüzünden öldüğünün doğru olup olmadığına dair sualine cevabı için söz almıştır. Ölen vatandaşın öğretmen Melahat Gökmen olduğunu ve evinde gece saat 20.30' da vefat ettiğini, ölümüyle ilgili et alma veya gaz alma arasında herhangi bir bağlantı olmadığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁴²⁰

Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki 1567 Sayılı Kanun'un meriyet müddetinin uzatılmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Paranın değerinin düşmesine karşılık primin mütalaa edildiğini, primin paranın iç iştira gücü ile dış iştira gücü arasındaki fark olarak gerçekleştiğini ve bu durumun üç kademe de oluştuğunu söylemiştir. Söz konusu işlemin devalüasyon olmadığını belirterek sözlerine son vermiştir.⁴²¹

Ticaret Vekâleti 1959 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Yatırımlarını arttıran tüm devletlerde olduğu gibi devletimizde de yapılan yatırımların artması ile “*enflasyon arttı battık*” gibi söylemlerde bulunan arkadaşlarının olduğunu fakat yatırımını güçlendirmeyen devletlerin ekonomik ve iktisadi yönden küçüleceklerini ve söz ettikleri batma olayının o zaman olacağını ifade etmiştir. 1929 yılında tarım ürünleri ihracatının 669 bin ton seviyesinde başlayıp giderek artış gösterdiğini bir milyon ton üzerin de bir seviyeye geldiğini fakat 1934 yılındaki 1 milyon 637 tonluk ihracata rağmen fiyat konusundaki değişimlere bağlı olarak nakit karşılığının tona kıyasla çok küçüldüğünü, sadece zirai üretimle ekonominin kalkınamayacağını sanayi teşebbüslerinin de artırılması gerektiğini belirtmiştir. Harp yılları içerisinde üretilen ürünlerin satılamamasından ötürü ekonomik sıkıntı yaşandığını, fakat memlekette sanayileşme olmuş olsa idi bu ürünlerin satışının çok daha rahat yapılarak harp sonrası yıllara memleketin ekonomisinin daha güçlü olarak gireceğini söylemiştir. 1946 yılında gerçekleşen devalüasyonla ihracatın arttığını, 1948 yılında ise bu oranın yarısına indiğini bunun devalüasyon etkisi altında olan bir suni durum olduğunu ifade etmiştir. İhraç edilen malların bazılarının daha hasatının bitmemesi bazı madenlerde de dünya üzerindeki kriz ortamından kaynaklı sıkıntılardan ötürü

⁴¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 6, 28. Birleşim, 23.01.1959, s. 573.

⁴²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 7, 37. Birleşim, 13.02.1959, s. 143.

⁴²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 7, 44. Birleşim, 24.02.1959, s. 620-621.

1958 yılından itibaren temel alındığında, kasım aralık aylarında hız kazandığını ve ileriki dönemlerde de daha da hız kazanıp 300-350 milyon dolar seviyelerine çıkacağını düşündüklerini belirtmiştir. Memlekette ithal edilen malların birçok kısmının artık ithal edilmeden kendi imkânlarımız ile üretildiğini ve bu durumun milli ekonomiye değer kattığını söylemiştir. Sanayileşme yönündeki hareketlerinin devam ettirmekte kararlı olduklarını bu yoldan hiçbir şekilde dönmeyeceklerini belirterek sözlerine son vermiştir.⁴²² Döviz kurunun primli bir şekilde uygulandığı istikrar politikasında alınmış tedbirlerin durumu ile ilgili konuşulması üzerine tekrar söz almış ve durumun tespit edilen kademeli prim primlerle krom hariç diğerlerinin ihracında bir sorun olmadığını, fakat kromda bir sorun olduğunu, krom içinde daha geniş pazarlar konusunda çalışmalar yaptıklarını belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴²³

Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, Almanya'ya ihraç edilen iç fındıklara dair sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu sual metni şu şekilde beyan edilmiştir: *Almanya'ya ihraç edilen 1 500 ton iç fındık hangi anlaşma yoluyla ve hangi müessese tarafından satılmış, neticesi neye müncer olmuştur?* Suale cevaben söz alan Hayrettin Erkmen'in cevaben üç madde şeklinde açıklamada bulunmuş ve bu üç madde şu şekilde sıralanmıştır:

1. *“Batı - Almanya'ya ihraç edilmiş bulunan 1540 ton 1956 mahsulü iç fındık, Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ile General Tire and Rubber Co. Akron U. S. A. Firması arasında 06.08.1957 tarihinde 3 000 ton için akdedilen mukaveleye müstenit bulunmaktadır.*
2. *Mezkûr fındıkların satıcısı Fiskobirlik, alıcısı ise General Tire and Rubber Co. Akron U. S. A. Firmasıdır. Bu mukavele firma mümessili Mr. William Tapper tarafından imzalanmıştır.*
3. *Amerikalı firmanın, Hamburg'a 1390 ve Tirieste'ye 150 ton olarak Fiskobirlik tarafından sevk edilmiş bulunan fındıkları çekmemesi üzerine, bu mallar, Fiskobirlikçe 1958 Haziran ve Ağustos ayları zarfında şöylece satılmıştır.”*

⁴²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 7, 45. Birleşim, 25.02.1959, s. 903-906.

⁴²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 7, 45. Birleşim, 25.02.1959, s. 908.

<i>Ton</i>	<i>Birim Fiyat (Dolar)</i>	<i>Satıldığı Yer</i>	<i>Tutarı (Dolar)</i>
580	100	Doğu Almanya	580.000
100	83	Batı Almanya	83.000
200	76	Batı Almanya	152.000
660	73	Batı Almanya	481.000

Tablo 4.1. 1958 yılı Haziran ve Ağustos ayları Fiskobirlik tarafından satılan fındıkların fiyatlarını gösteren tablo

“Ayrıca, mukavele hükümlerine riayet etmemiş bulunan alıcı firmanın T. C. Ziraat Bankasında mevcut 900.000 TL’lik teminatının Fiskobirlik lehine irat kaydedilmesi cihetine gidilmiştir.”

Görüşmelerin devamında verilen cevaba karşılık kendinden önceki dönem olduğu ve bu yüzden kendilerine cevabın yanlış anlatılan malumatlardan ötürü yanlışlıklarla beyan edildiğini söylemesi üzerine Hayrettin Erkmen bahse konu suale karşılık dosyalarda olan kayıtlarda olan bilgilere göre cevap verdiğini belirtmiştir. Söz konusu konuşmalar polemik seviyesine ulaşmış ve karşılıklı cevaplar şeklinde sürmüştür.⁴²⁴

Kars Mebusu Behram Öcal’ın, et fiyatına yeniden zam yapılmasına dair sualine cevabı için söz almıştır. 23.01.1958 tarihli resmi gazetede yayımlanan tebliğ ile canlı hayvan fiyatlarının 1958 sonuna kadar bölge ve aylar bazında belirlendiğini, et fiyatlarının ise Ankara, İzmir, İstanbul, Konya ve Erzurum vilayetleri için ayrı ayrı belirlendiğini diğer vilayetlerde ise tespit edilen fiyatlar dâhilinde kalmak şartı ile perakende satış fiyatlarının teftişi noktasında vali ve belediyelerin yetkili kılındığını belirtmiştir. Haziran 1958 başından itibaren canlı hayvan fiyatlarının serbest kalması üzerine 19.06.1958 tarihinde yayımlanan tebliğ ile canlı hayvan piyasa fiyatları dikkate alınarak et fiyatlarının yukarıda bahsedilen 5 vilayette yeniden tespit edildiğini söyleyerek sözlerini bitirmiştir.⁴²⁵

Ordu Mebusu Muammer Tekin’in, Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ambarlarındaki fındıklarda ambar ve randıman açıkları bulunduğunun, doğru olup olmadığına dair sualine cevabı için söz almıştır. Fiskobirlik Umum Müdürlüğünde 26.05.1958 ve 13.09.1958 tarihlerinde Birlik Müfettişleri tarafından yapılan

⁴²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 8, 56. Birleşim, 03.04.1959, s. 280-284.

⁴²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 8, 60. Birleşim, 24.04.1959, s. 371.

denetimler sonucunda raporun vekâletlerine ulaştığını ve rapor doğrultusunda işin ehemmiyetine binaen bir defa da söz konusu birliğin yerinde inceleme ile değerlendirilmesi için vekâlet müfettişince incelendiğini ifade etmiştir. Ambar ve fabrikasyon noksanlarının normal fire ve randıman farklarının üstünde olup olmadığının tayini ve varsa bunlar hakkında gerekli raporun Ordu Cumhuriyet Savcılığına verildiğini belirtmiştir. Söz alan Muammer Tekin'in söz alarak kendisinin suali 17 Haziran tarihinde verdiğini fakat 26 Eylül tarihine kadar hadiseye sebep olanların makamında oturduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine tekrar söz alan Hayrettin Erkmen, Fiskobirlik müfettişlerinin hadiseye kendilerinin sual tarihinden önce yani 26 Mayıs 1958 tarihinde el koyduğunu ve az önce beyan ettiği tarihlerde bir müfettişin akabinde de Vekâlet Müfettişinin konu ile ilgili tahkikatları olduğunu belirtmiştir. Vekâlet Müfettişinin bir kısım açığı hesap ettiğini ama bunun normal randıman veya fire kaynaklı olup olmadığının anlaşılması noktasında müfettişin yetkili olmaması ve işin ehline yapılabilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettiğini, ayrıca Umumi Heyet toplantıları için hazırlıklar yapıldığını ve toplantının yapılacak olduğunu ifade etmiştir. Son olarak arkadaşının konuşması sırasında sürçü lisan olarak beyan ettiğine inandığı hırsız kelimesinin Fiskobirlik ve mensuplarını bu sıfattan tenzih etmek suretiyle ortadan kaldırmak istediğini belirterek sözlerine son vermiştir.⁴²⁶

Ödünç para verme hakkındaki 2279 Sayılı Kanun'da tadilât yapılması ve 5841 Sayılı Kanun'un kaldırılmasına dair kanun lâyihasının kurulacak muvakkat bir encümende görüşülmesine dair takrir. *“Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine 2279 Sayılı ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nun tadili hakkındaki lâyihanın Ticaret, Adliye, Maliye ve Bütçe encümenlerinden seçilecek beşer üyeden mürekkep Muvakkat bir encümende görüşülmesi hususunda karar ittihazını saygılarımla arz ederim.”* Söz konusu takrir için Ticaret, Adliye, Maliye ve Bütçe Encümenlerinden seçilecek beşer azadan oluşan muvakkat bir encümende görüşülmesi hususunda reye sunulmuş ve kabul edilmiştir.⁴²⁷

3491 Sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu'nun 5759 Sayılı Kanunla muaddel 6. , 18. ve 27. maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler ilâvesine dair kanun lâyihası münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu teklifin Araziye

⁴²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 8, 60. Birleşim, 24.04.1959, s. 369-371.

⁴²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 9, 75. Birleşim, 01.06.1959, s. 417.

Vergisi Kanunu ile mukayesesine mahal olmadığını, aralarında bir benzerlik olmadığını söylemiştir. Söz konusu tarım ürünlerinin uyuşturucu üretiminde kullanıldığını, fakat memleket içinde önemli bir ihraç malı olduğunu belirtmiştir. Konuşmasına devamla memlekette uyuşturucu maddelerinin tıbbi amaçlı kullanımı dışında kaçakçılığını yapanlara idam cezası da dahil cezalar verildiğini, fakat üretimi yapan kişilerin kayıt altında üretim yapmaları nedeni ile endişeye düşmemelerini söylemiştir.⁴²⁸ Görüşmelerin devamında müzakerenin yanlış bir seyir izlediğini, 18. maddenin geri çekilmediğini, 27. maddenin ceza maddesi olduğunu 18. madde kabul edilmeden ceza maddesinin görüşülemeyeceğini ifade etmiştir. 18. maddeye istinaden mahsulün tahminden az olduğu zaman verilecek cezaların hafifletilmesi konusunda çalışmalar olduğunu ve bu madde üzerine müzakerelerin 18. madde üzerinde devam edileceğini belirtmiştir. 27. madde olan ceza kısmında ise sırası geldiğinde encümenin fikirlerini beyan ederek meclisin huzuruna geleceğini söylemiştir. Afyon fiyatlarının yükseltilmesi gerektiğini, böyle olursa kaçakçılığın olmayacağını belirtilmesi üzerine, böyle bir şeyin mümkün olmadığını fiyat konusunda kaçakçıların temel alınamayacağını piyasa koşullarının bunda doğru olan yol olacağını ifade etmiştir. Afyon ile fındığın çayın karşılaştırılmasının yanlış olduğunu zira afyon için ekim yapılacak yerin önceden belirtilmesi ve gerekli izinlerin alınması gerektiğini söyleyerek söz konusu karşılaştırmanın doğru olmadığını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.⁴²⁹

Ankara Mebusu Selim Soley'in, Et ve Balık Kurumunun çeşitli yiyecek maddeleri satması sebebine dair şifahi sualine cevabı için söz almıştır. Et ve Balık Kurumunun esas vazifesi; et ve balık işlerini tanzim etmek, ticaret, istihsal ve sanayi ile meşgul olmak ve bunlarla alâkalı etüt ve araştırmaları yapmak olduğunu söylemiştir. Bunun yanında bazı gıda maddelerinin, nebati margarin yağları ile Amerikan istihsal fazlalarından, bu husustaki anlaşmalara tevfikân Et ve Balık Kurumuna ithal ettirilen tereyağı, süttozu ve peynirlerin satışa arz edilmesinin faydalı görülerek bu durumun esas faaliyetleri hiçbir suretle aksatmayacağını ifade etmiştir.⁴³⁰ Suale cevabından sonra denizlerdeki balık avlanması ile ilgili ve soğuk hava depolarıyla ilgili beyan edilen durumlara karşılık tekrar söz almış ve Et Balık

⁴²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 9, 79. Birleşim, 10.06.1959, s. 674-676.

⁴²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 9, 80. Birleşim, 12.06.1959, s. 730-731.

⁴³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 9, 82. Birleşim, 17.07.1959, s. 874-875.

Kurumunun denizlerin zaptiyesiyle alakalı bir kurum olmadığını, soğuk hava depoları konusunda ise önceliğin Et Balık Kurumunun malları olduğunu ama bunun dışında ihtiyaca göre diğer ürünler içinde kullanılması için kurulmuş olduğunu belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴³¹

Adana Mebusu Melih Kemal Küçüktepepınar'ın, Toprak Mahsulleri Ofisinin Alsancak ve Kemeraltı depolarındaki hububatın çürüdüğü ve denize döküldüğünün doğru olup olmadığına dair sualine cevabı için söz almıştır. Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından, İzmir'de inşa ettirilen ve geçen sene hizmete açılan 20 bin tonluk Alsancak Silosunun hizmete girmesinden önce kiralanmış bulunan muhtelif depolarda muhafaza olunan hububattan 7 ton çavdarın ekmeklik vasfını kaybettiği tespit edilerek imhası yoluna gidildiğini söylemiştir. İmha edilen çavdarın miktarının 7 ton ve değerinin 2.590 lira olduğunu belirtmiştir. İzmir şehri günlük hububat hareketinin 1.000 ton olduğu göz önünde bulundurulursa imha edilen çavdarın yüz binde iki nispetine olduğunu söylemiştir.⁴³² Kendisinden sonra söz alan Melih Kemal'in az zarar olması, olmaması gerektiğini değiştirmez gerekli soruşturmanın yapılması ve sorumluların bulunması ve gerekli cezayı almaları gerekir, şeklinde konuşacağını beklerken kendilerinin soruşturmayı yaptığını ifade ettiğini belirtmiştir. Rakamlardan çok daha fazla ziyanın olduğunu, fakat kendisinin bunları en başta neden söylemediğini, muhalefetin bu tutumunun yanlış olduğunu, ayrıca söz konusu ziyan miktarının belirtmiş olduğu rakam olduğunu ve bunun olmamasını temenni ettiklerini söylemiştir. Ayrıca partilerinin 400 bin tonluk silo devraldığını bunu 2 milyon tona çıkardıklarını bu gibi ziyan acılarını yaşayan memleketin arzularını yerine getirdiklerini belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴³³

Manisa Mebusu Hikmet Bayur'un, Ege'de mahsullerini kooperatiflere teslim eden üzüm ve pamuk müstahsillerine avans verilmesine dair sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu sual

“1. İki yıldan beri Ege'nin kooperatiflere dâhil bulunan ve mahsullerini teslim eden üzüm ve pamuk müstahsillerine mutat olduğu gibi ilân edilmiş baremin % 70 - 75 ine muadil bir avans verilmeyip muhtaç bir 'durumda bırakılmalarının ve mallarını tüccara baremden 30 - 40 - 50 kuruş

⁴³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 9, 82. Birleşim, 17.07.1959, s. 876.

⁴³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 10, 16. Birleşim, 18.12.1959, s. 396.

⁴³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. 10, 16. Birleşim, 18.12.1959, s. 398.

daha ucuza satmak zorunda kalmalarının sebebi nedir? 2. Bu durumun 1960 yılında tekerrür etmemesi için ne gibi tedbirler düşünülmektedir? Ticaret Bakanının sözle karşılık vermesini saygılarımla dilerim.”

şeklinde sorulmuştur. Suale cevaben Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen, İzmir Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ortaklarına yapılan tediye % 76 ve Üzüm Satış Kooperatifleri ortaklarına verilen avans nispeti de % 70 oranında olduğunu belirtmiştir. Görüşmelerin devamında söz alan Hikmet Bayur, Ticaret Vekiline yanlış bilgilendirme yapılmış olabileceğini, söz konusu ürün teslimlerinde kendilerinin de orada bulunduğunu, bütçeye krediler için pay konulurken tarım satış kooperatiflerine verilecek kredilerin düşünülmemiş olduğunu belirterek mallarını kooperatife getirenlere %10-15 gibi oranında avans verildiğini ve üreticinin bu durumda mallarını daha ucuza tüccara vermek zorunda kaldığını dönüşü kısa sürede olacak bir avans işlemi için 150-200 milyon liralık kaynağın bulunarak üreticinin mallarını tüccara vermek zorunda kalmasının önüne geçilmesi gerektiğini söylemiştir. Tekrar söz alan Hayrettin Erkmen, istikrar programında 250 milyon Toprak Mahsulleri Ofisine, 150 milyonun da diğer amme sektörlerinin kullanımı için kredi limiti olarak belirlendiğini kooperatifler ve kooperatif birliklerinin bu kredi limiti içinde değerlendirildiklerini belirterek üzüm ve pamuk kooperatiflerine farklı tarihlerde gönderilen toplam 33 milyon 195 bin liralık avans olduğunu ifade etmiştir. Tekrar söz alan Hikmet Bayur, üzüm için 16.5 milyon lira düştüğünü 100-120 milyon liralık bir iş için 16.5 milyonunu hiç babında kaldığını söylemiştir. Söz alan Hayrettin Erkmen, kendisinin ifade ettiği tutarların Hikmet Bayur tarafından birliklere verilen toplam tutar olarak algılandığını, fakat Pamuk Birliğine 53 milyon lira ödendiğini ve bu tutarın satın alınan ürünün %76'sını oluşturduğunu üzüm için ödenen paranın 18 milyon lira olduğunu bunun da satın alınan ürünün %70' ine denk geldiğini belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴³⁴

Manisa Mebusu Hikmet Bayur'un, Ege tütün müstahsiline Ziraat Bankası tarafından verilmesi mutat olan avansın bu yıl verilmemesi sebebine dair sualine cevabı için söz almıştır. Söz konusu سوال,

‘‘1. Ege tütün müstahsiline yaz mevsimi sonlarında Ziraat Bankasınca verilmesi mutlak olan kilo başına bir lira avansın bu yıl verilmemesinin ve

⁴³⁴ **Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları**, XI. Dönem, Cilt. XI, 30. Birleşim, 29.01.1960, s. 409-411.

yoksul müstahsilin tütününü önceden gizlice tüccara üç lira gibi aşağı bir fiyatla satmak zorunda kalmasının sebebi nedir? 2. 1960 yazında da böyle olmaması için ne gibi tedbirler düşünülmektedir? Ticaret Bakanının sözle (karşılık vermesini saygılarımla dilerim.”

şeklinde sorulmuştur. Suale cevaben Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen.

“Ege bölgesinde tütün müstahsiline 1958 yılında, Ziraat Bankasının bu bölgedeki şube ve ajanslarında 60.603.800 ve Tarım Kredi Kooperatifleri vasıtası ile 71.930.518 lira olmak üzere, ceman 132.534.318 lira ikraz edilmişti. 1959 senesi içinde bankanın bu bölgedeki şube ve ajanslarına 7.985. 000 liralık ilâve plasman verilmiş bulunmaktadır. Bu suretle 1959 yılında Ege bölgesi tütün müstahsiline yapılan ikrazat, bankanın şube ve ajanslarınca 65.112. 905 ve Tarım Kredi Kooperatifleri kanalı ile 74.235.099 ki, ceman 139.348.004 liraya balığ olmuştur. Nitekim tütün mahsulünün 'kilo başına ortalama ikrazatı Manisa merkezinde 1,5 liradır.”

şeklinde açıklamada bulunmuştur.⁴³⁵

Ankara Mebusu Selim Soley'in, göçmenlere tevzi edilmek üzere yapılan Varlık Mahallesi evlerinin kiraya verilmesi sebebine dair sualine şifahi cevabı için söz almıştır. Söz konusu sual

“29 Ekim 1954 tarihinde, zamanın Devlet Vekili Osman Kapani tarafından, göçmen vatandaşlarımıza tahsis ve tevzi edilmek üzere, temelleri atılan Varlık mahallesinin 1955 te inşaatı bitirilerek göçmenlere dağıtılacağı valt, ilân ve propaganda edildiği halde, inşaatı müteakip gaye ve maksattan ayrılıp kiraya verilmesi sebebi ile memleketimize bin bir ümitle gelen göçmenlere kendileri için yapılan evlerin verilmeyerek, haksızlık yapılmasının hakiki sebebi nedir? Bu haksızlık ne zaman tamir edilecektir?”

şeklinde sorulmuştur. Suale cevaben söz alan İmar ve İskân Vekili Hayrettin Erkmen;

“Göçmen vatandaşlara tahsis edilmek üzere Akköprü semtinde emaneten inşa ettirilen Varlık mahallesindeki 336 göçmen evi, sel afetinden evleri yıkılan vatandaşlarla sel sahasının temizlenmesi sırasında istimlâkine lüzum görülen meskenlerin sahiplerine tahsis olunmak üzere Maliye Vekâleti

⁴³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 30. Birleşim, 29.01.1960, s. 411.

emrine devredilmiştir. Bu durum dolayısıyla göçmenlerin hukukuna bir hanel gelmemiştir. İnşa halinde bulunan beheri 75 daireli blok apartmanlardan 1960 yaz aylarında ikmali mukarrer olan 3 adedinin tahsis ciheti tespit olunurken bu göçmenlerin durumları da nazarı itibara alınacaktır.”

şeklinde açıklamada bulunmuştur. Tekrar söz alan Selim Soley Avrupa Fonundan muhacirlerin iskânı için 10 milyon dolar alındığını ve göçmenler için yapılan evlerin başka amaçlar için kullanıldığını beyan etmiştir. Beyan üzerine tekrar söz alan Hayrettin Erkmen söz konusu alınan tutarın 10 milyon değil 300 bin dolar olduğunu ikinci olarak ise ülkeye gelen göçmenlerin bir şekilde kalmaya yer bulduklarını fakat sel felaketinden sonra mağdur olan vatandaşların durumunun daha acil olmasından dolayı geçici olarak felakette zarar gören vatandaşların evlere yerleştirilmiş olduğunu söyleyerek sözlerini bitirmiştir.⁴³⁶

Ankara Mebusu İlyas Seçkin ve Adana Mebusu Muslihittin Yılmaz Mete'nin, Kromit Limited Şirketi ile bu şirketin kurucusuna Ziraat Bankası tarafından açılan kredi dolayısıyla Meclis tahkikatı açılmasına dair takriri münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu takrir :

“1. İstanbul'da maden işleriyle işigal eden Kromit Limitet Şirketi ile bu şirketin kurucusu Oğuz Akal isminde bir şahsa Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından 1953 yılında 6 milyon lira bir kredi açılmış ve bu kredi 1959 yılına kadar muhtelif şekillerde 40 milyon liraya baliğ olmuştur. 2. Firmanın ve kredi alan şahsın malî durumu bu miktar krediyi karşılayacak derecede sağlam olmadığı için, açılan 40 milyon liralık kredinin tahsili imkânsız hale gelmiştir. 3. 1959 yılına kadar, mezkûr 40 milyon liralık kredinin tahsilini temin zımnında hiçbir ciddi tedbir alınmamıştır. Son defa Ticaret Vekâleti tarafından Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına verilen bir yazlı emirle, Oğuz Akal'ın kurmaya teşebbüs ettiği 2 milyon lira sermayeli bir şirkete 800 bin liralık bir hisse ile ortak olmasını bildirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aldığı bu emir üzerine filhakika maden izabe işleriyle işigal etmek üzere Oğuz Akal'm kurduğu bu yeni şirkete 800 bin lira vermek suretiyle ortak olmuştur. 4. Yedimizde bulunan delil ve vesikalara müsteniden kolayca tespiti mümkün olan ve geniş bir çevreye yayılan bu

⁴³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 33. Birleşim, 05.02.1960, s. 548-560.

nüfuz suiistimalleri yoluyla Oğuz Akal'a ve kurduğu şirketlere ölçüsüz menfaatler temin edildiği aşîkârdır. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası gibi Türk köylüsünün ve çiftçisinin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan bir millî müessesenin malî kaynaklarının nüfuz suiistimali yoluyla ve pervasızca heba edilmesine yol açan mesuliyetler zincirinin bütün hakları ile meydana çıkmasına imkân vermek üzere içtüzüğün 177. maddesine göre Meclis tahkikatı açılmasını arz ve i talep ederiz ''

şeklinde verilmiştir. Takrîre cevaben söz alan Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen söz konusu banka ile ilgili denetleme ve inceleme yetkisine sahip iki kanuni organ olduğunu bunlardan ilki Umumi Murakabe Heyeti diğeri ise lüzum görülen hallerde Ticaret Vekâletinin Teftiş Heyetidir. Söz konusu işlemin 1954 senesinin Ağustos ayında başlamış olduğunu Murakabe Heyetinin o yıl ve sonraki yılda hazırlayıp hükûmete ve Umumi Heyete sunduğu raporlarda 1957 yılı da dâhil bu olayla ilgili bir bilgi olmadığını 1958 yılına ait umumi raporda da hiçbir bilginin bulunmadığını belirtmiştir. Murakabe ayrı bir raporda bu olayla ilgili mevzuları tespit etmiş ve Ticaret Vekâletine 1960 yılının Ocak ayının ortalarında raporu sunmuş ve vekâletçe gündeme alınarak incelemelerin başlatıldığını söylemiştir. Konuşmasında, 1954 yılında başlayan kredi verme sürecini detaylı anlatmış, takririn verildiği tarihten sonra söz konusu yapılan incelemeler ve sunulan raporlar doğrultusunda çalışmalar yapıldığını söylemiştir. Meselenin daha detaylı incelenmesi için Ticaret Vekâleti organları ile şimdiden, derinliğine ve genişliğine gerekli tetkiklere girişmiş bulunduklarını belirtmiştir. Gerekirse hükûmetin diğeri organlarından da faydalanmak suretiyle bu tetkiki genişleteceklerini, bu itibarla yapılmakta olan tetkikin yapılması için kendilerine gerekli fırsatın verilmesi için söz konusu takririn reddedilerek, hükûmet tarafından yapılacak tetkikatın sonunda kanuni muamelenin tayin edilmesine imkân verilmesini istihham ettiklerinin ifade etmiştir. Meclis başkanı söz konusu işlem için yapılacak tahkikat sonucuna göre ilerleneceğini belirtmiş ve sıradaki gündem maddesine geçmiştir.⁴³⁷ Görüşmelerin devamında bankanın 60 milyon liralık krediye karşılık 5 milyon liralık bir karşılığının olduğunun söylenmesi üzerine Hayrettin Erkmen söz almış ve böyle bir durumun olmadığını, söz konusu bankanın vermiş olduğu bazı kredilere karşılık almış olduğu teminatları

⁴³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 39. Birleşim, 17.02.1960, s. 1087-1090.

örneklendirerek anlatmış ve bu konu ile ilgili de kendilerine gerekli tahkikatı yapmaları için zaman verilmesini bir suiistimal var ise de sorumlularının gereken kanuni cezalar ile cezalandırılacağını belirterek sözlerini bitirmiştir.⁴³⁸

Sabık zabıt (eski tutanak) hakkında söz almıştır. Fethi Çelikbaş'ın Almanya'ya yapılacak 150 tonluk yumuşak buğday satışında Toprak Mahsulleri Ofisinin 63 dolarlık teklifine karşılık kendisinin muteber tüccar tavrına uyarak 67 dolardan satılmasını sağladığını beyan etmesine karşılık Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen söz konusu olayda alıcı taraf olan Almanya'daki Trak Firması ile ilk etap da Toprak Mahsulleri Ofisinin Ticaret Vekâletine 62,5 dolardan satılmasını teklif edildiğini söylemiştir. Söz konusu firma ile fiyatın 63 dolar olarak kalması gerektiği konusunda görüşmeler yapıldığını firmanın bunu kabul ettiğini, bunun Fethi Çelikbaş'ın ikazı ile olmadığını kendisinin 63 dolar dan satışa yazılı olarak muvafakat ettiğini belirtmiştir. Başka iki firma tarafından daha yüksek fiyattan almayı kabul ettiklerine dair gelen telgraflar üzerine Hariciye Vekâleti tarafından Ticaret Vekâletine Almanya'ya yapılacak satışların 66 dolardan aşağı olmamasının, ve bu durumun gerçekleştirilebilecek imkanın olduğunun bildirilmesi üzerine yeniden alınan teklifler ile söz konusu satışın daha yüksek fiyatla gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Fethi Çelikbaş'ın memlekete başka konularda hizmeti olabileceğini ama bu konuda bir hizmetinin olmadığını belirtmiştir.⁴³⁹ Görüşmelerin devamında Fethi Çelikbaş'ın fiyat artırımını kendisinin sağladığını ve bu durumu tarihe geçsin diye beyan ettiğini söylemiştir. Bunun üzerine tekrar söz alan Hayrettin Erkmen bahse konu işlemlerde yazılı belgelerin hasıl olduğunu ve onlar üzerinden gittiklerinin kendisinin 63 dolarlık fiyatı yazılı olarak onayladığını söylemiş, söz konusu satış işleminin ihale usulü ile yapıldığını da belirtmiştir. Aralarında geçen kısa bir karşılıklı konuşma şeklinde geçen polemikten sonra Fethi Çelikbaş'ın tekrar söz istemesini, reis karşılıklı olarak söz alıp konuştuklarını durumu karşılıklı izah ettiklerini bundan sonrası için umumi müzakere açılması gerektiğini ve bunun mümkün olmadığını belirterek söz hakkı vermemiştir.⁴⁴⁰

⁴³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 39. Birleşim, 17.02.1960, s. 1097-1098.

⁴³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1108-1109.

⁴⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1111-1112.

Sivas Mebusu Turhan Feyzioğlu ve beş arkadaşının, Et ve Balık Kurumu tarafından açılan bir kredi muamelesi dolayısıyla Meclis tahkikatı açılmasına dair takriri münasebetiyle söz almıştır. Söz konusu takrir metni şu şekildedir;

“1.Et ve Balık Kurumu tarafından canlı hayvan müteahhitlerine açılan kredilerde birçok yolsuzluklar yapıldığı ve bu yüzden Kurumun büyük zararlara uğradığı anlaşılmaktadır.

2. Aşağıdaki misal, Kurum tarafından açılan kredilerde bazen ne kadar sakat yollara başvurulduğunu açıkça gösterecektir:

Bir Demokrat Parti ilce başkanı, beş arkadaşıyla birlikte Et - Balık Kurumundan kredi talep ediyor. Bu kredi muamelesinin tamamlanması için cereyan eden hazırlık safhasında, gerçeğe uymayan bazı vesikalar tanzim edildiğini öğrenen Kozaklı İlçe Kaymakamı, keyfiyetten 15 Kasım 1958 tarih ve 186 sayılı, 25 Kasım 1958 tarih ve 186/1 sayılı iki resmî yazı ve bir yıldırım telgrafla yetkili mercileri haberdar ediyor.

Kaymakam, Demokrat Parti ilce başkanı ve dört ortağının, yüz binlerce liralık bir canlı hayvan taahhüdünü yerine getirecek durumda olmadıklarını; kendilerine millet parasından avans şeklinde verilecek büyük meblâğın zayi olacağını düşünerek ve kendisi ilçede bulunmadığı sırada tanzim edilen bazı vesikaların hakikate uymadığını öne sürerek, muamelelerin durdurulmasını ve gerçeğe aykırı belge tanzim edenler hakkında tahkikat icrasına imkân verilmesini istiyor.

Et - Balık Kurumu, vazife duygusu kuvvetli bir kaymakamın vaktinde yaptığı bu ikaz üzerine, muameleyi durduruyor. Bu arada bir Nevşehir Milletvekili aslı halen dosyada bulunan bir mektup yazarak, Demokrat Parti ilce başkanı ve dört ortağını hararetle tezkiye ve kaymakamı şiddetle itham ediyor. Mektupta dikkati çeken husus, ortaklardan üçünün adı açıkça zikredildiği halde, bahis konusu Milletvekilinin kardeşi olan dördüncü ortağın adı zikredilmeden «ve arkadaşları» demekle yetinilmesidir. Bu mektupta kredi isteyen ortakların şu sözlerle tezkiye edilmesi de kullanılan ölçüleri göstermek bakımından dikkate şayandır:

‘‘H. A. ilçenin Demokrat Parti başkanı, diğer arkadaşları aynı partinin diğer kademelerinde faal üyelerdir’’ Kaymakam ise, şu sözlerle hayalî olduğu aşikâr bulunan havsalaya sığmaz ithamlara maruz bırakılıyor:

‘‘Kaymakam bazı büyüklerin resimlerini yırtmakta ve parti rozetlerini göğüslerinden çıkartıp atmaya kadar varmış bulunmaktadır...’’

20 Kasım 1958 tarihli bu mektup üzerine, Kombina Müdürlüğü, mektubu da ekleyerek yeniden Et - Balık Kurumu Umum Müdürlüğünü başvurmuştur. Bu arada Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in vaki talebi üzerine, kendisine durum izah edilmiş olmasına rağmen, bizzat vekil tarafından İstisnâî olarak ve hiçbir tahdit nazaran alınmadan kaydı ile mukavele akdi emredilmiştir.

Bu hususta Gizli ve zata mahsus işareti ile Kombina Müdürlüğüne Et - Balık Kurumu Umum Müdürü tarafından gönderilen emrin sureti şudur:

Gizli ve zata mahsus Kombina Müdürlüğüne 26 Kanım 1958 gün ve C. 2241/401 (Damga) 6128 sayılı emri ile 20.02.1958 tarih K.40/1-2241/1451 işaretli yazı cevabı. Hayri Asil ve arkadaşlarının durumlarıyla ilgili yukarda tarih ve işaretli yazınız ve ekleri tetkik ve mütalâa olunmuştur. Vaki talep üzerine durum ve haklarında yapılan muamele umum müdürlüğümüzce Sayın Ticaret Vekiline arz edilmiş ve mezkûr şahıslarla bağlantı yapılması hususunda emir telâkki edilmiştir. Bu emir gereğince müracaat sahipleriyle her hangi bir tahdit nazarı itibara alınmaksızın istisnai olarak mukavele akdedilecektir. Gereğinin buna göre ifasını rica ederim.

Et ve Balık Kurumu Umum Müdürü İmza

Ekleri; Hasan Hayati Ülkü'nün mektubu Mithat Öğüt'ün ifadesi Mithat Öğüt'ün raporu Belgeler

3. Vaktinde ikaz vazifesini yapan kaymakam Mehmet Toprak, kış ortasında bulunmasına rağmen, en büyüğü beş yaşında üç çocuğu ve basta annesiyle; Bingöl'e nakledilmiş ve kaymakamlıktan alınarak hukuk İşleri müdür vekilliğine tayin olunmuştur.

Kaymakam, nüfuz kullanmak suretiyle kredi teminine çalışan ve bir Demokrat Partili milletvekilinin takip ettiği kredi talebi içinde. Kamuni ve

vatani vazifesini yapmış olmanın karşılığında kendisine reva görülen keyfi muameleden müteessir olarak meslekinden istifa etmek zorunda kalmıştır.

4. Ticaret Vekâleti 1960 bütçesinin, tümü üzerinde Bütçe Komisyonunda cereyan eden müzakereler sırasında bir milletvekili tarafından bu konunun delilleriyle açıklanması üzerine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen, «Hatırimda kaldığına göre yapılan muamele diğerlerinden farksız 've normaldir: Taahhüt de tamamıyla ifa edilmiştir.» Cevabını vermiş bulunmaktadır,

Hakikatte ise, muamelelerin «İstisnai» olduğu «Gizli ve zata mahsus» emirden ve işin seyrinden açıkça anlaşılmaktadır.

Vekilin, taahhüdün ifa edildiği yolundaki beyanı ise, tamamıyla hakikate aykırı olup, teslimi gereken 2 000 koyundan hiçbirini, mukavele gereğince teslim edilmediği için Kurum ciddi zarara uğramıştır.

5. Kaldı ki, Et ve Balık Kurumunun canlı hayvan müteahhitlerine vereceği avansların «Banka teminatı karşılığında» ve toptan değil «Tedricen» verilmesi hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Divanı Muhasebat Encümeninin 2.06.1958 tarihli ve Meclis Umumi Heyeti tarafından tasvip edilen bir mazbatası vardır. Meclisin bu kararma rağmen banka teminatı aranmadan, siyasi tazyiklerle yüz binlerce liranın toptan avans olarak verilmesi tahkiki icap eden bir konudur.

6. Yukarda arz edilen sebeplere binaen, Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen hakkında, İçtüzüğü'nün 169. maddesi gereğince Meclis tahkikatı açılmasını arz ve teklif ederiz.

Sivas Mebusu Turhan Feyzioğlu

Malatya Mebusu Nüvit Yetkin

Ankara Mebusu İlyas Seçkin

Kırşehir Mebusun Fazıl Yalçın

Niğde Mebusu Vedat Mengi

Maraş Mebusu Emin Soysal''

Verilen taktir için söz alan Hayrettin Erkmen Et Balık Kurumunun kuruluş amacına göre hareket ettiğini kurumun kanunda belirtilen usullere göre yaptığı anlaşmaların 180 milyon liralık bir tutarda gerçekleştiğini ve anlaşmalar gereğince 70 milyon liralık bir avans verildiğini bunda yaklaşık olarak %39 seviyesinde olduğunu verilen avanslara karşılık alınan mal miktarının 62 milyon lira olarak %88' inin gerçekleştiğini kalan 8 milyon liralık kısmın takipte olduğunu ve bu tutarında 180

milyon liralık işlem içinde yaklaşık olarak % 4,4 'üne tekabül ettiğini belirtmiştir. Söz konusu avanslar için kurum tarafından teminatlar alındığını ve takip altında olan avans alacakları ile ilgili tahsilatında faiz karşılığı ödemelerin ve kurum muhtemel zarar ve ziyanları yapılan mukavelelerde öngörölmüş olduğunu ve bu izahatlar çerçevesinde kurumun büyük zarara uğradığı hakkındaki peşin hükümlerin olmaması gerektiğini söylemiştir. Söz konusu takririn ikinci maddesine istinaden dosya ve kayıtlarda olan belgeler ile anlatacağını söylemiştir. Hayri Asil, Dursun Ünal, Mehmet Arslan, Aziz Ceyhan ve M. Necati Ülkün'den müteşekkil grup 5 Kasım 1958 tarihinde Ankara Et Kombinasına besici olduklarına dair belgeleri hamilen müracaat ediyorlar. Bu belgeler 3 Kasım 1958 tarihini taşımakta ve Kozaklı kaymakamlığı tarafından tanzim edilmiş olduklarını belirtmiştir. Söz konusu müracaatın belgeleri ve diğer gerekli evrakları ile Ankara Et Kombinası Daimi Alım Komisyonu gönderildiğini ve komisyonun 10 Kasım 1958 tarih ve 121 Sayılı kararın 13. 'Maddesinde «Kozaklı kaymakamlığından aldıkları vesikalarla besici olduklarını tevsik ederek 200 sığır ve 2 000 koyun teslimi mevzuunda mukavele akdi talebinde bulunan Hayri Asil, Dursun Ünal, Mehmet Arslan, Aziz Ceyhan, M. Necati Ülkün hakkında gerekli mahallî tahkikatı yapmak üzere, Malatya'dan dönüşünde Mithat Öğüt'ün Kozaklı'ya geçmesine müştereken karar verildi.» denilmek suretiyle, alâkahıların müracaatlarının, tamamen benzerlerinde olduğu gibi, mahallinde tetkiki kararlaştırılmıştır.' denilmekte olduğunu belirtmiştir. Karar gereğince 15 Kasım 1958 tarihinde Kozaklı kazasına giden Et Balık Kurumu memuru Mithat Öğüt'ün önceden verilen evrakların bazı noksanlıkları için kaymakamlığa giderek görüştüktan sonra 16 Kasım 1958 tarihinde Ankara'ya dönerek 18 Kasım tarihinde raporunu Ankara Et Kombinası Müdürlüğüne teslim ettiğini ve rapor içeriğinde bağlantı talebi bulunan kişiler ile ilgili tapu, maliye, özel idare kayıtları ve Ziraat Bankası nezdinde olan bilgiler ile netice kısmının

“Yaptığım tahkikat ve istihbarata nazaran, adı geçenlerin ağıl besisinden ziyade mera besisi yaptıkları halen ellerinde (Kendi ifadelerine göre) müştereken almış oldukları 350 koyunları olduğunu beyan etmişlerse de merada olduğundan görmek imkânı hâsıl olmamıştır. Gayriresmî kaynakların beyanlarına ve valilik ve kaymakamlığın resmî ve müspet tezkerelerine

dayanarak mevzuubahis şahısların taahhütlerini yerine getirebilecekleri kanaatini hâsıl etmiştir. ”

şeklinde olduğunu belirtmiştir. Sürecin usulen Daimi Alım Komisyonuna havale edildiğini gerekli süreçler tamamlandığına söz konusu kişiler ile mukavele imzalandığını ve söz konusu kişilere istisnai hiçbir muamele yapılmadığını belirtmiştir. Kozaklı kaymakamı Mehmet Toprak’ın bir dergide bu durumu yayınlatması üzerine Et Balık Kurumu Umum Müdürlüğünün gerekli açıklamayı yapmış olduğunu, fakat tahrir sahibi kişilerin bu kaymakamın partizan duygular ile yaptığı hareketlere katılarak tahrir vermelerinin de aynı duygulara sahip oldukları düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Anlaşmış olduğu süreçte kişiler tarafından besicilik sertifikası talebi sırasında izinli olan Kaymakam Mehmet Toprak’ın kurum memurunun da inceleme yaptığı sırada izinli olduğunu izinden döner dönmez de Et Balık Kurumu Umum Müdürlüğüne bir mektup yazdığını ve söz konusu mektubun şu şekilde olduğunu belirtmiştir.

‘Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğüne Ankara

Tarih: 15.XI.1958 No. 7-70”

Kazamız halkından Hayri Asil, Mehmet Arslan, Dursun Ünal, Aziz Ceyhan ve diğer komşu kazadan bir şahıs kurumunuzca müşterek borçlanma suretiyle kredi talep etmişlerdir. Kurumunuzca lâzım gelen şartlardan besicilikle iştigal etmediği ve besicilik için fennî ağıl ve diğer tesisatlardan hiçbirine sahip olmadıkları gibi ellerinde mevcut mal olmadığından kazamız veteriner dairesi kendilerine lüzumlu olan besicilik belgelerini vermemiştir. Bu hal kendilerine söylendiğinde kurumunuz mümessili diye kendisini tanıtan şahıs evrakı müsbiteleri masanın üzerinden alarak siz bu belgeleri imzalasanız da imzalamasanız da biz bu krediyi kendilerine vereceğiz, bu belgeleri başka bir yerden de bir veteriner tasdik ettiririz. Şimdi vilâyete gidiyoruz, bunu veteriner müdürüne de tasdik ettiririz diye evrakı müsbiteleri kamuni muamele bitmeden almışlardır. Görülen lüzuma binaen gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Kaymakam

*Mehmet
Toprak*

Söz konusu mektubun bir ihbar mahiyetinde olduğunu, fakat herhangi bir muamele talep etmediğini kurum memuru tarafından yerinde yapılan inceleme ait raporda ihbarın ilgisi olan konuların olmadığına dair kanaatların olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kurum memurunun evrakların tamam olup olmamasına bakılmaksızın avans verileceğine dair bulunduğu iddia edilen beyanata inanılmaması gerektiğine çünkü o tarihlerde söz konusu kişilere herhangi bir avans verilmesine dair karar verilmemiş olduğunu belirtmiştir. Buradan bir netice alamayan kaymakamın Et Balık Kurumu Umum Müdürlüğüne yollamış olduğu yıldırım telgrafının da şu şekilde yollandığını belirtmiştir.

‘Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğüne

Ankara

Kazamız Demokrat Parti Başkanı Hayri Asil ve arkadaşlarının kazamızdan aldıkları belge tamamen hilafı hakikattir. Bu durum 15 11.1958 tarihli ve 166.1 sayılı yazılarla arz edilmiştir. Sahte belgelerle para ödendiği takdirde durumu matbuata intikal ettireceğimi saygı ile arz ederim.

Kozaklı Kaymakamlığı

Veterinerliği 195 sayılıdır.

Kaymakam Mehmet Toprak’’

Söz konusu telgrafın ibret verici olduğunu Mehmet Toprak’ın o tarihte kaymakam olmadığını 22.11.1958 tarihinden beri Bingöl Hukuk İşleri Müdür Vekilliği görevine atanmış olduğu belirtmiştir. Besicilere verilen belgenin sahte olduğunu iddia eden bu telgrafın asıl incelenmesi gereken durum olduğunu belirtmiştir. Ayrıca söz konusu telgrafın kaymakam sıfatı ile imzalandığını ve bunun durumu daha da vahim bir hale soktuğunu belirtmiştir. Söz konusu telgraf sonrasında da Mehmet Toprak’ın kaymakam sıfatı ile bazı yazışmalarda bulunmaya devam ettiğini, sonrasında da istifa dilekçesi vererek memuriyetten istifa ettiğini sık sık izin

kullanan görev yerinde bulunmayan ve memurluk ahlakı ile doğru çalışmadığına inandığı bir kişinin işlemlerine dayalı olarak meclis de meclis soruşturması talebinde bulunana mebusların takrirlerinde bahse konu olan olayın normal seyrinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

Takririn 3. maddesindeki keyfi muameleyle kaymakam başka bir göreve nakledilmiştir, denilmesine karşılık kaymakamın nakli ile ilgili vekâletlerinin bir ilgisinin olmadığını kaymakamın naklinin 22 Kasım 1958 tarihinde olduğunu Hayri Asil ve arkadaşlarına ait işlemin vekâletlerine 24 Kasım 1958 tarihinde geldiğini belirtmiştir.

Takririn 4. maddesi ile ilgili bütçe görüşmeleri sırasında ki beyanının hakikate aykırı olduğu ve istisnai muamele yapma emri vermek suretiyle kurumu zarara uğrattığı yönünde ki iddialar ile ilgili söz konusu görüşmeler sırasında ki beyanını içeren zabıtları aynen okuyacağını belirtmiştir. Söz konusu zabıt tutanağını şu şekilde okumuştur.

‘‘Et ve Balık Kurumu bu çeşit birçok muameleler yapmıştır. Bu muamelelerden bir tanesi bu hâdisenin taallûk ettiği taahhüt, hemen ifade edeyim ki, eğer hafızam beni yanıltmıyorsa tamamen ifa edilmiştir. Bir kaymakam bu muamelenin yapılmasında mahzur görmüş. Filhakika bu nevi muamelelerin yapılmasında idari kanallardan malûmat almak ve bunun ışığı altında karar almak usul ittihaz edilmiştir. Bu cümleden olmak üzere bidayetinden hazırlanmış bir muamele izinden vazife başına dönen kaymakam tarafından ele alınıyor ve Kuruma telgraf çekiliyor, Kurum tabii bu telgraf üzerine, bir idare âmirinin verdiği bu malûmat üzerine muameleyi durduruyor, bilahare yapılan tetkikler sonunda muamelenin diğer benzeri muamelelerden farklı olmadığı ve icrasının mümkün bulunduğu neticesine varılıyor, ve bu arada bahsedilen kaymakam Ankara'ya geliyor, Kurum Umum Müdürlüğüne müracaat ediyor, ben falan yerin kaymakamıyım, şöyle bir hâdisi dolayısıyla telgraf çekmiştim. Bu husustaki muamelâtı görmeme müsaade eder misiniz? diyor, Umum Müdürlük kendisine itibar ve itimat ederek dosyayı gösteriyor, dosya üzerinde tetkikat yapıyor, teşekkür ederek çıkıp gidiyor. Sonradan dosyanın muhtevasını çok sevdiği hocasına tevdi etmekte bir mahzur görmüyor. Talebeliğinden beri düriüst diye tanıdığı

kaymakamın hüviyeti de bu suretle belli oluyor. Muamelenin teferruatı hakkında enine boyuna maruzatımı bilahare yapacağım, bunlar sadece bu yaz yaptırdığım tetkikatta hafızamda kalan hususlardan ibarettir. ''

Sonrasında Bütçe Encümeninde konu ile ilgili alakalılarından aldığı malumat üzerine Hayri Asil ve arkadaşlarının iki kısımdan müteşekkil taahhütlerinden sığıra olan taahhütlerinin ifa edilmiş bulunduğunu ve koyun taahhütlerinin ise yerine getirilmemiş olduğunu açıkladığını belirtmiştir. Verilen takrirden söz konusu işlemlerde sadece koyun bağlantısını göstermek sureti ile taahhütün yerine getirilmediğinin ve beyanlarının hakikate uygun olmadığı neticesinin çıkarılmaya çalışıldığını asıl hakikate uygun olmayan beyan sahibinin kendileri olduğunu söylemiştir. Konuşmasının devamında Hayri Asil ve arkadaşlarının 200 baş sığır taahhüttü için aldıkları 45.000 liralık avansı taahhüttü tamamlayarak kapatmış Mayıs ve Haziran aylarında teslim edecekleri 2000 koyun içinse meydana gelen hayvan hastalığından dolayı teslim edemeyeceklerini belirttiklerini ve benzer durumlarda uygulanan işlemler gibi kendilerine taahhüttü yerine getirmeleri için zaman verildiğini belirtmiştir. Kurumun verilen tüm avansları takip ettiğini ve bu işlemde de takip ederek herhangi bir zarar oluşmasının önüne geçeceklerinden şüphesinin olmadığını ifade etmiştir.

Takririn 5. maddesindeki söz konusu mazbatanın Millî Korunma Kanunu'na göre kurulmuş müesseselerin bilançolarının tetkik ve tasvibi vesilesiyle kaleme alınmış ve bu gibi müesseselerin işlerinin yürütülmesinde hal ve şartları müsaadesi nispetinde göz önünde bulundurulması gereken temennileri ihtiva eden bir vesika mahiyetinde olduğunu belirtmiştir. Kanun metni, hüküm ve kuvvetini taşımadığı en basit hukuki bir realite olan bu mazbataya riayetsizlik de mevzuu bahis olmadığını, nitekim kurumun 1958 yılının son aylarından itibaren ve müteakip yıllar içinde evvelce avanslara tatbik etmekte bulunduğu % 50 nispetini, 1/3'e indirmiş ve banka teminat mektubu esasını tatbikata koyulmuş olduğunu söylemiştir.

Söz konusu takrirle ilgili tüm maddeleri ile ilgili gerekli izahatları yaptığını ve ortada herhangi bir cezai ve mali mesuliyet durumu olmadığını belli olduğunu ve takdirin yüksek heyette olduğunu belirterek sözlerine son vermiştir.⁴⁴¹

⁴⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1112-1119.

Görüşmelerin devamında söz konusu kişilere iltimas geçildiği yönündeki söylemlere karşılık işlemin normal yollardan ilerlediğini ne iltimas geçilmesi nede partizanca bir tutum olmadığını önceki konuşmasında anlattığı şekilde ilerleyen bir muamele ile kişilerin işlemlerinin tamamlandığını belirtmiştir. Hayvan sağlık memurun daha önceden imzası olmasına rağmen kişilerin besici olduğu yönündeki evrakı imzalamadığını ve nedenini bilmediğini, fakat başka vilayet memurlarından alınmış olan söz konusu kişilerin yaylalarda 1.400 koyunu olduğuna dair belgeleri olduğunu belirtmiş ve belgeleri okumuştur. Görüşmelerin devamında karşılıklı kişilere iltimas geçildi yönünde karşılıklı polemik seviyesinde söylemler olmuştur. Söz konusu işleme dair olan avansın 150 bin liralık kısmı kaldığını ve takip de olduğunu ayrıca avansın kapanmaması durumunda kişi başı 30 bin liralık pay düştüğünü ve tutarın kişilerden tahsil edilmek koşuluyla kapatılacağını belirtmiştir. Ayrıca kendisi hakkında soruşturma isteyen arkadaşlarının bu konuda kendisinin bir menfaati olmadığını da belirttiklerini dile getirdiklerini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.⁴⁴²

Görüşmelerin devamında Hayrettin Erkmen daha önceden yapmış olduğu açıklamalar çerçevesinde aynı yönde ve çoğunlukla önceki açıklamalarını tekrar şeklinde konuşmalar yapmıştır.⁴⁴³ Görüşmelerin devamında hararetli tartışmalar yaşanmış karşılıklı atışmalar ve sataşmalar gerçekleşmiştir. Yapılan uzun görüşmeler sonucunda söz konusu meclis soruşturması talebi reye sunulmuş ve reddedilmiştir.⁴⁴⁴

Ticaret Vekâleti 1960 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Partilerinin istikrar programının 1958 yılı Ağustos ayından beri başlamış olduğunu ve bu güne kadar tam bir sadakatle yürütüldüğünü bundan sonra da yürütüleceğini belirtmiştir. İktisat programlarının öncelikle paranın değerini yerinde tutmak ve takibinde yükseltmeye yönelik olduğunu söylemiştir. Gerek ithalat gerekse de ihracatta uygun adımlarla ilerlendiğini kredi konusunda da takiplerinin sıkı olduğunu belirtmiştir. Memleketin ihracat ve ithalat değerlerinin uzun örnekler vererek açıklamış ve belirtmiş olduğu açıklamalarda yıllara oranla artış eğiliminde olduğunu ifade

⁴⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1125-1128.

⁴⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1139-1140.

⁴⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XI, 40. Birleşim, 18.02.1960, s. 1151.

etmiştir.⁴⁴⁵ Görüşmelerin devamında yıl içinde Müşterek Pazara katılım yapılacağı ve bunun hangi çerçeveler içinde olacağı, malî istikrar politikasına tesirlerinin ne olacağı yönündeki suale söz konusu mevzunun Bütçe Encümeninde etraflı olarak görüşüldüğünü belirtmiştir.⁴⁴⁶

İmar ve İskân Vekâleti 1960 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. İmarın bir hizmet kolu olarak iki sene önce yüce meclis tarafından kabul edilen bir kanunla teşkilatı kurulan vekâletçe yürütüldüğünü belirtmiştir. Bu vekâlet kurulana kadar memlekette imar politikası ile ilgili hizmetin yürütülmemiş olduğunu bu hizmetin mahalli idarelerce yürütülmesinin beklendiğini söylemiştir. Muhalefetin emlak bankasının kredilerinin siyasi görüşlerle verildiğini beyan ettiğini, ne söylerlerse söylesinler memlekette imar konusundaki eserlerin Demokrat Parti'nin damgasını taşıdığını belirtmiştir. İmar ve İskân Vekâletinin kendisine bağlı olan İller Bankası, Emlak Kredi Bankası ve Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü kanalı ile yapmış olduğu hizmetleri rakamlar doğrultusunda çeşitli örnekler vererek açıklamıştır. Emlak Bankasının 1950'den 1959'a kadar 49.325 şahsa 785.867 lira kredi verdiğini, 7.400'e yakın işçi meskeni inşa ettirdiğini belirtmiştir. İller bankasının 1950 yılına kadar harita, imar planı, su projeleri, elektrik projeleri, su ve elektrik tesisi gibi hizmetler için 8 milyon 625 bin lira harcamış 1950'den 1959'a kadar toplamda 936 milyon 910 bin liralık harcama yaparak gerekli hizmetleri büyük bir ivmeyle memleketin her köşesine yayarak ulaştırdığını ifade etmiştir. Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü tarafından toprak tevzi işlemine 1947 yılında başlandığını, 1950 yılına kadar köylüye 676.954 dönüm arazi dağıtıldığını, 1950'den 1959 yılına kadar 16.812.929 dönüm arazi dağıtıldığını ayrıca 11.910.929 dönüm meranın da tahsis edildiğini belirtmiştir. İskân işleri konusunda 1950 yılından görüşmenin yapıldığı güne kadar iskânlı ve serbest gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için 120 milyon lira harcama yapıldığını 30 milyon liralık da kredi sağlandığını söylemiştir. Tabi afetlerden zarar gören vatandaşları 1940-1950 yılları arasında 25 milyon lira 1950'den bu görüşmenin yapıldığı döneme kadar 250 milyon liralık yardım yapıldığını belirtmiştir. Bahsetmiş olduğu harcamalar ve yatırımlar doğrultusunda iki yıllık genç bir vekâlet olan İmar ve İskân Vekâletinin memlekete hizmet konusunda

⁴⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 48. Birleşim, 26.02.1960, s. 726-730.

⁴⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 48. Birleşim, 26.02.1960, s. 732.

sûratle geliŖeceęi yönündeki düşüncelerine bir kanıt olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁷ Biraz önce yaptığı konuşmada belirtmediği iki noktayı dile getirmiştir. Söz konusu iki noktanın birincisinin İskân Kanun Lâyihası Büyük Meclise tevdi edilmiş ve Muvakkat Encümene verildiğini, halen Muvakkat Encümende tetkik edilmekte olduğunu belirtmiştir. Söz konusu iki noktadan sonuncusunun ise mesken kanun lâyihası hazırlanmış olduğunu, vekâletlerin mütalâaları alınıp tekemmül ettirilir ettirilmez. Büyük Meclise arz edileceğini ifade etmiştir.⁴⁴⁸ İhsan Gülez'in tabii afetler karşısında ne suretle hareket edileceğinin evvelden bilinmesini mümkün kılacak bir kanunun lüzumu ile ilgili sualine cevaben böyle bir kanun olduğunu numarasının da 7269 sayılı kanun olduğunu kendisinin bahsettiği kanunun olan 7010 sayılı kanunun ise Bolu depreminden sonra çıkarılmış bir kanun olduğunu söz konusu bölgedeki vatandaşlara yardım amacıyla çıkarıldığını söz konusu depremde sonra başka bir deprem yaşanmadığı için kanuna istinaden işlem yapılmamış olduğunu ve böyle bir işlem gereksinimine de ihtiyaç duyulmamasını temenni ettiklerini belirtmiştir. 1957 yılında olan Fethiye depremi ile ilgili vatandaşların hala barakalarda yaşıyor olduğunu belirten İbrahim Etem Karakapıcı'ya istinaden 233 evin tamamen yapılmış ve kabule hazır olduğunu farklı kısımları yapılmakta olan evler hakkında da bilgi vermiş, yeniden temel atılması planlanan 315 evin bulunduğunu ayrıca 100 adet dükkânın da yapılmasını planladıklarını ifade etmiştir.⁴⁴⁹

Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü 1960 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Muhalefet partisine mensup arkadaşlarının görüşmeler boyunca kötölemek ve inkâr etmeye dayalı konuşmalar yaptıklarını ve bu tutumdan vazgeçemediklerini belirtmiştir. Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü'nün yapmış olduğu icraatlarla ilgili gerekli açıklamayı önceden yaptığını ama bu konudaki çabalarının ve mesailerinin karşılığı olarak durumu vatandaşlar tarafından tespit ve kabul edilmiş olduğunu hiç kabul edilmemiş olanların bu kabulü hazmedemediklerini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 50. Birleşim, 28.02.1960, s. 1019-1021.

⁴⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 50. Birleşim, 28.02.1960, s. 1029.

⁴⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 50. Birleşim, 28.02.1960, s. 1032.

⁴⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 50. Birleşim, 28.02.1960, s. 1043-1044.

4.6. MAZHAR ŞENER

Mazhar ŞENER ve beş Arkadaşı Yozgat Mebusu Talât Alpaz ve beş arkadaşının, vermiş olduğu Divanı Muhasebat Kanunu'nun birinci maddesine bağlı cetvelin tadili hakkındaki teklifin Muvakkat Encümeninde görüşülmesini istediklerini belirten bir tahrir vermişler ve verdikleri tahrir hakkında kısa bir açıklama konuşması yapmışlardır. Konuşmasından sonra söz konusu teklifin Muvakkat Encümeninde görüşülmesi reye sunulmuş ve kabul edilmiştir.⁴⁵¹

Maliye Vekâleti 1959 yılı Bütçesi münasebetiyle Demokrat Parti Meclis Grubu adına söz almıştır. Görüşmelerde bütçenin Heyeti Umumiyesinin müzakere edilmediğini Maliye Vekâleti Bütçesinin müzakere edildiğini fakat Fethi Çelikbaş'ın meseleyi geniş olarak ele alması üzerine yaptığı konuşmaya cevaben söz aldığını belirtmiştir. Kendisinin kalkınmanın sağlam temellerde olmadığını ifade ettiğini bununla da tasarrufu söylemek istediklerini sandığını düşündüğünü öncelikle bütçe ile ilgili memlekete hayırlı olmasını temenni ettiğini söylemiştir. Fakat kendilerinin enflasyon üzerine durduğunu belirtmiştir. Enflasyon üzerinde sıkı sıkı duran bu kişinin daha önce yapılan 1953 bütçe Heyeti Umumiyesine %15' lik bir avans verilmesi sırasında buna karşı durmadığını, kendilerinin karşı durduğunu o zaman enflasyon ile ilgili tutumlarını niye göstermediğini işin içine politika girince tutumlarının değişken olduğunu ifade etmiştir. Kendileri ile aralarında geçen bir diyaloga değinerek, bu avans işlemine nasıl imza attığını sorması üzerine aldığı cevabın maalesef vekil olunca encümeninde olduğu gibi istediklerinin tatbik edemediklerini söylemiş, politikalarda samimi olunması gerektiğini ve zamana göre fetva veren insanlardan olmamak gerektiğini belirtmiştir. Kalkınmada yapılan hamlelerin enflasyonu ileri getirdiğini ve ülkenin kalkınmasının sağlam temellere dayanmadığı beyanına ilişkin ise görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir. Söz konusu kalkınma hareketlerindeki yatırımların kıyaslanmasında gelişmekte olan ülkelerle belirli bir gelişmişlik seviyesinde olan ülkelerin yaptıkları hamlelerin kıyaslanmasının doğru olmadığını, yapılan yatırımların ne zamandan beri enflasyonu yükselttiğini kalkınma ve ilerlemek için gerekli harcamaların ve yatırımların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Yürüttükleri politikanın ana hedefinin memleketteki vatandaşların milli gelir seviyelerini arttırmak olduğunu ve gayelerinin

⁴⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. VI, 10. Birleşim, 03.12.1958, s. 21-22.

ve çalışmalarının bu yönde olduğunu söylemiştir. Yürüttükleri politikanın ve istikrar tedbirlerinin memleketin hayrına olduğunu, bahsedildiği gibi 1953'ten bu güne milli gelirin düşmediğini aksine % 50 oranında artmış olduğunu belirtmiştir. Nüfus başına milli gelirden düşüş olduğu yönündeki ifadeler ise söz konusu düşüş oranlarının olduğu dönemlerin kuraklık dönemi olduğunu ve buna bağlı olarak nüfus bazında düşüş oranları yaşandığını belirterek konuşmasını bitirmiştir.⁴⁵²

1960 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Bir önceki oturumda yapılan konuşmalara istinaden bütçe ile ilgili önce fikir birliğinde olunmalı sonra rakamlar konuşulur şeklindeki ifadeye karşılık işlemlerin yüce milletin vicdanı şeklinde çalışan meclis tarafından yapıldığını belirtmiştir. Bu gibi söylemlere gerek olmadığını devamında dile gelen seçimler öncesinde partilerinde verilen vaatlerin yerine getirilmediği şeklindeki ifadeye karşılık ise söz konusu vaatler yerine getirilmiyor ise kendilerinin nasıl mecliste, partilerinin nasıl iktidarda olduğunu ifade etmiştir. Hükümetin fiyat artırımını yapmayacağını ifade ettiğini, ama yaptığını ifade edilmesine karşılık ise tüm işlemlerin yüce meclis tarafından tüm mebuslarca yapıldığını ve hükümete meclis olarak itimat edildiğini belirtmiştir. Bütçeden ve iktisadi meselelerden bahsedilen mevzulara ilişkin rakamlara dayalı ve örnek vererek birçok açıklama yapmış ve Demokrat Parti olarak milli geliri arttırmak yönündeki gayretlerinden bahsetmiştir. Köylülerin kendilerini besleyemediklerinden şehirlere akın edildiği yönündeki ifadeye karşılık, vatandaşın artan sanayi gücünde çalışmak ve memleketin kalkınmasına güç vermek adına şehirlere taşındığını belirtmiştir. Enflasyon üzerine yapılan söylemlere karşılık ise fiyat artışı olgusunun milli gelirle birlikte hareket ettiğini, ve milli geliri arttırmak yolunda ilerlediklerini izah etmiştir. Yapılan yatırımların Amerikan yardımıyla yapıldığı yönündeki söyleme karşılık, hükümet olarak yatırımlara büyük önem verdiklerini kendi kaynakları ile yatırımları yürüttüklerini bunun yanında da Yabancı Sermaye Kanunu ile yabancı yatırımcının da memlekette yatırım yapmasının önünün açıldığını ve yatırımların her iki koldan da yapıldığını belirtmiştir. Konuşmanın devamında Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi dönemleri arasında yapılanlar hakkında sizin döneminizde böyleydi bizim dönemimizde böyle oldu şeklinde politik polemik

⁴⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. VII, 45. Birleşim, 25.02.1959, s. 748.

çizgisinde gerçekleşmiş olup sözlerine 1960 bütçesi tatbikatında hükümete muvaffakiyetler dilekleriyle son vermiştir.⁴⁵³

Maliye Vekâleti 1960 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. 1950 yılından beri bütçenin beş katı artırılmış olmasının verdikleri hizmetin ne kadar büyük olduğunun bir göstergesi olduğunu söylemiştir. Lüks ve israf içerisinde bir mali politika yürüttükleri yönündeki ifadeye karşılık olarak ise örnek veremediklerinin bütçe seviyesinin ilgili döneme kadar olan en yüksek değerde olduğunu, bu sayede de bugüne kadar yapılmayan birçok hizmetin yapıldığını bunlara örnek olarak da köy yollarını, köy sularını ve köy okullarını göstermiştir. Vaat edilen istikbalin gerçekleşmediği yönündeki ifadeye karşılık on sene önceki duruma göre memlekette gerek yiyecek gerekse da giyecek üretiminin çok iyi bir noktada olduğunu belirtmiştir. Memleketin ihtiyacını karşılayacak olan tasarıları hazırlayan Maliye Vekâletine şahsı adına teşekkür etmiş ve Maliye Vekâletinin ne kadar tasarruf ettiğini sayısal değerler vererek ifade edip konuşmasını bitirmiştir.⁴⁵⁴

4.7. MUSTAFA HEMİŞ

Mustafa Hemiş'in, XI. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

4.8. SADIK ALTINCAN

Sadık Altıncan'ın , XI. dönemde meclis tutanaklarına göre bir faaliyeti yoktur.

⁴⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 43. Birleşim, 21.02.1960, s. 111-118.

⁴⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları, XI. Dönem, Cilt. XII, 47. Birleşim, 25.02.1960, s. 519-520.

SONUÇ

Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından 1945 yılına kadar tek partili bir dönem yaşanmıştır. Tek partili dönemin siyasal partisi Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi 1945 yılına kadar ülkenin tek partisi olarak iktidarda kalmıştır. Tek partili dönemde CHP’nin Cumhuriyet rejimini sağlamlaştırmak için ve Dünya Ekonomik Buhranının ve II. Dünya Savaşı’nın ülke içerisindeki olumsuz etkilerini azaltmak için uygulamış olduğu baskıcı rejim sonucunda ülkede CHP’ye karşı muhaliflerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Türkiye’de demokrasinin gelişmesi için çoğulcu demokrasinin oluşturulması gerekmiştir. Bunun içinde çok partili hayata geçiş denemeleri için adımlar atılmıştır. İşte bu adımlardan ilki 17 Kasım 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’dır. Cumhuriyet rejimine karşı bir tehdit olarak görüldüğü için 5 Haziran 1925’te kapatılmıştır. İkinci olarak 12 Ağustos 1930 yılında Atatürk’ün Ali Fethi Okyar’a kurdurtmuş olduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası gelmektedir. Parti 17 Aralık 1930’da feshedilmiştir. Üçüncü olarak 26 Eylül 1930 yılında Ahali Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Parti 21 Aralık 1930’da feshedilmiştir. Dördüncü olarak 29 Aralık 1930 yılında Amele ve İşçi Fırkası kurulmuştur. Parti feshedilmiştir. Çok partili hayata geçişteki ilk önemli parti 18 Temmuz 1945 yılında kurulan Milli Kalkınma Partisi olmuştur. Milli kalkınma Partisi’nden sonra ise Cumhuriyet Halk Partisi içinde ortaya çıkan muhalif grup tarafından 7 Ocak 1946 yılında Demokrat Parti kurulmuştur. 21 Temmuz 1946 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk çok partili genel seçimi yapılmıştır. Demokrat Parti bu seçimde 64 sandalye kazanarak meclise girmiştir.

Demokrat Parti 14 Mayıs 1950’de yapılan milletvekilliği genel seçimlerinde oyların yaklaşık olarak yüzde 55’ini alarak 416 milletvekilliğiyle Cumhuriyet Halk Partisi’nin 27 yıllık iktidarlığına son vermiştir. Ve 10 yıl sürecek olan Demokrat Parti iktidarlığı başlamıştır. Demokrat Parti üç dönem boyunca Giresun’da da etkili olmuştur.

1950 yılı genel seçimlerinde Giresun’da toplam kayıtlı seçmen sayısı 121.024, oy kullanan toplam seçmen sayısı 104.585’tir. Seçime katılım oranı 86,4’tür. Cumhuriyet Halk Partisi 37.417 oy, Demokrat Parti ise 62.026 almıştır. 1950 seçimlerinde Giresun’u temsil etmek için seçilen 8 vekilin tamamı Demokrat

Parti listesinden meclise girmiştir. Dokuzuncu dönem Giresun milletvekilleri; Hamdi Bozbağ, Ali Naci Duyduk, Hayrettin Erkmen, Doğan Köymen, Arif Hikmet Pamukoğlu, Mazhar Şener, Adnan Tüfekçioğlu ve Tahsin İnanç'tır. Hamdi Bozbağ; Maden Mühendisi, Ali Naci Duyduk; Hekim, Hayrettin Erkmen; İktisatçı ve hukukçu, Doğan Köymen; Asker, Arif Hikmet Pamukoğlu; Hukukçu ve Diplomat, Mazhar Şener; Hukukçu, Adnan Tüfekçioğlu; İş Adamı ve Tahsin İnanç ise İktisatçıdır. Dokuzuncu dönem Giresun Milletvekillerinin mecliste en aktif çalışanı Arif Hikmet Pamukoğlu'dur. Arif Hikmet Pamukoğlu'nun meclis tutanaklarına göre 40 konuşması, 2 teklifi ve 4 önergesi vardır. Arif Hikmet Pamukoğlu, partisinin demokratik gelişmeyi sağlayamadığı yönündeki eleştirisi üzerine başta Adnan Menderes ve Demokrat Partili vekillerin sert tepkileri nedeniyle Demokrat Parti'den istifa edip, Millet Partisi'ne katılmıştır. Millet Partisi'nin kapatılmasından sonra vekillik hayatına bağımsız olarak devam etmiştir. Dokuzuncu dönem Giresun Milletvekillerinden Tahsin İnanç'ın ise meclis tutanaklarına göre hiç çalışması yoktur.

1954 yılı genel seçimlerinde Giresun'da toplam kayıtlı seçmen sayısı 140.168, oy kullanan seçmen sayısı 120.399'dur. Seçime katılım oranı yüzde 85,9'dur. Cumhuriyet Halk Partisi 38.364 oy, Cumhuriyetçi Millet Partisi 7.816 oy, Bağımsızlar 97 oy ve Demokrat Parti 73.445 oy almıştır. Onuncu dönemde de Giresun milletvekillerinin tamamı Demokrat Parti listesinden meclise girmiştir. Dokuzuncu dönem milletvekillerinden Hamdi Bozbağ, Ali Naci Duyduk, Hayrettin Erkmen, Doğan Köymen, Mazhar Şener, Adnan Tüfekçioğlu ve Tahsin İnanç Onuncu dönemde de tekrar Demokrat Parti listesinden milletvekili seçilmişlerdir. Onuncu dönemde Abdullah İzmen ilk defa Demokrat Parti listesinden milletvekili seçilmiştir. Abdullah İzmen, Hukukçudur. Onuncu dönem milletvekillerinden mecliste en aktif çalışanı Mazhar Şener'dir. Mazhar Şener'in meclis tutanaklarına göre 33 konuşması vardır. Onuncu dönem milletvekillerinden Ali Naci Duyduk ve Tahsin İnanç'ın meclis tutanaklarına göre hiç çalışmaları yoktur.

1957 yılı genel seçimlerinde Giresun'da toplam kayıtlı seçmen sayısı 167.110, oy kullanan seçmen sayısı 128.326'dır. Seçime katılım oranı yüzde 76,8'dir. Cumhuriyet Halk Partisi 53.854oy, Cumhuriyetçi Millet Partisi 12.548 oy, Hürriyet Partisi 4.594 oy ve Demokrat Parti 55.645 oy almıştır. On birinci dönemde

de Giresun milletvekillerinin tamamı Demokrat Parti listesinden meclise girmiştir. Dokuzuncu ve Onuncu dönemlerde milletvekilliği yapan Hamdi Bozbağ, Ali Naci Duyduk, Hayrettin Erkmen, Tahsin İnanç, Doğan Köymen, Mazhar Şener On birinci dönemde de üçüncü kez Demokrat Parti listesinden Milletvekili seçilmişlerdir. On birinci dönemde ilk defa Sadık Altuncan ve Mustafa Hemiş Demokrat Parti listesinden milletvekili seçilmişlerdir. Sadık Altuncan asker, Mustafa Hemiş ise Hekimdir. On birinci dönem milletvekillerinden mecliste en aktif çalışanı Hayrettin Erkmen'dir. Hayrettin Erkmen'in meclis tutanaklarına göre 33 konuşma ve 2 önergesi vardır. On Birinci dönem milletvekillerinden Ali Naci Duyduk, Tahsin İnanç, Sadık Altuncan ve Mustafa Hemiş'in meclis tutanaklarına göre hiç konuşmaları yoktur.

1950-1960 arası bazı Demokrat Partili vekillerin dikkate değer özellikleri ve faaliyetleri vardır. Bu vekillerden Hayrettin Erkmen, 1953-1954 yılları arasında II. Menderes Hükümetinde Çalışma Bakanı, 1954-1955 yılları arasında III. Menderes Hükümetinde Çalışma Bakanı, 1957-1958 yılları arasında V. Menderes Hükümetinde Çalışma Bakanı, 1958-1959 yılları arasında Ticaret Bakanı, 1959-1960 yılları arasında İmar ve İskan Bakanı olarak görev yapmıştır. 12 Kasım 1979- 12 Eylül 1980 tarihleri arasında Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. Ama Dışişleri Bakanlığı görevinden gensoruyla düşürülmüştür. Hayrettin Erkmen, Türkiye'de gensoruyla bakanlığı düşürülen ilk bakan olmuştur. Bir diğer vekil Hamdi Bozbağ ise, Barit ve Stronsiyum madenlerini dünya pazarında tanıtarak ihracatını sağlamıştır. Milletvekili Doğan Köymen memleketi Alucra'nın imarı çalışmaları konusunda maddi destek sağlayarak liderlik etmiştir. Ayrıca 1934 yılına Giresun'da Akgün Gazetesini kurup altı yıl yayın hayatını sürdürmüştür. Milletvekilliğinden sonra da Doğu Basımevinin işletmesini yürütmüştür. Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu'nun Türkiye'de Demokrasi ve Devletler Özel Hukuku adlı yayımlanmış iki eseri vardır. Milletvekili Adnan Tüfekçioğlu, Giresun'da yayımlanan "İleri" gazetesini almıştır. Milletvekilliği sonrası Mayadağ Maya Fabrikalarını kurmuştur. Milletvekili Ali Naci Duyduk ise "Karadeniz" gazetesini çıkartmış ve milletvekilliği sonrası 1968-1973 tarihleri arasında Giresun Belediye Başkanlığı yapmıştır.

Demokrat Parti 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinde Giresun'da tüm vekilleri olarak muhalefet partilerine karşı üstün olmuştur. Tek partili dönemde olan baskıcı

yönetim şekli bu dönemde yaşanmamış, ezilen halkın savunucusu olmuştur. Liberal ekonomi politikasını uygulayarak ülkenin kalkınmasını sağlamıştır. Ancak 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle, Demokrat Parti yönetimine son verilmiş ve başta Adnan Menderes olmak üzere Demokrat Partili milletvekillerinin Yassıda da yargılanma süreci başlamıştır.

KAYNAKÇA

ARŞİV

TBMM IX. Dönem Zabıt Tutanakları

TBMM X. Dönem Zabıt Tutanakları

TBMM XI. Dönem Zabıt Tutanakları

KİTAP

ARSLAN, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM- XI. Dönem(1957-1960)**, III. Cilt (Biyografiler), TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No. 156, Ankara 2011.

EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitap Evi Yay., (2. Baskı), Ankara 1990.

KARPAT, H. Kemal, **Türk Siyasi Tarihi Siyasal Evrimin Tarihi** (çev. Ceren Elitez), Timaş Yay., (8. baskı), İstanbul 2018.

TBMM Albümü 1920-2010, Cilt II, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1,(2. baskı), Ankara 2010.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM- IX. Dönem(1950-1954)**, VII. Cilt (Özgeçmişler), TBMM Vakfı Yayınları No.18, Ankara 1998.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM- X. Dönem(1954-1957)**, II. Cilt (Özgeçmişler), TBMM Vakfı Yayınları No.24, Ankara 2000.

MAKALE

AKANDERE, Osman, “Bir Demokrasi Beyannamesi Olarak Dörtlü Takrir’in Amacı ve Mahiyeti”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 9, Konya 2003, s. 5-28.

TAŞKIRAN, Cemalettin, “Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Cilt. 4, Sayı 14, s. 255-265.

TURP, Muharrem, “Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecinde Bir Mihenk Taşı: Basında 1950 Seçimleri”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 37, İzmir 2018, s.677-714.

İNTERNET

https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Aleyhine_%C4%B0%C5%9Flen_Su%C3%A7lar_Hakk%C4%B1nda_Kanun (Erişim Tarihi: 16.05.2020)

<https://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1952/5/16/5.xhtml> (Erişim Tarihi: 31.05.2020)

<https://gurbetcigiresun.com.tr/ahmet-hamdi-bozbag-vefat-etti-5840-haberi> (Erişim Tarihi: 11.02.2020)

https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html (Erişim Tarihi: 01.05.2020)

<http://www.ysk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04.06.2020)

ÖZGEÇMİŞ